barɯ dəjdu ylehittere, qəlbohuŋ!

1928
balaʃan ɯja
25
əptɯrujŋuk
№ 16 (60)

qətugu ɯccat

qəmsəmɯol saqa sirine:ʃi kemitɪetin qahɪta.

erede:ksije a:druba: aoku:skaj k., qəmsəmɯol ɯbalasta:ʃɯ kemitɪete.

taqsara 5-s sɯla
bi:r №-n sɪnata 10 q.
surujan ɯlar
sɪnata ɯjga 20 q.
surullar sire— bɯsta.
ɯjga ikkite taqsar.

keppere:ssije yletin kætæʃwqte:qpit.

a:n dəjdu ylehit kɯla:hɯn, battɯgasta:q ba:jdarɯn kɯtta modun ili:nen əqsuharga ʂalajbɯt, bɯlasɯ:mar ɯlsɯ:s lɪejin bu:rduk dɪen eten turar,—„keppere:ssije sessijeli:ceskej ələqqə ti:jerge sɯlkala:q kænæ sɯl kurduk bɯlɯqta:q" dɪen. keppere:ssije ba:hɯnaj əttotugar, tɪ qasa:jɯstɯbatɯgar ykse:nelbe:n isteʃine, bihigi ylehippit suda:rɯstɯbata kɯ:tanaq, sipnibet sirge yktenen turɯʃa.

biligin səju:s yrdynen keppere:ssijebit ylete qajtaʃɯj, tɯq kɪjɯ:la:qpɯtɯj—qətu:la:qpɯtɯj dɪen ɯjɯtɯ: killerer bɯllaqpɯtɯna, ulaqan kɪeŋ qardɯ:la:q kɪjɯ:lar ba:llar dɪeqqe satammat, əl da ere:ri kycymeʃejin a:han turabɯt; tɪ siriger bi:rde:n-ikkile:n keppereti:p ba:r bɯ:lan erer. keppere:ssijeni tɪ qasa:jɯstɯbatɯgar tarʃatar ca:hɯnan, ylebit ulaqqana—ɪraqqana innibitiger turar.

s a q a ærəespy:bylyketin ɯlan kærdæqqæ mannɯk: ylehitterbit aʃɯjaqtarɯnan yppyt-ba:jbɯt sɯʃun bɯhɯ:tɯnan ɯnna əmmut alɯs qaraŋalarɯnan, bihigi keppere:ssijebit ylete qaja da dəjduttan qa:lan iher. əl bɯhɯ:tɯnan bihi keppere:ssije tuhunan ylebitin ky:hyrdwqte:qpit.

keppere:ssije yletiger, bihigi qəmsəmɯollarbɯt ylelere bet mæltæq. ənnə:ʃər keppere:ssijeʃe bejelere kɪjan-qətən ki:re ilikter. qələburun ɯllaqqa əoku:skaj ɯkuruktaːʃɯ qəmsəmɯolun teriltetiger ba:ra—sɯʃa 16,7% qəmsəmɯol keppereti:pke ba:r. siti sɯ:ppara bet cɯlkajdɯk kærdærær, bihigi qəmsəmɯolbut keppere:ssije sɪlɯn-sada:ca:tɯn æjdæ:bætyn, ɯnna qəmsəmɯol ɪeɪæjkelere tɯq da yleni, keppere:ssije ca:hɯnan ɯ:ppataqtarɯn.

aʃɯjaq qonukta:ʃɯga a:spɯt əoku:skaj ɯkurukta:ʃɯ qəmsəmɯolun kemitɪetin bilɪenu:mun muŋŋaʃa ɯnna 6-s ɯŋurɯ:la:q ɯkurukta:ʃɯ ba:r tɯja kemperɪensijete belɪe tɯllarɯgar eten turallar „q ə m s ə m ɯ ə l keppere:ssije tuhunan yletin, qaja da a:spɯt birɪemetten ərduktuk ɯ:tɪq tusta:q" dɪen. ənən bihigi ɪeɪæjkelerbit, qaja da birɪemetten ərduktuk, ky:ste:qtik keppere:ssije tuhunan yleni ɯtɪqta:qtar, barɯ tɪ qəmsəmɯollara qaja:n daʃanɯ keppere:ssijeʃe silɪeninen ki:rɪeqte:qter, kɯra əənu keppere:ssijeʃe tardan killerer ca:hɯnan ky:ste:q yleni ɯ:tɪqta:qtar.

ky:hynen keppere:ssijeʃe qaja:n da ki:r dɪen eterge satammat. maŋnaj keppere:ssije tɪ siriger tɯq tuhanɯ aʃalarɯn tuhunan qəmsəmɯol silɪetteriger ɯnna ələqtə:q nesilɪeŋŋe əttotugar bɯha:rɯ:la:q—æjdæty:le:q yle barɪqta:q. a:n maŋnajgɯttan bɯha:rɯ:ta, æjdæty:te sɯq yle, kelin ættyger mæltæq bɯla:ccɯ, ənu qaja:n daʃanɯ ɪeɪæjke akti:ba yleni ɯ:tɪn innine kærwqte:q.

urukku, a:spɯt birɪemeʃe ɪeɪæjkelerbejelerin keppere:ssijeʃe yleli:r qəmsəmɯollarɯttan qajtaq yleli:llerin əccɯttatan istibet, qannɯk daʃanɯ ɯjɯ:-kerdi:, sybe dɪeki ələq bɪerbet etiler. ənnuk bɯhɯ: anɯ sɯq bɯlɯqta:q. ɪeɪæjkeler qaja:n da bejelerin biristebi:tellerin ə c c ɯ t u n istɪeqte:qter, ɯjɯ:-kerdi: bɪerɪeqte:qter. ənən bihigi bejebitinen keppere:ssijeʃe ki:ren, kini yletiger sɯstɯhan, bejebit ispititten ylehitteri belemne:n isteqpitine, əccəʃə bihi ba:rtɯjabɯt bi:r ɪraqan keskiliger ulaqan cepceti:ni əŋərɯ etibit. keppere:ssijeʃe qəmsəmɯol tɯq yleni ɯ:tarɯn ca:hɯnan, bɯha:rɯ:la:q ɯjɯ:nɯ-kerdi:ni cɯlkajdɯk bɪerɪeqte:q, innibitiger turar əoku:skaj ɯkurukta:ʃɯ behis ɯŋurɯ:la:q qəmsəmɯolun kemperɪensijete.

ə. bætyrwp.

akɯ:m atɯ:ta.

ɯt ɯjɯn
əttotɯn dɪeki,

yle kynyŋ
ygenin saʃana

akɯ:m atɯ:hɯt
ajanna:n altaqta:n,

taba:rɯ qa:lanan
tabɯllan taʃɯsta.

atɯ:tɯn tupsaran
alɯsta:n erer.

cepceki sɪnala:ʃɯ
ciŋeten ette

taŋahɯn sɪnatɯn
naha:la:n darbɯjda.

cejin tabaʃɯn
əipprennik ciŋette.

tərguja tubusta—
dəlbu:ra tɯlla.

kɯra əon erejde:qter
kɯhɯjbɯttarɯn ihin

kɯhalʃa kɪjda—
kɪqtara kɪjarɯnan

sy:sterin swkenriler,
kælæhynnerin kuttular.

berijeke:nep.

qəmsəmɯol eppɪetiger turɯrɯqqa!

balaʃan ɯjɯn 2 s kynyne:ʃi eder ɯccat kynyn ata:rɯ:ga bet elbeq qəmsəmɯol kelbekke əieleriger sahan qa:llɯ:lar. mannɯk bɯhɯ: tærdytten sɯq bɯlɯqta:q. bytyn a:n dəjdu yrdynen kelen a:har qəmoŋu:stu eder ɯccat wry:le:q kynyn ata:rɯ:ga sɯʎɯsspat bɯlan baran tɯq gɯna:rɯ lɪejin qəmsəmɯolun a:tɯn sabardɯ:llar. bi:rin yksyn bihigi bejebit alɯs nehire:n, „sɯmnaʃas" beli:tikeni ɯlammɯt, ənən er ɯllarabɯt, ərduk talbɯttarɯnan ta:lalɯ:llar. subu kyn a:harɯn kɯtta ɪeɪæjkeler a:jɯ ɯpsaj muŋŋaqqa „b.ɯ.k. qajtaq ahardɯbɯt" dɪen kɯra kepseti: taqsɪqta:q, kim sɯʎɯsbɯta sɯʎɯsspataʃa billɪeqte:q, surujan wry:le:q kymmytyn taŋnaran barbakka qa:lbɯtɯ (kim da bɯllun) aŋa:r uhugutan qəmsəmɯol ciŋ bere:deger ɯŋuran ihɪeqte:pit.

pahɯrudnə.

ikkis sajɪm ɯnna qəmsəmɯol kɯhampɯlara.

nərɯt qasa:jɯstɯbatɯm kætæʃærgæ, ky:hyrderge ypas, qaccɯ na:da. bihigi qasa:jɯstɯbabɯt kynyn aqsɯn y:ner, yrdy:r, əl yrdynen bihigi dæksæ tyrgennik y:nneren, dæksæ tyrgennik sessijeli:sme ələʃər ki:ren ihɪeqte:qpit, ənɯqa ebi: qaccɯ bɯlɯqta:qpɯt. əl ihin bihigi suda:rɯstɯbabɯt sajɪm taha:rɯ:r.

sajɪm dɪen suda:rɯstɯba sɪnala:q, qaccɯnan atɯ:lahan ɯlar kuma:ʃɯ taha:rar, ənu nesilɪeŋŋe atɯ:lahan ɯlar, ənən bet ulaqan qaccɯ suda:rɯstɯba ili:tiger ki:rer. (1-gɯ sajɪm suda:rɯstɯbaʃa 200 mælyjwnten taqsa qaccɯnɯ bɪerbite) əl mustubut qaccɯnan suda:rɯstɯba ba:bɯrɯka, səbɯt, bərəkɯt, ara:s massu:nalarɯ ɯnna da ara:hɯ tututalɯ:r. sajɪmɯ nesilɪeŋŋeʃe kɪeŋnik tarʃatar na:datɯgar suda:rɯstɯba nesilɪeŋŋe atɯ:laspɯt qaccɯtɯgar bɯrɯhɪn tæly:r ɯnna sɯlga qasta emete sy:jy:ny ahar. ənən nesilɪeŋŋe atɯ:laspɯt qaccɯta sytwqte:ʃer bɯrɯhɪn bɯlan y:ne turar ɯnna tybesteʃine 100 s.,—bɪes tɯhɯn:caʃa tije sy:jeller.

biligin suda:rɯstɯba „mas su:na ələʃə terilleriger ikkis sajɪm" dɪen a:tta:n 500 mælyjwnne:q sajɪmɯ, ɯn sɯlga bə:ʎɯə:n t a h a : r d a. sajɪm 250 mælyjwnne:q ikki aŋa:rga yllehiller bi:r aŋa:rɯgar sɯlga səlkɯbaj bahɯgar 6-lɯ: qaccɯ bɯrɯhɪn bɪerer, ikkis aŋa:ra bɯrɯhɪna sɯq, ənɯqa bastɯkɯ aŋa:rɯgar 11000 sy:jy ba:r, əl sy:jy ɯpsaj su:mata 12 mælyjwn 5 sy:s tɯhɯ:nca bɯlar. əttən bɯrɯhɪna sɯq aŋa:rɯgar 244000 sy:jy ba:r 26 mælyjwn 2 sy:s tɯhɯn:sala:q su:maʃa.

sɯlga 4-te sy:jy: bɯlar. sajɪm bilɪete (əbilige:ssije) 25 sy:ske turar. ti:jimmet kihi əl bilɪeti 8 ɯjga ky:tteren tæly:r. a:n basta:n, atɯ:laharga bɪes gɯmmɯttan bi:rin (5 s.) tæly:ller. ənɯqa sy:jy: tybesteʃine emɪe bɪes kummɯttan bi:re barar.

mannɯk ulaqan su:mala:q sajɪmɯ tarʃatar, ba:rtɯja ulaqan kɯhampɯta bɯlar, ənnə qəmsəmɯol, ba:rtɯja bəmɯsuŋŋugun bɯhɯ:tɯnan kɯhanan kæmæ:læhwqte:q.

qəmsəmɯol bu yleʃe ɯt—a:n basta:n, bu sajɪm tɯq tuhala:ʃɯn, tɯq ihin bu sajɪmɯ taha:rallarɯn bɪes tarbaʃɯn kurduk bilen, ulu:s saqatɯgar kepse:n æjyger tyheren, sajɪm bilɪetin atɯ:lahɯnnararga kɯhanɪqta:q. bu ca:hɯnan dakula:t əŋəttɯqta:qtar, kepse:n deletɪeqte:qter ɯnna nehilɪek sebrɪetiger, nəlɯk su:tun ylehitteriger kɯhanan kæmæ:læhwqte:qter.

aŋardas kɯhɯl tɯlɯnan kumattanar, yleʃe ulaqan tuhanɯ aʃalbat. qəmsəmɯollar eter tɯllarɯn ɜɪlaʃa əŋərən kærdærwqte:qter. ənən bejelere urut atɯ:la hɪqta:qtar ɯnna qas da bɯlan qəlbəhən əənu atɯ:lahɯnnarɪqta:qtar.

saqa siriger barɯta 460 tɯhɯ:nca su:ma tarʃanɪqta:q. ənɯqa ɯkuruktarga bu:rduk tyŋetiller:

əoku:skaj kɯrat	1860000
əoku:skaj ɯkuruk	40000
byly:	28400
ə:lwqyme	32000
allan	150000
qətugu ɯkuruktar	25600
barɯta	462000.

qəmsəmɯollar bu yleʃe k æ r d æ r y ŋ suda:rɯstɯba kɯhalʃala:q yleleriger belempitin, tymyn, barɯ ky:skytyn ba:rtɯjaʃa ɯnna sebɪeskej bɯla:ska ky:s-kæmæ bɯlarga. kærdæryŋ, qajtaq bihigi tɯlɯnan ere ələqtəmokkə, kurənk yleni yleli:rbitin.

Kə... Pno. —

qəmsəmɯol ecɪejkete keppereti:bi terijsibet.

1927 sɯlla:qqa kyhyn tanda qəmsəmɯolun ɪeɪæjkete tanda ərəjɯnugar keppereti:p ahɯllarɯgar yle ɯlɯmmɯta. tanda ələqtə:q ərəjɯnun wreqte:qterin ba:rtɯjala:qtarɯn kɯtta sybelehen baran, ys nehilɪek sebrɪetterin, ərəjɯn barɯ teriltelerin, nehilɪeŋŋe biristebi:tellerin ɯŋuran sybe muŋŋaq terijbite. əl muŋŋaqqa dakula:t turɯrbuttara keppereti:bi terijer ca:hɯnan. əl dakula:tɯ isten baran muŋŋaq keppereti:bin terijer qamɯ:ssuja bɯ:bardabɯ:ta ənnə ikki qəmsəmɯol silɪeninen ki:rbite.

tə lɯllubut 2 qəmsəmɯol 2-s bajaʃantaj nehilɪeger baran dakula:t əŋərtə:n, bi:r-bi:r kepseten, ɯŋurɯ: suruk surujtala:n keppereti:pke 76 silɪeni ki:llerbittere. sadaŋɯ, əttə ɪl ættyn ɯnna ɪeɪæjke biligin 14 silɪenne:q; əntən 7 qəmsəmɯol keppereti:pke silɪetter. bɯrabɯlɪŋŋaʃa 3 silɪen ba:r. keppereti:p taba:rɯgar 25% sɪna ebiller, əntən 13% barɯska ki:rer. qəmsəmɯol ecɪejkete qamnahɯ tyhererge ete sɯʎɯsbɯta.

qəmsəmɯol ɪeɪæjkete kelen iherge sɪnanɯ cepcer, qamnahɯ aʃɯjatar tuhugar ylelɪeqte:q ɯnna eder-ɯccatɯ, qəmsəmɯolu sadaŋɯ əənu keppereti:pke killerɪeqte:q. keppereti:pke sadaŋɯnɯ killerer bɯnu terijerge kɯhanar.

etillibit sɪllarɯ urukku ycygejdik ylele:bitin kurduk tələrɯ dɪen ereniller.

kækæ:nyskej.

bihigi yjebit qɔssuna.

t. terentej mi:terejebis iski re:bini kɯrat ihiger bilbet bet aʃɯjaq bɯlɯ. ɜe atasta:r! kini ulu:ssaʃa bartɯbɯtɯn qaŋas ili:tiger tupputunan, subu tyŋneri kætwq kurduk tiligirejen ti:jen kelleʃine „bej bu qaja bejele:q kelle?“ dɯen kihi tɯra kætæn bɯerer kihite.

iskire:bin saqa ɯkurugun sit. kemitɯetiger beli:tikenen surdatar sala:tɯgar usturu:ktar ete. ɔl da kɯra dɯhunas bɯlbataq!

usturu:ktar kihi, iskire:bin ulu:starga a:ʃar balaʃannar ɯnna li:kpu:ŋnar ylelerin salajtalɯ: taqsar...

tɯʃa taʃɯstaʃɯna tɔrɯjkata. qa:lstɯga, ɜe bɯhatɯn etteqqe kihi qaraʃa qaltarɯjar kihite. ɔnɯqa ebi:, sɯerin sitere:ri, anɯ „tɔrulu:r tɔŋ“ kihi ti:jer. muɲɲaqqa dakɯla:ttata:rɯ tɯl bɯereller. iskire:bin ɔlɔrɔn eren „sɯq min saqalɯ: tɔlkuj sɯq, tɯlba:ceɯtta buluŋ!“—dir.

— qaja daʃɔ:r, ɔttɔn saqa bɯlbakkɯn dɯ?—dɯen muɲɲaq sɔhujar.

— sɯq, min sɔʃuru: yrdyk wreʃi byteren kele sɯʎɜabɯn. ɔnɔn saqalɯ: tɯlɯ ɔlɔq umnan kebispippin —di:r.

tɯq mækkwr kelɯej, dakɯla:t nu:ccalɯ: barar.

iskire:bin ɔnɔn ere tɔqtɔ:bɔt. anɯ 1924 s. ɯla qɔmuɲu:s ba:rtɯjatɯn silɯenebin dɯen ɛʃerde tɯl eten ki:ren barar: „ehigi eder ɯccattar.—lenin sy:rbe bɯesti: cymecile:q ɯn bi:r elektiri:cestibetin la:mpatɯgar ki:ren surda:n ihiŋ, min erejde:q yleʃe buhan-qatan, sassɯrda kyn taqsa iligine kɯrattɯ:bɯn“ (bɔrɔʃɔntɔn).

ɔntɔn kihibit kelbit sɔrugun tebɯen, ma:nɯtɯn site biliere:ri ma:tɯrɯlahan baran, kɯrakka bajbahɯjan qa:lar.

kɯrakka yleli:r siriger kærwŋ sɯʃa. kihiŋ qajɯ yjeʃe bartɯbɯtɯn ɯja:ŋnappɯtɯnan ulu:ssaʃa qɔnɔhujan erer bɯlar. ɔl ti:jen su:kka, tæhæ eme na:dala:q kihi kurduk tiligire:n ki:ren. su:t qas qɔhun ɔrdɔrbokkɔ tula sy:rekeli:r

qɔmsɔmɯl kekketiger arɯgwhwt-qa:ttwhwt albwn-ile:tter saha sɯʎɜallar.

qɔmsɔmɯlestar ɔjɔq, er ɯlsan baran qɔmsɔmɯlu umnallar.

kɯrattan «salaja» taqsɯbɯt ylehit ulu:ska „tɔŋ kihi“ bɯlan ti:jen nu:ccalɯ: dakɯla:tta:n keʃijer.

ɔdu:hut dɔʃɔrbɔr sybe.

(*ubajbar darɯbɯɲɲa*)

ɔk-sɯe! ubajɯm ɔdu:la:n kærdæqqæ ɔmsɔŋ sɯq bɯlan baran. ɔjdɔn tyspytyŋ—ɔdu:hut ideŋ bɯllaʃa e:.

ɔdu:hut berde bɯlan baran bili twt ataqta:q bydyryjerin kerɯete, ɔnnɔ sɯʃunan muŋnanaʃɯn. „munnun ti:kke ɯja:bɯt kihi“ di:-di: æræ cacɯgɯrɯ:gɯn, ɔntukan tɯq tuhala:q sɯluj? ɔnnugu kylwŋ kerɯete, bejetiger baran „daʃɔ:r, bu en munnuŋ ti:kke ɯjamɯɯt“ dɯen semej sɔʃustuk æjdæt e:.

ɔl kærdyk sɯ:haʃa-qaltɯga qaraqqɯn a:llarar kihi bɯllaqqɯna ɔlɔʃu kær. mannɯk ba:r: bejeŋ nehilɯegin kihite—ɜægwrep, ulaqan ubajɯn kɯtta ɔqsuha:rɯ turan ɔjɔq ɯlbɯt, ɔntukatɯn (ɔjɔʃun) kɯrakka ki:ren bɯraʃan ke:spit di:ller. ɔnu kiri:tikele:.

uba:j! ɔlɔq ættytten ɔrduk kiri:tikele:teqqine kɯjɯ: ba:r bɯlɯ, tuhanɯ da aʃalɯŋ. sæp dɯ?

ɯnna, ɔl kihi qajtaq tuttan, qa:man qalɯŋnɯ:rɯn qasuha surɯttaqqɯna qata si:hit-simɯet dɯeqtere. baʃar sirejge ubatɯqtara.

seren, kɯra bɯra:tɯŋ sybetin umnuma.

Нымылатинец.

dakɯla:tɯ qajtaq ɔŋɔrɯqqa sæbyj?

ukra:jɯna b. q. b. (b) ki:n kemitɯetin sekirite:re t. kɯganabɯs aʃɯta:ssɯja ɔŋɔrɔr, ba:rtɯja ylehitteriger mannɯk ɯjɯ:nɯ bɯerer:

...„ kepsɯe ɜɯlaŋ syɲɲynen ɯnna “bekke kicejen.

ada:m saʃattan ɯrɯtɯspakka, yle terillɯeʃitten baran ispit ɔstɯrujatɯnan ɜɔnæjyn sɯɲɲɯbakka ere, qara maŋnajgɯttan ylehiti subu-kyn tɯq bɔppurɯs ɔrduk tɯ:tarɯn, tugu ɔrduk kereqse:n istɯeqterin bilɯeqterin baʃarallarɯn ycygejdik, æjdærygər tyheren kepsɯeŋ. aʃɯta:ssɯja beli:tike wreʃe bɯlbataq. aʃɯta:ssɯja—kynne:ʃi na:dɯjar, kɯhallar bɔppurɯstarɯ sergiten, kɯcɯgɯlatan tɯ:tɯqta:q.

dakɯla:kkɯtɯn kynne:ʃi ɔlɔq bɯtaqajɯn, yleʃe ba:rtan ɔlɔqtɔnɔn kepse:n baran, ɔntɔn sɯetteren ɯpsaj tymykke tijɯeq tusta:qqɯt. ɔttɔn ɔnu bahɯn ataq. ataʃɯn bas gɯnnaqqɯtɯna tɯq da taqsɯ sɯʃa.

erdetten belemneniŋ bejeʃitin utarɯ ɜɔŋŋɔ qardararga. tæhæ da si:lemseq-qɔhu amsaq, tutusputa bɯla satɯ:r kihi, bukatɯn ɔlɔqqɔ ma:rɯnna:batɯnan daʃanɯ ki:ren kiri:tikelesteʃine ɜɯek bulbat gɯna ɔŋɔhun. ɔnnuk ɜɔn ili:leriger kɯhuru bɯerime ɯnna utarɯ eppit kihin syryn æjyn kænæ sɯbaskɯnan ykcy ytykte:n bɯeren baran, ɔnu sɔnnɔ tɯq alʃasta:ʃɯn—sɯ:hala:ʃɯn qɔstɔ:n, sabɯ ykty:r bet tuhala:q bɯlar.

dakɯla:tɯn syryn æjyn, ɯt-kɯhalʃala:ʃɯn cɔrbɔtɔn eten, ɔnu myccyryppekke turan bigergetɯeqte:qqin. eter tɯlgɯt u:ha, aʃaltɯ:r birimɯergit, tymyktenen kelen barɯta ɔl syryn æjy bigergeterge ymyryccy tardɯllɯq tusta:q, ister ɜɔn sana:tɯn ɔnnɔ særwqte:qqit. aʃɯta:ssɯja ɯt-kɯhamɲɯta—iste:cciler ba:rtɯja subu kynne:ʃi kɯhalʃala:q syryn yletin æjdæty:, ɔl dɯeki ɔqtɔru: bɯlɯqta:q. dakɯla:ceɯk siti sɯlɯ taptaʃɯna—kini kɯhamɲɯta, sɔruga tɯlar.

aʃɯta:tardar siti sɯlɯ kɯŋɲɯq tusta:qtar.

dakɯla:kkɯtɯn alɯs ygys sɯ:pparanan, ɔlɔqtɔn ɯlan sɯraj—qaraq aɲɲar mata:rɯja:llarɯnan bɯhɯtta:n kebihimeŋ. ɜɔn æjyger ycygejdik qatammɯt ikki-ys sɯ:ppara, ɯn me:le istillen umnullan qa:lar sɯ:pparattan bɯdan ɔrduk“.

taptal inniger yleni tɔqput.

bytyn bɔturu:skaj ulu:hugar bi:r qɔmsɔmɯl jɯecɯejkete ba:r. ɔl jɯecɯejkebit bɯjɯl sajɯn ustala:q tɯratɯgar utujan taʃɯsta. jɯecɯejke silɯetterin ɯpsaj muɲɲaʃa ɯnna byrw bi:rde da bɯlbata.

ɯkuruk kemitɯetitten taqsar kuma:ʃɯdar a:ʃar balaʃan ɔstɯlun qalgahatɯgar munan, jɯecɯejke sekrete:rin kæraj: erdi:te sɯq tɯ:ga usta sɯʎɜallar. qahan bɯerekke tiksen ɔlɔqqɔ killerelʃere biliŋŋite billibet. bɯjɯl sajɯn ta:tta ulu:huʃar pijeɲɯer la:ʃɯra ahɯllɯbɯta. jɯecæjke sekte:re ɔnnɔ:ʃɔr ɔnnɔ 6 ɔʃɔnu kɯjan terijen ɯ:tɯmna bytyn la:ʃɯr yletin taŋnarɯ tarda sɯsta.

tɯq biriei:netten jɯecɯejke bu:rduk sɯla:stɯk utujan burula:ta dɯen ɯjɯttaqqa, jɯecɯejke sekerete:re t. mælæky:rep dɯen kɯ:s kɯhammataʃɯttan mannɯk bɯhɯ: taqsɯbɯt.

qɔmsɔmɯl ɔʃɔlɔr kepse:nnerinen. cugas 6 bɯereste:le:q sirge qɔmsɔmɯl silɯene t. kusumu:n dɯen ba:r yhy. sekrete:rbit ɔl kihini tapta:n yletin tɔʃɔ tebe:n barbɯt.

eder ɜɔn taptahallara ba:ta sɯq sɯl. ɔl da ere:ri yleni taptalga atastahan, bytyn jɯecɯejke yletin tɔlɔ:ŋŋɔ tɔʃɔ tebe:n ke:her tɔlɔ:skɔ dɯlɯ. (ɯkuruk kemitɯete buka maqtanɯ sɯʃa.

mantan iɲɲe t. ku:sumun, taptalla:ʃɯn 3-4 ca:ska bɔsqɔlɔ:n yleʃe ɯ:ttar sæp bɯlɯ ete.

Пионерскай.

kɯrɜɯk dɯ, taba:rɯs!

bɯerilin kɯrattan suruk.

bɯerilin kɯrat ¹) qɔtu ættyne:ʃi paru:s dɯen kilbɯenne:q kɯeŋ sa:lata. sa:la ihe ɯ:-bɯʎcarɯ, lɯq kærdyk ɜɔnunan simillibit, ykse ɜaqtallar eder di:n, kɯrɜaʃastɯ:n mustubuttar. sa:la tyŋeʃer sɯekte:q turɯrar, ɔɲɲɯ: kærdæræɾ sɯene cæmce:ɲɜæn kæstær. ɔnnɔ kura:naq ɔstɔ:l attɯgar 6 ɜaqtar ɔlɔrɔllɔr. bygyn sebɯeskej sɔjus:ka delege:ssijenen bara sɯʎɜɯbɯt ba:rtɯjata sɯq ɜaqtallar tugu kærbyttèrin, bilbitterin kepsi:ller.

eder baʃɯjɯ ɜaqtar ɔbunatælænæ sɯq, syr qɔlkutuk turan kepsi:r-sebɯeskej sɔju:ska tugu ile-qaraʃɯnan kæræn kelbitin. kini kepsi:r, kinilerten ɯra:q ba:ja ɯnna tɔjɔtɔ sɯq ylehit ba:hɯnaj sirin, ylele:n-i:tillen ɔlɔrɔr nɔrɯt innin kæmysky:rge ajɯllɯbɯt yle æræspy:bylyketin.

sa:la ihe im-ɲim. barɯ qaraqtara ɯttanan, tɯ:nnarɯn battanan, ɔʃɔʃɔ ijete kɯhɯl kæmys ɜɯele:q-ɯtta:q, kɯhɯl arɯgɯnan kɯlɯgɯraccɯ tebe turar banta:nna:q sa:rɯstɯbanɯ ɔstɯrujala:n kepsi:rin ihili:r kærdyk ɲimijen, timiren ɔlɔrɔllɔr.

eder ɜaqtar, kinilerge kɯhɯl kæmys sa:rɯstɯbanɯ ɔstɯrujala:bat kini kepsi:r—sebɯeskej sɔju:ska ba:r ba:hɯrɯkalarɯ, ylehitter tutunan ɔlɔrɔr ɜɯelerin, ylehit kynyn uhunun, ɯlar qamnastarɯn. ɔl barɯta subu kynne:ʃi ba:r, kiniler kereqsi:r sɯllara. ɜaqtar kɯlaha kɯra, bɯta:n namɯlqaj ɔl yrdynen sa:la bi:r da tɯlɯ kulga:ʃɯn tahɯnan aharbat. sa:la ihe utujan tyhy: sɯtar kurduk: ɜaqtallara siti turan araj ɔstɯrujaʃa kepsi:r apta:q timirinen tajba:tanan turdaʃɯna daʃanɯ buka kim da sɔhujɯ sɯq bɯhɯ:la:q.

mi:gin kɯtta battaʃa tuttajbɯt, bɔkuja tattarbɯt, sirejin tiri:te bɯccɯrɯstɯbɯt kɯrɜaʃas eme:qsin kekkelehe ɔlɔrɔr. bɔbu tuttan ɔlɔrɔr tarbaqtara titiri: tyste. sɯ:ŋktɯ:r bɯla:tɯn ɯlan sɯrajɯn sabɯ tutunna. ɔntɔn kælæhynne:q bɯla:tɯman qappaqtamnɯɯt sɯraja mu:ɲɲastan, ɯtɯ:r kærdyk merbejen barda.

— qaja tɯq bɯlluŋ? taba:rɯs—dɯen argɯ:j aʃaj ɯjɯttɯm.

eme:qsinim bɯla:tɯnan qaraʃɯn sɔttumaqta:qtata, tutuna satɯ:r bɯhɯ:la:q, ɔl yrdynen kɯttarbakka qaraʃɯn u:ta munnun annɯnan sakkɯrɯ:tɔʃunna, ɔntɔn argɯ:j turan sa:lattan taqsan barda. min batɯhan taʃɯstɯm. kihi kærbætsiriger, munnukka tijen staka:ŋŋa u: aʃalan bɯerdim ɯnna emɯe ɯjɯttɯm:

— qaja tɯq bɯluŋ taba:rɯs? eme:qsin ɔl saŋabɯttan atɯn ɔ:...pun bilen ɯjɯtta:

— taba:rɯs, en nu:ccaʃɯn dɯ?

— sɯq, ɔl ere:ri arassɯjaʃa biligin sɯʎɜan kellim.

ɔttɔn tyrgennik ɯjɯtta:

— kepsi: tys ere... en bu ɜaqtallarɯ ɔnnɔ kæ:ttyŋ dɯ?

— kæ:ttym.

qaraʃɯn u:tun emɯe sɔtunna.

— ɔccɔʃɔ iti kɯrɜɯk bɯllaʃa di:?.. kiniler arassɯjaʃa kɯrɜɯk sɯrɯttaqtara di:? taba:rɯs... kɯ:hɯrɯma... min aka:rɯtɯjan ɯjɯtabɯn.,. bilebin kiniler arassɯjaʃa sɯʎɜɯbɯttarɯn... kɯrɜɯk kiniler ɔnnɔ sɯʎɜan itini barɯtɯn bejelerin qaraqtarɯnan kæræn kelbittere bɯlɯ. ɔl yrdynen mɯege, qajtaq ere, itinnik bɯlɯn satammakka dɯlɯ. sebɯeskej arassɯja... ɯnna ɔnnɔ bɯ la:s ylehit ba:hɯnaj ili:tiger ki:ren kæŋyl ɔlɔʃu kærdæqtæræ.

eme:qsin ɯta:bɯt u:la:q qaraʃɯnan min dɯeki kɯlap gɯna kæræn baran:

— kel ɔlɔr, baʃar en mi:gin i:rbit du: itirbit du: dɯeʃin, sana:n kær... min æjym kɯjan ɯlbat, mannɯk ulaqqan sirge eteller e: arassɯja ² ɜarma:ɲɲattan ikki tægylenen ulaqqan dɯen, ɔnnuk sirge...

— sɯq taba:rɯs arassɯja sy:rbe tægylenen ulaqqan.

— sy:r.. be tægylynen da:?

— ara:ha ɔnnɔ:ʃɔr ɔrdugunan ulaqqan.

— ɔl yrdynen kiniler kɯjbɯttar... qajtaq kihi iteʃeje ɔqsɯj... kinilerge gi:ndenbi:rder streseme:nner ²) sɯq bɯllaqtara... ɔnnɔ barɯ beje taba:rɯstara... taba:rɯs kalijan... taba:rɯs rikau... qajtaq kihi iteʃejɯej!

— taba:rɯs ɔnnɔ ɯn sɯl bɯlla e:t.

— bilebin, bilebin, qahɯtɯ a:ʃabɯn e:. ɔl yrdynen kɯrɜɯktammat kærdykpyn. en ɲɯemes bɯlbataqqɯn, ɔnɔn bilbekkin bihigi manna emɯe ky:spyt tijerinen ɔŋɔrɔ sata:bɯppɯt... min erbin ka:rɯlɯ ɯnna ɔrɯsanɯ ³) kɯtta ælbyttere, ulaqqan ɯlum—ka:ppa kenitten ælbyte, kɯra ɯlbun-kulun tutar ɯjɯgar sɯebittere.

eme:qsin qaraʃɯn u:ta emɯe subujda ɯnna ili:bin qaban ɯlan baran:

— biligin sɯe-sɔʃɔtɔq qa:la sɯʎɜabɯm, anɯ tugu kæræ:ry tɯ:nna:q bɯlan ay:kere sɯʎɜarbɯn bejem belbet bɯllum. kɯ:spar ɔlɔrɔbun, baʃajɯ aka:rɯta kihi bɯlbataq. aʃala:q bɯra:ttarɯn umnan bihen, bi:r ba:j cuɲɯbuɲɲugar erge taqsan ɔlɔrɔr. sɔʃɔtɔq beje bejelerin ere ycygej bɯlallarɯttan atɯnɯ sana:battar. kiniler mi:ŋin i:teller, min ikki qaraqpɯnan kærwqpyn baʃarbappɯn. kiniler ba:jga sana:la:q, min æstæ:qtærym bɯllular. tɯq ihin min erim ikkɯejeq ɯlattarɯm ælytele:n qa:llɯlar... kiniler sana:larɯn kɯjan tɔlɔrbɔkkɔ umustular! bihigi kɯjbatɯbɯt, araj nu:ccalar kɯjdɯlar!

— qajtaq itini kihi kɯrɜɯktanɯj? min muɲɲaq a:jɯ sɯʎɜabɯn, bu yhys muŋŋaʃɯm, min iti kepsi:llerin kærbyt ɜɔnu kærwqpyn baʃarabɯn... bejem qaraqpɯnan kæræn iteʃejderbin di:bin. en migin æjdy:gyn dɯ taba:rɯs? araj iti barɯta kɯrɜɯk bɯllum! kɯrɜɯk arassɯjaʃa itinnik terillibit bɯllun..

— iti barɯta kɯrɜɯk taba:rɯs. ɔnnɔ ɯn sɯl bɯlla. iti barɯta ɔŋɔhullubuta!

— ɔccɔʃɔ bihigi erejbit qa:rga qa:lbataq bɯllaʃa di:... bihigi daʃanɯ kɯjɯqpɯt.

eme:qsin qara:ʃɯn u:tun sɔtunna.

— beji, araj ɜɯeli:hibin, kɯ:hɯm mæŋw-dɯen baran argɯ:j turan kirilɯehinen taŋnarɯ tyhe turda. min sa:labar tænnæn ki:rdim, barɯ „irternessijene:l“ ɯlla:n ɲirgite turdular.

³). ka:rɯl, ɔrɯsa—a:tta:q ærɔbæly:ssyjeɲɯerder. ɲɯemes qɔmuɲu:hun ba:rtɯjatɯn ɔlɔqtɔ:buttara. 1918 s. ɲɯemes ylehitin ærɔbæly:ssyjetin salajan sɯʎɜan qa:jɯllan baran ɯtɯllar ælbyttere. lɯeɲni kɯtta bi:r sɯlunan ispittere.

alʃahɯ bili:ni kini birici:netin qɔstɔ:n taʃarɯ:, alʃas kœnær sɯɔlun irde:n bulu:—yɔygej ba:rtɯja ygehe bɯɔlar.

lıeɲin.

qɔmsɔmɯl barɯ teriltetiger.

beje sɯ:hatɯn kœnnœryner kiri:tike, su:kka ylelі:r byrekіre:tteri ɯɔnna ba:rtɯja qɔmsɔmɯl ihiger taqsar ıɯrɯ:larɯ kɯtta ɔqsuhar yle bastakɯ tymygyn belıeti:r tuhunan „b.s.ɯ.q.s. barɯ silıenneriger itıenne barɯ ylehit ba:hɯnaj ɯccatɯgar" dıen ɯɲɯrɯ: suruk taha:ran turan. b.s.ɯ.q.s. ki:n kemitıete barɯ teriltelеriger sɔrujar: ba:rtɯjata sɯɔq ylehit ba:hɯnaj eder ɯccatɯn kıeŋnik tardan ıecıejkeler ahaʃas mɯɲɲaqtarɯ ɔŋɔttɔ:n. bu suruk sɯɔltatɯn yɔygejdik œjdœryger tyher gɯna kepsıeqte:qter. ɔccɔʃɔ ere ki:n kemitıet ɯɲɯrɯ:ta barɯ qɔmsɔmɔllarga itıenne ylele:n qamna:n ɔlɔrɔr nebilıeɲɲe eder ɯccatɯgar ɔɯolkajdɯk œjyger qatanan, manan tuhanar bɯɔlɯɔqta:qtar.

b.s.ɯ.q.s. ki:n kemitıetin

sekrete:re *œ. milœ:kep.*

taba:rɯsta:r!

bihigi suda:rɯstɯbabɯt ihiger, qɔmuɲu:s ba:rtɯja salaltatɯnan, qara kœlœhynynen ylele:n ɔlɔrɔr ɜɔn, sessıeli:simeʃe ti:jer tutu:—ɔŋɔhu: ylelere sɯltan sɯl aqsɯn yrde:n, keŋe:n iher. ɔnu tas œttybytytten tulala:n ɔlɔrɔr, œstœ:q ba:j suda:rɯstɯbalar ytyryje qabɯrɯja satɯ:llarɯn, itıenne ispitiger ba:r ba:j ajmaq bihigini annɯbɯtɯnan kœjœ:ry terimmitterin yrdynen, sessıeli:sime ɔŋɔhu:tun ylete bihi sɔju:sput ihiger bet ulaqan kıɯjɯ:la:q—qɔtu:la:q. bihi ylebitiger iti whe: ɯjɯllɯbɯt is—tas œstœ:qtœrbytyger ebi:—bartɯ:jnaj, sebıeskej appara:ppɯt ihiger ara:s ıɯrɯ: delejbite (ulaqamsɯjɯ: iŋin), ɜɔn ykse wreʃe sɯɔʃa, kɯra ylehit ba:hɯnaj œttœ suda:rɯstɯbanɯ salassar yleʃe site—qɔtɔ kɯtta ilige, sɔrɔq ylehittterbit sɯ:hanɯ—qaltɯnɯ ɔŋɔrɔn, bihi kekkebititten cıeski sana:nɯ ulɯnan tejellerітten bytyn teriltelеr yrellen—tɔqtɔ:n qa:lallara ulaqannɯk adaʃa bɯɔlan mehejdi:ller.

„ba:rtɯja barɯ ylehit ba:hɯnaj nesilıeɲɲeni beje sɯ:hatɯn—qaltɯtɯn kœnnœryner yleni kɯta:naqtɯk ataʃar turɯɔrarga ɯɲɯrbɯt na:data, bu kiri:tikeni beje sɯ:hanɯ—alʃahɯ kɯtta mœkky herge, bihi bejebit ispitiger ba:r œstœ:qtœrbytyn (ba:jɯ—kula:gɯ, itıenne bihi ylebitin kerbe:ccileri) kɯtta kɯkteherge itıenne ba:rtɯja ihiger ɯɔpsaj syrynten tɯɔra:n—ba:ı kɯlɯrɯgar sœrœny:ny bulgu ɯ:ratarga siŋne:q, kıɯjɯ:la:q ky:s gɯnɯrga,—bɯɔlar.“

„kimten da tɔllubakka, kihini sirejinen, bili:tinen ara:rbakka ɯɔnna yrdykky su:ttan allara:ŋɯ appara:kka dɯlɯ, allara:ttan whe:ŋŋe tije kiri:tike"—dıen beje sɯ:hatɯn kœnnœryner kicel tɯl bihi bi:r ulaqan kynne:ʃi kɯhampɯbɯt bɯɔlar" (b.s.q.b. (b) ki:n kemitıetin ɯɲɯrɯ:tuttan). bu ulaqan kicel tɯlɯ ɔlɔqqɔ sɯhɯa ran ɔŋɔrɔrgɔ bet elbeq mɔhɯɔktar ba:llar. bu kiri:tike ɯɔtuttan kuttana:ccɯ, saha:ccɯ bet elbeq. qɔluburun ɯllaqqa bihi suda:rɯstɯbabɯt su:ttarbɯtɯgar ba:r byrekre:tter itıenne bihigi kekkebititten cıeski sana:nan tɯɔra:n—tejen taqsa:ccɯlar. bu kiri:tike sa:maj ulaqan ɯɔtta:q uhuga iti whe etilibit suda:rɯstɯba, ba:rtɯja qɔmsɔmɯl su:ttarɯgar ba:r byrekre:tteri, bihi sɯɔlbututtan tɯɔra:n taqsa:ccɯlarɯ, bihi qasa:jɯstɯbabɯtɯn aʎsata:ccɯlarɯ bihi qa:n œstœ:qtœrbytyn (ba:jdarɯ, ca:hɯnaj ergıemsiktebarɯ ba:rtɯja, sebıeskej bɯla:s syryn beli:tikelerin bɔqsɔrɯrɯttan ɯra:stannaqpɯtuna kɯattarɯaqta:qtar. tɯa qɔmsɔmɔllara kiri:tike yletin ky:hyrderge kɯhanɯaqta:qtar. kula:gɯ, kini kuturuksuttarɯn itıenne atɯn daʃanɯ bihigi mœkkwrde:q sessıeli:sime keskelin ɔŋɔrɔr sɯɔlbutugar tɯɔraj bɯɔla:ccɯlarɯ meliterbitiger, qamnaccɯt, ɜadaŋɯ itıenne ɔttɔ ıɯl bihigili: sana:la:q bastɯŋ ɯccatɯn bi:rge qɔlbɔ:n qalɯŋ sɔmɔʃɔnɔn ylele:n ihıeqte:qpit.

eder sulu:subala:q ɯɔnna wreqqe sɯhɯa:ccɯ eder ɯccat! sebıeskej ɯɔnna kepereti:bnej su:ttar ylelerin tupsarɯ: saŋa sebıeskej ɔlɔʃu terijer ylehitteri ɔŋɔrɔn taha:rɯ:, beje wreʃin yrdeti: bihıene syryn sada:ccabɯt (kɯhampɯbɯt) bɯɔlar. bejeʃit kekeʃititten yɔygej ylehitteri i:ten, belemne:n taha:rargɯtɯgar ehigi sanɯ:r sana:ʃɯt, sebıeskej, bartɯ:jnaj eŋin su:ttarɯn ylelerin kœnnœrœn ky:hyrdy:, barɯ qaraqqa kœstœr, kulga:qqa ihiller qalbarɯtɯ:, kinileri ygys ɜɔn ɜy:lyger taha:rɯ: bɯɔlar. wreqqe sɯɜɜar eder ɯccat bu beje sɯ:hatɯn kœnnœryny: dıen kicel tɯlɯnan ɔlɔqtɯɔnɔn, bejetin wrener ɔskɯɔlata is tas ɔlɔʃɔ tupsarɯgar kɯhanɯaq keriŋne:q.

beje sɯ:hatɯn kœnnœryner kiri:tike yletin bihigi kekkebitiger kɯta:naqtɯk iŋerdeqpitine, kɯɜɜɯk lıeɲin ɯccatɯn ɯsta:l sɔju:ha kelıen (qalɯŋ) ylehit ba:hɯnaj ɯccatɯn wrde:n, qɔmuɲu:stu: kɯta:naq ciŋ bere:degi (disipli:neni) syhwʃer turɯɔran ylehit bɯla:hɯn qalɯŋ qaqqata. lıeɲin ba:rtɯjatɯn analla:q tuta:ʃa bɯɔlɯɔqta:qpɯt.

manɯ ɔlɔqqɔ sɯhɯarga bihigi ɔŋɔrɯɔqta:qpɯt:

1. barɯ b.s.ɯ.q.s. teriltetiger ıecıejkeleriger allara:ttan taqsar kiri:tike ky:ste:q dɔlgunun ataʃar turɯɔraqta:qpɯt. kiri:tike bihigi ispitiger ereje sɯɔq taqsan iherin sabarda:n *„bu kihi iŋnesten ɔʃutta, ulaqan ɜɔnu killite:ri saŋarar"* eŋin dıen ba:r bɯɔllaʃuna, ɔnu kɯtarɯ bet ky:ske ɔqsuhɯɔqta:qpɯt. qannɯk daʃanɯ qɔmsɔmɯl [illegible]ne qannɯk daʃanɯ eder ylehit—ba:hɯnaj sɯ:hanɯ k[illegible]en baran,—ıecıejke ɜy:lyger turɯɔrɯɔqta:q, ıecıejke sœptœ:q kɯra da kœnnœrœr œttynen saŋanɯ isten, ɔnu eppit kihini ɔl bu ytyryjy:tten qaqqala:n ihıeqte:q.

2. araj ɜiŋne:q sɔju:s ihine:ʃi talsɯ: (внутрисоюзная демократия) ere ataʃar turdaʃuna, ıecıejke allara:ŋŋɯ œttytten taqsar kiri:tike ky:hyrerin itıenne iti *„allara:ŋŋɯ"* ıecıejke yksesalaja:ccɯ su:ttar ylelerin isten, sɯna bıererin sana:n turan, meʎai qɔmsɔmɯl kemitıetterin itıenne ıecıejke byrwlerin talɯ: yle kɯta:naqtɯk ataʃar turarɯgar kɯhanɯllɯaqta:q, kœryllwqte:q. qaja da terilte, ıecıejke bejete talbɯt salaja:ccɯlarɯn, sekrete:rin qannɯk daʃanɯ kemitıeti, byrwny sɯ:hanɯ ɔŋɔrbuttarɯn bile:t ularɯta ɔqsɔn atɯn ɜɔnu qahan baʃarar ugara kœŋyle.

3. qɔmsɔmɯl teriltetin aktɯ:bɯnaj ylehitterin, salaja:ccɯlarɯn, itıenne allara:ŋŋɯ qɔmsɔmɯl syhwqterin ɯɔnna ba:rtɯjata qɔmsɔmɯɔla sɯɔq ɯccat ɔttɔtugar bet kɯta:naq, taba:rɯstɯ: sibe:s turugurɯɔqta:q. qɔmsɔmɯl ylehittere, salaja:ccɯlara bejelerin kynyn aŋa:rɯn keriŋin allara:ŋɯ qɔmsɔmɯl ıecıejkeleriger, ba:rtɯjata qɔmsɔmɯɔla sɯɔq ɯccat ɔttɔtugar b.s.l.ɯ.q.s. YIII-s sijıehin ɯ:ra:ʃɯn bɯhɯ:tɯnan qaja:tar daʃanɯ ylelıeqte:qter. qɔmsɔmɯl silıettere ɯɔnna ylehit ɯccata bejelere kıɯjan bɯɔba:rbat bɔppurɯɔstarɯn sirde:n salajan sɯɜɜa:ccɯ taba:rɯstarɯttan sybeletıeq keriŋne:qter, itıenne ɔl salaja:ccɯlarɯ ulaqamsɯjan kɯra œttyger qajɯspat, ara:s sɯ:hanɯ taha:rar bɯɔllaqtarɯna ɔnu kœnnœrœrgœ kɯhallan mœkkyhwqte:qter. qannɯk baʃarar salaja:ccɯ (руководитель) kini salaltatɯnan sɯɜɜa:ccɯ ɜɔn kɯɔlastarɯn isten, kiniler kœry:lerinen yleıeqte:q kɯra ɜɔn eter eti:lerin, sɯ:hanɯ kœnnœrœr œttynen saŋarar saŋalarɯn a:ɲɲa aqtɯbat, istıen baʃarbat, ulaqaŋŋa ɯ:rbat salaja:ccɯ bihigi kekkebitiger sɯɔq bɯɔlɯɔqta:q.

4. ıecıejke yletin salaltatɯn mannɯk bɯla:nɯnan ɯ:tɯaqta:q: qannɯk da qɔmsɔmɯl kihite, kini sana:tɯn tɔlɔrɔr ɔlɔqqɔ ki:rimtıe yleni taha:rɯaqta:q, sɔju:s tɯɔq ba:r is ɔlɔʃɔ, baʃa œttynen ygys kihi sana:ta tymyllen — qɔlbɔnɔn ylele:teʃine tupsan ihıeqte:q. qannɯk daʃanɯ yle, salalta barɯta bet kicel kœry:nen barɯaq keriŋne:q. sɔju:s salaltata bili:ŋŋi birıemeʃe bihigi innibitiegr turar mykɔyrgenne:q kɯhampɯbɯtɯn, araj ygys kihi œjyn qɔlbɔ:n beje sɯ:hatɯn bulunan kœnnœryner yleni ɯ:ttaqpɯtuna ere, tɔlɔrɯɔqta:qpɯt.

5. qɔmsɔmɯl, kini salaja:ccɯ (aktɯ:p) ɜɔnun ɔttɔtugar taqsɯtalɯ:r ıɯrɯ:larɯ bet ky:ske sɯɔq gɯnnɯaqta:q, bihi ɔlɔqpɯt bɯhɯ:ta majgɯta tupsarɯgar kɯta:tan wreter—i:ter yleni ky:hyrdyllwqte:q, ɔl ere:ri bihigitten bɯstan, kuhaʃan bɯhɯ:ga „tɯmnastan" bara:ccɯlarɯ (itiri: kuturu:, ile:tti:, ara:s ɜi:beleri ɔŋɔttu: tɔj) sœptœ:q qɔmsɔmɯl ɜy:lyger turɯɔran burujdannɯllɯaqta:q. ɔrduk bejeni tardɯhar, *„kergemsiji:"* itıenne *„tœgyryk mekkıe"* dıenneri kɯtta, kiniler bytyn cegıen eppit sitimnerin ara:rta:n kicejen kɯta:naqtɯk ɔqsuhullɯɔqta:qpɯt. *artɯm smɯɔlıen* ɯɔnna *sɯɔcɯ* dıen sirderge taqsɯbɯt „friŋeler" qɔmsɔmɯl sɔju:ha mannɯk bɯhɯ:larɯ erdetten kœrœn tɔqtɔtɔrugar ɯjallar, wreteller. qɔmsɔmɯl teriltelere barɯ sɯ:hanɯ kœrœ ere sɯɜɜɯbakka, tutarɯgar qaraqqa aɲɲan serenneren ihıeqte:qter.

6. ana:n bet ky:ske tɔllubakka turan, saŋa eder ylehit aktɯ:bɯn taha:rɯaqta:qpɯt. kinıeqe iteʃeli tuttaran, qaja sɯtanarɯnan kini barɯ œttytten y:nen bœʃœrgy:ryger kɯhanɯaqta:qpɯt.

ylehit ɯccatɯn allara:tuttan buhan qatan taqsɯbɯt saŋa aktɯ:p, bytyn qɔmsɔmɯɔlun sɔju:hun yletin sergeqsitıeqte:q ɯra:s salgɯnɯ *killerıeqte:q.*

7. suda:rɯstɯba su:ttarɯgar ba:r byrekre:tteri ɔqsuharga ki:n qɔnturɯɔllu:r kemi:ssije itıenne ylehit ba:hɯnaj inspıeksijetin (y.b.i.) su:tun yletiger kœmœlœhynnererge eder ɯccat tebi:le:q ky:hyn, kɯhampɯtɯn ɯ:tɯaqta:q.

iti ylehit ba:hɯnaj inspıeksijetin yletiger qɔmsɔmɯl kœmœtyn teriji:ni, qɔmsɔmɯl 8-s sijıehe „cepceki sɯrɯ:la:q at seri:te„ dıen a:tta:bɯta. ɔnu bihigi ky:spyt kıɯjarɯnan salajan, kwɜyten ihıeqte:qpit. bu „cepceki sɯrɯ:la:q at seri:te" dıeŋhe ɔl y.b.i. su:tun qas kynne:ʃi yletiger kœmœlœhœrbytytten uratɯ, bihigi dœksœ mantan saŋa sessijıeli:simeni tutar ylehitteri i:ten taha:rabɯt. ıecıejke *byrekre:tteri kɯtta mœkkyhere*—syryn ylete bɯɔlɯɔq keriŋne:q.

7. qɔmsɔmɯl sɔrujar bece:te („qɔmsɔmɯl bɯra:bdata" dıen qahıɯttan ɯla kɯra ıecıejke ihiger taqsar ekkin qahıɯtɯgar dɯlɯ) beje sɯ:hatɯn bulan kœnnœrœr kicel tɯlɯ bar ɜɔn ɔttɔtugar billere:ccinen, œjdœryger yɔygejdik tyher gɯna kepse:n bıere:ccinen kœstwqte:q. kini ɯccat œjyn sana:tɯn, ky:hyn ɯɔʃun qɔlbɔ:n sɯ:hanɯ qaltɯnɯ kɯtarɯ ɔqsuharga ɯɲɯra:ccɯnan, sebıeskej, ba:rtɯja su:ttarɯgar ba:r ıɯrɯ:larɯ kœnnœry qɔstɔ:ccunan kœstw sɯɔqta:q. bece:t inniger turar sada:ccalar (kɯhampɯlar) bet ulaqan bɯɔlallar—sɯ:hanɯ alʃastarɯ qɔstu:run, ɯccatɯ ɔnu kɯtta ɔqsuharga ɯɲɯrɯ:ttan uratɯ, qajdaq kɯnan bu sɯ:balar, ıɯrɯ:lar tœrdytten sɯɔq bɯɔlar sɯɔllarɯn ɯjan kerden bıerıeq keriŋne:q. bece:t sɯ:hanɯ qaltɯnɯ kɯtarɯ mœkkyher yletin a:ʃa:ccɯ ɜɔn ɔttɔtugar taha:ran ɜy:lletıeqte:q, kiniler qas eter tɯllarɯn, semelerin sɯna:la:n istıeqte:q. ɔnu qannɯk baʃarar qɔmsɔmɯl qahıɯtɯ a:ʃa:ccɯ ɜɔŋ kemperıensijetin, mɯɲɲaʃɯn ɔŋɔttɔ:n, kinileri kɯtta kɯta:naq sibe:hi tutarga kɯhanɯaqta:q. sitini ere tɔlɔrdɔqpputuna, bihi bece:ppit bejetin inniger turɯɔrunar kɯhampɯtɯn sitıeʃe.

barɯ siti:ni—qɔtu:nu belıeti: sɯ:halarɯ—qaltɯlarɯ kɯtta seri:lehe sɯɜɜan, qɔmsɔmɯl bece:te *„kiri:tikeni kiri:tike ere kurduk sana:n, me:ne ɜɔnu ere taʃaja, ɔnɔn kiri:tike syɲɲyn ɯɔq eme ɔɲɲɯ: kyly: ɔŋɔrɔ sɯhɜartan"* (ɯsta:lɯn) bekke kicejen tɯmnɯɔqta:q. eder ylehit ba:hɯnaj ihitten taqsɯbɯt sɯruja:ccɯlarɯ tymen, qɔmsɔmɯl barɯ is yletiger kœmœlœhynnerıeqte:qpit.

9. ylehit ɯccatɯn ɔlɔʃun tupsararga, kinini ba:bɯrɯka, sɔbɯɔt yletin ɯpsararga — sahajarga tardar na:datɯgar, qɔmsɔmɯl idele:q sɔju:hun kɯtta sibe:hin kœnnœrœn ky:hyrdwqte:q, eder ɯccatɯ idele:q sɔju:hu kɯtta bi:rge sıettispitinen qɔmsɔmɯl teriltelere ygys ɜɔn ɔttɔtugar wreʃinen sajɯnnarar yleni ɔrduk cɔrbɔtɔn tupsarɯaqta:q, yrdynen annɯnan alaʃaɜɯtan, yleni a:ɲɲa aqtan tuttubatɯ, sɯ:hanɯ qaltɯnɯ sɯɔq gɯnan, ygys ɜɔnu bihigi ylebit tuhatɯgar tardɯaqta:qpɯt.

aʎзatara, albɯnnɯ:ra alɯsta:n erer.

bɯjɯlgɯ sajɯnna:ʃɯ allara:ŋɯ ulu:s aktɯ:ptarɯn ikki ɯjda:q ku:rsugar ɯkuruktа:ʃɯ qəmsəmɯl kemitɪete t. sɯpaʎзɯ:n kiri:seni bu ku:rska wrettere ɯ:pputa.

kihilere ikki ɯj ustala:q tɯratɯgar wreʃer 10-ca qənukka siteri sɯʎзɯbata. keli:te-barɯ:ta elbe:n barda. təʃə wreqqer sɯʎзɯbakkɯn dɪeteqqe „buluŋŋa wreʃe sɯq зonu wrete:ccinen anannɯm, ənən barar tere:himmin əŋəstobun“ dɪen sassɪьrda a:jɯ qaraʃɯn qaja tarda:t, kɯl tɯ:nɯnan aha:t ɯstanan qa:lar.

kennekinen kihibit biʎsi:te kæssy:te elbe:n barda. tɯj ət mas taŋasta:q ylehit зən kelen „sɯpalзɯ:n ba:r dɯ? qamnahɯn ɯlbɯtɯn billigɪet? be:he ɯkuruk siteri:le:q kemitɪetitten 4 mæhɪe:gy qamnaspɯn ɯlabɯm dɪen sassɯŋŋa bəlзə:n qaccɯ ɪes ɯlbɯta“ dɪen ky:te:cci—kæhyte:cci kyn a:jɯ elbe:n barda.

bu tuqarɯ sɯppaʎзɯ:nnara sɯ:ha qaltɯ qarbatan iher. qannɯk зontən ɯlan qa:mtarbɯtɯj dɪeteqqe: kɪьmmat зən ələrər зɪetiger i:tillen ələrər зɪetiger i:tillen ələrər əʃələrtən səʃətəq səlkɯmajda:qtarɯn sərələ:but, ɯnna qara kælæhynnerinen qaccɯ qarɯjar qamnaccɯt erejde:qterten qatɯ qarbappɯt.

ataspɯt albɯnna:bɯt.

„qətugu ɯccat“ qahɪьt № 12 (56) t. bərukɯppajap d. t. „taba:qpɯn bu kynten ɯla bɯraʃabɯn“ dɪen wppyte. əl qata kyn bygynyger dɯlɯ ərduk sɯtajan tabaʃɯn buskuta ələrə:qtu:r, зæksæ kihin kyn a:jɯ bi:rdi: qa: bæppyrwskeni əstɯlugar (yleli:r sɪriger) u:ran turɯrar bɯlar. kini siti kurduk albɯnnɪьn kerɪetin „taba:qpɯn bu kynten ɯla sɯtajan turan tardɪьm“ dɪebite bɯllar astɯk bɯlɯ ete. qəmsəmɯllar, sɪьnala:ŋ kæryŋ!

pahɯrudnə.

əl kurduk t. sɯpaʎзɯ:n albɯnɯm u:hunan, qarma:nɯ qarala:n musput qaccɯtɯn 40^0 swky:r ebit. anɯ a:tɯm bilbet bɯla arɯgɯla:n barbɯt. ənnuk bɯ hɯ:tɯm, atɯrзaq ɯjɯn 30 kyn. kɪehe, kurasɪьp ulu:statɯgar itiren bukkulla sɯtarɯn kærbyt зən ba:llar.

t. sɯpaʎзɯ:n bejete qəmsəmɯl serejdeqqe itini əŋərərugar qəmsəmɯlun belɪetin ɯlugar ukta sɯʎbɯta bɯlɯ. зe syrde:q sɯl. qəmsəmɯlun sɯbahɯn 40 kɯra:dɯska atɯ:la:n, albɯn ættynen зən kælæhynyn qala:n, qəmsəmɯl kekketin kittiter-sisiŋ ba:s bɯlta.

qəmsəmɯl yrdyky su:ta kær! qəmsəmɯl kekketin kittite:ccini ɯra:sta:.

tɯl.

kyndy-kwq sa:hɯgar ælæn kɯpput taba:rɯspɯtɯgar ændyrejepke kerɪespit.

bɯjɯl sajɯn atɯrзaq ɯjum 6 k. 1928 s. byly: ɯkurugar qəmsəmɯl silɪene t. ændyrejep n. u:ga tyhen ællæ. kini tærwbyte 1905 s. bɯstar зadaŋɯ зontən. kɯra erdeʃine зənə atɯn ɪьlga i:ttere bɪettere. ɯnca sa:hɯgar ti:jen baran, qara ky:s ættynen 4 bɪereste:le:q əskɯlaʃa satɯ: sɯʎзan wremmite. ændyrejep tamɯjaq taŋasta:q, bɯ:kajka:n əʃə kɯhuŋŋɯ ɯtta:q tɯmnɯ:ga ɯga toŋən baran, əskɯlaʃa cə:kɯ:na:n ki:ren kelere subu ba:rga dɯlɯ. əl yrdynen ərɯgun kætyppekke, sassɪьrda bi:rde da qəjuta:bakka kɯhanan-migenen wrenen ispite.

əskɯlaʃa sɯʎзan taba:rɯstarɯn əttətugar iteʃetteren taba:rɯsɯskaj su:t birisside:telinen talɯlla sɯʎзɯbɯta. kini ustatɯgar yle kænæn, əskɯlacɪŋ bere:dege-dissipli:ne syhwʃer turbuta ɯnna ekkin qahɪьtɯn eppɪetti:r erede:ktere bɪьla sɯʎзɯbɯta.

ændyrejep batɯhan ispit bi:r idete—ɯrɪьnɯ-qəhə:nu suruju: ete. kɯra əʃə erdeʃitten—kɯla:ska saqalɯ: tɯl wreʃer kuru:k ɯrɪь surujar ete. ɯnna nu:ccalɯ:ttan saqalɯ: tɯlba:stɯ:ra. ekkin qahɪьta kini ɯrɪьtɯnan-qəhə:nunan kɪerkejere. ɯrɪьnan ere muŋurdammakka t. ændyrejep bilbet da bɯllar, bejetin baʃatɯttan, bejenen ə:ŋŋə:n kærdærær bijɪeseleri surujara.

1925-26 s. setto kuru:ppala:q əskɯlanɯ byteren, зəku:skajga kelen ucu:tal tɪeqniki:min 1-gɯ ku:rsugar ki:rbite. ulaqan əskɯlaʃa ki:ren kulga:ʃa qaraʃa keŋe:n isteʃin a:jɯ, surujar idete ənu kɯtta teŋŋe y:nen ispite. ɯt-a:n basta:n „A Я“ ɯnua „kɯ:m“ qahɪьttarga bejetin ulu:hun ələʃun surujtala:bɯta. «cəlbən» suruna:lga, «qətugu ɯccat» qahɪьkka kini ɯrɪьlara a:n basta:n bece:ttemmittere. ontən kenneki „cəlbən“ suruna:l erede:ksijetin silɪene bɯlta.

bɯjɯl sa:s kini kepse:nnere tuspa kinige bɯlan taqsɯbɯt tara. ɯnna „saŋa ələq sajdɯ:ta“ dɪen ys sɯl ə:ŋŋu:la:q bijɪeseni surujan kinige bece:ttener sirge killerbite.

kini aʃɯjaq sɯl ihiger tebe tyhen a:spɯt ələʃun byterber etɪem ete, sir kɯrsɯgar kwq ət bɯtɯgɯra:n bɯgan iherin kurduk, saŋa wske:n erer saqa litereti:rete, bi:r erebille:q, ky:s-ɯq ŋar ɯccata tɯra əhəlgə tyhehen, ælæn kɯtta. kini bi:r bijɪesetin a:n tɯlɯgar „biligin mɪeqe sɯla:s qa:nɯm ərgujan sɯrɯlu:r, ɯra:s ceŋen æjdæ:q ky:hym ki:re ilik, ənən təqtə:bəkkə surujan ihɪem dɪen erene sanɯ:bun“ dɪen surujbuta. əl eppit tɯla tɯlbakka qa:lla.

bihigi ændyrejepke suruja:ccɯnɯ syterbetibit, kini зiŋ kɯra зəntən taqsɯbɯt, erejkɯhalʃa ahɯ:tɯn ŋulu:nunbilbit, lɪeŋin qəmsəmɯlun iteʃelle:q silɪene ete. əl ca:hɯnan kærdærær kini dəjdutugar taqsan sajɯn dakɯla:t əŋər tə:n ylele:n ispite.

bihigi ytw taba:rɯspɯt, iteʃelle:q qəmsəmɯlespit ælæn kɯtta dɪen ɯtɯ:-səŋu: barbakka, kini baʃarbɯt baʃatɯn, talaspɯt sɯlun tærdyger tɪerdɪeqpit.

s. ɯ. qahɯrɯ:lajap.

abaʃa ecɪejketin ələʃuttan.

bɯjɯl abaʃa ecɪejkete ikki aŋɯ: qajdɯspɯta: əskɯla ɪecɪejketiger ɯnna teritɪerije *) ecɪejketiger.

araqsan baran, əskɯla ecɪejkete bi:r ɯj utuja sɯtta. birici:nete dɪen sekrete:rder ɯnca qənukka yleli:—yleli: ularɯjan ispitteritten.

kennikki bes ɯjɯttan ɯla ələqtə:q sekrete:r зe kæstæn ylele:n erer. əl da kihibit ɯnca qənukka sebɪet yletiger sɯʎзan ki:rde. ɯnna sa:s wreq u:rajan, wrener qəmsəmɯllar barɯ зɪeleriger tarʃahan qa:llɯlar. ecɪejkeʃe alta ere kihi qa:lla. əl alta əʃə kynten bessibekke əskɯlalarɯgar yleli:ller, ənən ecɪejke yletiger qətən sɯstɯbattar ənnə:ʃər qəmsəmɯl subɯtuŋŋugar ucu:talbɯt muŋun tɯna-tɯna kyŋŋe ysty: ere kihini kæŋylle:n ɯ:tar, ənən səbɯtuŋŋukput ylete emɪe a:ŋŋa taqsɯbakka turar.

teritɪerije ecɪekete bet ycygejdik yleli:r. 3-4 kihini bejetin kekketiger killerde. ulu:s ɯhɪьʃar, ikki ecɪejke qəlbəhən, ɯhɪьq tere:hiniger ylele:n ispitttere, ənu u:naha: kelen ɯhɪьq ənnugar biri:s bɯlbuta. ənnə daʃanɯ bet ulaqqan yleni terijdiler: ə:ŋŋu:r siri kɪergettiler, qamɯ ssɯjaʃa ki:renner biri:s tyŋetelleriger sɪьnalastɯlar. sɯʃarɯm kenniki ikki ecɪejke bɯlannar ɯpsastɯbaʃa 40-ca sy:s sɪьnala:q mɯstanɯ tuttular зən bekke maqtaŋallar.

ecɪejke muŋŋaʃar turar bəppurɯstarɯn bekke bɯ:ha:rar bɯltar. urut ənnuk sɯq bɯlara.

ekte:p æŋætyger qəmsəmɯltan ba:rtɯjaʃa ɯŋurɯ: bɯlbutugar sa:ha tɯlbut ylelerin kærdærbyt ɯntan taqsa qəmsəmɯllarɯ ba:rtɯjaʃa bɪertele:tiler ɯnna teritɪerije ecɪejkete bejetin kekketiger 2-3 kihini ɯŋɯran killerde.

ənən ecɪejkeni ara:tta:bɯt sɯl sa:maj sæptæ:ʃynen, ycygejinen kæræbyn.

teritɪerije ecɪejkete ələqsujan bardaʃɯna ɯkurukka birimɪerinej ecɪejke bɯlɯ dɪen ky:tebit.

rəmcu:ruskaj.

*) teritɪerije—qəmsəmɯllar ələrər sirderiger teriner ecɪejkelerin a:ta.

qəmsəmɯl ɪecɪe'kete siri əŋərər taba:rɯsɯstɯbanɯ terijbit.

(bajaʃantaj ulu:ha).

tandata:ʃɯ qəmsəmɯl ɪecɪejketebɯjɯl sa:s 2-s bajaʃantaj nehilɪeger siri kænnærær taba:rɯsɯstɯbanɯ (мелеоративное т-во.) terijerge yle ɯlɯmmɯt.

ɪecɪejke 2 silɪene baran bi:r-bi:r kepseten 7 kihini taba:rɯsɯstɯbaʃa silɪeninen killererge tɯllarɯn ɯlbɯttar. ontən u. s. k.-tin silɪenin t. sa:bɯlɯskajɯ ɯŋɯran dakɯla:t əŋərən taba:rɯsɯstɯbanɯ terijbitter. yleni зahajar terije:ccilər dɪeni talbɯttar. ənnə qəmsəmɯltan t. bætyrwp suruksutunan talɯllɯbɯt. taba:rɯsɯstɯbaʃa barɯta 30-kihi silɪeninen ki:rbitter, ygys ættæ зadaŋɯ зənnər.

bɯjɯl sa:s taba:rɯsɯstɯbaʃa cilɪen qəmsəmɯllar 3-kwly qərərgə eppitterin sæbylwn qərbuttar, əl bɯjɯlgɯ kura:ŋŋa bet tuhanɯ aʃalla.

sajɯn, bætyrwp bɯlɯr dɪeri taba:rɯsɯstɯba $1^1/_2$ dehe:tine burduk sirin sələ:but. qəmsəmɯllar taba:rɯsɯstɯba cilɪetteriger tymsen yleli:r tuhatɯn, ky:ste:ʃin, barɯsta:ʃɯn kepsi:ller, ənu syrde:qtik sæbyly:ller.

keler birɪemeʃe ət yletiger kɯttɯhan yleli:ri terijɪeqqe sæptæ:q ɯnna kyhyn taba:rɯsɯstɯba silɪettere qətənu зɪetten ara:rallarɯgar ɪecɪejke ylelɪeqqe sæp dɪen baʃarallar, əl baʃa syhwʃer turɯ dɪen etɪeqqe sæptæ:q.

tastɯŋ зəŋŋə taba:rɯsɯstɯba birimɪer bɯlan kæstær. qəmsəmɯllar ɯjɯ:larɯn kerdi:lerin, taba:rɯsɯstɯba ɯlɯnan yleli:r. bɯjɯl sajɯn ahɯ:r burduktarɯn kɯrattan taʃa:rdɯlar.

atɯn ɪecɪejkeler bu yleni batɯhɯŋ.

kækæ:nyskej

taba:ʃɯ bɯraʃɯŋ!

tab. balba:ra tarabɯ:kum taba:ʃɯ bɯraʃar tuhunan ɯŋɯrbɯtɯm sæbylwn, bu kynten ɯla taba:qpɯn bɯraʃabɯn.

min kurduk emɪe taba:ʃɯ bɯraʃɪьqtara dɪen erenen ɯŋɯrtalɯ:bɯn mannɯk taba:rɯstarɯ:

1. bahɯlajap miqe:le.
2. ɯgɯna:cajap əppurɯs.
3. dɯrduqap ʌasta: (3-ys seb. əskɯlaʃa wremmittere).
4. ŋiki:pperep,swder ŋik. (ilin qaŋalas ulu:hun sa:ksatɯm suruksuta).
5. əndurɯhap a:na (ilin qaŋalaska əʃə bulɯsatɯn sa:laja:ccɯ).

ili:se bahɯlajab.

s. u. qana:jap.

atɯrзaq ɯjɯn 14-s kynyger, qəmsəmɯl saqa ɯkuruktа:ʃɯ kemitɪetin pilenu:mun silɪene t. qana:jap swder ujba:nabɯs sætæl ɪьrɯ:ttan ællæ.

t. qana:jap s. 1905 s. ta:tta ulu:hun, tɪьraha nehilɪegin зadaŋɯtɯttan tærwbyte ikkile:q-yste:q əʃə erdeʃine aʃata ælæn qa:lbɯta. ənən bet ereji-buruju kæræn ɯn sa:hɯgar dɯlɯ tɪьʃa iŋetiger ələrbuta.

ɯncatɯttan taqsan ihen tɪь əskɯlatɯgar ki:rbite, ontən sətəru kɯrakka ki:ren tɪь əskɯlatɯgar teŋne:q wreʃi byterbite.

1924 s. ucu:tal tɪeqiniki:mer ki:rbite, ənnə barɯta ikki sɯl wremmite. 1925 s. wrene sɯʎзan, ku:зɯk ylehit-qamnaccɯt зən innileriger turar, ɯccat qəmuŋu:stu: səju:hugar surummuta. ontən 1926 s. wreʃin bɯraʃan turan tɪьʃa (ta:tta ulu:hugar) qəmsəmɯl yletiger taqsɯbɯta. əl taqsan ta:tta ɪecɪejketiger sekirete:rinen ylele:bite. ylele:bit ylete bihɪeqe kærdærær, qajtaq kini ylehitqamnaccɯt inniger ette:qqa:nɯnan sɯstan sɯʎзɯbɯtɯn.

əl yletin sɪьnala:n turan ɯkuruk qəmsəmɯlun IV-s ɯŋɯrɯ:la:q kemperɪensijete t. qana:jabɯ ɯkuruk kemitɪetin pilenu:mun silɪeninen talbɯta. ɯnna 1927 s. qəmsəmɯl ɯkuruktа:ʃɯ kemitɪete səʃəru: urku:skaj arappa:gar baran wrenerge ana:bɯta.

t. qana:jap, urukku kɯhalʃala:q ələʃə ta:jan, kɯra ɪьrɯ:la:q barbɯta, əntukata kæbæn ula:tan bɯjɯlgɯ a:spɯt зɯlɯ bɯha bet ereji kæræn urku:skaj kɯrakka kɯsta:bɯta. sa:skɯ birɪemeʃe ɪьrɯ:ta ula:tan, em kɪьjbakka ælær ættyger tappɯta, ənən sajɯn dəjdutugar tænnæn kelen ællæ.

t. qana:jabɯnan saqa ɯkuruktа:ʃɯ kemitɪete syterde bi:r ky:ste:q-ɪəqta:q, ylehit—qamnaccɯt inniger ette:qqa:nɯn atɯ:la:bɯt qəmsəmɯlehi.

bihigi kini ælbytyn aqtan turan ylebitin mæltæppækkæ ərduk səməʃələhən, kɪьjɯ:la:q qətu:la:q yleni taha:rɪьqta:qpɯt.

з. bætyrwp.

litereti:rebit səʃətəq suruna:la

«cəlbən» ət-balaʃan ɯjdarɯna:ʃɯ 7-9 №-re taʃɯsta.

suruna:ccɯlarga tarʃanar.

«lɪeŋineske», erde:ksijeʃe

atɯ:lanar.

epprɪetti:r erede:kter

s. kula:cɯkap.

Главлит № 417 зəku:skaj kɯrat. suda:rɯstɯba tipegre:pijete. taqsar aqsa:na 1000.

1928
altɯɲɲɯ
16
baskɯhıъɲɲa
№ 17 (61)

barɯ dɔjdu ylehittere, qɔlbɔhuŋ!

qɔtugu ɯccat

qɔmsɔmɯol saqa sirine:ʃi kemitıetin gahıъta.

erede:ksije adruha: ɜɔku:ɜkaj k., qɔmsɔmɯol ɯbalasta:ʃɯ kemitıete.

taqsara 5-s sɯla
bi:r №-n sıъnata 10 q.
surujan ɯlar sıъnata ɯjga 20 q.
surullar sire—bɯosta.
ɯjga ikkite taqsar.

sebıet bɯ:barɯn yletiger qɔmsɔmɯol kæmæ læhy:te.

bɯjɯlgɯ keler sebıet ɯca-rattɯ:q bɯ:barɯgar qɔmsɔmɯol teriltelere, ıecıejkelere bet kɯta:naqtɯk u:runan turan yleli:rge sananıъqta:q-tar.

bɯ:bar yletiger belemneni.

qɔmsɔmɯol—syryn kɯ-hamɲɯta bɯolɯoqta:q ıecıej-kelergɔ qaja satanarɯnan „sebıetter bɯ:bardarɯgar qɔmsɔmɯol tugu gɯnıъqta:-ʃɯj“ dıen dakɯla:ttar tu-rɯoqta:qtar. dakala:ccɯtɯ ɔlɔqtɔ:q bɯ:barɯ terijer ke-mi:ssijetten kærdæny:llwq te:q ɔttɔn matɯrɯja:lɯ—„А. Я.“, „kɯ:m“ qahıъttar-tan ɯlɯllıъqta:q itıenne ɔlɔqtɔ:q bɯ:barɯ terijer ke-mi:ssije daʃanɯ matɯrɯja:lɯttan kærdærwqte:q. bɯ:-barɯ terijer kemi:ssijeʃe (избирком) qɔmsɔmɯol bi-ristebi:tele qaja:tar daʃanɯ ba:r bɯolɯoqta:q. qɔmsɔmɯol ıecıejkelere bejelerin biriste-bi:tellerin ɯjan - kerden ɯ:tıъqta:qtar itıenne bɯ:-bar a:spɯtɯn kenne yletin istıeqte:qter. nehilıekke, ulu:ska bɯ:barɯ terijer upɔlnɔmɯocunajdarga, agɯ ta:tardarga qɔmsɔmɯollar qɔ-tɔ sɯʎɜıъqta:qtar.

sebıetterge ylele:bit qɔm-sɔmɯol ɜɔkuta:ttara bɯ:bar innine tɯoq ba:r ylele:bit ylelerin ıecıejkeʃe dakɯla:t-ta:n ihitinnerıeqte:qter, ɔn-tɔn kætæn sıъnala:n, tɯoq sɯha qaltɯ ba:rɯn kæn-næræn anɯgɯ yleʃe ekke:ji ɔqsɔn ihıeqte:qpit. qɔmsɔ-mɯol ıecıejkelere bejelere tuspa nebilıek, selıeɲɲe ɔlɔ-ʃɔ qajtaq tupsan kænæn iheriger ana:n tɯllarɯn (предложения) surujan bɯ:-bar muɲɲaʃar tillerıeqte:qter bɯ:bar innine:ʃi itıenne bɯ:-bar saʃana qɔmsɔmɯol silıette-re bi:r daʃanɯ ɔppɔkkɔ kelıeq te:ter, lıeɲin ɯccatɯn ɯsta:l sɔmɔʃɔtɯn kærdæræn aʃɯ-ta:ssɯja ylete keŋıeqte:q qɔmsɔmɯollar, a:ʃar balaʃat-targa, kɯhɯl munnuktarga nehilıeɲɲe sadaŋɯ, ɔttɔ ætt-tyn muɲɲan bɯ:bar ylete qajtaq bararɯn kepsıeqte:q-ter.

sadaŋɯlar muɲɲaqtara itıen-ne ba:jɯ tɯoratɯ:.

bet erdetten sadaŋɯlar qamnaska sɯʎɜar ɜɔn sy-be muɲɲaqtarɯn ɯŋɯrarga qɔmsɔmɯol ıecıejkelere a:n aha:ccɯ bɯolɯoq keriŋne:q-ter. itini siterge mannɯk-tarɯ ɔŋɔrɯoqta:qpɯt :

1) qamnaska sɯʎɜar itıenne ɜadaŋɯ ɜɔŋŋɔ bɯj-ɯlgɯ sebıet bɯ:barɯn yle te qajtaq bɯla:nɯnan ba-rarɯn. qɔmsɔmɯol ere kep-se:n bɯha:ran bıerere turɯo-ru ebc:hinehe bɯolɯoqta:q. mannıъqa ana:n kɯra bælæq —bælæq sybeleri ɔŋɔhullɯoq-ta:q itıenne bi:rdi: bi:rdi: daʃanɯ bɯha:ran ihillıeqte:q. kɯra kihi, qamnaska sɯʎ-ɜar ɜɔn tɯo bɔppurɯoska muna:qsɯjallarɯn qɔmsɔ-mɯol silıene barɯtɯn bɯ-ha:ran, æjdæryger tyheren ihıeqte:q.

2) ɯopsaj nehilıek sada ŋɯlarɯn itıenne qamnaska sɯʎɜar ɜɔn sybe muɲɲaq-tarɯn ɯŋɯrarga qɔmsɔmɯol ıecıejkelere sebıeti tıetetıeq-te:qter. ɔttɔn akka:stanar sebıeti, ɔlɔqtɔ:q sebıeti te-rijer kemi:ssijeʃe billeren ihıeq keriŋne:qter. bu muɲ-ɲaqtarga qɔmsɔmɯollar sɯʎ-ɜɯhan, sybe-ama bɯolɯoq-ta:qtar—dakɯla:t ɔŋɔrɯoq-ta:qtar (bɯ:bar ustɯrɯ:ksuj-atɯn tɔjun a:ʃan ihitinneri:eŋln).

3) bu muɲɲaqtarga bet kıeŋnik sebıet ylele:bit yle-tin istillıeqte:q. tɯoq ba:r sitile:ʃin, belıete:n sɯ:ha-tɯn-qaltɯtɯn qassa sɯoq qɔ-stɔ:n inniki yletiger ɯjɯ:nɯ bıerillıeqte:q iti ɯjɯ:lar barɯ ta—qamnaska sɯʎɜar itıen-ne ɜadaŋɯ ɜɔn interıehe kærylleriger - qarallarɯgar sigenen ihıeqte:qter subu muɲɲaqqa kimi talarɯ bɯ-ha:rɯllıъqta:q, ɜadaŋɯlar tɯllara barɯta ɯlɯllan kep-seti:ge turɯoqta:q.

4) ba:j ættyn bu muɲ-ɲaqtarga ɔlɔq cugahatɯllıъ sɯoqta:q. ɔl ere:ri ba:jdar ara:hɯnan ɜi:beleneller. qɔlɔburun ɯllaqqa: sebıet silıeniger ba:r bi:ter atɯn daʃanɯ „sɔlɔlɔ:q“ ɜɔnnɔru nan sɯrajdanan bejelerin bassɯlarɯgar ɔɔrʃɔjɔ satɯ:l-lar. qɔmsɔmɯol ıecıejkelere bekke ky:hyrden turan ba:j kuturuksuttarɯn nɔrɯot qa-raʃar—kulga:ʃar kærdæræn iherge ky:s kæmæ bɯolɯoq-ta:qtar. kim da bɯoltun ihin (ba:rtɯjala:q. qɔmsɔmɯol eŋin) ba:j kuturugar ɔqsul-lan, kɯla:hɯn, sɯrajɯn su:jan qappaccɯlammɯtɯ sɔtɔn ihıeqte:qpit battalla:ʃɯ kɯolahɯttan qatbɯhan ihil-lıeqte:q, qanan eme sɯ:ha ba:r bɯollaʃɯna qɔmsɔmɯol lar bet sɔtɔru bɯ:barɯ te-rijer ɔlɔqtɔ:q kemi:ssijeʃe billerqte:qter.

ɯccat qɔm. internessijene:lin 5-s kengirıe-hin yletitten.

(ɯ.q.i. yletin ca:hɯnan t. qiterıep dakɯla:ta).

atɯrɜaq ɯjɯn 29 kynyger, ɯccat qɔmuɲu:stu: internes-sijene:lin 5 kengirıehe syryn yletiger ki:rde. t. qiterıep ɯ.q.i. yletin ca:hɯnan ɔcɯotun ihit-te.

t. qiterıep dakɯla:tɯm bas-tɯkɯ aŋa:rɯgar qɔmsɔmɯolu utarɯ yleli:r, ba:jdar terijer ɯccattarɯn sɔju:starɯn ca:hɯ-nan tɔqtɔ:n kepse:te. ba:j ɯc-catɯ tutar ilime—ba:j ɯccatɯn sɔju:stara keme sɯoq elbeqter. ɔl terilteler ara:s sɯolunan yle-li:ller. „kempıetinen“, ɯonna „kɯmnɯ:nan“ bihigi sɔju:star-bɯt ba:j dıeki sana:la:q ɯccat teriltetin ky:hyn ɔlus i:nnerer. ɔnɔn kiniler aqsa:nnarɯn kɯ-hanan kærwqte:qpit. ɯccat by-tyn a:n dɔjdu yrdynen qɔlbɔ-hɔr teriltete 25 ɔmuk siriger ba:r. itinten uratɯ ɜaba:nga-lɯja sɔju:stara 25 ɔmuk siriger ba:llar, aqsa:nnara mælyjwnten taqsalar. ɜaba:ngalɯja teriltete aqsa:nɯnan ɯonna ybe aha el-beʃinen sa:maj ky:ste:q sɔju:s. 42 ɔmuk siriger „bɔj-ska-ut“ teriltete ba:r. bet ygys ɔmuk siriger pasɯ:s sɔju:ha telgenne, aqsa:nnara 1.200,000 kihi. iti aqsa:ŋŋa ki:rbet, bytyn a:n dɔj-du yrdynen qɔlbɔspɔkkɔ ere, tus tuspa ɔmuk sirderiger ba:r mælyjwnynen aqsa:nna:q ɯccat teriltelere.

iti a:ʃɯllɯbɯt ba:j dıeki sana:la:q ɯccat sɔju:starɯgar sɯʎɜar ɯccattarɯ ba:jdarɯn, ɜadaŋɯlarɯn ɯlan kærdæqqæ 60-70 bɯrɯhıъna ylele:n i:tillen ɔlɔrɔr ɯccattar. itini barɯtɯn tymykte:n kærdæqqæ,—qɔmsɔ mɯol inniger, ba:j dıeki sana:-la:q ɯccat sɔju:starɯn utarɯ ɔqsuharga, kinilerge sɯʎɜar ylehit ɯccatɯn beje dıeki ɔq-tɔrɔrgɔ keme ɜa:ma billibet ulaqan yle turar.

bihigi ɔmukta:ʃɯ qɔmsɔmɯol-larbɯt iti teriltelerı utarɯ ɔq-suhar ɯt kɯhamɲɯtɯn site-qɔtɔ æjdy: llikter. bet aʃɯjaq ere ɔmukka qɔmsɔmɯol kɯrɜɯk kinileri utarɯ, imiri qɔmuru tyhen, ylele:n erer.

t. qiterıep iti etillibit æs-tæ:qtæryn teriltetin ɯrɯotan byteriger ɯccat sessijeli:skej internessijene:liger tɔqtɔ:n ba-ran eter, ɯ.s.i. kenneki birıe-meʃe, ba:jga atɯ:lammɯt, ses-sije:l dıemekire:t ba:rtɯjatɯn uŋa kɯnata bɯolan, ɜiŋne:q si-rejin kærdærdæ dıen. sessije-li:skej internessijene:l sɯltan sɯlɯn aqsɯn i:nen syten iher.

ɔntɔn dakɯla:ccɯt tɔqtu:r, ɔmuk siriger ylehit ɯccat, ɔlɔ-ʃun tuhunan. ylehit ɯccat ɔlɔʃɔ qɔbdɔʃuran iher. yleli:r kynnere uha:ta, ɯlar qamnastara acca:ta ɜy:lge ɜyhyŋŋe, beli:tike ɔlɔʃɔr sɯstar bɯra:ptara melijde — di:r.

kɯlgas sɔʃustuk sɯɲɲanan baran, kengirıes dakɯla:t ikkis aŋa:rɯn—*ɯccat qɔmuɲu:stu: in-ternessijene:lin bɯhɯ:tɯn ɯonna kini innileriger turar kɯhamɲɯ-tɯn ihitte.*

bu a:spɯt ɜɯllarga ɯccat qɔmuɲu:stu: internessijene:le bet elbeq siti:le:q qɔtu:la:q: kɯtajga, estɯoɲujaʃa, pɯolsaʃa, kirıessijeʃe qɔmsɔmɯol ili:tiger sa: tutan ba:jɯ utarɯ ɔqsusta. ær.æb.æly:ssyje er sana:la:q sal-la:ta bɯolla. sir aqsɯn seri:ni utarɯ ɔqsuharga bet ygys yle-ni telgetliler. ba:rtɯja barɯ ɯt kɯhamɲɯla:q qampa:ɲɲɯja larɯgar qɔmsɔmɯol bi:r ulaqan ky:s bɯolan kæmælæstæ, sɔrɔq sirderge basta:n kæstæ:n ɯ:ta-la:ta. ba:rtɯjata sɯoq ɯonna ba:j dıeki sana:la:q ɯccat sɔju:sta-rɯn ɔttɔlɔrugar ma:ssabaj yle ky:hyrde. urut kiniler ɔttɔlɔ-rugar qajtaq sɯstan yleli:r sɯo-lu tala, kærdy: satɯ:r etibit, biligin ɔnu bullubut. taban yle-le:bit sirderbitiger qas daʃanɯ ba:j ɯccatɯn sɔju:stara chinni-ler.

itini kɯtta teŋŋe bihıeqe bet elbeq iteʃester ba:llar. qɔmsɔ-mɯol beliti:ceskej siti:lerin bi-gergeter ættyn satɯ: ilik. qɔm-sɔmɯol sɔju:hugar ki:re taqsa turu: 60-70 bɯrɯhıъŋŋa ti:jer. ɔl ihin ɯ.q.i. ɔmukta:ʃɯ sala:-lara wmtele:n y:nen bıerbetter. ɔmukta:ʃɯ qɔmsɔmɯol ylete yr-de:n baran, aqsa:na urukkutut-tan ebillibeteʃin qalbarɯtɯ:,—bet ulaqan kɯhamɲɯbɯt bɯo-lɯoqta:q.

ɯ q.i. iteʃestere is-tɯs birici:-netten taqsar. is birici:nenen dakɯla:ccɯt a:ʃar bihigi ylebit sɯ:halarɯn, alɯs „bajıъnaj qɔ-muɲu:suma“ dıeki ɔqtɔbut—dir.

bɯ:barga qamnaccɯtɯ. sada-ŋɯnɯ, ɔttɔ ıъlɯ turɯorullɯoq-ta:q.

barɯ iti yle belemnenen byppytyn kenne bɯ:bar bɯolar.

bɯjɯlgɯ talɯllar sebıet-ter *ylehit, ba:hɯnaj bɯla:-hɯn* (ɜɯktatɯ:ratɯn) *ɜiŋ-ne:q tɯta:qtara ɯolɯoqta:q-tar.* ba:j battalla:q ættæ, kiniler kuturuksuttara se-bıet sirejitten sɔtullɯoqta:q-tar. bɯjɯlgɯ sebıekke ɔlɔc-cu ylehit, qamnaccɯt, ɜa-daŋɯ itıenne ɔttɔ ıъl ki:-rıeqte:qter. ylehit nebilıeɲ-ɲeʃe sana:tɯn astɯnnarbɯt qɔmsɔmɯol silıenneritten itıenne ba:rtɯjata daʃanɯ sɯoq ɯccat ycygej erelle:q ættytten sebıekke uŋarga kɯhanɯllıъqta:q ɜadaŋɯ-lar itıenne qamnaska sɯʎ-ɜar (batra:k) ɜɔn, turɯorbut ɜɔkuta:ttara bararɯgar qɔm-sɔmɯollar ɜuluhan turan etıeqte:qter.

bihigi sɔju:spɯt kɯra ki-hi innin kæræryn kæmys-ky:ryn qaʃa:tar daʃanɯ bɯjɯlgɯ bɯ:barga ɜiŋin kærdæræn aharıъqta:q.

qɔmsɔmɯol teriltelere ma-nɯ umnumaŋ!!!

u. ɔnduruohap.

qɔmsɔmɯol ıecıejketin bi:r sɯlla:ʃɯ ylete.

(tanda ıecıejkete)

1927 ɜɯlla:ʃɯ kyhynten ɯla ylele:te kyhyŋŋy ætty-ger ba:nda wske:n yleni berke mehejde:bite ɔluɲɲu ɯjtan betteq yletiger ki:ren ylele:te.

y:ny: ættynen: kyhyn 1927 ɜ. ba:ra barɯta 6 si-lıen 1 qanɜɯda:t, ɔntɔn bɯj-ɯl 15 silıen bɯolla itıenne 1 qanɜɯda:t, silıeninen ki:-reller ɜadaŋɯ, qamnaccɯt (батрак) ɔʃɔlɔrɔ.

saqa keperetı:p tanda ɔrɔjɯonugar teriltetiger ne-hilıeɲɲeʃe taqsan agɯta:s-sɯja ɔŋɔrbuppɯt silıeŋŋe killerte:bippit. bihigitten ke-pereti:p bɯrabɯlıъɲɲatɯgar berestebi:tel sɯʎɜar, ıecıej-ke silıetterinen aŋa:ra ke-pereti:pke silıen.

mıopr: (мопр) ıecıejketin aspɯppɯt. sy:rbetten taqsa silıenne:q, itıenne nehilıeɲ-ɲeʃe taqsan sıertibe qamɯj-bɯppɯt kɯtaj ærɜæbæly:s-syjetiger sɯʎɜar taba:rɯs-targa 5 sy:s keriŋne:ʃi, ɔn-tɔn sɔrɔʃɔ ki:re ilik.

„turujala:q“ dıen siri kænnæræer taba:rɯsɯstɯba 2 bajaʃantaj nehilıeger te-rilli:tiger, u. s. k-te tæryt-te:bitin salʃa:n nehilıeɲɲeʃe ki:ren kepse:n, tɯoq tuhala:-ʃɯn æjdætæn silıeŋŋe ɯŋɯr-bɯppɯt. ɔnɯoqa ki:rbite 30 kihi ɔntɔn ys kihi bihi ıecıej-kebit silıettere.

siri kænnæræer taba:rɯs-tɯba maŋnaj teriller yletin ɯlɯnan ɔŋɔrɔn bıerbippit.

terillen baran, taba:rɯstɯ-ba silıettere $1^1/_2$ d. tıъnɯ sɔ-lɔ:n sir ɔŋɔrdɔ itıenne ys kɯ-ra kwly qɔrdɔ.

terillen teberdi: bɯolan, salʃabɯltan – 2 000 s. ɜɔk. sıeʎsɔju:stan—1,000 s. brɔ-du:ktanan ıes ɯlan bejele-rin ikki ardɯlarɯgar tar-ʃatɯnnɯlar.

taba:rɯsɯstɯba bɯ:bɯ-lıъɲɲatɯgar birisside:tennen ɔlɔrɔr s. b. bætyrwp urut kɯolahɯttan ɯlɯllɯbɯt ki-hi ɔl bet iteʃelle:q ylehit bɯolɯ sɯoʃa, ɔnɔn birisside:-tele ɯlarɯjdaʃɯna sæp bɯo-lɯo ete.

1928 ɜ. sa:s ɯhɯ: qam-pa:ɲɲɯjatɯgar bihi ıecıej-ketten tanda ɔrɔjɯonugar twt kihi sɯʎɜan ylele:bite, ɔl sɯʎɜan ca:hɯnaj ɜɔntɔn 30 bɯ:t ɯhɯ: sıemetin bulbuta.

ba:rtɯjata sɯoq eder ɯc-cat ɔttɔtugar yle dıen bi:rde muɲɲaq bɯolbuta, itıenne eder ɯccatɯn qɔlbɔhɔn ıecıejke ɔɲɲɯ: terijbite.

ul. sekerete:re.

bɯjɯlgɯ ʒɯlla:ʃɯ tъ qɔmsumɷlun wreʃe.

beli:tike wreʃe qɔmsɔmɷlga, ajaʃar aha:n, sannɯgar taŋnan tɯ:nna:q bɷlar na:datɯttan, kɯra da iteʃehe dɪen sɷq. qɔmsɔmɷl beli:tike wreʃin bilbekke, ba:rtɯja ɷnna sebɪeskej bɯla:s tɷq syryn ʒy:llerin taha:rallarɯn wrepper bɷllaʃɯna, ɔl ʒiŋ kъjɯ:la:q—qɔtu:la:q ylehit bɷlbat. ɔnɔn beli:tike wreʃer qa:rɯllɯbɯt, bihigi i:ter ylebitin etiger-qa:nɯgar iŋerbit ere qɔmsɔmɷl kɯrʒɯk ɷpsastɯba tuhala:q ylehite bɷlan taqsъqta:q.

a:spɯt kɯhɯn beli:tike wreʃe bekke mæltwbyte ɔnɷqa biricі:nete bet elbeq ete: tъ qɔmsɔmɷllarɯn ygystere seri:timsiji: bɯhɯ:nan ələrbuttara, wrete:cci ʒɔn sɷq etiler; kinige sɷʃa ɷnna atɯa birici:neler.

bɯjɯl qaja:n daʃanɯ urukku qa:lbɯpputɯn siter gɯna, beli:tike wreʃin ky:hyrden, syhwʃer turɷrɷqta:qpɯt.

biligin bɯjɯlgɯ ʒɯlla:ʃɯ wreqpin ca:hɯnan kærwʃyn.

bɯjɯlgɯ ʒɯlla:ʃɯ wreqpit.

(bɔppurɷska turar)

beliti:ceskej ʒɯrdatɯ:la:q wreqpit urukku kɷrmata bɯjɯl ularɯjbat urukkutun kurduk qa:lar. bɯjɯl ba:r bɷlɷqtara: kæhæ sɯʎʒan wreter ɔskɷlalar, beleti:ceskej ɔskɷlalar, beli:tcitke a:ha:n iher beli:tikeni wreter bæləq ɷnna ba:rtɯja bæləqtæræ. bu whe etillibiterten ɪecɪejkeʃe qaja:n da bi:r bæləq ba:r bɷlɷqta:q kini ylete ky:hyrwqte:q baragɯra:matɯn qaja:n da diriŋnik ylele:n tɔlɔrɷqta:q bɯjɯlgɯ ʒɯlla:ʃɯ beliti:ceskej bæləqtæræ wrenɪeqte:qter a:ʃar surujar ʒɔn. wreʃe sɷq ʒɔn beliti:ceskej bæləqqæ wrenelleriger satammat, kiniler bæləq yletin mehejdi:llerin bɯhɯ:tɯnan ɔl ɔnnugar kiniler wrenɪeqte:qter likpu:ŋŋa.

beli:tike ɔskɷlata.

beli:tike ɔskɷlalara bɯjɯl yleheqte:qter aŋa:rdas bi:r baragɯra:manan. (dubrɔbi:nskaj-ba:rtɯja beredbi:sketiger wrener kinigetinen) ɔnnɔ bihigi ɪecɪejkelerbit ky:ste:q sɔʃus qɔmsɔmɷlu bulan, wrete:ccinen anъqta:qtar ɷnna sæptæ:q sɔʃus ɔʃɔlɔru tardan, beliti:ceskej ɔskɷla bi:r sirge ɔlɔrɔn yleli:riger kɯhanъqta:qtar.

wreq barɯ:tɯn ca:hɯnan.

(bɔppurɷska turar)

bɯjɯl kɯhɯn wreqpit nedɪeleʃe ikkite barъqta:q maŋnajgɯ ɔrɷk barъqta:q wrener ʒɔnu belemni:r bɯhɯ:nan. ikkis ɔrɷk barъq ta:q ɯjɯtɯ:la:q eppɪette:q wrete:cci ɯjɯ:tɯnan, kepseti:ler, sehe:tter wreq qasta bɷlarɯn tuhunan kepseti:ge turɷqta:q. ɪecɪejkeler ɔlɔqtɔrugar satanar bɷllaqtarɯna nedɪeleʃe wreq ikkite bɷlara sæptæq. ecɪejkeler bejelere ɔlɔqtɔrugar sæp bɷlarɯnan, wrete:ccini kɯtta sæbylehen baran, ɔrɷgu nedɪeleʃe qasta ɯ:tallarɯn bɯha:rъqta:qtar. satanar bɷllaʃɯna bɯjɯlgɯ ʒɯl ɷpsaj wreʃi barъqta:qpɯt aqsa:n wreʃin, nu:cca tɯlɯn ɷnna da atɯttarɯ. wrete:cci sɷq bɷllaʃɯna ɔnnugu terijer satammat.

beli:tci:tke.

bihigi dɔjdubut kurduk ubaʃas nehilɪeŋŋele:q dɔjdularga beli:tci:tke ba:ra na:dala:q. beli:tci:tke ɷntan ɔrduk kihini tardъn ɔlɔq satammat. alɯs elbeq kibi bɷllaʃɯna ʒahanan, kъnan wrenen bɪerbet. ɔl kerɪete alɯs ygys kibi bɷllaʃɯna ikki aŋa:r qajɯtъqta:qtar, wrete:cci tijer bɷllaʃɯna. beli:tci:tke wreʃe nedɪeleʃe ikkitten ɔrdɷ sɷq tusta:q, satanar bɷllaʃɯna nedɪeleʃe bi:rde ɷpsaj wreq ba:r bɷlɷqta:q.

beli:tci:tke wreʃe ikki yrytte:q bɷlɷqta:q; maŋnajgɯtɯgar wrenɪeqte:qter ycygej bili:le:q, su:qqajdɯk a:ʃar surujar ɔʃɔlɔr, ɔlɔr beli:t. ɔskɷla baragɯra:matɯnan barъqta:qtar. ikkihiger wrenɪeqte:qter. kɯra wreqte:q ʒɔn, kiniler barъqta:qtar ɔrɷbun kosulɷp kinigetinen. ɔl sa:maj sæptæ:q kæmœ kinige bɷlar. biligin kynne:ʃi beli:tike wreʃin kærwqte:qpit.

kynne:ʃi beli:tike bæləʃæ.

aspɯt ʒɯllarga beliti:ceskej ɔskɷlaʃa wremmit ɔʃɔlɔr wrenɪeqte:qter kynne:ʃi beli:tikeni wreter bæləqqæ, kynne:ʃi beli:tike bæləʃær qannɯk da baragɯra:ma dɪen sɷq, kini yleli:r qahъt suruna:l ɷnna bihigi dɔjdubut matɯrɯja:llarɯnan. beli:tike ættynen ycygejdik i:tillibit kihi ɔanɔ wrete:ccinen ananъqta:q.

sɔju:s tahɯna:ʃɯ eder ɯccatɯ bejebitiger tardъqta:qpɯt.

sɔju:s tahɯna:ʃɯ eder ɯccatɯ bejebititten kɪer aɲɲъqpɯtɯn ɔlɔq satammat. ɪecɪejkele:r kɯhanъq tusta:qtar kɯra ʒaʒaŋɯ sɔju:s tahɯna:ʃɯ eder ɯccatɯ beje bæləʃær tardarga. ɔccɔʃɔ ere bihi qɔmsɔmɷlbut ɪecɪejkeleriger sɔju:s tahɯna:ʃɯ ɯccat sɯstɯhan ihɪeqtere, bihigi ba:hɯnajdar, tъ ʒɔnun ɔttɔtugar ky:spyt-ɷqput ula:tan ihɪeqte:q.

wrete:ccileri belemnɪeqte:qpit.

a:n maŋnaj bihigi kɯhanъqta:qpɯt wrete:ccini qantan bularbɯt ca:hɯnan. wrete:cci ʒɔnu bulbakka ere ɔskɷlanɯ terijerge ɔlɔq tykteri. ɔnɔn ɪecɪejkeler ba:rtɯja ɪecɪejkelerin kɯtta erdetten kepsetɪeq tusta:qtar beli:tike wreʃin salaja:ccɯlar ca:starɯnan ku:rsu byterbit ʒɔn ba:r bɷllaqtarɯna ɔlɔru kɯtta erdetten qaja bɯhɯ:la:qtɯk ahallarɯn tuhunan kepsetɪe:qteqter.

ku:rsu byterbit ʒɔn taqsɯbataq ɪecɪejkeleriger beli:tike ættynen ycygej i:ti:le:q bartɯjɯlaq ebeter qɔmsɔmɷl ʒɔnɔ bɷlɷqta:qtar alɯs kɯhalɯnnaqpɯtɯna ba:rtɯja aktɯ:bɯn salaja:ccɯnan ɯlarga erdetten kɯhanъqta:qpɯt.

ɯjɯ:-kerdi:, wreqɷnna ɪecɪejke.

byrw cilettere, aktɯ:p bytty:n kɯta:naqtɯk bilsihɪeqte:qter bejelerin bæləqtæryn kɯtta. wreq biremetiger barən, qajdaq barallarɯn istɪeqte:qter. ɷnna ky:stere kъjarɯnan ky:s—kæmœ bɪerɪeqte:qter. ɔrɷgu kætyter ʒɔn ba:r bɷllaqtarɯna, ɔlɔrgɔ bata:ska bɪerkekke ere sɯʎʒar ɔŋɔrɷqka:qtar. beli:tike wreʃer kætyppekke sɯʎʒar ca:hɯnan ulaqannɯk kɯhanъqta:qtar.

ecɪejkeler wreq ycygejdik bararɯn tuhugar, wrete:cci ʒɔnu atɯn yleʃe tardъ sɷqta:qtar atɯn yleni ɯlan wrete:cci mɔ:ɲɲugar ketetteqqe ycygej na:dala:q wreq taqsъn tykteri.

æjgæ tyher kɯna bɯha:rъqta:qtar.

wreʃi ahъq innine, bihi æjdæty:le:q yleni ɯtъqta:qpɯt. erdetten ɔʃɔlɔr qaja wreqqe baʃarallarɯn bilɪeqte:qpit, agɯta:ssɯja tardatъqta:qpɯt-qaja wreq, gannɯk ecɪejkeʃe ɔrduk na:dala:ʃɯn. ɔnɷqaʃa mannɯk tɪemelerinen dakɯla:t ɔŋɔrɷqta:qtar. wreq tuhatɯn tuhunan ɷnna wreq qaja bɯhɯ:nan bararɯn ca:hɯnan. ɔnnɔ bihi sɔju:s tahɯna:ʃɯ eder ɯccatɯ tardъqta:qpɯt, kini baʃatɯn satanar bɷllaʃɯna istɪeqte:qpit.

qajdaq wrenen barъqta:qpɯtmj?

wreqpitin a:n basta:n baragɯra:matɯnan barъqqa ɔlɔq satammat. maŋnaj bihi salaja:ccɯktarbɯt kepsetɪeq bilsɪeq tusta:qtar bejelerin ɔʃɔlɔrun kɯtta, ɯsta:rɯstanɯ talъqta:qtar. ɷnna basta:n tъ qasa:jɯstɯbatɯttan barar bet sæptæ:q. ɔnu barɯtɯn ba:rtɯja beli:tiketin kɯtta sɪbestɪeq tusta:qtar.

wreqpit barъqta:q altɯɲɲɯ 1 gɯ kynytten mu:s—ustar 15 kynyger dɯlɯ.

ʒ. bætyrwp.

sɯ:spɯtɯn ɯra:stɯ:bɯt.

t. kwgelep q. m. qɔmsɔmɷlga 1925 s. ki:rbite. qɔmsɔmɷlga sɯʎʒan „ky:ste:q ylehitinen“ a:tɯra sɯʎʒɯbɯta. qɔmsɔmɷl sekirite:re, byrw silɪene, ulu:s siteri:le:q kemitɪetin pilenu:mun silɪene, keppereti:pke silɪen birike:ccik bɷla sɯʎʒɯtala:bɯta.

kihibit ylele:n, billen-kæstæn isteʃin a:jɯ, ɔnu kɯtta tebis-teŋŋe kuhaʃanɯn, qɔmsɔmɷlga sæbæ sɷq bɯhɯ:tɯn kɯtta y:nneren barbɯt.

bɯjɯl a:ʒpɯt ɯhъqqa, kɷrakka wrene sɯʎʒan, keppereti:pke da yleli:rin saʃana *sɔju:s bɪerbit yletin syɲɲynen batɯspakka, tɔlɔrbɔkkɔ, akka:stanar.* qɔmsɔmɷl is kisteleŋin ba:rtɯjata sɷq ʒɔŋŋɔ telgeppit. qɔmsɔmɷllar tustarɯnan sɯmɯja kepse:ni telgeten, ʒɔŋŋɔ ky:ly:ge ɯ:ppɯt. ba:j ʒɔn, tɯllarɯgar ɔlɔrbut, kinilerge allara: sɯŋa:q bɷlbut, birimɪere: qahъkka suruja:ccɯ qɔmsɔmɷl kisteleŋ a:tɯn ba:j ʒɔŋŋɔ aspat, atɯn da ʒɔŋŋɔ kepse:bit; 2-s æsp:æk mɯɲɲaʃar sɯʎʒan, ba:jdar interɪesterin qarɯsta:bɯt, silɪen tæly:r qaccɯtɯn (silɪeniskej sunɷhun) tælæ:bætæq.

itɪerdik qɔmsɔmɷl a:tɯm kittite sɯʎʒarɯn bɯhɯ:tɯnan ɪecɪejke qɔmsɔmɷltan taha:rarga u:ra:q u:rda.

Г. О-й.

saqa ɯrъtɯn, kepse:nin dɔrʃɔ:nun, kɷrmatɯn sajdɯ:ta.

ylehit altɯɲɲɯta:ʃɯ syŋken æræbæly:ssyjete, sabarda:n ɔlɔrbut ba:j, ɯra:qta:ʃɯ bɯla:hɯn kɪer eliten. saqa sirin, urukku ɯra:qta:ʃɯ qa:jɯ:la:qtara ɯta:bɯt qa:tɯrgatɯgar kæŋyly kætæqtæræn, saqa ylehitiger ba:hɯnajɯgar aptanъmɯnaj æræspy:bylykeni tuttaran. bar ʒɔn sana:ta sajdan, wreʃe ula:tan, æjæ sɯrda:n; ybe-aha qasa:jɯstɯbata y:nen kɯta:tan isteʃin a:jɯ, kini tæryt tæræ:byt tɯlɯnan wreʃe emɪe sajdan, u:s tɯlɯnan surullar ajɯ:ta—qudɷsastɯbannaj litɪereti:rete emɪe, sɯltan-sɯlga, tɔqtɔlɔ sɷq, sajdan saŋa suruja:ccɯlar (писатели). ɯrъhɯttar (поэты) metirɪetterin bejetin a:ʃa:ccɯlarɯgar kærdættæ:n, sergeqsiten erer.

itinnik tɔqtɔlɔ sɷq sajdan y:nen iher litɪereti:re bɷlan baran, qajtaq da bejetin taptappat, bejetin dɪeki qajɯhɯnnaran saqa wreqte:qterin sergeqsitɪe sɷʃar satammat ete. ɔnɔn bu bi:r ikki sɯltan betteq, saqa siriger taqsar nu:ccalɯ:, saqalɯ: qahъttar, suruna:llar sɯrajdarɯgar y:nen sajdan erer saqa qudɷsastɯbannaj litɪereti:retin ɯrɯŋala:n sъnala:n (критика), mækkwr kætæʃær bɷllular. bu mannɯk sъnalar-ɯrɯŋalar, kinini sata:n sep-sebirgel gɯnan tuttar ebit bɷllaqqa, litɪereti:reʃe sɯ:hatɯn-qaltɯtɯm, ɔrdugun ycygejin ɯrɯtan, qɔjukku ættyger erke: sɷlun ɯjan bɪerer bet ulaqan, syŋken tuhala:q bɷlɷqta:q.

biligin min bu sъnamsɯktar—ɯrɯta:ccɯlar tugu sɯ:spɯttarɯn, saqa qudɷsastɯbannaj litɪereti:retin dɔrʃɔ:nun (ритма) kɷrmatɯn (форма) sajdɯ:tɯn kɯtta bi:rge, kɯratɯk kæp-kæbyn sana: ɯlarɯnan, ky:s kъjarɯnan ɯrɯŋala:n aharъm.

qaja da ɔmuk ɯrъtɯn kepse:nin qɔhɔ:nɔ, tæryt yrynne:n a:ʃɯllɯbɯt dɔrʃɔ:nɔ, kɷrmata yjetten yjeʃe ularɯjan, atɯn-atɯnnɯk kutullan iher, ɔnɔn kini bejete bi:r tuspa bet uhun ɔlɔqtɔ:q, sajdan ispit ɔstɷrujala:q bɷlar.

biligin bihigi, bɯlɯrgɯ saqa nɔrɷtun tɷq da suruga sɷq, ajaʃɯnan ajbɯt qɔhɔ:nnɔrun qajɯhan kærwʃyŋ ere. kinini ɯrɯtan kærdækpytyne, kini dɔrʃɔ:nɔ, kiniler ɔlɔqtɔrɔ, ylelere qajtaq baran ispitin, ɔnu barɯtɯn qaraq-qaraqqa kylykte:n kærdæræ r.

bihi bekke bilebit, sɔrɔqput sannɯgar sykpeteʃin ihin, urut ɷn sɯl anara:ŋɯtɯgar bihi aʃalarbɯt, ehelerbit, kiniler tæryttere daʃanɯ, bɯlɯrgɯ ɯra:qta:ʃɯ, ba:j bɯla:hɯn qa:tɯrgatɯgar,—saqa siriger, tæryt saqa ylehite, ba:hɯnaja qajtaq ælwq betere: aʃaj ættynen, nehi:le swdejen sɯ:la:n-sɯkkɯra:n, kɯlaŋnu:r ɔlɔq sɯ:cca:na tɷq dɔlgunna:q-dɔrʃɔ:nnɔ:q bɷlsunuj? ɔttɔn a:t aʃaj qarata sɯ:lanqajda:n ihe:qte:teʃe di:; ɔnɔn saqa nɔrɷtun ɯrъtɯn, kepse:nin-qɔhɔ:nun dɔrʃɔ:nɔ emɪe bi:r tuspa. a:lɯŋna:n, altaqta:n a:han iher ɔlɔq muŋun sɔrun majgɯtɯnan sɯkkɯra:n sɯ:lbɯt. bi:r kem sanʒɯqqaj sana: ʒaja una:rar kɷrmalammɯt.

saqa nɔrɷtun bu mannɯk sɯ:lan sɯkkɯrɯ:r, saɲɲɯja namɯjar, muŋ-sɔr bu:la:bɯt kepse:nin, ɯrъtɯn qɔhɔ:nun dɔrʃɔ:nun kɷrmatɯn æksækyle:q ælæksæj saqa litɪereti:retin maŋnajgɯ sajdɯ:kynneriger, „ɯrъ-qɔhɔ:n“ kinigeleriger killeren, saqa litɪereti:retiger syppet belɪe qa:llarda.

iti erge, qa:nna:q qabala battal yjete qalbarɯjan, bu biligin turuguran turar sebɪet yjetin a:na ahɯllɯ:tɯgar—æræbæly:ssyje bu:rʃatɯgar, kɯrana:t, tergen tibi:tin dɔrʃɔ:nugar tæræ:byt ɯrъhɯttar, suruja:ccɯlar ɯrъlarɯn, kepse:nnerin qɔhɔ:nnɔrɔ ɔl seri: tergenin dɔrʃɔ:nun batɯhan, emɪe bi:r tuspa, tælyte bɪerer dɔrʃɔ:n ba:llammɯta.

(bytyte anɯgɯ №-ga becɪetteɪen.)

ət ylete.

aramaːnnɯn,
appanaːstɯːn,
kirgɪelejdiːn,
kirileliːn
artɯallahan-qɔlbɔhɔn,
atastahan-dɔʃɔrdɔhɔn
bastɯŋ qɔtuːr yletiger—
ballɯm—majdaːn ʒaːrbaŋar,
qɔhɔːn ɯrɯa ejeːre,
qɔruja ɔqsɔ elite
qɔssun qɔtuːr kɯnnattaːq,
qɔnuk œjw tutuːrdaːq
ʒɪereŋkejdeːn teptibit
ʒergeʎʒihe tejdibit...

*

kyryles kyrgwm sɯʒaːrga,
kylyk bytej kujaːska
sɯlajbakka,
sɯɲɲammakka
iːre talaq annɯgar—
ilge simeq ardɯgar
kwr geʎʒije nusqajar,
kwnneːq sɔlkɔ nalɯjar
alaːs sɯhɯː ɔhɯorun,—
arɯː cœl kwq biligin
qɔhɔːn ɯrɯa tenite,
qɔruja ɔqsɔ telgete
utuː-subuː,
uːluː dajbɯː
sɯssɯstɯbɯt,
sɯrbattɯbɯt...

*

ɔqsɔn,—
ɔqsɔn
sɯrbattɯbɯt,
sɯssɯstɯbɯt,
kylym kyny
kœrdœstybyt—

„kœmœlœhyːj,—
kœrœ tyhyːj,
ɔqsɔːqtɔːbut ɔpputun,
ɔhɯor bicik suhɯoʃun
silbik siːgin—
simehinin
saraʃɯrdɯːj,
saraʃɯrdɯːj!!!

*

kylym kymmyt micigniː
kœrdœhyːny isttbittiː,
kyːbej qallaːn ursugar,
ʒuluruha,
ʒuluruha
sɯralɯja kujaːrda,—
ɔqsɔːqtɔːbut ɔpputun
ɔhɯor bicik suhɯoʃun
silbik siːgin kœtytte,
simehinin siksijde...

*

saraʃɯjbɯt ɔpputun
saqsɯjaːqtɯː sɯʎʒammɯt,
sɯtɯː mwttej sumartan
sɯlaːs ilge salgɯntan
astɯnaːqtaːn
abɯranan
syreqijbit swdyjen,
syːre teben bitijen.
sergeqsijen,
sergestehen
uluː dɔjdunu ɯllaːtɯbɯt
ujgu puːrun qɔhujdubut.
kyn kœmœtyger maqtannɯbɯt
kyndyl kylymyn tɯojdubut.

abaʃuːnuskaj.

10/VIII—28 г. Абага.

ɯmuːlaːq ɯrɯam.

dɔʃɔrɯom—kœkœtwm,
dɔrʃɔːnnɔːq qɔhɔːnum
dɔlguta tɯojuːta
dɔlgunu uːratɯa...
segerɪem—cegerɪem,
sehergiːr qɔhɔːnum
seʃete tɯojuːta
seriːni tɔqtɔtɯo...

atahɯam—dɔʃɔrɯom,
ajqallaːq qɔhɔːnum
alaːra tɔjuːta
ajdaːnɯ aʎʒatɯa..
erelleːq—segerɪem,
eʃerde qɔhɔːnum
ejeːrde tɯojuːta
ejeni ergitɪe...

kygynnyːrep.

bygyn.

bygyn...
bygyn
yller dɔlgun dalaj—
ylehit, baːhɯnaj,
yːner eder seriː—
ygys ɯccat bihi
kœr ʒurɯm sardaŋa
kwq araːj—qɔmuːna
egelge tenijbit
ejeleːq yjebit
ɯtuːhun—
ɯllugɯn
taːhɯnan
taptajan
beʃeliː ajabɯt,
beʃeliː alʃuːbɯt..

* *
*

bygyn...
bygyn
arʃaːŋŋɯ, qɔtugu
aʒɯrʃa dɔjduga,
sɯon qaha ɔːʃujdar,—
sɯr ɔbɔt tɔjɔttɔr
œhœq qaːn tɯːnɯgar
œlœr œlyː sajar
ylehit, baːhɯnaj.

yːner eder ɯccat
sɔrdɔnɔr,
sɔlbɔnɔr
mɔhullar,
muɲnanar,
sulanar ɯrdujar,
sulanar ɔrgujar...

* *
*

bygyn...
bygyn
sassɯŋŋɯ sardaŋa
sajaʃas ʒurɯmŋa,
uluː dɔjdu yrder
unaːr tujgun ɪener
ylehit kyreʃe,
yktel ʒɔl tireʃe—
keteq ɯt seriːge.
keskilleːq keriːge
beʃeliː
belenniː
terine
tetere
kylymnyː wrdybyt,
kœrylyː kœttybyt...

abaʃuːnuskaj.

ɔlɔq labaːta.

(bijɪeseler, 53 sɯrajdaːq, 1928 s. saqa kinige tahaːrar suːta tahaːrbɯt, taqsar aqsaːna 2000, sɯanata 75 qaccɯ. bestiːnep surujbuta).

sɯltan sɯl aːjɯ surujaːccɯ ykseːn ihere ulaqan maqtallaːq sɯl.

ɔl ereːri kihi kulgaːʃar-qaraːʃar bappat eː diː: sanaːbɯtɯ ɯjan bɪeren kœnnœrœr sœptœːq.

bestiːnep-saŋa litereti:re sɯrduk ʒirbiːtiger kœstœn erer surujaːccɯ. ɔnɔn alʃastaːq da bɯollaʃɯna, ɔnu siren, sirge silleːn biher tykteri. qata buːrduk alʃastaːqqɯn, mantɯkkɯn kœnnœryŋ dɪen sybeleːteqqe, ɔl, saŋa surujan erer kihɪeqe, kyːs-kœmœ bɯolɯoqtaːq.

t. bestiːnep bejetin bijɪesetiger saqa ʒɔnun, tɯa ɔccutun—maccɯtɯn, ʒiŋ kɯrʒɯk ɔlɔqqɔ baːrɯ surujar baʃalaːq ebit.

„tœttœry bɯhɯː“ dɪen bijɪesetiger kœrdœrœr bwtyr ɔʃɔɲɲɔru. aːqpɯt kihi bwtyr ɔʃɔɲɲɔru urut ɔlɔqqɔ biler bɯolan sergeʃeliːr. bwtyr kœrdyk ɔʃɔɲɲɔttɔr, tɯaʃa, qaraŋa munnuktarga biligin da baːllar. ɔnu kim da meʎʒespet.

ɔl ereːri kini tœhœ da ɔlɔq ʒiŋneːq sɯrajɯn batɯhan surujbutun ihin, kɯra alʃastaːq, tɯoraːbɯt sɯollardaːq.

„bɯlaːs ɯ l ɯ l l ɯ : ta“—dɪen ɔːɲɲuːtugar baːj (qappɯtalɯːs) dɪen baːr. qappɯtalɯːs dɪen nahaː elbeq baːjdaːq, sɔbɯottaːq, ylehit ʒɔnu albɯnnaːn sɪecci bɯolar. ɔnnuk baːjdarɯ bihigi saqa dɔjdutugar aqsaːnnaːqtɯk istebit. tɯa ʒɔnɔ œjdwqteːʃer munan qaːlɯaqtara. en surujbut yleʃin wreʃe sɯoq tɯa ʒɔnɔ aːʃallar. surujargar qaja da kyn ɔnu *œjdɯː*.

bu bijɪesetiger t. bestiːnep œrœbœlyːssyje yletin bytynnyː, biːrde kœrdœrwn baʃarbɯt. surujaːccɯ ɔnu kɯrʒɯk ylehit, tɯa ʒɔnun qaraʃar kœrdœrwn, astɯnnarɯan, œjdœtwn baʃarar bɯollaʃɯna manna, saqa siriger ɔl ɔluɲɲu œrœbœlyːssyjete, qajtaq bɯhɯːlaːqtɯk aːspɯtɯnan ɔlɔqtɔnɔn surujɯoq ete. ɔccɔʃɔ kem kihi œjdw ete.

„baːj battala“ dɪeniger maŋnaj baːj battala kœstœr, (bɯlɯɯr, œrœbœlyːssyje inniger battaːn ɔlɔrɔllɔrun saʃanaːɲɲɯ). ɔntɔn aːʃan isteqqe, bu bɯhɯː sebɪeskej bɯlaːs saqa siriger turugurbutun kenne bɯolan taʃɯsta.

qamnaccɯt ujbaːn eter „baːj ajmaq, baːjgɯt da akaːrɯgɯt syr ebeː. qaraŋa uluːs ulaʃatɯgar ɔlɔrɔbut dɪen, biliɲɲe dɪeri kɯra ʒɔnu ɔlus battɯːgɯt. sebɪeskej bɯlaːs ɔlɔʃu kœnnœrw sɯoʃa dɪen erdeqqit da, qajaːn da kɯra ʒɔn, bihigi innibitiger bu bɯlaːs turugurbuta bɯolɯo. ɔnu œjdyːrgyt ebite bɯollar, saːtar arɯːj tardɯhɯaqqɯt ete“—diːr.

iti baːr ylehit, tœhœ da kɯrbammɯtɯn yrdynen baːjɯ ɯtarɯ mœkkyhere. bajbal kuttammat. tœhœ da qaraŋa munnuk bɯoltun ihin, biliɲɲi bireːmeʃe suːt—sɔkɯon ɔlɔqtɔmmɔtɔq sire dɪen sɯoq. ɔnu baːj sin isterebilere bɯolɯo. ɔl yrdynen tɔʃɔ tardɯmmatɯj? ɯnna baːjɯ akaːrɯ dɪeqqe tykteri, kepsetiːte—ipsetiːte qɔp kurduk. qamnaccɯt emɪe akaːrɯ bɯolbataq. „sitiːcce baːj battɯːrum, sirej-qaraq aɲɲɯhan, biler bɯolan baran, tɔʃɔ mannɯk baːj battalɯgar sɯʎʒarɯj?

iti œttynen kœrdœqqœ, surujaːccɯ tabaːrɯs, ɔlɔʃu sataːn kœrbœtœq. taban surujbataq dɪeqqe sœptœːq.

t.

kepseːnin dɔrʃɔːnun kɯoːnatɯn sajdɯːta.

ʒe iti kennitten, saqa ylehitin, baːhɯnajɯn subu biliːɲɲi ɔlɔʃun ɯlan kœrwʃyŋ, iti urukku ɯraːqtaːʃɯ saʃanaːʃɯ ɔlɔq ularɯjda duː, sɯoq duː? kɯrʒɯga atɯn, atɯn dɪen bihi œstœːqtœrbyt, uluːs cɪerbe tuːstara, baːjdar da eteller. biliːɲɲi kini ɔlɔʃɔ tɯa, uluːs da siriger bɯollar ɔlgujdaːq uːnu ɔrguppɯt kurduk, dɔlgujan dɔrʃɔːnnɔːq baːl bɯolla. qajtaq ere œr utuja sɯtan baran, uhuktubuttuː barɯː—keliː elbeːn, saŋa-iŋe, sybemuɲɲaq ykseːn, ʒolloːq araːs-araːs qartɯːnalaːq, kyrys-kyrys dɯrɯlas dɔrʃɔːnnɔːq, ɔlɔq majgɯtɯn majgɯlanna. sajɯŋŋɯ, saːskɯ yleʃe bɯollaʃɯna, kɯralaːn da bɯollar eɲin-eɲin massɯːnalarɯ, buluːktarɯ tuttan. tœrœːbyt alaːstarɯgar timir kylyppe bɯohularɯ sɯːjan sɯlɯbɯratan, satarqaj salgɯŋŋa qatan ɯstaːl tɯaha lɯŋkɯnaːta. ɔnɔn bu anɯgɯ, aːna ahɯllan turar, sybe yjetin ɔlɔʃun dɔlgunun-dɔrʃɔːnun taptaːn, astɯman wskeːbit ɯrɯahɯttar, surujaːccɯlar ɯrɯalarɯn-qɔhɔːnnɔrun dɔrʃɔːnɔ, ɔlɔq dɔlgunun-dɔrʃɔːnun batɯhan ʒurɯlaːn, ʒergejen kɯormata ularɯjan erer.

itinten tahɯnan sɔrɔq ɯrɯahɯt, surujaːccɯk atastarbɯt, bihigini kɯtta bukkuha kerɪete ɔlɔrɔr, ulaqan wreqteːq; litɪeretiːrete bɯlɯɯr ɯraːqtaːʃɯ tœrytterin saʃattan sajdɯbɯt, nuːcca ɔmuk litɪeretiːretin wreten, kini dɔrʃɔːnun, kɯormatɯn dɔlɔʃɔjdɔrugar tɔqtɔtɔn bihireːn, bejetin tœrœːbyt tɯlɯgar sɯhɯaran surujan bɔrɯobalaːn kœrœllœr. ɔlɔru ɯlan cincijen kœrdœqqœ, tabɯlɯnnaʃɯna sin da satanɯaqqa dɯlɯ.

ʒe, itinten kœrdœqpytyne yje tymygyn, sɯl qɔnugun aːjɯ ɯrɯa, kepseːn tœryt ʒiŋ anabɯllaːq sanaːtɯttan (идеологии) uratɯ dɔrʃɔːnɔ kɯormata ularɯjan iher; ulam-ulam tupsan sajdan iher.

ʒe, iti sajdɯːnɯ dɔrʃɔːn. kɯorma ularɯjɯːtɯn bihi sɯanamsɯktarbɯt — ɯrɯtaːccɯlarbɯt wreten tœbœlœryn tœgyryten kœrœllœr duː, sɯoq duː? dɪeteller min etɪem ete: sɔrɔq sɔrɔqtɔrɔ bu caːhɯnan bukatɯn tugu da bilbetter bɯlaːnnaːq. ɔnɔn bu kɯorma, dɔrʃɔːn inniger qaraqtarɯn saba baːnan turan bihɪeqe sybeliːller „bu œlwqsyt œksœkyleːq œlœksœj ɯrɯatɯn kɯormata bet bu manɯ ytyktyŋ, kini kɯormatɯnan ylehit-baːhɯnaj wryːtyn-kœtyːtyn kœrdœryŋ“—dɪen. min wheː eten aharbɯtɯm — œksœkyleːq œlœksœj kɯormata saqa nɔrɯota muŋ sɔr qaːnɯn tɯommut kɯormata—dɪen; ɔnɔn ɔl sɯːlan, sɯkkɯraːn nɯoʃajar, saɲɲɯjar dɔrʃɔːnunan, kɯormatɯnan qajtaq œrœ kylymny-tœlœmnyː ɔrgujan burguja sɯrʒɯgɯnɯːr wryːny qɔhujɯoqqa sœbyj? itinten kœrdœqqœ bihi wskyːr ɯccat ɯrɯahɯttarbɯtɯn, surujaːccɯlarbɯtɯn qaja satɯːr, telen muɲnanar ɯlluktarɯttan munnattaːrɯ kɯnallar.

kim daʃanɯ eppet eː: œksœkyleːq œlœksœj saqa litɪeretiːretiger tuhata sɯoq, litɪeretiːretten tejitɪeqqe“ dɪen. kini aːta litɪeretiːreʃe sɯʎʒɯa qɔjut daʃanɯ, aːn maŋnaj sɯl ahan saqa ɯrɯahɯta bɯolbuːtun inniger, kini urukku ɔlɔʃu, erge yjeni wreten, kini ɯrɯatɯn dɔrʃɔːnun kɯormatɯn belɪe qaːllarbɯtɯn tuhugar. itigenne kini ulaqan tuhata bɯolar. saqa tɯlɯn wreten bajɯppɯta. anɯgɯ wskyːr ɯccat kini kinigeleritten cœlkœːn bejetiger ɯlara dɪen bɯolar aŋaːrdas bilbet, bɯlɯɯrgɯ tɯllarɯn, belɪe (справка) kinigetin kurduk.

œksœkyleːq œlœksœj kɯormatɯn, dɔrʃɔːnun ytejeːcciler eteller „anɯgɯ surɯk ɯrɯatɯn uluːs ɔʃɔɲɲɔttɔrɔ, emeqsittere œjdœːbœttœr“ dɪen. ʒe iti ʒɔn iti etellere emɪe ulaqan alʃas bɯolar, mannɯgɯnan: anɯgɯ ɯrɯahɯt, surujaːccɯk surujar ɯrɯatɯnan, kepseːninen uluːs twhejbit ɔʃɔɲɲɔrun, emeːqsitterin wreteːri, saːtataːrɯ surujbat, ɔl ʒɔn etteritten qaːnnarɯgar dɪeri urukku sanaː iŋmit qaja da wreq qalbaŋnappat, wreʃi ɯlɯmmat ʒɔn. saŋa kɯormanan surujaːccɯlar ɔnɔn ajar ajɯːlarɯn anɯgɯ wskyːr, wskeːn erer ɯccakka anaːn surujallar, kinileri wreteller.

surujan bytererber tymyk tɯl etɪem ete: biːrinen — biligin saqa ɯrɯahɯttarɯn, surujaːccɯktarɯn inniger turar biːr ulaqan ebeːhinestere—saqa litɪeretiːrete sajdan, œrœ yllerin tuhugar bar ʒɔnu bihireten, kekketiger kecigireterin baʃatɯgar—saŋa ʒiŋneːq analllaːq kɯormanɯ bulattɯːr; ikkihinen—litɪeretiːreʃe, saŋa yːnen ererin, ɲiːrejin bɯhɯːtɯnan qɔlus sɯanamsɯktarɯ litɪeretiːreʃe serenen cugahatɯː.

saŋa kɯorma, sɯl ɯllɯk bullaqqa, qɔlus sɯanamsɯktarɯ tejitteqqe litɪeretiːrebit ʒœksœ kœnœn, ɯnunan ɔrduk sajdan saqa ylehitin, baːhɯnajɯn ɔlɔʃun ʒiŋneːq metirɪetin kylygyrdeten kœrdœrw ete.

abaʃuːnuskaj.

ɔl da ere:ri...

kyhyŋŋy qɔtuttan siriles tɯl kihi syreʃin bɯrɯm eppeŋnete yrere emɐ sɔnuŋŋa dɯlɯ. ɔl dɐn tɯq sɔnuna bɯlɯj? sɔnunu bilbeteq kihi dɐn elekte:bitti:, ki:re:ri arʃa:ŋŋɯ mɯra:n mahɯn yrdyger ɔlɔrbut kyn kɯtara kylymne:n turara.

min argɯhɯm „naj" dɐn syr nes atɯn, qahɯ:ran bihen baran, mɯba tæbætynen sannɯga sɯrbappɯtɯgar, ata senɐte sɯʃunan „seksek—seksek" ajanna:n barda. kihim tele:ʃi sɯrʃa qacɯgɯrɯ:r tɯhum bɯ:hɯnan ihitteqpine, kæqsyn ihiger ɯlla:n kiŋkini: ispite. ɔl qɔhɔ:nɔ mannɯk:

„artɯmɯjap dɔʃɔrbut
argɯstarɯn bula:qta:n
arɯgɯnɯ amsajan
alɯs, alɯs barbɯt du:?!."

—qaja artɯmɯjabɯj? dɐn baran argɯspɯn sannɯttan ergilinneri tappɯppɯn bejem bilimne qa:lɯm.

appɯt kɯlutunan qa:man yŋwqte:n barda. argɯhɯm semen,—ʒe, be: kepsi:m daʃanɯ dɐbitti: mɯhatɯn qala:cɯktɯ: u:rbut ataʃɯn sɔtɔtunan battata ɯnna qastan qastan ɯlan tabaq u:runan tatta. ɔl kenne nɯmasta:q kihi bɯhɯ:tɯnan „hæm" dɐn kæqsyn etiten kebiste

—e:. qaja artɯmɯjap bɯlɯj? ɔttɔn bili: arʃa:-qaŋalas ulu:hun ba:rtɯjatɯn ecɐjsekerete:re bɯlaʃadi:—dɐte bɯrunan tɯlan kehɐʃirbit kɯlahɯnan.

ɔʃɔ erdeqpine ʒægwsse bɔkɯŋŋuk mɐqe etere: qɔmuŋu:s dɐn ʒiŋ ylehit inniger sɯʎʒar, lɐŋin. eppit tɯlɯn batar, arɯgɯhɯta sɯq, qa:ttɯga qajɯspat ʒɔn di:rin æjdy: bɐren ɯjɯttɯm:

—kini qɔmuŋu:s bɯlan baran, qajtaq arɯgɯlɯ:rɯj? ɔl sæp bɯlɯ dɯ?—dɐn. ɔnɯqa argɯhɯm ili:tinen sapsɯjan bihen baran.

—iŋŋe dɐme dɔʃɔ:r, qɔmuŋu:s da ajaʃa sɯq dɐteʃiŋ du:? aŋardas arɯgɯ ere ihere bɯlbat e:, æksæ su:mu tardar yhy. arɯgɯ ihere ba:ta sɯq. elbeqtik yleli:r kihi ɔrduk sɯlajar, ɔnɯqa ebi: nɔrɯt silɐdebetele bɯlan suruksutunan mæʎtæq eŋin mi:ssijeler tærytte:bit ʒɯlalarɯn silɐs tiŋeli:r bɯlan, kiŋe qɔllubut kihi, sana:tɯn arɯgɯ ahɯ: kɯra:dɯhɯnan kɯjdɯ:r baʃaʒɯta—dɐn ygehɯ kurduk bælyhwkte:n barda.

—semen emɐ bælyhwkte:n bardɯŋ di:, beji bælyhwkte:bekke ere, qata qara tærdytten tugu ʒa:bɯlammɯtɯn keqse: ere—dɐtim, sa:s ɯlɯbqqa taqsɯbɯt ekkin qahɯtɯgar „ulu:s kɯrmahɯta" dɐbitter ete, ɔnɔn kɯra da saʃuhu, dɯhunasta:q ere kihi dɐn ky:ppyttere bɯlɯ di: sana:n.

—atɯrʒaq ɯjɯn 31 kynyger, betiŋse kɐhe kɯrattan itirik, ɔspɯccugunan baʃaraq kihitin, kerege:jep manɯ:hɯt ʒɐtiger ɔjutan kelbit. ʒɐʃe kætæn tyspyt araj aŋa:r ataqta:q aba:hɯ ɯlun kurduk anasta:tap dɐn qɔmsɔmɯlu ɯlu kɔrbyt. ɯl lɐŋinni: sɔju:s ɐcɐjketiger ba:rɯm bɯhɯ:tɯnan tɯra bɯhɯ:nɯ kærɔen „ba:rtɯjala:q kihi arɯgɯla:n baran ɯlɯ kerijeriŋ. sæp dɯ?" dɐbitiger turan—„min eŋigin „arustujdu:bun" dɐn baran ɯl erejde:ʃi ili:titten sɔhɔn barbɯtɯgar, ɯl „en kihini arustujdu:r bɯra:bɯn sɯq, ili:ginen ki:rime" dɐbitiger, kihi ɯlu ɔqsɔ:ru suturugun sygen turbataq yhy dɯ? qata ʒɔn ba:r bɯlan ɔlɔr bɯ:ha:bɯttar. ɔlɔru kɯtarɯ dajba:tta:rɯ sanammɯta qata ky:he ti:jbeteq bɯlan abɯra:bɯt ɯnna wqsy:te, qahɯ:ta eŋine elbeq yhy.

—ɔl qajtaq baʃaʒɯnɯj? ʒe satammat bɯhɯ:.

—satammata dɐn itinne tɯq da sɯq. en tugu da bilbet, ɯhaqta:ʃar uʎʒaʃaj u:ta:ʃar ubaʃas kihigin, ɔnɔn tugu da bilbekkin. ɔl sɔrujan itirer e: artɯmɯjap ɔʃɔ bɯlbataq, kini ɔnnɔ manna sɯʎʒɯbɯt busput—qaqpɯt kihi. ɲɐmes seri:tiger eŋiŋŋe sɯʎʒɯbɯt kihi bɯlan ki:tirejdi:ri satɯ:r.

—ɔl arɯgɯ ispitin a:jɯ ki:tireje dɐn tɯq ba:rɯj? dɐn ɯjɯttɯm.

—baʃaraqtar ygystere samasa:lkɯ ɔŋɔrɔ:cularɯnan a:tɯrar ʒɔn bɯlallar, ɔnu itiren taqsan samasa:lkɯta atɯ:la:ŋ dɐ ɔccɔʃɔ sa:tar ere dɐn „kylykke imnenen baran" samasa:lka aʃalɯqtara ɔccɔʃɔ bɯccacɯ tutan ɯlbat dɯ? dɐn baran elbeʃi biler kihi bɯhɯ:tɯnan kylen kebiste.

—ɔttɔn kæssybyt ere kihitin aristujdu:bun di: sɯʎʒara qaja sɔkɯŋŋa sæbyj?.

—tæhæ eme sɯlga mi:li:ssijenen sulusu: kɯmmɯta, ɔnnɔ aristujdu:bun. dɐn tɯlga wrenen qa:lan „kepsɐ" dɐbite „aristujdu:bun" dɐn taʃɯstaʃa di:, kihi alʃaha bu bɯlbataq. swhy twt ataqta:q da, ɔl da bydyryjer dɐn ɲu:eca æhyn qɔhɔ:nɔ ba:r e:.—dɐn baran mycyjen kebiste.

ɔl da ere:ri.. qaraŋa ʒɔn qaraʃar. bytyn sɔju:s yrdyne:ʃi lɐŋin ɯtɯk ba:rtɯjatɯn a:tɯn qara:rdarɯn araj istɐs lɯqtu:r ba:ra bɯllar ɔnnɔ emtetere bɯllar, tupsɯ ebite. ɔttɔn sɔkɯn ylehite bɯlan baran, sɔkɯnu tahɯnan majgɯlanarɯn „alʃas" qɔhobunaj sɔkɯn ɯstatɯjatɯnan kɔræl:kæræ sæp di: sana:tɯm.

ɤ. tɔlbɔnnɔ:qɔp.

k. i. bɯlatɯ:nap.

balaʃan ɯjɯn 6 kynyger tærwbytteriger sellik bɯlan ɯnna ili:tin—ataʃɯn sɐten, ta:tta qɔmsɔmɯlun silɐne, saŋa wske:n erer ɯccat ɔʃɔttɔn bi:r ycygej dɔʃɔrbut—kɯna:caj ispiridɐnebis bɯlatɯ:nap dɐn taba:rɯspɯt ællæ.

kini 1910 sɯlla:qqa ʒɔku:skaj ɯkurukka, ta:tta ulu:hugar, 4-s ʒɔqsɔʃɔn nehilɐger qamnacɯt kihitten tærwbyte. ɔnɔn kɯna:caj qara ɔʃɔ erdeʃitten bet erejinen, kɯhalʃanan, ba:jdarga kulut bɯlan i:tillibite. aʃata ɔʃɔŋɲɔr, sadaŋɯ bɯlan, as-taŋas tutaq bɯlan, bekke erejdenen wske:bite-wremmite.

1920 s. ta:tta ki:n ɔskɯlatɯgar ki:ren wremmite—ycygejdik wrenen 1-j kuru:ppattan II-ga **taqsɯbɯta.** næŋw sɯllɯgar III-j kuru:ppattan bi:r ɯj bɯla:t bastɯŋ wrene:cci bɯlan IV-s kuru:ppaʃa taqsan wremmite. 1924-25 s. s. ʒɔnnɔrɔ kɯllɯbattara bet bɯlan wretterbeteqtere. tab. bɯlatɯ:nap qahan daʃanɯ typte:n-tapta:n ycygejdik. kæŋyl bɔsqɔ wske:beteʃe—kɯhɯnɯgar wreqqe qam qatar—sajɯnɯgar aʃatɯgar ili:-ataq bɯlara.

1925 sɯlla:qqa sa:s ta:tta qɔmsɔmɯlugar **silɐninen** ki:rbite. kire:t syrde:q ky:ste:qtik ylele:n ispite. 1926 sɯlla:qqa ta:tta ki:n ɔskɯlatɯn altɯs kuru:ppatɯgar bastɯŋ wrene:ccinen wrenen ispite.

1927 sɯlla:qqa sa:s qɔmsɔmɯlga sekirite:r bɯlan ylele:bite, ɔl tas ættynen ara:s ɯpsastɯbannaj yleler ge ylele:n ispite. b. ʒ. sajɯnɯgar ti:jen qɔmsɔmɯlga emɐ sekrete:rinen bet ær ylele:bite.

1927-28 s. s. bet aʃɯjaq qɔnukka, emɐ ta:tta ɔskɯlatɯn VII-s kuru:ppatɯgar ki:ren wrenen ihen dɔrɯbujata kuhaʃan bɯlan u:rajan qa:lta sa:s mu:s ustar ɯjga kɯrat balɯnɯ:satɯgar ki:ren emtenen baran tænnæn sajɯn dɔjdutugar taqsɯbɯta.

ataʃɯn sɐten ɯʎʒɯbɯta behis sɯla bɯjɯl barda sellikte:n ɯʎʒɯbɯta bɯlɯ:rɯŋɯttan ɯla biller bɯlta.

t. bɯlatɯ:nap k. i. ɔʃɔ sa:hɯgar bihigitten æl:en kɯpputun inniger—kinj ɔnɯgar sy:hynen aqsa:nna:q ylehit wsky:r ɯccata sɔlbujan taqsan, en baʃaʃɯn siterɐqtere.

taba:rɯspɯt uhuktubat u:gun utuj, bɯrastɯ:!

Ксенофонтов.

bihigi n-sebɐppit birisside:telin ɔstɯrujata.

meŋe ulu:hun, ʒaŋqa:cɯ nehilɐgin qɔmsɔmɯlun silɐne tab. mælæky:rep ujb. ɲuk. 1926 s. n/sebɐt birisside:tele bɯlbuta.

kihibit maŋnajgɯ sɯlɯgar (maŋnajgɯ sɔnunugar) ky:he kɯjaruman bet ycygejdik ylele:n ispite. ɔntɔn-mantan keler ɯja:q tarɯ, yŋsy:le:q da ʒɯlatɯn tɔqtɔppɔkkɔ kærɔen ahattɯ:r ete.

qɔmsɔmɯlun ɐcɐjketiger sæp bɯla bɯla ɔccɯt bɐren, ɯjɯ: kerdi: ɯlan ispite. ɯnna kini silɐttere yletten kærɔen turbakka ky:stere ti:jerinen yleli:r etiler. ulu:s kemitɐte yleli:rin ɔttɔnɔn a:qpɯta.

ɔntɔn ikkis ʒɯlɯgar sebɐppit ylete mæltwn, „sɔnunnara a:han" barda. ɔnu ɔlɔqtɔ:q nesilɐŋŋe, n/sebɐt yletin a:ŋŋa aqtɯbat, kɯhammat bɯlla, bu qɔmsɔmɯllar kihigitin tɔʃɔ kɯmŋɯ:la:bakkɯt dɐn ɯjɯtar bɯlullar.

kihibit anɯ kɯrakka ki:ren ɯncalɯ: qɔnuga sɯq ergijbet bɯlla dɐn eteller.

ɐcɐjke muŋŋaʃar tugu yleli:rbitin ca:hɯman ɔccɯt ɔŋɔttɔrɔ:ru qasta da ɯŋɯra sata:bɯtɯn kihilere istibekke, suraʃa kɯrakka sɯʎʒar bɯlan iste.

ɔntɔn aʃɯjaq birɐme bɯlan baran. ɐcɐjke t. mælæky:rebi qɔmsɔmɯluttan uhulan ke:ste, ɔl birici:nete dɐn mannɯktar: 1) silɐn tæly:r qaccɯtɯn (silɐniskej sunɯhu) alta ɯjga tælwbeteq. 2) qɔmsɔmɯlun muŋŋaʃar 5 ɯj tuqarɯ yktemmeteq 3) n/sebɐt yletin ca:hɯnan ɔccɯtun kærdy:llerin bɐrbeteq, 4) bɯjɯlgɯ sɯlla:q n-sebɐt ylete mæltæʃynen a:ʃɯllɯbɯt.

bu twt sɯl birici:neni mælæky:rep ky:he kɯjar ere:ri, sɔrujan najɯ:lanan ylele:beteʃinen ɐcɐjke a:qta. ɐcɐjke sekiretere bejete sɯraj kæssæn ɯŋɯrdaʃɯna. „ehigi kærgytyger barɯm dɯ? ɔttɔn illeŋ ʒɔn kæryle:teqqit di:". dɐn biher ebit.

mannɯk tɯqqa da kɯhamŋɯta sɯq kihi, anɯ ulu:s, nehilɐk yletitten tɯra:tar daʃanɯ sæp bɯlɯq ete.

qɔtɔj.

arɯgɯga aʎʒammɯt, qa:ttɯga qa:mpɯt.

curapcɯ qɔmsɔmɯlun ɐcɐjketin silɐne t. maka:rap m. ʒ. bɯjɯl sajɯn 1926 s. ʒɔku:skaj kɯrakka yleli: ki:rbite. ɔl ki:ren swhy mana:n, ɔt ɔqsɔn qacɯ bulan baran, qa:ttɯga qarma:nnappɯt—tɯq bulbut ybyn. sɔnnɔ tuta qa:ttɯ ɔ:ŋŋɔ:n ɯnna arɯgɯ ihen biher ebit.

ɔl sɯʎʒan qɔmsɔmɯlun bilɐtin ɯnna kɯhɯl a:rmɯjaʃa sɯʎʒɯbɯt suruktarɯn syterte:n kebispit. mannɯk kihini eder ɯccat lɐŋinni: sɔju:huttan taha:ran kebister sæp bɯlɯq ete.

bællæqæ:jep.

16 qɔmsɔmɯl silɐne.

masta:q ulu:hun qɔmsɔmɯlun ɐcɐjkete 16 silɐnne:q a:n basta:n terilleriger 3 ɔʃɔ ɔntɔn kynyn kynnete ebille turbut.

yletin ca:ha kɯhɯŋŋɯ, sa:skɯ ættyger ɔttɔtuk barbɯta sajɯn ulaqan yle taqsɯbat, ɔl bɯlar mannɯktan: ɔskɯla sabɯlunnaʃuna wrener ɔʃɔlɔr barɯ tɯra:q kurduk, dɔjbularɯgar tɯtaŋalahan qa:lallar.

saŋa bi:r qabɯrɯ:lap dɐn ylehit wrenen sebɐskej bartɯjnajɔskɯlaʃa taqsɯbɯt. ylelɐ dɐn erenebit.

terijbitter.

taba:ʃɯ tardɯmaŋ.

(ɯŋɯrɯ:)

eder ɯccat sæhwqqe taba:ʃɯ tardar bet kuhaʃan ʒa:tta:q bɯlar ɔnɔn wɐqte:q ʒannɔr bɯraʃɯqtara dɐmmin erenen turan, taba:ʃɯ bɯraʃarga ɯŋɯrtalɯ:bɯn mannɯk taba:rɯstarɯ:

1. ælæksw̃jep meqe:le bætyrwbys.
2. bɐleberysep æiæksæj bili:kebihi.
3. bɯlkap ɲukulaj meqe:lejebihi.
4. ɯhukap apana:haj barukɯpujabɯhɯ.
5. ba:bɯlap mi:t. mi:terejebihi.

bu tab. buka barɯ qɔmsɔmɯl silɐttere. ɔnɔn kuhaʃaŋŋa taba:q ʒa:tɯgar ɔqtɯqtara sɯʃa dɐmmin erenen ɯŋɯrta:tɯm. mantan ɯla taba:q tardarbɯn bɯraʃabɯn.

qɔmsɔmɯl silɐne *mi:ki:perep.*

ep. rede:kter **d. t. bɔrɔkɯpajap.**

1928
setiɲɲi
6
ɔptɯruɲɲuk
№ 19 (63)

barɯ dɔjdu ylehittere. qɔlbɔhuŋ!

qɔtugu ɯccat

qɔmsɔmɔl saqa sirine:ʃi kemitıetin qahııta.

erede:ksije :ɔ:ruba: sɔkuːs'caj k., qɔmsɔmɔl ɯbalasta:ʃɯ kemitıete.

taqsara 5-s sɯla

bi:r №-n sıъnata 10 q.
surujan ɯlar
sıъnata ɯjga 20 q.
surullar sire—
bɯɔsta.

ɯjga ikkite taqsar.

bygyn, ɔektɔe:p ɔerɔebɔely:ssyjetin 11 sɯla tɯlar

wry:le:q kynyger saqa qɔmsɔmɯɔla wreʃe sɯɔʃu ɯnna ɔlɔq qaraɲatɯn utarɯ ɔqsuharga—kultu:runaj bɔqɯɔt ahar.

barɯ qɔmsɔmɯɔllar, ba:rtɯjata sɯɔq eder ɯccat, ærɔebæly:ssyje dıeki sana:la:q ulu:s. tıъ wreʃin ky:stere—bɔqɯɔt ky:ste:q seri:hittere bɯɔlan kæmælæhyŋ.

swreqte:q' qɔmsɔmɯɔles, bi:r wreʃe sɯɔʃun wret!

æktæ:p æræbæly:ssyjete 11-s sɯla tɯɔlu:tugar.

æktæ:p æræbæly:ssyjete, ba:j ajmaq qa:nna:q qaraɲa battalɯn qalbarɯtan, ylehikke—ba:hɯnajga bɯra:bɯn bıeren, bɯla:hɯ ili:tiger tuttaran ɔlɔʃun ɔɲɔrɔn, wreʃin yrdeten, sessijeli:sme ɔlɔʃun terijbite ɯn bi:r sɯla bygyn tɯɔla.

æktæ:p æræbæly:ssyjete sebıeskej sɔju:hu turugurdan. bytyn a:n dɔjdu yrdyne:ʃi ylehit kɯla:ska. barɯ battammɯt—yktemmit kɯra ɔmuktarga battɯgastan taqsar ekke:ji sɯllarɯn ɯjda.

ɔnɔn, æktæ:p æræbæly:ssyjete ɯn bi:r sɯla tɯɔlu:tta bytyn a:n dɔʃdu yrdyne:ʃi ylehit kɯla:s. ba:j ajmaʃɯn kɯʈta qa:nna:q ɔqsuhu:tun ɔstɯɔrujatɯgar bet ulaqannɯk belıetener kyne bɯɔlar.

qɔmuɲɲu:s ba:rtɯjatɯn salajɯ:tɯnan 11 sɯl tɯqqarɯ sebıeskej sɔju:s ylehite, mælyjwnynen aqsa:nna:q ba:hɯnajɯ kɯtta sɔju:hun bæʃærgætæn, seri:tten bɯstɯbɯt nɔrɯɔt qasajɯstɯbatɯn ataʃar turɯɔrda, biligin seri: innineʃi ɔlɔʃu ɯraʃɯnan kıɔtan, sessijeli:sme ɔlɔʃɔr kyn-ty:n eugaha:n iıebit.

ɔlɔq ɔɲɔhu:ta æssæ tyrgennik baran ihıeʃin nɔrɯɔt qaraɲata, ɔɔn wreʃe sɯɔʃa bet ulaqan mehej bɯɔlan ataqtɯ:r.

barɯ kɯra ɔaɔaɲɯ ɔɔn surugu bilen wreq eti:tinen ɔlɔʃun ɔɲɔhu:tun tupsarɯnar bɯɔllaʃɯna, kɯra-kıъmmatıъl qasa:jɯstɯbalarɯn qɔlbɔtɔlɔ:n-bi:r ky:ste:q-ɯɔqta:q, ulaqan qasa:jɯstɯba ɔɲɔrɔn massɯ:nannan yleli:rge wrenneqterine sessijeli:sme ɔlɔqput tutu:ta ɔrduk cepcıeq te:q.

:æktæ:p æræbæly:ssyjete 11 sɯla tɯɔlu:tugar barbɯt sɯɔlbutun ergillen kærdæqpytyne qɔmsɔmɯɔl 10 sɯl tɯqqarɯ, ba:rtɯja salajɯ:tɯnan-æstæ:ʃy æbærærgæ, sebıeti ataʃar turɯɔrarga, nɔrɯɔt qasa:jɯstɯbatɯn kætæʃærgæ, ylehit nɔrɯɔtu qaraɲat:tan ara:ran. sɯrdɯkka tabararga bert ulaqan kæmæny ɔɲɔrbut. ɔl kæmætyn sıъnala:n turan, ylehit-bahɯnaj bɯrabɯtalɯstɯbata, bytyn sebıeskej sɔju:s ihine:ʃi nɔrɯɔt a:tɯttan. sıъnala:q beleʃi—kɯhɯl ɯrɔanɯ bytyn sebıeskej sɔju:s ihine:ʃi qɔmsɔmɯɔl a:tɯgar naʃara:da bıerbite.

biligin qɔmsɔmɯɔl kɯhɯl ɯrɔan ɯlan baran, tɯɔq ba:r ky:hyn tymen, sebıeskej sɔju:s kæmyskeliger, s ɯrdɯk -ɯra:s—sessijli:sme ɔlɔʃun ɔɲɔhu:tugar bıerıe:q tusta:q „aɲardas bejbit ere ky:spytynen sessijeli:smeni kıъjan ɔɲɔrɯɔqput sɯɔʃa", ylehiti. qamnaccɯtɯ wreqte:q ɔɲɔrɔn, ɔlɔq ɔɲɔhu:tugar mælyjwnynen kɯra-qara nɔrɯɔtu kɯtarta:taqqɯtɯna kıъjıъqqɯt" dıen lıeɲin eppite.

lıeɲin ɯjbɯt kerıehin qɔmsɔmɯɔl urukku ættyger ɯras tɯk tɔlɔrbuta. biligin, qaraɲaʃa sɯppɯt saqa nɔrɯɔtun sajɯnnarar, sisiŋ ɔlɔʃun cebdigirder a:tɯgar ɔɲɔhullubut qɔmsɔmɯɔl bɔqɯɔtugar, eder ylehit, ba:hɯnaj ɯccata syreqqin bıъrgɯn qɔlbɔ:n qɔmsɔmɯɔlu kɯtta bi:rge sıettihen kıъjɯ:la:q qaraɲanɯ qalbarɯtar qɔtu:la:q yleʃe kæmælæhwqte:q.

qɔmsɔmɯɔlesteri wreʃe sɯɔʃu wreterge, ɯra:s cebdik ɔlɔʃu aʃalarga, sebıeskej, qapparatɯ:pka, atɯn da: su:kka ylele:ci ɔɔn sɯ:halarɯn-qaltɯlarɯn kænnærær inniger ky:ste:qtik yleıeq tusta:q.

ɔskɯɔlaʃa wrene:cci eder ɯccat, sana:tɯn u:ran ky:ske wrenen, bejetin, tıъ ɔlɔʃun kænnærgæ tuhala:q ylehiti belemnıeqte:q.

sebıeskej sɔju:s turuguraruɯgar kɯhanar, ulu:s-tıъ wreqte:qtere qɔmsɔmɯɔl bɔqɯɔtugar ky:stere tijerinen kæmælæhæn, nɔrɯɔtu sɯrdatɯhıъq, ɔlɔʃu cebdirdıeq tusta:qtar.

ɔccɔʃɔ ere tyrgennik qaraɲanɯ qalbarɯtıъqpɯt, wreʃi yrdetıeqpit. sessijeli:sme ɔlɔʃɔr cepcekitik tijıeqpit.

d. bɔrukıɔppajap.

altɯɲɲɯ.

a:n dɔjdu yrdynen
a:n maɲnaj ɯmajbɯt
altɯɲɲɯ cɔlbɔɔɔ,
ærægæjd:e:q æktæ:p
æræbæly:ssyjete
dıelijde—delejde
diriɲnik ciɲe:te.
ilin ili: bajʃal
i:li:r eɲeritten,
iti: sirde:q, elbeq
i:ndije ɔmuktan.
arʃa: ɔɔburɯɔppa—
a:n dɔjdu ki:niger
sillıerde, tıъlɯrda
sir yrdyn dɔlgutta!
sy:hynen mælyjwn
syreʃɔ ɯmajda.
battammɯt ajmaʃa
ba:ʃɯna:n, barɯla:n
kıъrɯkta:q yŋy:tyn
kɯ:nɯttan qɔstɔ:tɔ,
kɯmɯstɯ: ɔrgujda
kɯla:nɯn kɯlba:tta!

qara qa:n æstæ:qtær
qappɯta:l—ylebit
utarɯta tussan
ɔqsuhar kynnere,
a:nna:n—a:rɯgɯran
ada:rɯjan kelle.
sy:hynen mælyjwn
sygele:q—batahɯ
kɯta:naq kɯrappɯ:t
kɯra ɔɔn twsterin
tɔrɯska, tɔrɯjka
tutunan tɔʃɔsput
iriɲe isterde:q
iriɲɲeq ba:jdar
tugunan tutuhan
tɯɔralahıъqtaraj?
altɯɲɲɯ cɔlbɔnɔ
a:n dɔjdu yrdynen
sanda:rda, sɯrdatar
sargɯta, atasta:r
ɯtunan kwhynen
ɔrgujda, dɔrɲujda.

ɯ:r.

wreqte:q, wreʃe sɯɔʃu surukka wret!

kim bastɯ:rɯj?

bɯjɯlgɯ 1928/29 sɯlɯgar ɯbalas kemitıetin qɔmsɔmɯɔla wreʃe sɯɔʃu sɯɔq gɯnarga ɔrduk ky:ste:ktik basta:n ylele:bit qɔmsɔmɯɔl ıecıejkelerin kɯɔnku:rs (qaccɯnan ebeter atɯn sıъnala:ʃɯnan beleq) anɯ:r.

ɔl kɯɔnku:rstan qannɯk da ɯra:q sirde:q aʃɯjaq silıenne:q ıecıejke mappat. kɯɔnku:rs tyɲetilleriger iti bɯ:hɯgar barɯ aʃɯllıъqta:qtar. ɔntɔn ɔiɲne:q yletten sıъnala:n kɯɔnku:rs bıeriller.

ɔiŋ ycygedik ylele:bit ıecıejkeler ys sɯl si:rten beleq ɯlallar: ɯkuruktan, ɯblastan ɯnna ki:n kemitıetten.

ɯblas kemitıetin u:ra:ʃɯnan qɔmsɔmɯɔl ɯkurukta:ʃɯ, kɯɔratta:ʃɯ kemitıetteriger beleʃi anɯ:r kemi:ssijeler terilleller. ɔl qamɯ:ssɯjalar tæhæ aqsa:nna:q, tɯɔq beleqter berillellerin bɯha:rıъqta:qtar. ɯblas kemitıetiger qɔmsɔmɯɔltan beli:tikenen—wreʃinen sɯrdatar su:t sala:tɯttan ɯnna „ɯra:s ɔlɔq" ɯpsastɯbatɯttan biristebi:teller mustannar ɔnnuk beleʃi tyɲeter kemi:sije terillen bytte.

ɯkuruktar kæry:lerinen ıecıejkelerge anammɯt beleqter matɯrɯja:llarɯn, ki:n kɯɔnku:rsnaj kemi:ssije ɯrɯtan kæræn baran, bejetin ættytten emıe, sa:maj qajʃalla:qtɯk ylele:bit 5 ıecıejkeʃe sıъnala:q beleʃi bıerer kæhæ sɯʎɔar qartɯ:na kærdærær ki:neni, eti qa:nɯ cepdigirder wreq (спорт) teri:rin ɯnna da atɯnɯ iti yrdynen ɯn ıecıejkeʃe 50-nu: sy:ste:q bi:blijıetıekeni anɯ:r.

ɯkuruktarga beleqqe anammɯt matɯrɯja:llar. ɯblas kemitıetiger kæryllleller ɯblasnaj kemitıet ana:bɯta, ki:n kemitıet kæry:tyger barar.

ɯblas kemitıete anɯ:r sɔrɔq beleqterin aqsa:nɯn ɯnna sıъnatɯn qɔjutu: billerıeʃe.

sɔrɔq taba:rɯstar „bihigi baʃas emıe bu ɔyhymmytynen kelen ilin bɯʎɔaha sɯʎɔıъqpɯt dɯɔ? dıeqtere.

ɔnnuk bejeni ty:ny:. ky:hy i:nnerı: sɯɔq bɯɔlɯɔqta:q. buka barɯ nɔrɯɔt qaraɲatɯn qalbarɯtar yleʃe, qarɯbɯtɯm ɲɯpparɯnɛn, ba:rɯ bi:r kihi kurduk æræ turɯɔqta:qpɯt, ɔntɔn ıъm ɯrjɯn saʃana „kim „bastɯ:ra" billıe.

Рюс.

qɔmsɔmɯɔl kultu:runaj bɔqɯɔtun bɯla:na.

setiɲɲi ɯj 7 k. ɯla saqa qɔmsɔmɯɔla wreq sɯrdɯk sajdarɯɯgar (kultu:runaj) bɔqɯɔtu ahar. bɔqɯɔt qɔmsɔmɯɔl 5-s sijæhiger. kulun tutar ɯjɯgar 1929 s. hytwqte:q. tymyge ıъm ɯjɯn 1-gɯ kynyger ɔɲɔhullɯɔqta:q.

bu qampa:ɲɲɯja iti aʃɯjaq ca:hɯnaj bire:menen mɯɲurdammakka ere, tuttunan ɔlɔrɔr ɔlɔq bɯhɯ:tɯn tupsararga sɯrdɯgɯ-kultu:ranɯ sajɯnnararga anammɯtɯn bɯhɯ:tɯnan, bert ær bire:meʃe barıъq tusta:q. bu bɯla:n iti whe: etillibit bire:meʃe dɯlɯ (setiɲɲitten kulun tutarga dɯlɯ) tɯɔq yle taqsarɯn ɯjar.

ɯblas kemitıetiger bɔqɯɔtu sabajar tɔrɯjka teriltıne. ɔnnuk tɔrɯjka kɯɔrat, ɯkuruk kemitıetteriger emıe ɔɲɔhuullɯɔqta:q.

kemitıetterge, ecıejkelerge barɯ ɯjɯ:nɯ-kerdi:ni ki:n tɔrɯjka ɯ:talɯ:r. „yle barɯ bɯla:na, barɯ ɔahala siŋ ɔlɔqqɔ sɯhıъnna:ʃɯnan, kɯrɔɯk sitterıeʃinen, kıъttarıъʃɯnan ɔɲɔhullɯɔq tusta:q. bu qampa:ɲɲɯja tɯl ere aʃaɯta:ssɯjata bɯɔlbataq. kini ɔıъlaʃa ɔɲɔrɔn yleʃe taha:ran kærdæræn aʃɯta:ssɯjalɯ:r qampa:ɲɲa bɯɔlɯɔqta:q. aɲardas kɯhɯl ere tɯlɯnan kɯnattanar yleni ɔɲɔru: bɯɔlbataq. bu qampa:ɲɲɯja, tuhatɯn neselıeɲɲe bekke kereqsıe, sergeʃelıe ɔnɔn ɔrduk kɯhanan, bu yleni kicejeqteqteqpit.

ɯkuruk kemitıettere ɯnna kɯɔrat kemitıete bejelerin teriltelerlger ɯ:tar ylelerin ɯpsaj bɯla:nɯn bɯhɯnallar. ıecıejke a:jɯ tɯɔq yleni, qajtaq ɯ:tıъqta:qtarɯn ɯjan-kerden ihıeqte:qter. ɯbsaj bɯla:nɯ kɯtta ıecıejke iliger ɔɲɔhullar bɯla:nnar sɯhıъnna:q bɯɔlɯɔqta:qtar.

kemi:ssije ɯpsaj ecıejke bɯla:nnara qajtaq ylele:n, siten, qɔtɔn ibellerin bebıerkele:n qɔnturɯɔlla:n ihıeqte:q.

yle sa:maj ɯtugar tæbælærynen tyhe:cciler ecıejkeler bɯɔlallar, ɔnɔn yle bi:r ulaqan kɯta:naʃa ecıejke bɯla:nɯn ɔɲɔru: bɯɔlɯɔqta:q.

ecıejke bɯla:nɯgar ki:rrıeqte:q: qahan, qanna kim tugu ylehıeqte:ʃer, kimıeqe tɯɔq yleni anɯ:rɯ, qanna, qajtaq wreʃe sɯɔʃu wreter-li:kpu:ɲnuarɯ aharɯ. kim, tɯɔq ca:hɯnan ekkin ɯnna ki:n qahıъttarga surujara ɯnna da atɯttar.

qɔmsɔmɯɔles ere barɯta bɔqɯɔt bastɯŋ seri:hittere bɯɔlallar, ɔnɔn qɔmsɔmɯɔles ere barɯ, bu yleʃe ky:sterin-kydeqterin u:ran, terijesıeqte:qter kæ-

(sɔrʃɔtɔ 2-s sir.)

nɯɔlɔhwqte:qter? qɔmsɔmɯɔles tugu ylelieqte:ʃij?

qɔmsɔmɯɔles qanna ere, kimi eme kɯtta bi:rge ɔlɔrɔr. ylelir wrener,, su:t ɪeleriger suʎ-ʒar. ʒɔn ɪinstar ɯbsastɯɯnaj sirderin kerijer, ɪɒllarga suʎ-ʒar. ɔl suʎʒan, qɔmsɔmɯɔles kyn aqsɯn tɯhɯɯncanan aqsa:n-naq ba:starɯ, ɯrɯ:larɯ. sɯ:-balarɯ, qaltɯlarɯ kærer ɔl barɯta ɯpsaj kɯha:nɯ:, æræ kætæʃy: sɯʃuttan sergililibikke qa:lallar. kultu:-runaj bɔqɯt seri:hittere ɔnu barɯtɯn a:ʃan suʎʒan ɯstɯ:k-tarɯn yrdyger tyherer ky:s-tere kɪɒjarɯnan ɯre.sta:n ihɪeqte:qter.

kemi:ssijr.

qaraŋanɯ qalbarɯtan, ylehit ba:hɯnajɯ sɯrdɯk yŋy:tynen—batahɯnan sebili:r —bi:r ky:s sana:ʃa qɔlbɔhuŋ.

a.q.l.ɯ.s. ki:n kemitɪetin ɯŋɯrɯ:ta.

qɔmsɔmɯɔl teriltete ɔnus sɯ-la tɯlu:tugar, a.l.q.ɯ.s. ki:n ke mitɪete qɔmsɔmɯɔl barɯ silɪet-teriger. ikki qarɯtɯm ky:hy-nen ylele:n i:tillen ɔlɔrɔr ʒɔn ɯccatɯgar ɯŋɯrɯ: taha:ran turar. ɔl taha:rbɯt ɯŋɯrɯ: tɯlɯŋar mannɯgɯ eppit :„bi-ligin ba:r qɔmsɔmɯɔl syhwʃe ulaqan ɯra:nna:q, ɯtta:q seri:-ge„ɔktæ:bæry:skej basta:ŋŋaʃa is kɯrasta:nɯskaj seri:ge, suʎ-ʒan ɔqsuspataʃa.

biligin aqsa:mmɯt ulaqan ætt:r seri: kennine, saŋa eke-nemi:ceskej beli:tike bi:rɪeme-tiger. y:nmyte. ɔl da ere:ri. bihi ɔktæbæry:skej æræbæ-ly:syje bulbut bulu:tunan tu-hanabɯt. sebɪeskej bɯla:stan uratɯ suda:rustɯbannaj bɯ-la:hɯ bilbeppit, bilɪeqpitin da-ʃanɯ baʃarbappɯt. ylehit ba:-hɯnaj ba:j ajmaʃɯ sɯq gɯnan bejetin ili:tiger bɯla:hɯ ɯlbɯ-tɯn kɪenne ky:s kæmæ bularga kelbippit. æræbæly:ssyje—bi-hɪege ɔlɔqpɯt, sessijeli:smeni tutu:—bihigi kynne:ʃi ylebit.

biligin, byŋyŋŋy wry:le:q kyŋŋe 10 sɯl tuqarɯ baran ispit sɯlbutɯn ergillen kæræn 10 sɯl ustun ylelele:bit ylebi-tin behete:n berebɪerkele:n tu-ran bejebitiger bejebit etebit. —ylebit kɯla:hɯ ɯnna qɔmu-ɲu:s ba:rtɯjatɯn, ylehit kɯ-la:hɯ kɯtta bet kɯta:naq si-be:ste:qpit, kiniler erelle:q et-ere—qa:nnara bɯlabɯt. qɔ-muɲu:s ba:rtɯjatɯn, ylehit kɯla:hɯ kɯtta turɔranar sæl-bɯt sɔʃɔtɔq, ɔjbyt—sana:bɯt bi:r.

urakku ættyger qɔmsɔmɯɔl silɪettere yle, wreq tuhunan ulaqan yleni ylele:bitterin ihin ylehit ba:hɯnaj bɯrabu:talɯs-tɯbata yrdyk sɯltala:q kɯhɯl tɯrɔan belejʃinen behete:n turar.

is kɯla:ktarbɯt, byrekre:tter-bit, barɯ bihi sɯlbutugar tɯ-ra sɯtan, bihɪege i:n qalɯ sa-ta:ccɯlar — ylehit ba:hɯnaj sɔju:hun ara:ra, aʎʒata, sebɪes-kej sɔju:s ihiger ɔlɔrɔr tɯs tu-hunan ɔmuk ɯkkardɯgar i:re:-ni ɔŋɔrɔrgɔ, aʎʒaqqajɯ aʃala satɯ:llar.

bihigi ɔstæ:qtærbyt biliŋŋi birɪemeʃe ɔrduk cɔrbɔtɔn tu-ran, ylehit ba:hɯnaj ɯccatɯn æjyn sa.aa:tɯn bɯ:taɟda:n, yle-hit kɯla:stan, qɔmuɲu:s ba:r-tɯja salaltatɯnan tejiten, beje lerin dɪeki tarda satɯ:llar. bu ɯccatɯ bejelerin dɪeki ymy-ry tardarga ɔŋɔstɔr yleleriger bet elbeq albɯn albasta:qtar. ɔnɔn, itinnik kɯttalla:q, ahaʃas sɯlu kæræn behete:n turan ylehit ba:hɯnaj ɯccatɯn æræ-bæly:ssyje inniger erelle:q—itefelle:q, ylehit kɯla:s interɪe hin kæmysky:r qarɯhɯjar sɯlga kɯhanɯqta:qpɯt. ma:rks—lɪeɲin wrefinen æjyn s:na:-tɯn bajɯtan, battalla:q ba:j aj-maq, ara:s ɯccat æjyn sana:tɯn sy:jer inniger terijer albɯn wrefinen utarɯ ɔqsɔbunnarɯq-ta:qpɯt.

qas kynne:ʃi tɯtar ylebit—ba:j kɯla:hɯn kɯtta kwntehi:bɯlar. qannɯk baʃarar tutu: sɯlbutugar, ba:bɯrɯkaʃa, sɔ-bɯkka. sebɪeskej sɯ:ttarbɯt yleleriger. barɯtɯgar, erge ɯnna saŋa qasa:jɯstɯbannaj ɔlɔq ikki, sebɪeskej itɪenne ba:j qasa:jɯstɯbatɯn ɯkkardɯgar meʎʒi mekkɪer, ulaqan ytyry-hy: bɯla turar...

bihigi saqa sessɪelisti:ceskej tutu:butɯn sajɯnnararga, yrde-terge satabulla:qtɯk yleɪeq te:qpit, ɔl inniger na:dala:q, tuhala:q sɯllarga wreneqpit barɯ kubaʃanɯ, bɯttaʃɯ qɔs tu:rga qɔmɔʃɔj bɯlɯqta:qpɯt. bihigi dɔjdubutugar wreq, ɔlɔq keskilin tutu:, beje sɯ:hatɯn bulunan kæmæryner yleʃe ygys aqsa:nna:q, ylele:n—qam-na:n ɔlɔrɔr ʒɔnu kɯtɯrarga qɔmsɔmɯɔl silɪene sɯl aba:cɯ, kɯhamɲɯla:q terije:cci bɯlɯq kerigne:q.

bihigi qɔmuɲu:s ba:rtɯjatɯn kynne:ʃi yletiger ky:s kæmæ bɯlan,. ylele:n qamna:n i:til-len ɔlɔrɔr ʒɔnu wreterge, æj-dæryn—sana:larɯn saŋa bu-hɯ:ga majgɯga buharar qata-rar bihɪene ulaqan kɯhamɲɯ-bɯt bɯlar.

saŋa wske:n, y:nen iher yle-hit—ba:hɯnaj syhwq ɯcca-tɯttan anɯgɯ bɯhɯ:la:q maj-gɯla:q anɯgɯ ɔlɔq keskilin terijer, tupsarar yleʃe, ɔlɔq tu-tu:tɯn keskiliger sana:tɯn ɯ:r-bɯt ʒɔnu taha:rɪɒqta:qpɯt. bi-higi sessijeli:limeni tutɯqta:q-pɯt, ɔnɔn bejebititten ʒiŋne:q qɔmuɲu:starɯ i:tɪeqte:qpit. ɔnɔn barɯ saŋa sessijeli:sti:ceskej ɔlɔʃu tutuha:cɯ eder ylehiti, ba:hɯnajɯ, sulu:spala:q. wreq ɯccatɯn, lɪeɲin qɔmsɔmɯɔla—wreʃi tenijerge, wreʃe sɯʃu wreterge, ɔlɔq bɯhu:tɯn sigi-li:tin cebdigirderge teriller wreq bɔqɯtugar kæmæləhæn. wreq ættynen qa:lbɯt aras-sɯjattan bastɯŋ ba:j, wreqte:q ylehit ba:hɯnai æræspy:bɯly-ketin ɔŋɔrɔrgɔ, barɯ bɯhɯrgɯ ɔlɔq siaiŋin (arɯgɯ, qa:ttɯ, kir—capcarɯktɯk tutu:) ɯta-rɯ mækkyherge,—ɯŋɯrar.

sebɪeskej sɔju:s ikine:ʃi 150 mælyjwn aqsa:nna:q nehibeŋne-ni qaraŋa ɔlɔqtɔn taha:ran, qa-raqtarɯn ahan ɯra:stɯk. yey-gejdik wreq ɯjɯ:tɯnan ɔlɔrɔr-gɔ, tuttunarga wretɪeqte:qpit.

anɯgɯ keler seri:ge ba:r-tɯjɔ ɯŋɯrɯ:tɯnan, bihigi by-tyn a:n dɔjdu yrdynen turar sessijeli:ceskej dɔjdubutɯn kæ-mysky:r inniger. iti whe aq-tɯllɯbɯt mælyjwnynen aq-sa:nna:q ʒɔnɯn bi:rge, barɯ sa: tutan ba:j kɯla:hɯn saba tepserge turɯqta:qpɯt.

bihigi innibitine:ʃi ɔnus sɯl-bɯtugar, qahan da kulga:qqɔ ihillibeteq. ɔlɔqqɔ billibeteq—kæstybeteq ɯlaqan ɯra:nna:q ɯt seri:, ba:j ʒadaŋɯ ɔqsuhu:-ta kele:ri ki:ɪeti: turar.

a:n dɔjdu alta gɯmmɯt bi:-riger bihi sessijeli:sime ɔlɔʃun tutabɯt, alta gɯmmɯt bɪehi-ger - ba:j ɔjmaq bahɯlukta:n, ylehit ættyn qabɯrɯjar -yty-ryjen ɔlɔrɔr.

qas saŋa ɔŋɔhullan taqsar assu:n taŋas, kinige, ba:bɯrɯ-ka sɔbɯt—ba:j kɯla:hɯn uta-rɯ. bihi ɔstæ:q qa:mnɯtɯn ɔrduk qɔjunnarar, senæ eher, bihi ilin—arʃa: dɔjdularga ba:r bɯra:ttarbɯtugar battalla:q ba:„ukɯtta ɔqsuballarɯgar ky:s kæmæ ugar, bytyn a:n dɔjdu yr dynen æræqɔjdæ:q ylehit æræ bæly:ssyjetin bastɯŋ ba:rtɯja-ta, inniki ɯrda:q kɯla:s ɔqsu-hu:tɯn kimɪel ky:he bɯlar.

anɯgɯ da ættyger, bihigi dæksæ da kicejen, ylehit æræ-bæly:ssyjetin kæmysky:rge, tu-rɯrunar kɯhamɲɯɯnɯ ɔlɔqqɔ sɯhɯran iherge—ky:s—kæmæ bɯlɯqta:qpɯt. ba:rtɯja salal-tatɯnan 10 sɯl tuqqarɯ ke-len ispit sɯlbut itini sirej ɯjɯ tɯhulu:r.

a:spɯt ylebitin ergillen, æj-dæ:n kæræn baran, innibitiger turar kɯhalʃabɯtɯn bɯha:rɯ-narbɯtugar etɪeqte:qpit : qaja tutar kynne:ʃi ylebitiger daʃa-nɯ. bytyn a:n dɔjdu ɔktæ:byn qarɯstabɯlugar bi:r daʃanɯ qa:mu:nɯ tejen, kennibit dɪe-ki cɯŋurujan bɪerɪeqpit sɯʃa.

b.s.l.q.ɯ.s. ki:n kemitɪete.

kɯhalʃala:q ɔlɔq.

(byly: kɪorat 2-j s. ɔskɯɔ-latɯn ɔlɔʃuttan)

byly: kɪoratɯgar ba:r tɔrɯɔj ustupɪen manna kɯra nɔ-rɯɔt ɯccata wrennin dɪen-ner. 30 qahɯna istipɪen-dijeter bɪerbittere. ɔnnɔ ki:-reller ɯra:q ulu:s ɔʃɔlɔrɔ, ɔlɔr aŋardas bu istipɪen-dijɪelerinen ere ɔlɔrɔl-lɔr.

istipɪendijɪeleritten uratɯ kenniger yptere sɯq bɯɔlan ɔlɔrɔr ɪɒllarɯgar qabalaʃa ki:ren qa:lallar, ɔnɔn bet kɯhalʃala:qtɯk ɔlɔrɔllɔr. ɔl yrdyger sajɯn a:jɯ, sajɯŋ-ŋɯ istipɪendi:jelerin wreq su:ta tɔtan ɯlar, bɯjɯɔl sajɯn bɪereller yhy dɪen istibippit, ɔl ihin ɔʃɔlɔr, sajɯŋŋɯ istipɪedijelerin tu-hugar. la:ppɯlartan ɪes ɯlaɯnar ɔlɔrɔr ɪɒllarɯgar tæ:lwbytter, ɔntulara kyhyn kelen istibittere bɪerbet bɪɔl-buttar. ɔl ɪesterin ɔʃɔlɔr kɯ-hɯŋŋɯ istipɪendijeleritten tælwq kærdykter. ɔl yrdy-nen ahɯ:r, ɔlɔrɔq ɔlɔq ɪbra: bɯta bet, ɔnɔn ɔskɯɔlaʃa kɯra ɔʃɔ kɪɒnan wrenɪe sɯq manɯ bu ʒɔku:skaj wreʃin su:ta qajɯhan kærdær sæp bɪɔlsu, itɪenne byly: ɔʃɔlɔrɯn sajɯŋŋɯ istipɪendijelerin ɯmsu:rbakka bɪerder sæp bɯlɯq ete. istibɪendije ɔʃɔ aɟaʃar. ti:jbet ɔnɔn eptel-ler abɯrɪɒ etiler. ehi:l qa-hɯna ɔɪete ahan, ɔʃɔnu ɔn-nɔ ɔlɔrdɔllɔrɔ bɯɔllar bet bɪɔlɯq ete.

kɯndalus æegær.

qɔmsɔmɯɔl, wreq yrdyryger, sɯrdɯk ɔlɔq terilleriger ɔqtɔ:q ɔŋɔs sɯɔl!

lɪeɲin qɔmsɔmɯɔlun wry:le:q 10 sɯla tɯlu:ta.

(1918—1928).

altɯŋŋɯ ɯj 29 kynyger, 1918 sɯlla:qqa ylehit æræbæly:s-syjetin ki:niger mɔskuba kɯ-rakka arassɯja eder ylehitin ba:hɯnajɯn sɔjuhun bastakɯ sijɪehe bɯlta. bɯjɯɔl 10 sɯla tɯɔlar.

ɔl sijɪesten ɯla eder ɯccat teriltelere qɔlbɔhɔn bi:r ki:n sɯ:tta:q *arassɯja ɯccatɯn qɔ-muɲu:stu: sɔju:ha* dɪen a:tɯrar bɯltara. ɔnɔn bu kyny biligin 2 mælyjwnten taqsa aqsa:nna:q lɪeɲin qɔmsɔmɯɔla ɯtɯgɯla:n aqtan turan, a:spɯt yletin kæ-ryɔwqte:q.

bytyn a:n dɔjdu yrdynen bɯ lan erer kɪeŋ ɔqsɯ:la:q ylehit æræbæly:ssyjete ylehit ba:hɯ-naj y:nen iher eder syhwq ɯc-catɯn me:le qa:llarbataʃa. bihigi qɔmsɔmɯɔlbut qara terillɪeʃitten ylehit æræbæly:ssyjetin æry-hyjerge, qaraŋa ʒajda:q ba:j seri:lerin ynty sɯŋŋarga ky:hyæ bɪette. 1919—20 sɯlla:ʃɯlarga qɔmsɔmɯɔl ys tæʃyl bytyn aras-sɯja yrdynen silɪetterin qamɯj-bɯta: qalca:qqa. deɲi:kiŋŋe uta-rɯ itɪenne bele:q bɔrɯnugar. kɯhɯl a:rmɯja kekketiger ki:r-bit qɔmsɔmɯɔllar qɔmuɲu:starɯ kɯtta bi:rge ykte:n æræspy:- ke kæmyskeliger erelle:q i:rimɪerinej salla:t bɯlallara.

seri: ɯta umu'lubutɯn kenne qɔmsɔmɯɔl ejele:q ɔlɔq keskilin ɔŋɔhu:tugar ba:tta. bu kem sa:ʃɔna yhys sijɪes ɯŋɯrullu-bɯta. ɔnnɔ b. ɯ. lɪeɲin: *„qɔmu-ɲu:s wreʃer wreniŋ"* dɪen eppite. ɔl bigɪe kerɪebi lɪeɲin qɔmsɔ-mɯɔla suptu tɔlɔrɔn ispite, tɔlɔrɔ da turar. ɔl sijɪeske ɯʎʒɯ:s ebi: : *„qannɯk daʃanɯ derɪebineʃe, kɯrakka qannɯk da kɯra bɔrɔs-tæj bɯllar eder ɯccat, ɯpsastɯba ylelin sɯda:catɯn bɯha:ran tɔlɔ-rɯqta:q"* dɪen eten turar.

bu ere muŋŋaqtan ɯla qɔm-sɔmɯɔl sessijeli:sme ɔlɔʃun tu-tu:ga ʒiŋne:qtik sana:tɯn u:ran, æjyn bi:r sɯlga—ejele:q ɔlɔq teri:riger ɯ:ppɯta.

qɔmuɲu:stu: eder ɯccat sɔju:-ha na:r ɯʎʒɯ:s kynne:ʃi ɯjɯ:-tɯnan salaltatɯnan ylele:bite, bu ihin qɔmsɔmɯɔl VI sijɪehe (1924 s.) „lɪeɲin qɔmsɔmɯɔla" dɪen a:ttanarga ɯ:rbuta [1].

qɔmsɔmɯɔl bu a:spɯt 10 sɯl-la:ʃɯ siti:te bet elbeq.

bytyn a:n dɔjdu yrdynen bɪes sala:la:q kɯhɯl sɯlus behele:q *eder ɯccat qɔmuɲu:stu: internes-sijene:le* (KIIM) terillen kyn tura-tura tɯhu:ncanan aqsa:nna:q ylehit ba:hɯnaj cɯŋɯs sana:la:q ɯccatɯn qaraŋa ʒajda:q ba:j bɯla:hɯn kɯtta ɯtta:qtɯk ɔqsuharga ɯŋujan iher.

qaɟa:tar daʃanɯ ylehit æræ-bæly:ssyjetin ɯrda:q dɔrʃɔ:nɔ ba:j bɯstan erer tɯ:nɯn ɯgan erer. bu ihin ɯksa:n ba:jdar itɪenne kiniler kuturuk ɯttara telleq ɯtun kurduk sɔhulla suʎʒan, qɔmuɲu:stu: teriltelere „kubaʃannarɯn" taha:ra satɯ:l-lar bɯlan baran—tuha sɯq kyn tura—tura eder ɯccat ɯr-da:q qamnanu:lara wɯyjen ɯc-cat qɔmuɲu:stu: internessi:jene:-liger kɯttan—ba:j qa:nna:q ɔs-tæ:ʃe bɯlan iheller.

sebɪeskej sɔju:s is ɔlɔʃun teri:-rin keskiliger lɪeɲin qɔmsɔmɯɔla—ba:rtɯja, sebɪeskej bɯla:s bɪel-le:q kæmæləhæ:ccyte, ɯga ili:-te bɯlla.

lɪeɲin ba:rtɯjatɯn kekketin aqsa:tan bɯrajarga ba:j kuturuk-suttarɯn maʃalajɯgar ɔqtubut tɔrɯɔskaj ɔppɔsu:ssujatɯn saba ykty:rge qɔmsɔmɯɔl ʒiŋne:q bas-sabɯ:ktɯ: ciŋ kekketin ʒɔmɔ-ʃɔtɯn kærdæræn, ɔppɔsu:ssuja-nɯ bejetin kekketitten sɯ:llarɯ ɔqsubuta.

ba:rtɯja ki:n kemitɪete qɔm sɔmɯɔl 10 sɯla tɯlu:tugar ɯŋɯrɯ: surugar *ylehit kɯla:s sɯlu: qurafɯn, sergeq kulga:ʃun cærbɔlæn, qas qarduɔbɯt, ylebit a:jɯ lɪeɲin ɯsta:l wrefin inniger, bihigini lɪeɲin ɯjbɯt sɯluttan tɯrɯtan ɔl—bu dɪeki qaibɯŋɯla:c-cɯlarɯ kɯtta bet kɯta:naqtɯk ɔqsuhabɯt, ɔqsuhɯq da kerigne:q-pit. a:spɯt 10 sɯl ɯra:stɯk kær-dæræ:r—lɪeɲin qɔmsɔmɯɔla ba:rtɯja salaltatɯnan bihigi ɔlɔqpɯt æræ-bæly:ssyjɯanej kɯhamɲɯatɯn tɔlɔ-rɔn ispitin»* dɪen bɯha:rar.

ylehit ba:hɯnaj kɯhɯl a:r-mɯjata itɪenne kɯhɯl bɔlɯɔt [2]) bɯɔlan—qɔmsɔmɯɔltan tireq kær-dy:ller. ɔnu lɪeɲin qɔmsɔmɯɔla tɔlɔrɔn turar, tɔlɔrɔr daʃanɯ: 6 sɯlu meʎʒi kɯhɯl bɔlɯɔtu sɪep ɯlbɯta, tɯhu:ncanan aqsa:n-na:q ceɡɪen ette:q, kɯta:naq sana:la:q qɔmsɔmɯɔllar kɯhɯl a:rmɯja. bɔlɯt ky:hyger ebille turallar.

tɪɒ—derɪebine ɔlɔʃɔr eder ɯccat, lɪeɲin qɔmsɔmɯɔlun sɯ-talla:q salaltatɯnan, barɯ suda:-rustɯba ɔlɔʃun ɔŋɔhu:tugar ki:ren kæmæləhæn iher.

iti 10 ʒɯlla:ʃɯ kɪɒjɯ:larbɯt. *innibiliger turar syryn myccy-ryjbet kuhaŋŋularbɯt.* qɔmsɔ-mɯɔl VIII sijɪehe, ba:rtɯja XV sijɪehin ɯjɯʁtɯn bɯhu:tɯnan, qasa:jɯstɯba—wreq keskilin ɔŋɔhu:tugar qɔtɔ yleli:rge ky:s-ke eten turar. sessijeli:ceskej bɯramu:slannas itɪenne tɪɒ qa-sa:jɯstɯbatɯn erelle:q ylehit-terin eder ɯccattan i:ten taha:-rɯ:—qɔmsɔmɯɔl a:n bastakɯ kɯhanɯ:ta bɯlar ɔrduk kicejen wreq keskilin keŋeterge sana:-nɯ u:rullɯqta:q *„wreʃe sɯq sir-ge sessijeli:sme ɔlɔʃun kɪɒjɯn tulul-lubat"* dɪen ɯʎʒɯ:s eppit tɯlɯn myny:te a:jɯrɯmɯ sɯqta:qpɯt. bu ihin biligin saqa qɔmsɔmɯɔla wreq bɔqɯta ɔŋɔrɯ:ta—lɪeɲin qɔmsɔmɯɔla saqa siriger wreq keskile keŋi:riger beleq bɪeri:ti-nen kæstwqte:q.

tɪɒ qasa:jɯstɯbatɯn qɔlbɔ-tɔlu:r. kepere:ssijeʃe tardar yle-ni qɔmsɔmɯɔl teriltelere ɯ:ta:c-cɯ bɯlɯq kerigne:qter.

„ba:jgɯ, kini ɔqsu:tugar, eder ɯccatɯnan tireʃiren turan, utarɯ tur" dɪen b. s. q. b. (b.) ki:n kemi-tɪete bi:getik eter. ylehit suda:-rustɯbatɯn aqsata satɯ:r ba:j-darɯ, kiniler kuturuksuttarɯn ɯga battɯ:rga, qɔmsɔmɯɔl innɪ-ki etere:tinen suʎʒɯɒqta:q. ɔr-duk kicejen æstæ:ʃy kærbækkæ qaraʃɯ qaqqalanan ihe:ccileri kɯtta ɯga mækkyhwq kerig-ne:qpit. a:n dɔjdu aaɯrgalara sɔʃɔtɔq sessijeli:sme dɔjdutɯn siŋneri batta:rɯ ɔŋɔstɔllɔr.

qɔmsɔmɯɔl silɪene! ylehit ba:-hɯnaj bɯla:hɯn kæmysky:rge, ba:j ikkihin kelen qajɯta tɯ:tar kynyger sa:nɯ ɯlan kɯrgɯs! ylehit ba:hɯnaj kɯhɯl a:r-mɯjata saqa siriger tireʃireri-ger, kɯra qamandu:r taqsar ɔskɯɔlatɯn kynne:ʃi yletiger ili: ataq bɯɔlu:—myccyryjbet kɯhamɲɯ bɯlɯqta:q.

saqa aptanɪɒmɯjatɯgar ky:-hyn ɯʃun bɪeren turan yleli:r ylehitteri taha:rarga sebɪeskej ɔskɯɔlalarga ylehit, ʒadaŋɯ itɪen-ne ɔttɔ ɪɒltan qɔtɔ killerer—qɔmsɔmɯɔl kynne:ʃi kɯhamɲɯ-ta.

ɯsta:l kekkele:q, kɯhɯl ɯr-ʒanna:q lɪeɲin qɔmsɔmɯɔlun wry:le:q 10 sɯla turugurdun!

basta:n kæstæ:n ɔlɔrɔ:ccu lɪe-ɲin qɔmuɲu:stu: ba:rtɯjatɯn kekkɔte ciŋerge:tin, bytyn a:n-dɔjdu yrdynen ylehit æræbæ-ly:ssyjetin terijer ky:he ula:t-tɯn!!!

u. ɔndurɯɔhap.

[1]) kenneki qɔmsɔmɯɔl VII sijɪehiger. „bytyn sɔju:s lɪeɲinni: eder ɯccatɯn qɔmuɲu:stu: sɔju:ha" (b. s. l. ɯ. q. s.) dɪen a:tɯrar bɯɔlta.

[2]) bɔlɯɔt (флот)—u:ga suʎʒar septer a:ttara, sebɪeskej sɔju:s bɔlɯɔta—kɯhɯ bɔlɯɔt dɪen a:ttanar.

litereti:re

altɯɲɲɯ.

a:n sa:rga a:tɯrbɯt
altɯɲɲɯ kɯjɯ:ta—
kɯhɯl—caŋ kɯhata
kɯ:mɯnan ilqisten,
a:n dɔjdu ɲu:rdarɯn
aitan bi:riger,
salaŋmk satara:n
[illegible]la:ra kynde:rde!!!
kɯra ɔɔn kɯhu:ta
kɯmɯstɯ: kɯrula:n
ba:jdarɯ baqtatta!!!
battalɯ bara:ta'!!

* * *

bœlwqqe bɛppætœq
„bœdœŋ sir“ ba:jdara—
„kirɯespit kilbejde
keqti:bit kelle!“ dɯen
kuttara—syrdere
kuttanan ɯlujan,
sebɯeskej bɯla:hɯ
siŋneri ɔqsɔnnɔr,
sirderin yllesten
simehin sy:rde:ri,
kɯranɯ battɯ:rtan
kɯjdanan kɯhu:jan
kɯttɯspɯt—cɯʃusput—
kɯjara:l kɯ:llarɯ.
kikseren, terijen
kɯrgɯska tœlkœlœ:n
killeren kœ:ttœrœ..
tɯrattan kɯbɯllan
tuhanɯ bulunna
„ɲɔp“ tyhen barannar
„ɲa:ʃɯja“ qa:ltara...

* * *

a:n dɔjdu ɲu:rdarɯn
ara:s tɯlla:qtarɯn,
ɔyhyɲyn talbakka,
ɔyœʃin bilbekke,
mɯeretin ara:hɯn
mehejye a:qpakka,
battamɯutɯn ere
ba:jdarɯttan bɯ:ha:n,
bɯra:bɯn teŋile:n
bɯra:ttɯ ɔŋɔ:ttɔ:n,
bɯla:hɯ tuttarbɯt—
qɔrɔ-tɯ:n tœrytte:q
qɔmɯɲu:s ba:rtɯja,
.ɔstɔ:ʃyn œhœrœn
ejeni eryiten
ylehit kɯjɯ:tɯn
ylynnerde, yksette!

* * *

ɔrɔskɯt eŋerde:q,
ɔqsuhu: kennitten,
mœlyjwn tireqte:q
bige ta:s kirɯeppes—
sebɯeppit bɯla:ha
sɯelitin siterde.
twkejin ɔlɔrtɔ!!!
barɯta aʎœmmɯt
ba:bɯrɯka—sɔbɯɔtu.
tɯmnɯrjbɯt, caŋkɯjbɯt
turbatɯn tɯrgɯtta!!!
wrderin ugujar
ylehit qudɯɔʃa 1).
œrœbœly:ssyje
œrœg:rj ɔɔlugar,
wgytyn—ky:gytyn
wdytte, wskette!!!
salgɯŋŋa sapsɯnar
samalɯet allarɯ.
u:larɯn, .qɔnu:tun
usta:qtɯ:r septerin
u:ra:tɯ:r ulaqan
ura:nna.q ky:ste:te!!!
taba:ra—bulu:ta
taʃɯsta, delejde,
ergɯenin, urba:nɯn
elbette, yksette!!!
bassabu:k ba:rtɯja
balamat—ky:stenne
samnɯbat ɔqtubat
sargɯta kɯta:ta!!!

* * *

ɯncattɯŋ taqsala:q
u:ra:nna:q sɯllarɯŋa
uŋɯɔqpɯt kɯta:tta.
urbaspɯt ula:tta!..
ulu: ba:j sɔllɔnnɔ:q
uʃa:mpɯ ɔmuktar
ulʃamɯ ɯɔqtara
ululɯɔt ky:stere,
kyhejer œttykty:r
ky:hyly: œjdœrœ
ylehit bɯla:hɯn
yŋterɯe sɯʃa!..
siriles seri:tten
sirejin kiste:bet,
ɯninen bɯlbuccа
i:tteni ɔqɔ:ccu—
kɯɯla:q kɯhɯlbɯt
kɯta:naq sallа:ta
bi:nte:pke sa:larɯn
bigetin billerɯe!..
tɔgu:la:q yŋy:ʃyn
tɔrutɯ, tɔqtɔtɯ!!!

* * *

qaja da sirderge.
qamnaccɯt qa:nɯnan,
qaɲpɯta:l muɲɲɔmmɯt
qara sɯɔr ba:jdarɯ,
kɯhɯl ɯt saɪɯʃa
kɯra: ɔɔn kɯjɯʃa!!!
a:n dɔjdu yrdynen
altɯɲɲɯ sabardɯ!!!

qa:jɯr ɲuku:s.

1) gudok—ba:hɯrɯka ylehitterin uhuguna:rar, qalɔtuɯ: turba.

ɯɔn bi:r sɯl tuqarɯ ɔqsuhu: kɯjɯ:la:q, sebɯeskej sɔju:hu turur du:—a:n dɔjdu ylehitin œrœbœly:ssyjete kɯjarɯɔ tɯhulu:r a:n dɔjdu œrœbœly:ssyjetin—sɯɔn dud-data, qalɯŋ qaqqata—sebɯeskej sɔju:s turugurdun!

eder ɯccat qɔmuɲu:stu: sɔju:hugar.

t. ɯsta:lɯn eʃerdete.

œrœbœly:ssyje iteʃelle:q syhwʃe—eder ɯccat sɔju:ha terillibitin ɯn sɯla tɯlu:tun eʃerdeli:bin.

sy:hynen, tɯhu:ncanan aqsa:nna:q eder ɯccat, qɔmsɔmɯɔl kekketiger ki:ren œrœbœly:ssyje majgɯtɯnan i:tillen, bihi sebɯetterbit, idele:q sɔju:starbɯt, kɯhɯl a:rmɯjabɯt, kɯhɯl bɔlɯɔp-put, keperessijebit, barɯ sɯrdatar teriltelerbit ɔttɔtugar, kɯrɜaʃas bassabu:k ba:rtɯja seri:hitterin. sɔlbujan. ki:ren ylelen ereller. qɔmsɔmɯɔl mannuk ɯraqan sɯllarɯ ba:rtɯja ere salaltatɯnan, ɔlɔqtɔnɔn yletin barɯtɯn ɯccat wreʃ:n kɯtta qɔlbu: salajan tɔlɔrdɔ.

lɯeɲin wreʃer eder ylehit ba:hɯnaj ɯccatɯ wreten lɯeɲin wreʃin batɯspɯt ederderi. kɯrɜaʃastarɯ bi:r sana:ʃa qɔlbɔ:n ylehit bɯla:hɯn—ɜɯktatu:ratɯn ky:hyreriger, sessijeli:sime ɔlɔq turugurɔr sɯɔlugar lɯeɲin bɯla:ʃɯn œrœ kœtœqtœ. qɔmsɔmɯɔl anɯgɯtɯn daʃanɯ bihigi ɯɔnna a:n dɔjdu ylehitin inniger turar. lɯehin tɔlɔrɯɔ dɯen erenen turan, ikki mœlyjwn aqsa:nna:q, ba:rtɯja tireʃin—lɯeɲinni: ɯccat sɔju:hun urujdu:bun! eʃerdeli:bin qɔmsɔmɯɔl kɯhɯl bɯla:ʃɯn. *ɯsta:lɯn.*

sɯtɯ: qaraqqa sɯ:s ki:rbit.

bɯjɯl ɜɔku:skaj ulaqan ɔskɯɔlatɯgar bet elbeq ɔʃɔ kelbititten ygys ɔʃɔ mɯeste bulbakka sɯʎɜallar.

bɯjɯl ɔskɯɔlaʃa ba:jɯttan, ɜaɜaŋɯtɯttan kœrœn ɯlallar. ɔl yrdynen ba:jdar qa:hɯnaʃa tybeheller. qɔlɔbura byly: ɯkur., qɔcɔ ulu:hun qaddaŋ nehilɯegin kibite bɔɲɯɔk. b. u. (ɥɯccɯjda:q atɯ:hɯt sɯene) biller ulaqan ba:j kihi, ulu:s siteri:le:q kemitɯetitten ɜaɜaŋɯbɯn dɯen dasɔtaburɯɲɲa ɯɔnna qamanɜurɯɔpka ɯlbɯt. ɔntukatɯnan kelen sebɯeskej bart. ɔskɯɔlaʃa ki:rbit. aʃata hɯɔllaʃɯna ulaqan tœryt ba:j kihi, bejete emɯe. mannuk ba:j ɜɔnnɔr qa:hɯnaʃa wrene sɯʎɜallar, ɔl ihiger tœhœ eme ɯlɯllɯbataq ɜaɜaŋɯ ɔʃɔlɔr ba:llar. sɯmɯja dastaburɯɲɲanɯ bɯertin tuhugar ul. sit. kemitɯete epɲrettɯeqte:q. ɯɔnna seb. bart. ɔskɯɔla bu kihini ba:j dɯen tɯllabur ki:re turbutun yrdynen ɯlbɯtɯn bɯhɯ:tɯnan emɯe kœryllwqte:q.

barɯta qaraŋa ɔlɔq ɜa:bɯta.

ɲuku:s ɔʃɔɲɲɔrɔ min bi:r kɯhɯn ɜuka:k kɯsta:bɯtɯn yrdyk niksigir sɔʃus uŋɯɔqta:q umsa tuttan nœrygne:n qa:mar sɔnɔs sɔʃus aqta baran erer kihi etɔ. ketit, yrdyk sy:hyn camparɯktɯ: tuspyt, ubaʃas bɯɔlan baran, uhun qa:hɯn annɯttan ɜipperɯcɔl kœrœn ɔlɔrɔn, bɔlɔɯm-baʎɔɯmnuk keccenen, tɯna ɔlɔrdɔʃuna „e: ehem, erej-buruj e:ijbit, qatan ɜɯbar qa:rɯjbɯt kɯrɜaʃabaʃɯn e:!“ ~~dɯer kihite~~ ete

wreʃe sɯɔʃun ihin tɯla-œhœ bɔʎɔɔuma, kessɯe kɯrɜaʃas ete. kœr min kini bi:rde eme kylen ererin qɔtɔn qaraqta:bakka ataq sɯbɯturɯ araj, i:re:ki myke:le, kɯɔratta:n taqsan ihen saltarɯs gɯna tyhen baran, bi:r ihit yryŋ arɯgɯnɯ, erge anaq qa:haʃar su:la:n aʃalan, bwrge astaʃɯna, kɯrɜaʃas ɜe wren sɯ:la:ɲɲɯjan, ajaʃɯttan kwq ɔt y:nere. „kœr dɔʃɔr!.. bu kihi tugaj?.. kœr qata i:re:kim baʃajɯ kem umnubat, kem kini ili: tutu:rda:q saltarɯjan kele:q ti:re e:! „dɯen baran ɯmas gɯna tyhere ɯɔnna eme:qiniger „ɯl ere da:rɯja, ca:ɲɲɯkkɯn tyrgennik sɯʃuta ɔʃus, myke:le utatan ke:lte, bɯɔlɯɔ“. dɯeʃe.

bi:rde i:re:ki mɯeke:le kɯɔratta:n ihen ta:rɯjda. ɔrɔhuspa bɯɔlarɯ aʃɯjaq qɔnuk qa:lta. ɔʃɔɲɲɔr "taŋaraʃa" dɯen ana:n, u:ra sɯtɯrbɯt qaccɯtɯn sɯ:hɯn terepi:skeʃe su:lan. killeren cɯepper arɯgɯga kɯɔraccɯt ɔɔɔhunna. myke:le kɯɔrakka kedeten qa:lla. ɔntɔn ɔʃuha ataʃa sɯɔq bɯɔlan, (tɔŋ ɯas mu tugar u:ra:ʃɯn ilbiri ykte:bit) qas da qɔnukka qɔjuta:n qa:lla. ɔrɔhuspa cuɣaha:n kelle. kɯɔraccɯktar taqsan a:hallar. araj myke:le mɯɔŋir. ɲuku:s qas kœssybyt kɯɔraccɯtɯttan „qaja bili myke:le dɯen bi:r i:rbit kihi kɯɔratta:bɯta ebe:, ɔl kihini tɯɔqihittiŋ dɯen ɯjɯta ɔlɔrɔr. ɔnu anara:ŋŋɯlar serejen“ e:, kɯrɜaʃas tɔʃɔ ere i:re:kinen behirbikkin, bilebi:t—bilebit tugu kej:ytergin!“ dɯeq kœrdyk myce:rde:n baran ɔʃuhun ataʃa sɯɔq bɯɔlan, bet bɯta:nnɯk ynneren iher“ dɯen bikeheller.

ɔrɔhuspa tijen kelle. ɜe bu kɯehe: kehi:bitin tɔŋsujɯɔq tusta:q etibit. da:ja kɯ:s kynys taŋara annɯgar ɔt sygen killeren telgette. ɜaqtallar. sassɯrda qaraŋattan turan battaqtarɯn su:nan, sy:sterin swkenmit, saraɲɯ:ŋka ɯrba:qɯlarɯn, kœssœ kœssœ kɯergenen namɯlɯstɯlar. bɯhatɯn etteqqe—ki:ri:—taqsɯ:, syksyhy:—saqsɯhɯ: ɯra:tta

araj ɲuku:s tɯɔq da saŋata—iŋete sɯɔq ep-baran. ɔrduk ɜebin ɯbustan, nek sɔnun sannɯ[illegible]hun kyny bɯha ara:rbat[illegible] [illegible]ɯj sœp bɯɔla bɯɔla tahɯrɜa taqsan, se:kej gɯmmɯta bɯɔlan erdim murgum kœrytele:n ki:rer.

kɯe[illegible] barɯk-syryk bɯɔlan barda. ca:ɲɲɯkpɯt ɔrgujan, yryŋ u: ba:rɯnan œrœ tibi:rde u:ta tahɯnan tɔqtɔn bidilijde. ca:skɯnɯ ɔstɔlɔqɔp tardan qarcɯ:rattɯlar. ɯt „-tas-tus“ ubajan sasɯgɯrɯ: turar ɲuku:s keteʃeri:n ɔrɔŋŋɔ, ulaʃa dɯeki qatɯnan, y:tyn tɔqput ɔʃɔ bɯɔlan kœqsyn etiten bihe-bihe yllen sɯtar. barɯ bi:r kihitten qa:ttaran saŋata-iŋete sɯɔq, tɯl bɯttɯn bɯha ɯtɯran ɔlɔrdubɯt.

araj tahɯrɜa tɯs cu:kur ca:qɯr yktenne. barɯ, ulaqqan bejele:q ky:ppyppyt kelbitin kœrdyk. cœrbœs gɯna tystybyt. (ɲuku:s bahɯn œndœs gɯnnarda) qalɯŋ byrw qalʃan qa:qɯnɯ: tyste:. tɯbɯs tɯmnɯ: yryŋ tuman ɔttɔtugar, taba arbaʃasta:q, yryŋ sɯlgɯ tɯha eterbeste:q ire:ki baʃajɯ saltarɯs gɯna tyste. kɯrɯtɯŋ ehe oqsɔn baran, ɜɯe ɔttɔtugar kelen turan, taŋaraʃa kirɯestenen labɯjda. ɲuku:s wrbyt. sireje-qaraʃa ɲalʃarɯs gɯnan baran, tura ekkire:n: „ei wden i:rbit i:rbikke ɯulɯ, emɯe tɯɔq bɯɔlan tɯmsugun tɔŋsuna turdaŋɯj, bar mataʃaʃɯn. qɔstɔ:'ɯete. ɔnɯqa bili baʃɯjɯ, kyle tyhen baran: qap sabar „bili aʃaska u: endeʃen aʃalbɯt ɜaqtarɯ, u:gun swky: ɔʃus di:rge dulɯ“ dɯen baran kɯtara tɔŋmut mu:s kœrdyk ili:tin tuttatta:ta.

ɜe, wry:,kœty: bɯɔlan, saqsɯnan barbɯppɯt.

kyn-ɜɯl kœr tyrgennik a:har ɔl ɯra:tta.

kenniki kɯɔrakka wrene sɯʎɜan istibitim, ɲuku:s 1925 s. bili arɯgɯ ky:ske abɯlla sɯʎɜɯbɯt bire:metiger, kɯhɯn arɯgula:n baran, ili:tin-ataʃɯn tyheren, uhun kɯhɯnɯ bɯha balaŋɯ:ssaʃa sɯtan taqsan baran, sa:s kwq kœʃœry:te œlbyt ete.

ɯla tynepi:j ɔl bire:meʃe tɯ ɔskɯɔlatɯgar 6-s kɯla:hɯgar wrene sɯlɜara, kini mɯeqe aʃata, ɔnu kɯtta ijete œlbytterin bu:rduk kepse:bite.

ɔʃɔɲɲɔr ɔl kyn swhy ɯɔstahar, bi:r œlœksœjdœ:q. dɯen ba:j ɯlɯgar swhytyn ajaʃar cej eŋin ɯlɯm dɯen barbɯt. tijbite œlœksœj kɯɔrattan arɯgɯ taʃa:ttaran ɔlɔrɔr ebit. ɲuku:s kihi ɜe ahɯn kœrysteʃe di: anaʃɯn ajaʃɯn ihen kihen baran, ɜɯetiger bi:r ihitte:q kelbit da:rɯja bili se:kej taŋassap ulɯ dɯen ky:ten ɔlɔ:ttɔ, tuga kelɯej? kura:naqqa ky:te:q tebit.

da:rɯja wre:qtɯe dɯɔ. qacɯ—kucu saŋaran kœrbyt. ɔnɯɔqa ɲuku:s wste:ʃinen sɔjɯɔduccu kœrœn bihen baran, „tyksy yryme... bu... (wqsybyt tɯlɯn kœtytebin) wreʃer kihite kɯratɯn! byltehiŋ bytynyne cugaha:ma! dɯen kœbwle:n kœ:spit ɯɔnna ɯt inniger ɔlɔran, yryŋ arɯgɯnɯ bɯtɯ:lkattan taŋnarɯ tutan ujmaqta:n kɯllurʃappɯt. da:rɯja, tœhœ da œl[illegible] ry salʃala:tar, œhœs ɯŋ[illegible] sahan kelen bɯtɯ:l[illegible] ɔqsɔn baran, „qar“ gɯna ylty ykte:bit.

ɜe ɔntɔn ajda:n taqsɯbɯt. ɲuku:s sireje-qaraʃa yllen baran, (tœryt dɔqsun kihi itirbite, bejete daʃanɯ urukkuttan itirdeʃine aba:hɯ ete) tura ekkire:n „en bɯhɯ:ta umnubukkun e:“ —dɯen baran, battaʃɯttan ɯlaa umsa s a ɜ ɯ j b ɯ t ɯɔnna... (a:ʃa:ccɯ, aqtɯqpɯn kujaqam ky:rer) ɔnnɔ, manna ilgɯele:meqte:n, tyboherinen yktwmeqte:n baran taŋnan, aɯata turar atɯn yrdyger tyhen ɯstannarbɯt. kɯehe: ɔʃɔlɔrɔ tymepi:j ke:lte, iŋete battaʃa yrelien, kubarɯja—ku:ran baran, ɔrɔn[illegible] gar itteni tyhen sɯta: yh[illegible]

„qaja iŋe:, ɯʎɜɯbɯkkɯn d[illegible] dɯebit tymepi:j.—e:, bili [illegible] sɯen barda...tɔ:jɯɔm an[illegible] kihi bɯɔllɯa, bu bɯɔl[illegible] tœryt arɯ:cca sɯʎɜ[illegible] bɯɔlɯɔm dɯɔ? ɔʃ[illegible] ɯttanan, ɔlɔʃun[illegible] œllœrbyn di:[illegible] ɔnu kœrœr a[illegible] battal ba[illegible]

e:, [illegible]
baʃ[illegible]
qa:[illegible]
i:re[illegible]

soju:s ostuorujatuun kemi:ssijetiger kæmæ--læhwʃyn.

urukku a:sputt yle. oqsuku: ostuorujatuun wretı:, aʃuı: bet ulaqqan na:dala:q, tuhala:q suol urukku a:sputuı bilbet kihı biliŋŋı bire:meni, inniger iher yleleri--keskilleri kɲ;an, buharan—qataran a:jdwq tuha dıen suoq. ostuorujanuı bilbet kihı ---bili: aŋa:ra bili:le:q, kæry: aŋa:ra kæry:le:q buolu:qta:q. ostuorujanuı a:qputt kihi, onton sirdeten, baruı urut oŋorbut asuı:pkatuun kæmmæryneu, kɲjuı:tuun, siti:tin dæssæ orduk bigergeten. inninefi yletin, a:sputtan surdatuunan, orduk kɲjuı:la:qtuuk, qotu:la:qtuuk qardui:lo:n ıhıeq tusta:q.

qaja da yjeʃe terilıen, yleleːn sunuhubut ba:rtuujalar, soju:star surukka tihillibeteqtere, beleʃe kuı:rbeteqtere dıen suoq. eugahuunan tulaqqa qomunu:s ba:rtuujatuun ostuorujata, qare wskwʃytten, kyn bygynyger duuluta baruıta ostuorujaʃa surullan turar. onton mælyjwnynen aqsa:nna:q, ylehit ba:hunaj wrenen, kɲjuı:la:q qotu:la:q sessıeli:sime oloʃun, kuuta:naq kuuraŋuı:t ta:s akuıla:tuun tyheren, kyn aqsuun y:nneren ula:tuunnaran iher.

bihigi uecappuut qomunu:stu: lıeŋinni: soju:ha ostuorujaʃa ki:ren belıet:mmite emıe uıra t-ta.

saqa sirin qomsomula terillibite qas da :uıra buolla. ol bire:meʃe bihigi qomsomolbut is qa:n æstæ:qtæryn utaruı oqsuhan, uonunan sy:hynen bastuıŋ elliætterin syterde. onton ejele:q oloq ergijbitin kenne, aXsammuıt, ajmammuıt qasa:juıstuıbanuı kætaʃær, wreʃi telgeter, ba:rtuja uot kuuhamnuılarugar, bi:r ulaqan syryn ky:s buolan ylele:n, ba:rtuja solbuja:ccuıta, ili:te—ataʃa buolaruun kærdærdæ. ol yrdynen bihigi kyn bygynyger duuluı, aqtuı:la:q. a:sputt suolbutun uıjar kerder ostuorujabut biliŋŋe duulu oŋohulla ilik.

itileri suınala:n turan. qomsomol uopsastuıbata:ʃuı kemitıete *soju:s uoblasta:ʃuı ostuorujatuun teriljerge u:ra:q tahaarda.*

uoblasta:ʃuı ostuorujanuı ŋoror kemi:ssija suıla kuuhammuıta mannuıktar; qomsomol saqa siriger qajtaq wske:n. yle:n ispitin tuhunan maturuıja:l muŋnuıoqta:q, sijıe-ster. kempirıensijeler ylelerin qomujan tymwqte:q uonna buula:s ihiger oqsuharga ælbyt qomsomollar tustaruunan maturuıja:llaruı qomujan, baruıtuun tymen baraan. yle taharuıoqta:q.

urut itinnik maturuıja:llar qoton qomulla ilikter ebit, onon kemi:ssije uokuruktar, ulu:star a:juuttan saŋa irdeherye, qomujsarga tijer. ol bet ulaqqan, kuuta:naq yle buolar. uokuruktar, ulu:s ıecıejkelere *uraŋ buka baruı saba tysteqterine kultarar suol buoluoqta:q.* kinilere suoq, kemi:ssije aŋardas bejete ere, kɲjaıı ymyryeey tardara dıen a:ta suoq onon qomsomol ıecıejkelere, buka baruı, *qajtaq usle:n ylele:n ispillerin uonna serege qas qomsomol ælbytyn. kinıler y:nen ıŋit oloqtoruun surugun kultaruıŋ buollaʃuına qulhaskalaruun baruıtuun qomujan u:ruoqta:qtar.*

uoblasta:ʃuı kemitıet, ostuoruja maturuıja:luun qomsomol wskwʃytten 5-s uoblasta:ʃuı kempirıensijetiger tije killerıeqte:qter dıen u:ra:q taha:rbuıta. onon ıecıejkeler, er tıetelinen whe: etillibit, uoblasta:ʃuı ostuoruja kemi:ssijete kærdy:r maturuıja:llaruun killere oqsuoqtara dıen ky:tebit.

min saŋa:bar, iti aluıs uırqana suoq yle. kuuhannaqqa tyrgennik kuıttarar suol. onon ıecıejkeler, sana:laruun u:ran, kemi:ssije ba:mmuıt kuuta:naq yletiger kuuhanuıoqtara dıen erenebit

maturuıja:luı tyrgennik killeren ibiŋ!

:. bætyrep

ostuoruja—a:sputt sıekilite, inniki—ekke:jite.

ıecıejkeler bejeʃit ostuorujaʃuıt oŋohullaruıgar kuuhanan, ostuoruja kemi:ssijetiger kæmælyhyŋ.

ıecıejke ıьruı:ta uıra:stanna.

(zok. uokuruk).

tulaʃuıta:ʃuı qomsomol ıecıejketin bi:r qara bıьrtuun ıьruı:ta buolbut t. borukuopajap bah. zæg. dıen kihi, bihi lıeŋinni: eder uecapputt kekketitten, timir sippi:rinen y:ryllen tuora:ta.

taqsuıbuıt burujdara: 1) qomsomol ihiger bejete tuhunan, ıecıejkeʃe utaruılahar kelæg terimmit; 2) uopsas... ottotugar qomsomol tyhen bıerbit; 3) at... er bastuıŋ sy:rde:c... hilıek ihiger zonu... uspakka, i:re:ni ...somol sekiri... ...san zıьlanuı ...ikku zuıl... sereti:... ...uıl-

elge:jite:ʃi pijeɲıer etere:tin oloʃuttan.

(byly: uokuruga).

pijeɲıer etere:tin elge:jige 1924 suılla:qqa, serappijuon miki:pperep dıen terijbite, onno bıes-alta oʃo ki:rbite. salaju: mæltæq buolan yle qoton taqsuıbataʃa.

1927 suılla:qqa be:tej kuru:ppa uola, ɲukulaj bætyrwp dıen, aŋardas bejetin ky:hynen ylele:bite. qomsomol ıecıejketin salajuı:ta dıen suoq. kuorattan taqsar kuma:ʃuular qojuta:n qa:lallar. sorəqtorə ti:jbekke da qa:lallar. anuıguı ættyger qomsomol ıecıejkete uonna kuorattan uokuruk pijeɲıerin byrwte kuuhanan, bihigi dæki qajuıstallar sæp buoluoq ete. etere:t baltara sy:s kuıra oʃolo:q oskuola ihiger yleli:r, ol oʃoloru bejetin dıeki tardan, suırdatuıoqta:q.

H. K. Эммен.

«oloq laba:ta» uıen «qotugu uecat 17 (61) ger ki:rbit kiri:tikeʃe buha:ruı:.

„k" dıen taba:ruıs wreten, uıjan kerden etere bet buoluoq ete da, sa:tar bıese a:tuun bilbet buulaʃa.... „baj batala" dıen min. qahan da bıese suruja ilikpit. „oloq laba:ta" dıen kinigeber „ba:j oqtu:ta" dıen ba:ra. onu eter buuhuı:la:q.

„ba:j oqtu:ta" dıen buolar ebe:-sebıet buula:ha buoltun kenne. wreʃe suoq tuı siriger. ba:j zæssær da battuı: oloron, kuolaha buustan qa.lara. „k" taba:ruıs sebıeskej buula:s buolla da ba:j battala oneu suoq duular dıeri gunar. suoq qahan ea:hanaj ergıen, kuıra da buollar. ba:j ba:rtuun tuqaruı ...a:u so ...au elbeq buolu.

„qamnaceuıt ba:j battu:ruun biler ere:ri taʃo battata suızzaruıj" di:r. „syreq baʃatuıgar syhwq tıepp-t" dıen ba:r. tuı siriger ky:s suoʃuttan. ba:j ili:titten taqsa ilik biligin da elbeq. onu bilbet kihi ebit du:.

qamnaceuıt kenniki tægyl ge kim buolan ʃaʃuısta. battaltan taqsuıbata du?

„k" taba:ruıs iti bıese tugu kærdærəryn oloq æidwbeteq ebit.

„buula:s uluıllu:ta" dıeni kæræn turan. kini bu saqa oloʃuttan uluıllubuıt bıese dıeʃej? „kapuıtalu:s". „ylebit", „ba:hunaj", „yryŋ kuuhul" mækkwryn, „æktæp buuluıla:nna:q kynnerin" qartu:na ere buolan kærdæræer bıese di: sanuı:buın ebe:. „k" taba:ruıs sa:tar, ylehit ylele:n muŋnanaruun, ba:hunaj eire suoq ololoruun, a:n dojdu seri:titten u:rajbataq salla:t tugu saŋararuun æjdwbet bejete du:. saqa siriger qas ara:s uokuru:ktarga yryŋ ili:titten, qasta, qas ara:stuuk buula:s uluılluıbuıtuun kɲjar ba:ra buollar, qas uon bıese oŋohullu ebite buolla....

«oloq laba:ta" dıen twt bıese surullubut kinigetitten ikki ere bıesetten, ikkili: ere tuuluı surujbutun. bytyn kinigeni uıruıppuıt kurduk „oloq laba:ta" dıen, „k" taba:ruıs surujbutun. „qotugu uecat" erede:ksijete kænnærbæt bejete buollaʃa du:...

ycygej kiri:tike saʃa-ycygej suoq. kuhaʃan kiri:tike saʃa kuhaʃan suoq...

„oloq laba:ta" dıeni, kim eme ycygejdik uıruıttar kuıruzuık ulaqqan kæmæ buoluoq ete.

bes - sara:hum.

uecat qomuɲu:stu: internessijene:lin (КИМ) siteri:le:q kemitıete sebıeskej soju:s lıeɲinni: qomsuolugar eti:te.

taba:ruıstar!

eder uecat qomuɲu:stu: internessijene:le s.s.æ.s. lıeɲinni: qomuɲu:stu: uecatuın soju:ha wry:le:q 10 suılluı:n tuolu:tugar, bejetin suıla:s æræbæly:syjwnej eʃerdetin uı:tar.

ba:j omuktar sirderiger ba:r eder qomuɲu:sta: ehigi ylehit—ba:hunaj æræbæly:ssyjetin inniger oqsu har suıtalla:q yleʃitin beiıe te:n. ula:tuunnara, astuma kærætlær.

s.s.æ.s. qomsomula, qa:nna:q qara battaltan taqsarga, ylehit æræbæly:ssyjetin uot kuta: seri:tiger ælærsæ suı...an ula:pputa. bytyn a:n dojdu yrdynen ylehit buula:s bu:hanu:la:q mækkwryger biller ostuoruja buolan qa:lıь.

ba:j omuktar isteriger ba:r ylehit eder uecatuun ajmaʃa s.s.æ.s. qomsomula oŋorbut suolun suolla:n. kinitten kæq uılan, bejetin battalla:q ba:jdaruun kuıtta kyresteheriger sybe—uıjuı: oŋostuo.

lıeɲin qomsomula meXai s.s.æ.s. qomuɲu:hun ba:rtuujatuun ky:ste:q kuuta:na:q tireʃe buolu. kinini kuıtta bu:rge lıeɲin ucu.tal uıjbuıt sessijel:ome oloʃor, tæhæ da erej—mehej ba:ruun yrlynen qaja da dıeki qalbaŋna.bakka bassu. dıen uı.q.i. erener.

ba:j omuktarga oloror ylehit—ba.hunaj uecata æræbæly:ssy:je dolgunugar ki:ren qomuɲu:star ba:rtuja laruun suıtalla:q salaltalaruınan sıetteren, ba:j buula:huun siŋnererge, ba:jdar saŋa qa:nna:q seri:nı terijellerin, sebıeskej soju:hu saba battaruı oŋostolloruun utaruı oqsusputa, oqsuha da turuo dıen, uı.q.i. s.s.æ.s. ...er qomuɲu:staruun erener.

uı.q.i. ki:m kemitıete.

ylehit ba:hunaj kuuhul a:rmuıjatuun beli:tikenen salaja:ccuılarga itıenne qama:ndaluı:r sasta:buıgar.

sebıeskej sessijel. æræspy.bı:l. soju:staruun seri:tin muoratuun zuılatuun kærær norot qamuıssarıja.tuın itıenne æræspy:bylyke æræbæly:ssyjwnej bajuınaj sebıetin (P.B.C.) eti:te.

baruı soju:s uecatuun lıeɲinni:—qomuɲu:stu: soju:ha terillibit wry:te 10 [illegible] tuolu:tugar itıenne æk[illegible] æræbæly:ssyjete 11 suıluıgar yktenı:tiger tybehinneren, altuıŋŋuı 27 kynytten setiŋŋi 14 kynyger dıeri, baruı soju:s yrdynen oskuola tuhatuugar subuotuŋŋuk terijer.

„oskuolaʃa norot, wreʃireriger kæmælehyŋ" dıen lıeɲin qomsomuolun suıla:s uıŋuıruı:ta, kuuhuul a:rmuıjanuı bahuılukta.ccuı zon ky:s sana:laruun kætæʃæn, billi:le:q yleni taha:rarga uıŋuıruoqta:q. æræbæly:ssyjwnej ba:hunaj sebıet, qomsomol bytyn soju:s yrdynen terijer subuotuŋŋugar, kuuhuul a:rmuıjanuı bahuılukta:ccuılar ottolorugar kıer. eter kihi suoq—baruı kæʃyspykke duuluı qaruıstammakka ylelıeqtere dıen erener.

qomsomol subuotuŋŋugar mannuık yleler ba:llar: saŋa tutu: maturuıja:luun bunu:. oskuola zıe aburaqtanuı:ta, oŋohu:ta. oskuolaʃa ana:n yleli:r uca:stak siri terijsi:, yp qomuŋu:ta onton daʃanuı atuın.

bihigi kæmælæhær ylelerbit buuhata itıınnikter.

s. s. æ. s. seri:tin, muoratuun zuılatuun kæræer norot qamuıssaruıja:tuın itıenne æræbæl. bajuınnaj sebıet biruısside:telin solbuja:ccuı *unislıq.*

uıŋuıruı:ga qardaruı:.

„q. u.," 17 (61) №-er tab. miki:perep „taba:ʃuı tarduımaŋ" dıen uıŋuıruı:tuıgar sæbylenen, kuıruzuık taba:q kihi doruobujatuıgar kuhaʃanuın, kini za:tta:ʃuın æjdwmmyn, bu kynten uıla taba:ʃuı tardarbuın buuraʃabuın. uonna mi:gin batuıharga iteʃejen, erenen turammuın mannuık taba:ruıstaruı uıguırabuın:

1. sy:lyskej, semen seme:hebihi.
2. ocu:rap, bajbal zægwrebihi.
3. ujbanuop, swder ujba:nabuıhuı.
4. ælæksændyrwp, ælæksæj zara:suınabuıhuı.
5. anti:pin, ujba:n ɲukula:jabuıhuı.
6. kutugu:tap ɲukulajuı.
7. duodaqop ɲ.
8. bætyrwp b.

z. b. bıelobuoluosap.

eppıettir erede:kter borukuoppajap d. t.

b. l. b. uı. s. uon suıl tuqaruı ulu: oqsuhu:larga, kɲjuı:larga buhan—qatan, b. q. b. (b) ziŋne:q solbuja:ccuıta buolla. turugurdun kuuhul uorzanna:q—ikki mælyjwn lıeɲinni: qomsomol!

rat.

suda:ruıstuıba tipegire:pijete.

taqsar aqsa:na 750

sƅnata 10 qaccɯ. — taqsara 5-s sɯla. — barɯ dəjdu ylebittere qəlbəhuŋ!

qətugu bıccat

ɯjga ikkite taqsar. || qəmsəmɯl saqa sirine:ʃi kemitıete taʃa:rar. || be:tiŋse təqsuɲɲu 13 k. 1928 s. || № 1 (45)

qahƅt eder suruja:ccɯlarɯn tustarɯnan.

bihigi qalƅpput eder ɯccat qahƅta, kinieqe eder ɯccat surujar. kinini eder ɯccat a:ʃar tuhalanar. bihigi ələqputan ylebitin ɯreqpitin, qanɯɯk ulu:ska ɯkarakka tıɯq kere saŋa sɯl lar ba:llarɯn qahƅkka surujan qardarɯta billerser bɯllaqpɯtɯna—əccəʃə ere bihigi qaəƅpput elbeq tuhala:q bɯlɯ. əl na:datɯgar tƅ siriger ylelı:r qəmsəmɯllar. barɯ eder ɯccattar, əskɯlaʃa ɯrene:cciler, ycygej qanƅtɯ a:ʃƅqtarɯn baʃarar bɯllaqtarɯna, kɯta:tan turan ytɯ baʃalarɯnan bejelerin qahƅttarɯgar „qətugu ɯccakka" surujɯqta:qtar

kihi qahƅkka emiskecci bi:rde surujar bɯla tappat. ycygejdik surujar ide elbeq ɯreʃinen. erejinen sitiller. basta:n ekkin qahƅtɯgar ontən bece:ttener qahƅkka surujan ɯreniller.

bihigi eder suruja:ccɯlar bɯt (юнкоры) ygyste:re qanƅkka **tugu, qajtaq** surujarɯ bilbetter, sata:battar. kiniler ıecıejke yletin tɯnan qahƅkka „ıecıe" surujan ɯ tallar, əl ebeter aʃɯjaq tɯlɯnan saba tattaran surujallar, qələbura: „ıecıejke 18 sılıenne:q, ontən kucs əʃətə 5. ıecıejke swrdatɯ: ylete a:ʃar balaʃanɯnan barar... əskɯlaʃa ɯrene:ccilert guttə ıecıejke sibe:he ycygej... ɯpsastɯbalarga 6 qəmsəmɯllar sɯsal-lar".

bu kurduk surujbuttan a:ʃar taba:rɯstar tɯq da tuhanɯ ɯlbattar. manɯɯk surujɯqa, kihi a:ʃƅqqa ajɯla:q, tɯq ba saluna sɯq. ıecıejke swrdatɯ: ylete qanan salallarɯn a:ʃa:ccɯlar bejelere ycygejdik bileller. onon itinnik suruja:ttan qahƅt kereqseti:te namtɯ:r. manɯɯk bɯhɯ: sɯq bɯlatɯn na:datɯgar qahƅkka **tugu, qajtaq** surujarga ɯreneqte:qpit. manƅqa qahƅt bejete kæmælæhɯqte:q, ara:s sybeni aman:u bıeren kæmælæhær daʃanɯ.

ekkin qahƅtɯg r ɯnna bece:ttener qahƅkka suruja:ccɯlar, ulu:ska barɯ a:ʃar balaʃan ihiger „suruja ccɯlar bælæqtærœ əŋəstəllər. tƅ siriger qahƅkka surujar əən aʃɯjaqtarɯn bɯhɯ:tɯnan barɯ ederdi:n ulaqanɯɯk qajdɯspakka bi:r bælæqqæ qəl'əhəllər. qahƅkka qajtaq surujar tuhunan bælæqqæ kepseten ɯnna əən surujbuttarɯn ɯrɯtan. ontən ycygejdik ɯps-ɯ:tɯn kɯtaran surujarga bælæq silıennere ɯreneqte:qter.

sebıeskej bɯla:s. qəmuŋu:s ba:rtɯja biligɲ kemŋe tɯq səruktarɯ ɯlluktarɯ tarɯrallarɯn. qaja ylenı syryme:n ərunk ky:kyrdelləren qahƅkka suruja:ccɯlar bileqteqter. kɯrakka əl na:datɯgar suruja:ccɯlar bytty:n muŋnaqtara bɯlallar. əttən ulu:ska suruja:ccɯlar bælætqærɯn mu:a paʃar sebıetten, kep reti:pten. idele:q səju:startan, kihi uŋɯran dakɯla:ttatallar. kiniler. tələrər ylebitteriten tæhætæ sıerillibeteʃin ontən isten suruja:ccɯlar bileqteqter. əccəʃə ulu:s ələʃun yletin tuhu:nan qahƅkka surujarga kɯju:la:q, qətu:la:q bɯlu:ɲta:q.

s. k.

ka:rl li:pknıeq kerıehe.

(1919 s. təqsuɲɲu 15 k. ələrbyttere).

ylehit kɯla:s ærœbæly:ssyjetin tutan əəllə:q ələʃu əfalarga sallar sa:hɯn təqə... ɯra:qta:ʃɯlar. ba:jdar bɯ... tarɯn utarɯ mækkyspyt ... li:pknıeʃi ælærbyttere ...ɯlɯn tɯlu:ta bɯjɯl... ɲɲu ɯj 15-s kyny-

...nıeq kɯra əʃə ... ra:qta:ʃɯ. ba:j ... lehit ba:hɯnaj ... ta:q mækkɯry... najgɯŋga i:tilli... rdyk ɯreʃi (uni... ytere:t ylehit ər... təttugar ylelirge barbɯta, ylehitter ærœbæly:ssyjeni terʃjer æjdæryn uhuqunnararga əuluspɯta. ylehit eder ɯccatɯn æjyn tymen barɯ dəjdu yrdynen eder ɯccat internesijene:lin tærdyn turɯrbuta, qalbaŋna:bat akɯla:tɯn tupputa ənnuk ylehitterin kƅ qa:nnarɯn təʃuhunnarar kɯrguhɯ:nɯ ba:jdar ærœgæjdærœ yrdy:ryn tuhugar ɯra:qta:ʃɯlar terijellerin ylehitter əttələrugar arɯjarga ylele:bite sesije:l dıemekre:tter sirejderin kenilerinen qajɯhan, ələqtə:q ba:jdarɯn innilerin əŋərər seri:leriger kæmælæhællæryn ɯtta:q tɯlɯnan. yleti nen utarɯ əqsuspuːta 1914 sɯlla:qqa stutqa:rt kɯrat ylehitin mi:tɯnneriger ærœbæly:ssyjeli: æjy tenippite. mi.tin əŋərərɯ beli:sije qa:jbɯtɯn kenne ba:rtɯja əttətuna:ʃɯ yleni ky:hyppyte. ba:j bɯla:hɯn kemysky:r albɯn salaja:ccɯlartan ba:rtɯjanɯ ara:rarga mækkyspyte.

ka:rl li:pknıeq əəsatɯ:la:q yletitten bɯ:hana:rɯ əccətə:ʃɯ ɲarma:ɲɲɯja bɯrabɯ:ta lɯstɯbata kinini tutan ɯlan kænnæry salla:tɯnan kɯrguhɯ: ɯtugar umsa ytyryjbyte. ƅm ɯjun maŋnajgɯ kynyger 1916 s. bıerliŋŋe (ɲarma:ɲɲɯja ki:n kɯrata) ylehit əŋərbut dıemenstre:sijetitten tutan ɯlan alta sɯlla:q ka:tɯrkaʃa ana:bɯttara. ɲarma:ɲɲɯja 1918 sɯlla:q ærœbæly:ssyjetitten tyrme a:na telellerin kɯtta ka:rl li:pknıeq „ba:j bɯrabɯ:talɯstɯbatɯn yntyrytyŋ" dıebitinen taqsɯbɯta əl taqsa:t ærœbæly:ssyje dəlgunun ɯhy ger sɯəsan sesije:l dıemek re:tter bɯrabɯ talɯstɯbala rɯn yntyryten bɯla:hɯ ɯlarga ylehiti ɯŋɯrbɯta. itinnik yletin inniger sıejdıema:n (sesijel dıemekre:t) bɯrabɯ:talɯstɯbatɯn əahaltatɯnan ka:rl li:pnıeʃi ərɯha lyksembu:ru kɯtarɯ ikkıennerin sɯlga ælærbyttere.

ka:rl li:pknıeq eder ɯccat əttətuttan ærœbæly:syje ylehite bɯlan uhujullan taqsɯbɯta. kini ylehit eder ɯccatɯn teriltelere yksy:lleriger tenijelleriger yjetin tuqarɯ kɯhammɯta. əl ihin kini kerıehin barɯ dəjdu ylehit eder ɯccata yrdyktyk ɯtɯktɯ:r.

a. a.

bytyn sebıetter səju:starɯna:ʃɯ qəmuɲu:s ba:rtɯjatɯn 15-s sijıehe.

ba:rtɯja bytyn səju:starɯma:ʃɯ 15 s sijıehe aqsuŋɲɯ ɯj 2-s kynytten 19 kynyger dıeri məskuba kɯrakka muŋnaqta:bɯt.

basta:n ba:rtɯja ki:n kemitıetin bastɯŋ seksete:re t. ɯsta:lɯn ba:rtɯja ikki sɯlla:q yletin beli:tiketin kepse:bit.

t. ɯsta:lɯn siste:n ələrər syŋken əmuktar ergıennerın ɯnna bɯramɯ:slannastarɯn (ba:burɯka səbɯt) yletitten sƅlla:n, a:n dəjdu bytty:n ələʃun urɯtan sƅnala bɯt ygys əmuktar qasa:jɯstɯbalara seri: innine:ʃiteger tubəsta əl ənnugar atɯn məhɯqqa tystyler; əmukka bulu: talɯ: əgəhu: elbe:n atɯ:laha:ccɯ aʃɯja:ta. sərəq əmuktar ba:burɯkalarɯn səbıottarɯr taʃa:rɯ:tɯn atɯ:lɯ:r sirdere elbeq, əttən sərəqtərgə bukatɯn qəbdəq. ənən erginer siri bulu:nu ba:jdar ələqtərə tupsarɯ:ɯ əl ebeter estelleriu tuta:ʃa bɯlla. ba:jdara səʃətəq bi:r sɯl qa:lar-bas biler sirderin yllesti:. ənu kiniler ejenen sata:n yllestıeqtere sɯʃa, kɯrguhɯ: kƅju:tɯnan yllestıeqtere. ənən seri: kuttala urukkutɯn kurduk a:n dəjdu yrdynen saba by:ryke:n turar.

t ɯsta:lɯn dakɯla:tɯn ikkis aŋa:rɯgar sebıeskej səju:s is ələʃun keskillerin urɯtan kepse:bit.

nərɯt qasa:jɯstɯbatɯn y:ny:tyn lıenin kirıehin sɯlun ustun ba:rtɯja salajan iher. nərɯt qasa:jɯstɯbatɯgar anɯgɯ sessijeli:skej ættæ bahɯjda. bihigi qasa:jɯstɯbabɯt y:nen qa:ŋa:n iherin tyrgene ba:j əmuktar gıennerine:ʃer basta:n turar.

bihigi bɯramɯ:slannasput y:ny:te basta:bɯtɯn bɯhɯ:tɯnan, qasa:jɯstɯbanɯ sessijeli:skejdi: sistıeme nen (majgɯnɯnan) teriji: ba:j gıenine:ʃer bɯdan barɯsta:ʃa, ərduga kæstæn turar.

ki:n kemitıet yletin tuhunan.

t. kəssijɯr dakɯla:tɯn sijıes istibit idele:q səju:stara səruktarɯ:n tələrdular. tɯq da muna:rɯ:ta sɯq ba:burɯka səbɯt kemitıetterin ylelere tubusta. əl teŋinen idele:q səju:star ɯreʃi sɯrdɯgɯ tarʃatar ylelere əlus ky:hyrde, ylehit ygys ættæ kulu:p yletiger tardɯlɯnna. ba:burɯka səbɯt yletin syŋɲyn kænnærær ylehit sybe muɲɲaqtarɯn ylelere tubusta, ycygejdik bubaran qataran əy:lleher bɯllular. yle tupsarɯgar sybeni na:r ba:burɯka səbıot qara ylebittere killereller. ylehit ərduk kɯhamɲɯla:ʃa, sajdɯbɯttara kɯrattar sebıetterin bɯ:barɯgar billen a:sta. kɯrattar sebıetterin sasta:bar biligin ylehite 47 bɯrɯhƅŋŋa tijde, əttən a:spɯt sɯlga 26 bɯrɯhƅn ete. tƅ sebıetteriger əadaŋɯ ɯnna qamnaccɯt silıen aqsa:na elbe:te. tƅ sebıettere ələqtə:q bɯla:s sigŋe:q bejete bɯlan iheller.

eder ɯccat səju:hun (qəmsəmɯl) y:ny:te bɯta:rda. qəmsəmɯlga eder ɯccat kiri:te acca:ta. ylehit ɯccatɯn 45 bɯrɯhƅnɯn qəmsəmɯl ɯlan ələrər. qəmsəmɯl sɯrdatar ylete ɯccat sajdarɯn, ərduk ylehit ɯccata sajdarɯn kɯttaran iher.

ba:rtɯjaʃa ylehit əən ki:relleriger ki:n kemitıet kɯhanan 1924 s, 1927 s dɯlɯ 488 tɯ:hɯnca ba:burɯka səbɯt ylebitterin culuta ba:rtɯjaʃa ki:rdiler. biligin ylehiti ba:rtɯjaʃa qətə ɯlarga ɯnna sulu:supala:q əənu ba:rtɯjaʃa killerœri bɯta:rdarga k.k. bɯha:ran turar. altɯɲɲɯ ærœbæly:ssyjete ɯn lægyryk sɯla tɯlu:tugar ba:rtɯja ɯŋɯrɯ: əŋərbutugar 70 tɯ:hɯnca ylehit əən ba:rtɯjaʃa ki:rerge sajaəɯlƅɲɲa bıettere..

qəmuɲu:s internessijene:lin tuhunan.

t. buqa:rɯn dakɯla:tɯn sijıes istibit. barɯ dəjdularɯ bahɯlɯkta:n ələrər qapɯtalla:qtar, ba:jdar tıreqtere kebire:n keqten iher. biligin ba:j bahɯlɯkta:n ələrər əmuktarɯn suda:rɯstɯbalara beje bejelerin kɯtta kyreqtehellere ərduk ky:hyren. æs sa:s barɯ dəjdular. yrdylerinen keŋe:n elbe:n erer. kelin tihiʃer aʎəaqajda:q kɯrguhɯ:nan tɯ:narɯn taha:rƅqtara.

barɯ dəjdularga ylehit əən kælæhynyu si:llere, ylehit əənu ba:jdar battɯ:llara ykty:llere ky:hyren turar. ylehit kɯla:s kæŋylyn accatarga, kini teriltelerin **s a b ɯ t a l a:n** ky:hyn æhylerge barɯ dəjdu bardam ba:jdara əulujan kɯhanallar.

ærœbæly:ssyje sassɯm æjy:n bɯlar tɯ:na qaja da əmukka billibet. ylehit kɯla:s urukku ba:starɯn əhərən saŋa tyllen qamsa:rɯgɯnan erer. ylehit kɯla:s mækkɯryger kæmælæhy:,

kini mækkwryn ɔqsuhu:tun ky:hyrdy:, barw dəjdularga ærəbæly:ssyje kuta:twn si-rilecci kwsyty: qəmuŋu:s internessijene:lin syryn kw-hamŋuta bwlar.

ylehit ba:hwnaj inspæksijetin

ɔccwtugar t. ərsəŋiki:tse eppit: su:ttar əlus təŋkuru:n sɪlanw uhatwgas eŋin bw-lallarwn kutta mækkyher sæp. ərduk tɒ sirin su:t-tara təŋkuru:n bwlallara, kiniler kwra qara bar sonu kutta sirej kæssællæryn bwhw:twnan, kuhaʃan bw lwqta:q.

bihigi su:ttar ylellerin qə-bulsutarbwtwgar, ərduk qamnasta:q sonu sarbwjar-bwtwgar bet elbeq erejde:q. su:t ylehitterin qəbulsutar-ga, tuhata swq ərəskwtu sarbwjarga səroq su:ttar utarwlahallarwn a:han. ba:r-twja wnna bwrabw:talws-twba sahallarwttan sorujan twru:llar. səroq su:ttar ərəs-kwkkutun 20% bwrwhɪnw kæʃyretih dıen sahalw kænæ swbastarwnan tələrwqtarwn keretin, saŋa sala: abwnan bejelerin keŋetinen bæreller. onon su:t ərəskwtun acca-tar yleni mehejdi:ller. itin-nik sahalw keher majgwnw kutta bet ky.ske mækky-hwqpyt səroq su:ttar beje-lerin kuhaʃan sahalla:q yle-hitterin u:ru:la:q su:kka bæ-re:ri gwnnaqqa kæmyske-heller, mannwk dıen buka-twn tykteri swl.

norwt qasa:jwstwbatwn bɪes swlla:q bwla:nwn

tuhunan dakwla:twgar t. kursusa:na:bwskaj eppit: 1920 s. a:n basta:n elekti ri:cestibe bwla:na əŋəhullu-bwta. 1921 s. sut bwltun wnna tuspa omuktar kæ-mælæspætæqtæryn yrdynen səfotəq bejebit ky:spytynen kwhamŋwbwtwnan qasa:j-wstwbabwtwn cælygertyhe-ren biligin bɪes swlga uru-tunan bwla:n əŋəstəbut. bi-ligin bihigi innibitiger ys swl syryn səruktar tural-lar. *bastwkwta* – bihihi qa-sa:jwstwbabwt ba:j omuk tar bilbeteq tyrgeninen y:nwqte:q. *ikkihe* — bihigi ba:bwrwkalarbwt səbwttar-bwt əŋəhu:larwn bar 3ən na:dəlwn, kini atw:lahar ky:hyn kutta t e ŋ n e: n w:twqta:qpwt. *ysyhynen* — bihigi kæŋylbytyger ba:r bulu:larwnan sebæskej səju:s kwrgwstan kæmyskener ky:sterin elbetæqte:qpit, kwta:twnnarɪqta:qpwt.

tɒ siriger ylel::r tuhunan.

t. mwlatap bet bwha:rw:-la:q dakwla:twn sijæs isti-bit. sebætter bwla:stara tɒ 3onun qasa:jwstwbata qa-ŋw:rwn sessijeli:sime swlu-gar killerde. ylehit kwta:-naq 3ahala tɒ siriger 3ən əlɔʃun a3as ularwtta. urut ətto ba:hwnaj qasa:jwstwba-ta 50 mælyjwn dehe:tine sirde:ʃe, ontən 40 mælyjwn dehe:tinetin ba:j 3ən bas bilellere. biligin bwllaʃwna 136 mælyjwn dehe:tine sir sadaŋŋw 3əŋŋə kelen turar, ətton ba:j ajmaq bas bilere 4 mælyjwn dehe:tine.

ətto senæ 3ən tɒ qasa:j-wstwbatwgar siste:bitterin kurduk si:ste:n ula:ta y:ne ələrollər əttən ba:j ajmaq qasa:jwstwbata b i : r g e m aʃwjaʃwn kurduk aʃwjaq.

mantan iŋŋe ba:rtwja sa-laltata tɒ qasa:jwstwbatwn əŋərər. u:hatar ky:he elbe:n ebillen iberinen. barɪqta:q bihigi salaltabwt ba:j ajmaq ula:tw:twn ky:hyry:tyn sa:r-bwjan iberinen bwlwqta:q.

ba:rtwja syryn wllwgwttan twra:bwt 3ən.

3ɪlalarwn kærærgæ sijæs tuspa sələiə:q kemi:ssije ana:bwta, əl kemi:ssije sij-æs ustala:q twratwn tuqa-rw ylele.bit.

ba:rtwja wllwgwttan tw-ra:bwt 3ən 3ɪlalarwn wrw-tan wnna kiniler ara:s kær-dæhy:lerin isten baran ke-mi:ssije sijæske dakwla:t əŋərbut. tərwskaj sinæbijep ikkini ki:n kemitæt wnna ki:n qənturwʎnaj kemi:ssije ba:rtwjattan taʃa:rbwttarwn sijæs sæptæ:ʃynen a:qpwt.

tərwskaj əppəsu:sujatwgar swʎʎan kini æjyn tarʃatar majgw qəmuŋu:s ba:rtwja-twgar sileninen swʎʎarw kutta sæp tybehɪspet onon əppəsu:ssuja aktw:ptarwn (ky:ste:q ylehitterin) 92 ki-hini sijæs ba:rtwjattan ta ha:rarŋa u:rbut.

gar əlus na:dala:q tuhala:q sal-gwn, kininen kihi, swhy, barw qamsw:r qaramaj tw:nan tw:n-na:q bwlar. aswt, argwn bwlan kihæqe tuhata da. bwrtuta da swq bwlan baran kiniler kislə-rwtu sw:rajan ubatan tuhalw:l-lar. aŋardas bula:ha swq wra:s kislərwtunan swta:n tw:nuillu-bat bwlar. ugəʎnaj kislota bet kuhaʃan bwrtula:q swlgwn, ki-ni ykse:bit salgwnwnan ær tw:mmwt kihi yge:rdi:r. əlus ky:ske yge:rde:bit kihi ælær daʃanw. ənən ugəʎnaj kislwta kihæqe swhyge ky:ste:q 3a:t.

qaja da tw:nar tw:nna:q qam-sw:r qaramaj barwta bejetiger kislərwtu tw:nan, killerer beje-titten ugəʎnaj kislota:nw tw: nan taha:rar. ygys kihi swhy ba:r 3ætiger kislərwta aʃwju:r ugəʎnaj kislwta:ta elbi:r, onon salgwn 3y3ejer.

kwq y:nen turar ot, mas tɒt-tæry ugəʎnaj kislwta:nw əbə-ron iŋerer, bejetitten kislərw-tu taha:rar. onon y:ner ot, mas salgwnw tupsarar. onu sajwn ær 3æʃe (kwrakka ələrən ba-ran tɒʃa taqswbwt kihi biler gwna ycygej bwlar. əl ihin nu:ccalar atwn da wreqte:q omuktar 3æ ihiger tahwgar ma-hw otu y:nnereller. bihigi, sa-qalar tɒtæry 3æ ihine:ʃer, 3æ tahwgar daʃanw y:ner mahw otu swq gwna satw:bwt.

onon ygys kihi swhy ba:r-tw:nar 3ætin salgwna sotəru 3y3ejer, kislərwta aʃw,w:r, u gəʎnaj kislə:ta, kihi dərw-bujatwn 3y3eter atwn da: bw-la.ha yksy.r. onnuk salgwnna:q 3æʃe kihi tw:nara ɪrw:r, on ton tahwssa taʃwstaʃwna tw:-nara keŋe:n sergeqsijer. kuha-ʃan salgwnna:q 3æʃe æry: əlo-rər kihi tæb:ætæ ɪʎʎar, qa:na sine kubarwjan qa:lar, ahw:ra si:re mælty:r. onon dorwbu:ja-ta kebiri:r ɪrwhaq bwlar.

əl kenne bi:r 3æʃe ygys bw-lan simsen ələrər 3ən barw ælwr dorwbaj bwlbattar, sə rəqtərə ara:hwnaj ɪrwla:q bw-lallar. əl ɪrw:larwn wne—mik-rwba salgwn ustun tarʃanan ælwr kihi etiger qa:nwgar ki ren wske:n kinini ɪrwhaq əŋə-rər. saqaʃa salgwn ustun tar-ganan əlus ælærær—syterer kini wsky:ryn tæry:ryn iŋneri tardar ɪrw: ba:r *sellik* ɪrw: kihi əʃə eder ættyger əlus iŋen turan si:r ɪrw:. sa:-hurbwt kihi ær baʃa3w arqaq sætæl bwlan tuluhar, tæhæ

eme ær ɪʎʎa dwʃʃan me:le sille:n qa:qta:n, sellik mikrwə-bun tarʃatan 3ən bæʃæny sw-tujar. eder kihini aʃwjaq ɯ ihiger bulgu særæ:n ælæ:æn kebiher, sellik da kenne sal gwn ustun tarʃanan kihini ɪrw:twnnarar 3aŋ ɪrw: ygys. onnuk ɪrw:lar bwspa, kwr, skarlatw:na eu:ma, dibteri:t dænner itini barwtwn saqa bil bet bwlan swta:n qarwstam makka əlus sutullar.

itini barwtwn sana:n turan eder uccat 3ən 3æ salgwna wra:s bwlarwgar kwharɪqta:q-tar. salgwn tupsarw: dıen bw-lwqta:q saqaʃa a:n maŋnaj 3æt-ten qətəŋu ara:rar. ikkihinen 3æ a:nwn tynnygyn ahan, bi:-ter sorujan ana:n bwrtacka (ek kin qajaʃaha) əŋərən wra:s sal-gwnw ənon killeri: ysyhynen ələrər 3æni yrdyk kæŋ salgw-na elbeq gwna əŋəstu:. tærdy-hynen bi:r 3æʃe ygys kihi me: ne simsen ələrw swq tusta:q. ələrər 3æʃe bi:r kihi æly:tyger tiksæqte:q 12 kubi:ceskej mæt-re (1½ kub. saha:n swlgwn əccəʃə 3æ salgwna kihi dorw-bujatwgar biller gwna 3y3ej-bet.

ənton ygys auka:q simsen ələrər 3ætiger salgwnnara ki-hæqeʃe ba:ra ere 5 6 kub. mæt-re tikser, iŋŋe gwnan tw:nar salgwnnara ti:jbet bwlan do-rwbujalara keme swq 3y3ejer, yjelere kwlgw:r. kihi aha:bak-ka ere bytyn nedieleni meʎʎi ælbæt. tulujar, ontən salgwna swq ikki myny:teʃe ti:bekke tumnastan ælær. ontən tw:nar salgwn wra:ha, ahw:r, as, taŋ-nar taŋas wra:hwna gar dæk-sæ ərduk na:dala:q tuhala:q swl

əl kene qa:a da kihi. kwra ni:rej əʃottən ula æry: 3æʃe qa:ttaran ələrərə ulaqan sw:ha. kihi kyŋŋe sa:tar bi.r ikki ca:s-ka wra:s salgwnna tahwssa swʎʎaqta:q. sajwŋŋw bireme yksyn tahwssa tɒʃa qənu:ga swʎʎar əlus tuhala:q ənon eder y:nen wske:n erer 3ən salgwn wra:ha tuhala:ʃwn bilen sɪna-la:n turan æry: wra:s salgw-nunan tw:nar gwna tuttuqta:q —terinæqte:q. wra:s salgwnw kyndyrgeterge atwn da: 3ənu tardɪqta:q əccəʃə eder uccat ɪʎʎar syter erejin bilbekke cebdiktik wske:n ula:tan saŋa teriller swrdwk ələʃu ky:ste:q-tik əŋərwʃa.

i. stosun.

wlan sæppitinen barallar. bi-higi bwllaʃwna bilebit eder uccent saŋa sigiltiger bwhw:-twgar (новый быт) ili: tutuhu: satammatwn manna kelen ənu wmnaŋ kebihebit. iti ynky:ge swʎʎar 3ən twq ba:llara sy:-merde:n talbwt kurduk meŋ-ki:r wra:s 3ən bwlbataqtara bwlw. ara:s ɪrw:la:q da 3ən ba:r bwlw dəʃərl

anw biligin ynky: dıen tæ-hæ tuhala:q ebitiʃ dreteqqe qo-tən swqqa da dwlw, iti uccat (wl, kw:s) bissi:tin əŋərər di:l-ler bwlan baran ynky:te da swq bilsæqqe sæp.

qata kuhaʃan ættyn bullaqqa elbeq bwlsu:

1. ara:s 3æ kwppahwn kæ-tyten ynky.le:cci kihi delbi eʃiriŋen twŋatwgar ara:s wny kæjy:ry (бактерии) iŋeri:bit; 2) 3æksæ bejelere ere eʃiriŋbet ter, bytyn manna mustubut 3ən „amsajw:hw"; 3) ara:s ɪrw:la:q da 3ən ki:ren bulku-hullar itænne da atwn elbeq.

3e mannwk ylygerderi kæ-ræn turammwt bihigi eder uccat (ərduk qomsəmwl ættæ) bejebit itænne ygys da kihi dərwbujatwn qarwsta:n turan bu əŋŋu:nu taqtotər tuhunan sana:bwtwn u:rwq tusta:qpwt. eder uccat qə,ukku 3əliə:q qəmuŋu:s əlɔʃu teriŋeriger bet ceŋæn. uhun yjele:q bwlwqta:q əŋwqa twra tyhen bohol bw-larw barwtwn wra:sta:n ihæq-te:q mannwk boholŋə ynky:ny da qəlbu:rga sæptæ:q.

min bejem sana:bar ynky:ny u:ratan baran saŋa wra:s sal-gwnŋa sajwn ə:ŋŋonərə bw-lwqqa di: sanlu:bwn. (ətton kwhwn qajtaq ə:ŋŋu:but?—*ere-de:ksije*) əccəʃə kihi sana:ta, ete si:ne dele 3egajen turan ə:ŋ-ŋɯ ete dw.

atwn taba:rwstar ynky: tu-hunan tiju sanw:llarwn kæby-te ta:rɪja suruj lum qahɒtw-nan bwha:rw:la:q billeri:ni kæ-tyhebin.

ujba:n.

eredə:ksijetten. bu suruqu kil-lerw tura... uccat kerecəsi:r atwn əŋŋu:larw bular bw lar ynky: mæltwq ete di:bit saqa uccata muŋŋustabut siriger sa-qalw: əŋŋu:larw deleter sæp. ətton sajwŋŋwga „qaha:nan" eder uccat kwhwn əŋŋu:bwt—kæryle:bet bwlara tabwllwbat.

dərwbuja sala:ta.

eder uccat wra:s salgwnw kyndykketiŋ.

wreʃe swq saqa (atwn da omuk) wra:s salgwn tuhatwn kɪjan bilbet bwlaw, 3ætin sal-gwna əlus kire:ste:q kuhaʃan bwlar kɪraʃas baʃa3w 3æʃe tæ-hæ eme kihi kwrw:larwnan simsen ələrollər. saqa wra:s as, wra:s taŋas, wra:s ihit qəmws dıeni, site wra:stwk kɪjan tut-tubat da bwllar, sin biler. on-tən *wra:s salgwn* dıeni tæryt bilbet. onon 3æ salgwna tup-sarun tuhunan tuqu da əŋəs-tubat terimmet.

tahwssa:ŋw wra:s salgwn sasta:bə mannwk bwlar.

kislərwt dıen salgwn		21%
aswt	„ „	78%
argwn	„ „	094%
ugəʎnaj kislota		0,04%

atwn bula:ha (u:pa:ra si:k. bw:l. kupas 0,02%.

iti sasta:ptar qəlbonon bi:rge salgwn dıen a:turallar. 3æ ihi-ne:ʃi salgwn sasta:ba itinten ularwjar atwn bwlar. kuhaʃan salgwnna:q 3æ kæne ugəʎnaj kislə:ta:ta bwra kwpaba elbi:r. atwn amija:k særebədərwt dıen, kihi dərwbujatwgar bwrtula:q salgwnnar emæ bula:hallar. kis-lərwt dıen kihi etiger—qa:nw-

ynky: tuhunan.

(kepseti: bwhw:twnan).

qaja da omukka, bihæqe da-ʃanw ynky: dıen ærdæ:ʃytten eder uccat ə:ŋŋu:ta bwlar. ki-ni eder uccatw tardarga, swhɪrarga kæstybyt ə:ŋŋu: dıen a:turar, onon biligin da ynky:ny bekke dıen bihiri:ller. kinini bilbet kihini qajdaq ere kedirgi kurduk sananwllar.

əl da gwnnar bihigi eder uccat qaja da kyn barwnw barwtwn kæræ sɪnalw: swʎ-ʎɪqta:qpwt. „e:, ce urukkuttan ba:rw qajwqpwtwj" dæ swq tusta:qpwt.

əl ihin min manna bejem ynky:ny kæræn baran tæbæ-bær tugu sana:bwppwn taba:-rwstarwm əttətugar qahɒtw-nan billere tyhæ:ri gwnabwn.

ehigi barw bekke bileʃit, yŋ-ky: ygys kihi muŋŋustan se:-kej ə:ŋŋu:nu (spækte:ʃi kar-tw:nanw) kæræ siriger tije:-tirge təjgə bwlarwn. manna ygys kihi tw:mmwt tw:na ku-haʃan salgwn (углекислота) bwlan 3æni tələrər, kihi bæʃæ baha ɪʎʎan, me:ite i:ren—uju: da: ba:r bwlar. 3e mannwk sal gwn əttətugar turan anw yŋ-ky:le:teqpit bwlan ekkire:n turallar: bytyn 3æ bw:lwn kwppahwn delbi ataqtarwnan sippi:en kætyten kihi cacajar tumnastwbat ere ylygere bw-lar. itinə baʃas ula:twnnarar mikrəskwp ta:hwnan kærbyt kihi buka elbeq wn kæjy:r b.-ʃeny kærw ebite hwlw. 3e əl wnner mannwk kɪraʃas sal-gwna barammwt sirge kæŋyl kæryly:r bwllaqtara di:. iti ylyger delbi iʒe kælæhynnere saba tyspyt, aʃwllɪqtarwgar dwlw ynkele:bit 3əŋŋə ajaqta-rwgar eʃiriŋen twŋalarwn sa:-lugar tyhwqte:q. kænnæry twlbwtwgar ere „3æ kwppa-hwn kætytemen" di:bit bwlan baran manna kelen əntukabw-twn tære ergiten taha:rwbwt. min sana:bar iti da ihin eder uccat ərduk kebiri:r bwttutujar bwhw:la:q, manw kim da summuja bwlw dæ di: sana:bappwn.

«ətton soʃuru: dəjduga sin yŋ-ky: ba:r bwlbat dw» dıecci ba:r bwllaʃwna, əl dəjdu 3æte wta wra:s ta:s təj mwstala:q qəlu:ər kwppaha kæppæt bwlar ənon arw:jda sin daʃanw.

anw ynky: bejetiger tijdeq-pitine, 3e kim da bwllun 3ɪ-lajdw:r swq kel da ili:titten

„Ким" atw:lanarwn tuhunan

(*kepseti: bwhw:twnan*)

baha:rga ca:hwnaj ergiem-sikter a:jw bi:rdi: 3a:hwk „Ким" qəmsəmwl silæne keter belæte) atw:lanar. atw:hwttar kwlularwnan qaja tapta:bwttarwnan ki-mæqe baʃarar atw:lw:llar. min sana:bar iti „Ким" dıen kænnæry taba:r bwl-bataq. ylehit ba: naj uc-catwn qəm.ŋu:s səju:hun silæenin ulaqan swltala: beliete bw ar. at bwttar barws rer ba:rdara bwlbak r la:q siriger *læni*. ti:pke ere atw:la sæp.

Совнар

eredə:ksijettan: qəm beliætin ca:hwnaj er lw:llarwn manna da bəbwllubat. sæptæ:q si rwn qəmsəmwl silæne te:q.

kepse:nner qəhə:nnər.

sylyːkyːn ihilli:te

(sibe:kke kepse:ne .

aqsuppuı uj a:r-tuman tum mu:ta tyhen, ala:s sahu:lar yrdyleriger kiehe sassırda tumaruk tumnu: tyhen œlbœ:ryjen turallara. kihieqe ere, „suk“ gunar sana:nu suhırar. oceut maccuk son delbi toŋon baran oʃustarun ojoʃolo:u toŋu: qa:runan ojmoton qa:msallar. unaq daluıgar kœrdœqqœ burgunas unaqtar bugduccu toŋon bokuhan turallar.

samnallubut sa:q balaʃattar telgegelerin qaŋas kuru:tugar kus mastara kustanan turara kœstœr, unna ol kus mas uŋa [illegible]u,tugar mastammut mas [illegible]:calanan turar. ɜe ekkiniger qas eme qonukka suttammut mu:s kustana tiejillibit.

kymmyt buollaʃuna tuman ottotugar œlbœ:ryjen baran saŋa ouukkajduk surduktuk susa:jan ihen namıulujan allara: dieki tyhen syreʃesae:bit oʃus qaraʃun kurduk baduk bytyk kœrœr.

———

u:ja suoq kiehe qaraʃu qappaqta:but kurduk qabuıs qaraŋa. bi:r suhu: ottotugar kulap kulap ohoq ura:tuttan kuhul ku:mnar ustanan taqsannar da:ʃurgaj kœtœr kœtœn teiles bula:s dajbu:run kurduk tœhœ eme ara:q tyŋ taŋ tele:ren bara bara syten qa:lar. itinen sirdeten ke:itim samnallubut sa:q balaʃan inniber borujan kœhynne. mu:s tynnyk cieres ɜe ihiger surduk, ba:ra kulajan, kutaran, eme:qsin qaraʃun kurduk aes tœrœ:n kœstœr. aieʃe ki:re:ri bili tiri: byrwle:q a:nu bulan asputum unaq swhy tu:nan buhurgu:ra, kebinen ke:birgetere ihilinne, qap tabar a:mmun saban lip gunnardum. unna a:n (ɜe [illegible] kœrdœ:n sa:q ɜieni qas [illegible]yl tula qa:man qarbuda araj ma:ruŋgu a:n[illegible]nu aɜas bulbatum qas[illegible]u appatan kœrœ kœ[illegible]n istim. onton ken[illegible]s ɜietten bi:r torum [illegible]utukta:q, bœkcœjbyt unaq tiri:te eter[illegible]n: usta:nna:q. ada:rsi:des urba:ʃula:q, ŋpor taqsan turan [illegible]erdy: suʎaar kihi[illegible]ujupputa. onno a:ta majgula:n ar[illegible]oq“ dietim. toŋ[illegible]ibi buolan uksa:n ki:rdim.

[illegible]n dieki surduk [illegible]hajan kœrdœq[illegible]ahallara kœs[illegible]ekkiroten ki[illegible]appaj upsan [illegible]eqpyne „bul“ [illegible]a:ʃun sotoru [illegible]arut itinten [illegible]sy.spynen [illegible]us guna gu[illegible]riger ti:jbi[illegible]n mahunan [illegible]tubuttar. [illegible]ukka [illegible]turaja [illegible]ran

a:mmut ahullar tiiha ku:kuna:ta ys eder qoroccu ula:tan erer er oʃolor ele:ren ki:rdiler unna arama:n otto ulun kiri:leni syly:ky:n ibilli: barıq dien qa:jbutunan bardular.

min emie eder kiniler tullarun kereqsi: ihittim. bu aʃujaq ujda:qqa bi:r ba:r ere sonoʃohum syten qa:ltun anu syIly:ky:n kepse:rej dieq kurduk sana:tun itienne ubajum iʎaubut suraqta:ʃa qajdaq bul tun uruta:n syllyky:nten istieq kurduk sanannum.

baʃabun ta:jtara kiri:letten „qaja baraʃun du, qanna baraʃut?“ dien uʃuttun. kiri:lle balaj eme aq turan baran „manna cugas, bassa:ru gunaʃun du? diete.

baʃala:q kihi iticce ujuppu tun genne „e:q“ dietcʃin di:.

syIly:ky:n ihilli: barar ajda:na buolla. arama:n argu:j aʃaj sereten „ɜe syIly:ky:n kelen a:n maŋnaj „bu:rduk“ dien baran onno turar ul ojoʃohugar „kip“ ginnere asputugar ula qoɜoq gunna «ojoʃoskutun aŋnı onu iti kurduk qoɜoq guna olorqqut da yryŋ kynten matiqqut. unna beje bejeʃit ikkerdiger kepseppet bula:ruŋ» diete. baru kiksibit kurduk bi:r kulahunan „e:q!“ dietibit da bararga ɜulustubut

———

tabaɜɜa taqsubuppuıt ulu cup qabuıs qaraŋa baʃaju bi:r ul surʃan kubunan kelbit „qanna barabut“ dien tymse tyhen sybe bulla œr bulbata, «œry:ne / œtœʃœr» barıʃuŋ dien sybe tobullubut da sula suoq toŋu: qa:runan ballara:qtahan subuhan baran ihen aʃan sulun tura:n taqqarbutugar bi:r kihini kœss.en kepsettibit. „qaja sirge baraʃut“ dien ujupputugar „œry:ne œtœʃœr“ dion qahu:taha:n a:stubut

iti kurduk barbaqta:n barammut bi:r icciteq œtœqqœ kelbit ɜe ihiger ki:ren qaŋas dieki oroŋŋo baru kecigirehen oloron baran surʃammutun byrynnybyt. ol oloron bili: ma:run arama:n eppitin œjdy: bieren qajtaq ere ɜik sanu: olordum tœhœ eme œr olordubut delbi toŋon titire:n bardubut.

ol olordoqputuna ilin diekkitten qa:mar tis cu:cugura:n ihilinne. ɜe iher buollaʃa dien sana:tum. kuɜɜuk ɜe ulam ulam ataq tiha cugaha:n iher „ɜe kelleʃe sonun bœʃœny istiem“ dien serge:n olordum.

ataq tiha kelen ɜe a:nugar toqto:to unna a:n borugun oqsor tis ihilinne a: ɜu ki:rde buhu:la:q... ol bu dieki qamar buhu:la:q... ol guna guna mahunan siri oqsor.

kilecci toŋmut ɜe burugar ataq tiha surduʃa:n kelen mi:gin argu:j aʃaj ta:rujan baran ojoʃosko asta. kujaqam duır kine tyste o:! ɜula:n sui ete.

itienne a:han doʃottorbor barda. kim da saŋarbata. ikkihin kelen ulaqan baʃaɜutuk mi:gin baspar oqson . sa:jda. oʃusutugar „ajaku!“ diebippin [illegible]a:ʃum ere isten qa:lla sylmmyt ataʃun tiha tœtŋini: turda.

tinen a:sta. tœhœ eme ron, toŋ taru siebit ut [illegible], titire:n titire:n baran ɜiebitiger tarʃanan qa:lkiri:lem a:ra mi:gin ulak semele:te.

———

qomsomul muŋŋaʃa.

sa:s iŋe salallan iher.—
saŋŋulujar mucuktata kœʃœccy kœrw...
saʃata muŋurdammat sebieskej soju:stan
saŋa oloq oʃoloro muŋŋuhuunular..

ulu: dojdunu ottotunan kurda:but
ura:l qajattan kelbit oʃolor
urukku battalu utunan umsaran,
oqsuhan erellerin ustara kepse:te.

qaspu:jskaj muraʃa tarbaʃunan tajammut,
qara muraʃa tiŋileʃinen tiremmit.
qalla:nu qa:hunan qarbasput qajalarda:q
qapqa:s qomsomullara kelen qolbostular

mu:sta:q muranu ŋunnunan bulkujbut,
bu:rʃala:q kuhunna:q kuja:r sibi:r
bujun uccattara muŋŋustan tymsen,
moskuba kurakka muŋŋaqtaha kelbitter.

ukura:juna omuktan. bieloru:s omuktan
ununan aqsa:nna:q delcge:tter kelbitter.
usta:q qaraqtara, utta:q twstere
oloʃu oŋoror utunan ubajallar.

sebieskej siri si:k sibekkiler,
sisiŋ simierde bular seri:ler
settis sijiesteriger tiŋine:n kelbitter..
seri:ge sebili:r „interneɜɜijene:l ŋirgijde...

sa:s iŋe salallan iher...
sajda:runjar sirbit sibekkinen kœssw...
saŋa sa:rustubanu salajsar uccattar
caʃulujar ky:nne:q sa:stara kynde:rbit.

ellej.

———

a:ʃa:ccularga.

a:ʃan kœrœr
atas kihie!
kere qoho:n
kœrdœ:q urı,—

egej elbeq
eter tulun,
kytyr—ky:hyn
kyden uʃun,

ajaq atan
a:ʃan baran;
toqto:n olor,—
tolkuj bulun!

ide gunan,
isker sana:n
œjdœ:n kœrœn,
œjgœr tyher.—

sajdu: sarguŋ
sata ky:hyŋ,
ba:ju—totu,
batas bulan.

qaja tyhen
qa:nun toʃor,
tu:ra oqson
tu:nun buhar

kylyk battal
ky:hyn boqsor:
kœmys kœŋyl
kynyn kœrdy:r.

oloq tupsar,—
orduk bular,
œttyn dieki
œry: oqtor!...

kylym utta:q
kuhul bula:q,
ajqal sulun
alʃa:n eter —

kuru:s battal
kuru:k batta:n
bobo ulan
boqson turbut,

usta:l siba
u:ra bustan,—
kura norut
ky:ren turan.

qanna daʃanu
qapu ta:l ajmaʃa,
suralla:q ku:hattan
sutujan œllyn...

a:ʃan kœrœr
atas kihie!—
kere qoho:n
kœrdœq urı

ilbis ky:stè:q
ecci tulun,
œjdœ:n kœrœn
œjgœr tyher,

ajaq atan
a:ʃan baran,
toqto:n olor
tolkuj bulun!..

Дойхонтуров.

———

bihi ɜiebitiger ke:ppit ma:run sulga kœssybyt kihibit kelen oloror ebit.

arama:n ti:hin bu:huuan cu:r guna sille:n baran „qaja tugu ihittigit kœrdygyt“ dien ujutta.

tugu bilbippitin kœrbyppytyn kepse:tibit. onu iste iste bili: kihibit mice:rde:n ke:her. sassırda istibippin sulga kœssybyt kihibit ɜi:bele:n ergijen baran syIly:ky:n bula suʎɜubut. sul a:ju bu qocoʃo syly:ky:n billere bekke a:turar ebit.

coqu.

———

urıhut uccakka.

y:nen erer urıhut
ylehit uccata!
œlgym sybe tulbun
œjdœ:n ihit ere!

sassuŋŋu kyn surduguŋ
sargula:q oloʃun tuskulun,
œjy:ŋŋy kyn ytwtyn
œrkœ:n tœlœn solun

sargula:q surduk yje

sessijeli:sme

ajulgu kœr oloʃun
ajqalla:n uru:jda:n.

be:he a:sput, borurbut
buhar seri: kynyn,
bulurgu battugasta:q
barammut yjeni

qa:ju:la:q—mohoju:la:q,
qabara:n ɜubarda:q,
qa:n ekkinne:q oloʃu
qara ɜajga kura:n

keme suoq ulla:n—tujan
keretik qohujan
kerdi:ste:n kepsi:rginen
keqtime —toqto:mo!

ulu:—dalaj ulu:star
ujgu oloqtoro
qamnaccut ubajdaruŋ
qaluŋ erejdere

bygyŋŋy sula:s kyŋŋe
orgujan dolgujan
œrœ taŋnaru sy:re
ylleŋni: turarun

siŋ ba:runan qohujan
ɜa:run, ɜolun oro:n,
kylymny:r qartu:nanan
kœrdœttœ: kœmyhwm!

abaʃi:nskaj.

„tymsy: tœrdœ“ dien ili:nen surullar suruna:ltan ullubut.

———

qomsomul.

qotu dojdu yrdynen
qotu:la:q sana:ʃa tymsybyt
qomuŋu:hu solbuja:ccu
qomsomullar bulabut.

eder uccat soju:ha
erejde:q ɜadaŋu
erelle:q tireʃe
eries bihigi turabut!

kuhul bula:q kumŋu:la:q
kura norut inniger
kuru:sta:q ereji kujarga,
kuru:k belem buluqput.

oqton bierbet oŋohu:la:q
oloq ŋu:run kœnnœrœrgœ,
oduru:nna:q ba:j oloʃun
oqtoro kurgan ibieqpit.

œstœ:qtœrbyt œrœ turdaqtaruna,
œrœbœly:ssyje inniger
œjbyt ky:spyt kwnynen
œlœssœrgœ belemmit!

sillrele:q, bu:rʃala:q
seri:le:q yjeni yrdynen
sessijeli:sme oloʃun terijser
siɜɜitter bulabut.

sir iŋebit yrdynen
sibekki kurduk y:mmyt
sierpe—balta tutu:rda:q
sebiet bula:s siemetebit

ta:tla ku:ha [illegible]

erede:ksijetten: bu urıbuu [illegible]
kihi oskulaʃa saŋa ki:rbite. [illegible]
sijetten bu urıʃa kœnnœry: [illegible]

ɜoku:skaj ɯkuruk ihine:ʃi beli:tikenen sɯrdatɯ: yle.

beli:tikenen sɯrdatar yle ulu:starga a:ʃar balaʃattarɯnan, ulaqan ɜon wrener oskɯlalarɯnan, kɯhɯl munnuktarɯnan, kulu:ptarɯnan barar.

ɜoku:skaj ɯkuruk yrdynen simɪeteʃe kæryllen ahɯllan turar: 17 a:ʃar balaʃan, 40 ulaqan ɜon wrener oskɯlalara 1 kæhæ sɯʎɜan kærdæræær kartɯ:na, 1 kɯhɯl kibi:tke ɯnna qas da: ɜaqtar kɯhɯl munnuga. bu yrdynen 4 ulaqan ɜon wrener oskɯlalarɯn ylelerin ɯjan bɪerer (qajtaq yleli:ri kærdæræær) li:kpu:nnar kelen turallar. manɯ ɯkuruk siteri:le:q kemitɪete ɯnna æræspy:bylyke beli:tikenen sɯrdatar sɯ.ta bu tɯt li:kpu:nu ikki orujɯn gɯnan baran bi:rdi: usturu:ktar kæry:tyger bɪererge kepseten turallar.

bɯlɯrɯ:ŋŋɯ ɜɯlga ulaqan ɜon oskɯlalarɯgar yle qoton ky:ste:qtik taqsɯbataʃa. a:ʃar balaʃattarga otto yle taʃɯspɯtɯnana:ʃɯllɯbɯta. yleni bytynny:tyn ɯlan kærdæqqæ mannɯk iteʃester ba:llara: 1) a:ʃar balaʃattar ɜahaja:ccɯlara bili:lere, sajdɯ:lara mæltæʃæ, 2) a:ʃar balaʃan ɜahaja:ccɯlara saŋardɯ: ylele:n isteqterine atɯn yleʃe qalbarɯtan kebihi:, 3) a:ʃar balaʃan ylete site oloqtonon billen bejetin dɪeki tardɯ:ta mæltæʃytten bar ɜon site kɯttɯbataʃa ɯnna da: elbeqter.

bu yrdynen a:ʃar balaʃan yletiger ulaqan qotu:lar ba:llar. a:ʃar balaʃan ɜahaja:ccɯlara sebɪet bɯ:bar:larɯgar itɪenne da: ara:s qampa:ŋŋɯjalarga ylelebittere. a:ʃar balaʃattar ygystere teriller ylelere byten oloqto:q yleleriger ki:ren ereller. nehilɪekterge taqsan ara:s ispekte:q. dakɯla:t, kepse:n eŋin terijbittere (nam, boroʃon).

bɯjɯl sajɯn ku:rs ahɯllan urukkuta:ʃar ylebitterbit arɯ:j belenne:q, sajdɯ:la:q bɯllular

bɯjɯlgɯ ɜɯlga ylehitterbit oloqtoro arɯ:jda tubusta—gamnastara ula:tta (a:ʃar balaʃan ɜahaja:ccɯta 63 sy:s, ulaqan ɜon oskɯlatɯn ucu:taja 52 sy:s gamnastannɯlar). urukku ylehitter oloqtorugar qa:llɯlar, ku:rska wrenen bili:lere sajdɯ:lara ula:tta.

manan ɯlan kærdæqqæ ulu:s sɯrdatɯ: ylehittere bar ɜon ɯnna æræspy:bylyke erempitin bɯjɯlgɯttan ɯla toloru yleleqtere dɪen sanɯ:bɯt.

ɯ. kɯona:nap.

bælæqtær ylelere.

(sebɪeskej bart. oskɯla).

oskɯla ihine:ʃi bælæqtær bɯjɯlgɯ ylelere bɯlɯrɯ:ŋŋɯ yletten sɪlla:n baran iher. bælæqtær ylelerin tarʃatɯlarga kihi tæhæ atɯn yleleʃin, bejete tæhæ bili:leʃin sajdɯlaʃɯn kæræn bɪeriller. bi:r kihi ikki bælæqtæn ærlukka ki:re sɯoqta:q, ki:rer da bɯollaʃɯna kɪnjan sɯɜarɯn cageɯ billeʃine ki:rɪeqte:q dɪen ty:llespippit.

nu:ccalɯ:, saqalɯ: tɯlɯnan qohættor bælæqtære ikki ba:r:

nu:ccalɯ:ta 25 silɪenne:q. 3 4 sene:tle bɯlla. is oloqput sɯtammatɯttan bu bælæq ylete bekke mæltæ:tæ.

saqalɯ:ta 21 silɪenne:q. kyhyŋŋy etryger salaja:ccɯ kæstæn bɪerimne, ylete hokatɯn utujan baran, sɯjŋalaŋ bɯlu:tun cagahɯgar bi:rde ere sene:tije bɯlla.

nu:ccalɯ:, saqalɯ: ispekte:q teri:er (драмкружка) ba:llar:

nu:ccalɯ:ta—15 silɪenne:q. ylete ottotuk barar dɪeqqe sæptæ:q silɪene aʃɯjaʃɯn yrdynen ikkite ispeke:k turɯorda. ysyhyn turɯorarga belemnenen ereller.

saqalɯ:ta—25 silɪenne:q. qata bacca:ŋŋa dulu tugu daʃanɯ ylele:bite billibet. saqalɯ: ispekte:q bi:rde daʃanɯ tura ilik.

sa:qɯmat bælæʃæ 24 silɪenne:q ylete kemne:q kynneri aharbakka ycygejdik barar. salaja:ccɯlarɯn bælæq silɪettere bekke sæbyly:ller.

ɯrusɯjdæ:r bælæq (кружок рисования) 22 silɪenne:q. emɪe analla:q kynnerge sæpta:qtyk yleli:r.

ɯopsajɯn etteqqe bælæqtær ottotuk yleleqter ebit. onu birɪeme sɪnʃa mehe:de:bite. oskɯola sebɪetin u:ru:tunan tɯoq ba:r bælæq ylete ɯj kerige sabɯllan turbuta.

Н. В. А.

„saqa omukka“.

bɯlɯr battanan olorbut saqa omuk ɯccatɯn a:ra:s bælæqtæ:rynen bɪecerderinen se:ɪeskej bɯla:s sɯla:s tɯ:nɯgar i:terge „saqa omuk“ terillibite.

min aʃɯjaq tɯlɯnan „saqa omuk“ bɪeceriger tæqtu:tylwm. sobɯota aŋɯ ara:s dakɯla tta:q, ispekte:kille:q, yŋky:le:q bɪecerder bɯolallar di:llerin ihin in saŋa ɜul kɪehe: taba:rɯstarɯn kemiileritten „saqa omuk“ ɜɪetiger saltarɯjan ti:jdim. kɪnaras kæ:lydwr ihiger kihi kɪnjan qa.ma:bat gɯma eder ɯccat kækkelehe kekkelehe tættæry ta:rɯ qa:msa sɯɜallar. iti bɯ:hɯgar kɯɜɜa barbɯt ɜon u:ustan ki:rbittere ba:llar.

sa:la a:na telelle bɪerde. kælydwrge qa:ttaran turbut bar ɜon sa:la dɪeki ɜulustular.

wreŋ ky:he saŋa kɪnjurlarɯn tɯhunan kɯlgastɯk t. qabɯrɯ:lap kepse:te. onton „nu:ccatɯmsɯjbɯt“ dɪen bejenen kærdæræn æpŋo:tɯlar arɯgɯ kihi nɯrɯbɯjatɯn ɜɜatarɯn kærdæræn ki:ne (qɯmnɯ:r qartɯ:nan) kærdærdyter.

manɯ bɪerɯtɯn kæræn olorɔr kihi „saqa omuk“ ba:rɯgar syreʃe wrer ete.

æŋŋɯoq bɯlbut bɯragara:maʃa ki:rbit æŋŋu:ar byttyler anɯ yŋky: bɯolɯ destiler. ɯska:mɯjalarɯ istɪene ɯksatɯgar cæmæqtæ:tyler, sa:la ottotun qomujan qohulajdɯlar. bɪes myny:te bɯlbata, nu:cca eterbehin keppit ɯlattar onton mantan lohuguraha tystyler. imnerin qa:na kɯtara teterbit ku:s oʃolor kɯttɯstɯlar. mu:suka tɪha æræ ɜurulɯ: tyste. ku:sta:q ɯl bɯola bɯola yŋky:le:n imilleŋnespit oʃolorunan sa:la ottoto tɯola tyste...

s. ɯ. tre:skej.

Главлит № 24. ɜoku:skaj kɯorat.

ɪecɪejkeler oloqtoruttan.

maŋnajgɯ syhwq oskɯlalar ɪecɪejkelere.

(*ɜoku:skaj kɯorat*).

qomsomɯol ɪecɪejkete bɯlɯrɯ:n saŋa terillibite. saŋa terillibit ɪecɪejke bɯolan yleʃe ɜoʃura sɯoʃa. qas eme oskɯola yrdynen yleli:riger aktɯ:ba ti:jbete, ɪecɪejke silɪettere ikki sɯl la:n (kɪehe, sassɪrda) oskɯolaʃa wrenellereyleʃe bekke mehejdi:re.

bɯjɯl daʃanɯ iti etillibit mehejderi qanan da tɯmnar ættybyt sɯoq.

bɯjɯl qas oskɯolalar a:jɯ wrene:cciler terilteleriger ɪecɪejketten 15 kihi taiɯllan ɯnna biristebi:telinen yleli:ller. istipɪendije (kɪllɯ bat wrene:ccilerge suda:rɯstɯba kæmætæ) tarʃatar kemi.ssijeʃe sɯɜɜɯbɯttan uratɯ biristebi:teller ylelere mæltæq. soroq oskɯolalarga kulu:bunaj kyn sɯoʃa :tɪenne ɪecɪejke byrwte ycygejdik kɯhannarbataʃa biristebi:teller ylelerin mæltæppyt. qomsomɯol silɪettere ikki sɯlla:n oskɯolaʃa wrenellere bɯjɯlgɯ ɜɯlga yleni emɪe bekke mohɯokta:ta. mɯŋŋaqpɯt boʎɜosput kyŋŋe bɯolbakka qa:lar bɯollaʃɯna daʃanɯ qas eme ca:ska qojuta:n baran ahɯllar. silɪetterbit barɯta bi:r sɯlɯnan (aŋa rdas saqalɯ: ebeter nu:ccalɯ:) bilbet bɯolannar mɯŋŋaqpɯt nu:ccalɯ:, saqalɯ: tɯllarɯnan bukkuja barar.

mannɯk barɯtɯnan kærdæqqæ maŋnajgɯ syhwq oskɯolalar qomsomɯollarɯn bilɪetterin bi:r ɪecɪejke ogordoqqo yle qotu:la:qtɯk taqsɪn sɯoq. bihigi ɪecɪejkebitin ikki ɪecɪejke (nu:cca, saqa) ogordoqqo yle ataʃar turɯo ete.

meq.

ulu:sta:ʃɯ ɪecɪejkeler.

ɜoku:skaj ɯkurukka 23 qomsomɯol ɪecɪejkete iti genne 3 qomsomɯol kuruppata ba:llar. bu ɪecɪejkeler ylelerin kærdæqqæ soroqtorun gɪennere bet mæltæqtyk turar. soroq ɪecɪejkeler qomsomɯol ɯkurukta:ʃɯ kemitɪetitten ɯra:q tɪere ololor bɯolannar taqsar ɯja:qtar 2 3 ɯjɯnan qojuta:n ti:jeller. qomsomɯol ɯkurukta:ʃɯ kemitɪete ɯ:tar ɯja:qtarɯn kyhyn cugasta.ʃɯ ɪecɪejkeler ky:stere kɪnjarɯnan toloron ispittere. ol gɯnan baran kennekinen oloq biliŋŋi bɯhɯ:tɯnan birɪeme sɪoʃunan yle mæltæ:n turar. tɪ ɪecɪejkeleritten qomsomɯollar ki:rdeqterine ylelerin ca:hɯnan ɯjɯttaqqa ɯkurukta:ʃɯ qomsomɯol kemitɪetitten taqsɯbɯt ɯja:qtar ta:q sɯtallar ci:ler biliŋŋi birɪemeʃe ycygejdik oloʃu.tan qamɯa:bakka oloron. taqsɯbɯt ɯja:qtarɯ kemiger ycygejdik toloro yleli:r ɪecɪejkeleq bet aʃɯjaqtar.

soroq ɪecɪejkeler oloq esi:en qa:llɯlar (arʃa:—qaŋalas, bætyrwba bɯlɯ:skaja, arʃa:—qaŋalas ɪecɪejketiger araj ys qomsomɯol kɯrgɯttar opputtar ol gɯnan baran beje bejeleritten ɯra:q baʃajɯ oloroller ebit. onon bu ɪecɪejkeʃe sɪtɯŋi ɯjtan ɯla qannɯk da yle qamɯa:bakka turar. iti genne bætyrwba:bɯlɯskaj ɪecɪejkete sir qaratɯttan ɯla tarʃæsputtara. onon emɪe bu ɪecɪejkeʃe yle u:rajan turar bili tɪ qomsomɯolbut ɪecɪejkelerin yletiger tɯorajda.n turallar mannɯk biri:e:neler: 1) bihigi æstæqtærbyt sygyyne:hetter; 2) ɪecɪejkelerge ycygej ylehit sɯoqtar; 3) ɪecɪejkeler ɯra:q tɪere olorollor.

bu ys biri:e:netten iŋnen ɯnurlar kerdi:ler ɪecɪejkelerge taqsannar ta:q sɯtallar. soroq ɯra:q ɪecɪejkelerge ɯ:tɯllar ɯja:q ti:jere ti:jbete oloq bil-libet qolobur ɯllaqqa «ihit» ɪecɪejketin kurgɯm ɯjɯ:lar kerdi:ler ɯ:tallallar da. onu tolorbuttara billibet.

sɯderep s. ɯ.

ylebit ycygej.

(boroʃon ulu:ha).

ɪecɪejke 18 silɪenne:q, onton ku:rs oʃoto 5 ɪecɪejke sɯrdatɯ: ylete a:ʃar—balaʃanɯnan barar, kihi bælæqtæryger sɯʎɜɯhan qomsomɯollar yleli:ller. oskɯolaʃa wrene:ccileri kɯtta ɪecɪejke sibe:he ycygej: wrene:cciler oskɯola ihine:ʃi bælæqtæryger barɯtɯgar matarbakka qomsomɯollar sɯʎɜallar ylelehe:ller. ɯopsastɯbalarga 6 qomsomɯol sɯʎɜar, olorunan sitimnehen yle taqsar. beje sa:tɯ:tɯn ca:hɯnan, bɯjɯl beli:tikeʃe wreter kæhæ sɯʎɜar oskɯola ke:ite. onno wrenebi:t.

Н. Б.

mæltæ:tybyt.

(*bajaʃantaj ulu:ha*).

kirɪes qaʎɜa:jɯga qomsomɯol ɪecɪejkete 1924 sɯlla:qqa 7-8 silɪenne:q terillibite. saŋa terillibit ɪecɪejke bɯolan maŋnajgɯ ɜɯlga yle a:ŋŋa taqsɯbataʃa. qotu:la:q soʃus yle bɯlɯrɯ:n taqsɯbɯta. ɪecɪejke sekerete:rinen bɯlɯrɯ:n ɜara:hɯn besti:nep, salaja:ccɯnan sa:ba qarɯtɪnap etiler. ɪecɪejke 14 silɪeŋŋe ti:je y:mmyte. kɯhɯnɯ bɯha ikki nehilɪek sebɪetini:n kɯttɯba nekkin qahɪtɯn taha:rbɯttara oskɯola sugahɯma:ʃɯ 5-6 neh[illegible] hilɪekke qomsomɯol silɪette[illegible] biristebi:tel ɯ:tala:n sib[illegible] hi:llibite. nehilɪekter mɯ[illegible] tarɯgar dakɯla:t oŋotto:n, [illegible] hilɪek sebɪetterin ylel[illegible] kæmælæhæn ɪecɪejke [illegible] ylele:bite. oloqto:q bar[illegible] ɪecɪejkeni bekke bihire:n, [illegible] muna:rbɯttarɯn bɯha:ttarar bɯolara.

bɯjɯl kelen ɪecɪejke ylete ynty tyste dɪeqqe sæp bɯolla. sekerete:rinen ujba:n ɜægwrep dɪen bet ulaqan bili:te kæ[illegible]ry:te sɯoq kihi oloror. salaja:ccɯ sɯoq ɪecɪejke silɪeninen 7 8 ere kihi qa:lla.

Совпартшколец.

suda:rɯstɯba tipegre:pɪjete.

bihɪeqe surujallar

albɯnu æjdæ:bytter.

(*byly: ɯkuruga*).

wdygej ulu:hugar bɯlɯrɯ:ŋŋɯ ɜɯlga bi:r aʃabɯt kelen ikki aŋara ɜɪete ba:rɯgar iteʃeje:cciler kelekti:pterin terijerge, bar ɜonu aʃabɯt sitimer butujarga oŋostommut. [illegible] ol yletitten tuhanɯ taʃa:r[illegible] mataq. kelekti:pke bet aʃɯja[illegible] oʃoŋŋor, eme:qsin kɯolahɯttan mappɯt ba:j ɜon surullubuttar. aʃɯjaq kihi surullan taŋaralarɯn ɜɪetin kɪnjan terijɪe sɯoq bɯolan, sɯoq ɜonu keteqteritten aʃabɯt ispi:hekke ki:lerte:bit.

bu ulu:ska: kelekti:p teri:e sɯɜɜarga qantan daʃanɯ kæŋylleti:te sɯoʃun, sæbylemmeteq ɜonu keteqteritten kelekti:p silɪeniger surujtala:bɯtɯn itɪenne, ɜonton kyhe:en beleq ɯlatta:bɯtɯn a:ʃan turan ba:rtɯja. ɪecɪejke, ulu:s siteri:le:q kemitɪete bu aʃabɯtɯ su:kka ay:llete bɪerbitter. iteʃeje:cciler kelekti:ptere taŋaralarɯn ɜɪetin kɪnjan tutɯo sɯoq bɯolannar, ba:rtɯja, ulu:s su:ttara yrdyky su:ttan kæŋylleten ikki taŋara ɜɪete ba:rɯn bi:rderin bar ɜon oŋŋu:r sɯrdu:r ɜɪetiger (kulu:p) anappɯt, bi:rderin oskɯola ɜɪe kiinerge bɪeren turallar taŋara ɜɪelere bar ɜon ejyn sɯŋŋa:r sɪebin tebi:r bejelere [illegible] jin qaraŋanɯ y:rerge. wre[illegible] teaiterge ularɯjbɯttarɯgar oloqto:q ɜon eder ɯccat wry:lere bet ul[illegible]qan.

atɯn ula:star bar ɜo[illegible] ehigi emɪe bu wdygej batɯhɯŋ. taŋara ɜɪeleri[illegible]ʃit sɯrdu:r wrener ularɯtɯŋ!

sɯle[illegible]

tuhala:qtɯk s[illegible] bɯt.

(s. ba:rtɯjnaj o[illegible])

bɯjɯl kɯhɯŋŋ[illegible] tɯorala:q wreqter[illegible] ys ɯjɯgar wrenerg[illegible] bɯla:nɯ ycygejdi[illegible] terdibit. biligin [illegible] taqsɯjɯɯ byty[illegible] ŋu 21 k dɪeri) [illegible] bɯolla bihigi o[illegible] ŋalaŋɯ ta:q s[illegible] nan aharbat t[illegible] mɯollarɯn ylel[illegible] hæ, a:ʃar bala[illegible] æræ keteq[illegible] tyher nolɯogu[illegible] itɪenne sebɪe[illegible] daʃanɯ sal[illegible] ti jerinen [illegible] ba:rtɯjna[illegible] cito ul[illegible] ɜonu [illegible] ulu[illegible]

sanata 10 qaccu. — tabsara 4-s sωla. — barω dojdu ylehittere, qolbohuŋ!

qɔtugu ɯccat

ɯjga ikkite taqsar. | qomsomuol oqrug sirineːʃi kemiteːte tahaːrar. | sebuʃa, oktjabr 2-s. k. 1927 s. | № 13 (34).

barω sajuːs qomsomuolun 5-is kempirιensjetin tymyge.

(... eskubaʃa bujuul kulun tutar 24-31 k. ... mustubuta).

biligin seri: saʃana alsam... uut alsarɯjbɯt qasa:jɯstuu... abωraqtanan. ylehit-ba:hunaj oloʃo tupsan, wreʃe yrden, ɔjɔ-sana:ta sajdan erer. biligin eder uccat ba... tarar ... eaqcɯ tuhala:q yleʃe, tuhala:q wreqqe, tuhala:q sergɔ-nerga ɔl majgɯnnɯ... ban kɔrɔn qomsomuol yle... ɯn ularɯtɯnnaqta:q dien barɯtuja 14-s sijiehe eppite ... kennitten mustubut, qomsomuol 7-s sijiehe iti keskil ... ɔloqqo suhuran ... guna narɯnna:n, ... ajda:n biette.

bujulguu 5-s kempirιensije barω sajuːs tωgyryk sωla:ʃɯn yletin tymen sωnaːn kɔrɔn baran qomsomuol ylete topsubut, uruku sijiester u:ra:qtara, salalta... lara saba buraʃan etteqqe ... erer dien buhaːr da.

mosskuba, lieningra:d kurduk ylehit uccat ky:he tymyllybyt ki:n sirderge, qomsomuol ylete eaqcɯ bil... ler kine tupsubut.

... otton ba:hunaj ɔrujɔn... aruugar abtanɯmnunaj ... sɔspy:biykelerge yle bili... n daʃanɯ mɔltɔq, sa:tu ... a:ʃɯ sippetin kerεte. ki:n ... rge qalujdaqqa kuru:k qa... n iheller ebit. ɔnon qomsomuol yletin ky:hyrdere, qajtaq yleli:rin tupsarara bili... n daʃanɯ ky:hyn syterbet ... u soruk qomsomuol inniger ... turar dien 5-s kem... piriensije bubaːrda.

ba:buruulkalar, sobuttar talbut kurduk yeygejdik yleleːnner ɔgohu:larun el... beten, ylehit-ba:hunaj oloʃo tupsaruugar ba:rtuja bula:s olus kuhanar.

bu yle syhwʃer turaruu... gar qomsomuol bastɯŋ kuhana:ccuk, ky:s kɔmɔ bu... lωqta:q barω eder uccak... ka manus ɔjdɔtωqte:q, mannaqa ky:hyn tymωqte:q dien 5-s kempiriensije buba.ru: taba:rda.

tω sonun ɔloqtoro kepere:ssijenen tymyllen keneʃeski sessijeli:skej ɔloqqo qolbohora syryn keskil bular. qomsomuol sonunan orduk ky:hyren kepere:ssije keskilin ɔjdy:r ylehitteri eder uccattan belemneqte:q, tω sonunun kepere:ssijeʃe qolbo:n, masatumanan wreq ... ylele:n ɔloqtoro tupsan iheriger ba:hunaj uccatuun ky:hyn tymωqqe dien kempiriensije buha:rda.

sebωskej apparaːt yletin tupsarar, ylehit-ba:hunaj kuhaŋnutuugar toloru:la:q bularuugar ba:rtuja bula:s kuhanan turallar. ɔnon eder uccat eccim ky:hyn, yleʃe tarduhar yω baʃa... tuun qomsomuol mannaqa tymωqte:q.

eder-uccat ɔloʃor, yleli:r buhurtuugar, tuttunar majguttuugar, a:spurt ɔloq ɔoʃoʃo -kuhaʃana qatanan qa:lbuuta elbeq aruuguttan, wqserten, kuhaʃan buhuruttan bibi eder uccappuut biligin daʃanɯ site ura:stana ilik. bu ... larɯ utarɯ eder uccat ɔjyn-sana:tuun tymen qomsomuol mɔkkyhωqte:q.

ylehit-ba:hunaj sana oloʃo tupsaruugar, ba:rtuja salaltatunan, eder-uccat sojuːha urukutun kurduk er... de:qtik ɔgohar.

bahuun berinen ɔccuttu:r. bɔlɔq bejetin ibitten bkr eppet... tu:r sahaja ccu dien kihini talar, ɔl kihi rεcejkeni kutta sibe:stehen; bɔlɔʃy salajan yleleter. qomsomuol bɔlɔʃyn rεcejke kurduk kɔrωqqe satammat, bɔlɔq sana kihini ulbat, taʃarbat, ulaqan bopuruostarɯ barɯtun rεcejke salaltatunan sy.lly.r.

sa.qingu bremeʃe qomsomuol bɔlɔʃyn ylete ikki sulunan barɯqta:q: 1) ωbsastuba ylete ... 2) qomsomuolestar bejelere wrener sajdar ylelere (ɔɔoo6paɜoвaниe). ωbsastuba ylete dien barɯqta:q mannuguunan 1) qomsomuolestar nehilιek sebietin seksijetiger ki:ren ylelieqte:qter, nehiliek sebietin kutta sibe:stehen yl... ger kɔmɔlɔhωqte:qter, 2) sir tygeti... ger qomsomuolestar ylelieqte:qter, onu erdetten bɔlɔsqqo sy... belehen ... risqta:qtar, 3) muhaq teriller ... yleleqte:qter ... qampa:nnujalar (nolok diene enin) kelleqterine onu yleleqte qter.

beje wrener sajdar ylete barɯqta:q mannuguunan: 1) wreqten qomsomuolestar kuhuun beli:tike wreʃer ... en a:ʃnq keriŋne:qter, tonna da atum kinigeni tymωe, tyhen ba:rturjaʃa suq uccatɯ kutta ... emε tuq eme a:ʃu:nu, bieter kepse:ni onordoqqo bet tuhala:q; 2) wreʃe suq qomsomuolestarɯ qajtaq eme guuan wreterge kuhannaqqa, tonna li:kpu:nna wremmit qomsomuolestar sajuun saqaluu kinigeni a:ʃaqta:qtar mana surujarga wrenieqte:qter. itigenne daʃanɯ elbeq suol wrenizeqridur ba:r bu:lunta:q.

ititen uratɯr nehiliek sebietin bieter atun tariltami kutta kɯʃtarar buolaʃuna ekkin qa... hatω lahaːnaqqa. qomsomuol 4 ωblasta:ʃɯn sijiehe ura:ʃɯn wreten bytere ilik. buolaqqa ... wreːdire na:da.

qomsomuol bɔlɔqtɔrɔ bihigie sana teriller ereller, urukku ... tuq daʃanɯ bili:bit... kɔrv byt. suq onnu elbeq sa:da:canɯ kini inniger ... satammat. kuru da bilillar ... yeygejdik ylele ... ol or... duk.

qajtaq mɔkkyhellerij.

kωtajga ɔqsuhu:.

kωtaj ɔrɔbɔly:ssyjetin kumvskv:r seri:ni bahuhukta:n suːʃɔnbut can-kaj-si: nadara:l tannarbutun kenne aʃu:aq bremeʃe ɔrɔbɔly:ssyje ky:he mɔltɔ:n suːʃɔnbuhuta, ɔrɔbɔly:ssyje buola.ba ahappakka ere bejetiger erelleq seri:ni tymen biligin san-so-li:n dien ba:j seri:tin bahuluktu:r nadaralu utarɯ ɔqsuhar ɔl kɔhne ɔrɔbɔly:ssyjeni tannarbut can-kaj-sini utarɯ seri:le:n ki ni ky:hyn aʃsarɯta kutaj ɔrɔbɔly:ssyjete bu kurduk kujan ihere bular kinnege ylehitter, ba:hunajdar, kurat ara:s idele:qtere, kuɯra ergmɔ:kter, wreqte:qter, yrdvky ɔskuolaʃa wrene:celler barɯ kɔmɔlɔhɔlɯrytten, orduk ulaqqannuk ylehikke ba:hunajdar, kɔmɔlɔstyler kiniler emiske ba:r bular bustaq etreittere can-kaj-si: seri:tin sumnappakka yntv sumnan ustuular. berinnetiler daʃanɯ ɔnon biligin can-kai-si: seri:tin ky:he ulaqqannuk ɔhyllen turar.

san-so-li:n seri:te kuru:tun kuttarɔn kenninen kωtar. onu batuhan ulam uqar san-so-lin metalu:ssa kuratuugar prekinne ɔrɔbɔly:ssyje seri:te cugahan erer.

kutaj ɔrɔbɔly:ssyjetin samnararga baʃala:qtar aŋglija, emerike, boronsus. soppun bajdara kutaj, norutun utarɯ seri:ni belemnilleŋ, qasta daʃanɯ ta:q ɔlɔrɔr kutaj kωratta... rɯn utaila:u eɯ... ʃarbuttara, bi... ligin daʃanɯ tahɔɔ eme elbeq u:, qohur da seri:lerin kutaj siriger tymen ɔlɔrollɔr. kutaj utarɯ seri:ni bejelerin ylehittere, sɔbyle:betterittten mehejdeten ɯnna bejelerin ikki ardalaruugar tuul-tuulga kl:ssinne kutaj ɔrɔbɔly:ssyjetin kuhuul qa:nɯnan suta:n ... lar, ... ɔs suʃa.

aŋglija qomsomuola kutaj ɔrɔbɔly:ssyjetin kɔmyskyː.

kutaj ɔrɔbɔly:ssyjetin kɔ... qa:nɯɯn tohnaqa baʃala.qtar utarɯ ... qomsomuola mɔkkyhɔr.

kutaj ɔrɔbɔly:ssyjetin ... tɔrɔ:ry, qomunist — ... aŋglija seri: ... somuol, utarɯ ... tarʃatar.

ylehit barɯ jatɯn sabajaccularɯn, idelaq sojustarun, serige utarɯ qa mitar dien, qomsomuol, aŋgli a ylehitterin ujuurar, „kutajga aɯjin dapsuta... ma" dien qampa:nnujaja ky:hyn tymen, qolbohon. ylehit ba:rtuijatuɯnu:n, tinnir suol ylehitterin kutajga barar serini, seri sebin utumɯŋ diete.

sarr sehm, a:llaru ɔŋororton akka:stanuŋ, kutaj ylehitin ba:jtan kɔmyskeŋ dien ylehitterge ɔjdaty: ɔŋordo.

„sebωskejgo suustartan", ɔttu kuttanallar.

sebωskej sojuːs eder pijenerderin uŋuru:larunan aŋglija ihitten alta oʃo ... dan kωrattan „y:her" dien bɯrukukka bilete suq olorbuttar.

„dejli ekspries" diɛn qahata ɔl tuhunan, aŋglijattan bararga bɔrupus (bilet) na:data suq. atun sirten tɔnnεs kelerge err kɔrdɔ... nɔr dɔr. „kuŋylleti:te suq ɔskuolalarun barajan barattaruugar kuŋylle:bitterge-tɔrappytteriger wreq mini:stere, utarɯ anɯla (yqy:) bɔ... ... ...

qomsomuol nehiliekte:ʃi bɔlɔqtɔrɔ.

... siriger sajuun qomsomuolestar (wreqqe suuʃɔsɔccular) dojdularuugar tarʃanan qa:lallar ɔnon rεcejkeʃe bet aʃuɯaq kihi erdon qa.lar. ɔl ihin qomsomuol ylete bekke mɔtty:r.

... aruuk buhuu.nu suq qu... arga: sajuun qomsomuol ylete ... batuuni qojut qomsomuol rεcejketin terijer na... ... aruugar nehiliekterge qomsomuol bɔlɔqtɔrɔ dien ɔgohul... lar. bu qomsomuol bɔlɔqtɔ... rεcejkeʃe kujan suuʃɔnbat ... sirde:q qomsomuolestar... terijeqqe na:da. bɔlɔqqɔ ... hen uhe-bihi (qomsomuol siliene qancuuta:ta) ba:r buola ... na buola:q aŋneʃinen aʃuɯllar. bu bɔlɔqqɔ cugas bi:r nehiliekke olorɔr ere qomsomuolestar ki:rieqte:qter. rεcejke cugahuugar bɔlɔʃy terijeqqe rεcejke cugahuna:ʃɯn qomsomuolestar bu bɔlɔqqɔ ki:ren qa:lannar rεcejkeʃe suuʃɔnbat buolan qa:lɯqtara, ɔɔoʃɔ rεcejke ylete tωryt ɔken qa.lɯr. ɔnon rεcejkeʃe cugahuugar qomsomuol bɔlɔqtɔrɔ tωryt terilie stoqtɔqtar.

qomsomuol bɔlɔqtɔrɔ rεcejke salaltatunan ylehir, rεcejkeʃe ...

ylehit ba:hunaj eder uccatuugar.

ky... taba:rustar!

„qɔtugu u... " ... qahata taqsar buola ... be ... qahata ... taqsar atta ... baran qahak ... ka ɔloqtoq e... saqalɯr ... ɔttɔ ... ra ɔnon ... bibet ...

bihi qɔtugupput tuhata suq buolta.

bi ʃɯn qɔtugu:rs ba:rtujatuun ωblasta:ʃɯn kemitetin ura:ʃɯnan bihi qɔtuspput cenkeccl saqaluu surullan taqsar buolla. „qɔtugu uccattu" saqaluu taʃaran, ɔbran-erenebit ulu:ska tu... qomsomuol, qomsomuola da suq eder uccat ba... kemu:laab kuhanar ... ere qahata ... qu:lukka kemiger taqsan ylehit-ba:hunaj eder uccatun ... rεcejkeler, barɯ qomsomuollar, ulu:s bytysy eder uccatun ebe ... „qɔtugu uccakka" ... ky:hyn ...

... sahun ... kuhaʃannuk surujaqput dɔbekke surujan qahata ... matuujuja:lla ... eder uccat ... surugu ... ɔnon barɯ ylehit ... eder ...

qomsomwl soguru:ŋŋu ki:n kemitæte, saqa sirine:ʃi qomsomwl tuhunan, t. kwbarap dakla:dwgar oloqtonon u:rbut u:ra:qtara.

qomsomwl ki:n kemitætin byrwte 27/IV-27 s. 64-ys №-de:q borutukwlunan teberdi: gwmmwta.

saqa sirine:ʃi qomsomwl tuhunan t. kwbarap dakla:twn isten baran, ki:n kemitæt, saqa dojduta yleʃe bet erejde:ʃin (wra:q wra:q whwllan olororo, wreʃe-sajdw:ta namwhaʃa, swlawhw:ta-sibe:he mæltœʃœ, ba:ja dwola kwrata egin) yrdynen saqa qomsomwlun ylete tupsubutunan a:ʃar.

qomsomwl teriltete saqa siriger ykse:n-ky:hyren ihere, us ylete tupsubuta, qasa:jwstwba, wbsastwba oloʃun ogohu:tugar kœmœlœhœrœ yle tupsubutun kœrdœrœr.

mantan da: antaq saqa sirin sono oloʃo tupsarwgar, sajdarwgar qomsomwl ky:ste:qtik kœmœlœhœr bwlwoqta:q. ol inniger mannwktarw ogorwoqtaq:

a) a:n mannaj oloqto:q saqa wreqte:qterin kwtta yletin tymwqte:q. qomsomwl oloqto:q wreqte:qterdi:n, soroq. ardwgar twl-twlga ki:rsibettere swoq bwlwoqta:q, oloqto:q wreqte:qter qomsomwllu:n bi:r sybenen-sorgunan ylele:teqterine bar son sajdw:twn œrœ kœtœʃœr yle tyrgetæq tusta:q.

saqa siriger ulaqan ky:ste:q ylele:q wreqte:q son aʃwjaqtarwn bwhw:twnan ylehit-ba:hwnaj eder wccatwttan, qomsomwllartan ylehit bwolar wreqte:q sonnoru belemni:r qomsomwl sada:cata bwolar.

b) wreq swoʃun kwtta, ky:hy tymen mœkkyhwqte:q. a:n maŋnaj qomsomwl ibiger wreʃe swoq cilæn swoq owlarwgar kwhanwqta:q, otton wreqte:q qomsomwllar wreʃe swoqtarw wretellerin terijæqte:q oloqto:q wreq su:tugar kuru:k kœmœlœhœn, wreq tuhatwn soŋŋo bwha:rar— œjdœtœr bwlwoqta:q.

g) ky:hy tymen turan oloqto:q son aʎʒanar-œlœr ıbrw:larwn (qaraq wrw:ta, sœllyk œly:, oʃo elbeq œlœrœ) kwtta mœkkyhwqte:q. onon oloqto:q qomsomwl ræcræjkelere, bar-soŋŋo wra:stwk tuttu:, ıbrw:ttan qarwstanw:, oʃonu kœry:-isti: ca:hwnan œjdœtœr bwha:rar bwlwoqta:qtar. bu ca:hwgar barwtwgar qomsomwllar bar-soŋŋo brimær bwolannar bejelerin qasa:jwstwbalarwgar: qotonnorun balaʃantan ara:ran. oloror ʒæni wra:stwk tuttar bwlwoqta:qtar egin.

d) oloqto:q bar-son wreʃe swoq bwolan, ıbrwttaʃwna otohukka, oju:ŋŋa. aʃabw:kka bararwn, kw:s oʃonu kwra sa:hwgar erge bæri:ni, qalw:mw eŋini qa:llattararga qomsomwl mœkkyhwqte:q.

e) ulu:ska-deræbineʃe wreq bwhw:twnan qesa:jwstwbanw tuttar bwolarga kwhanar sada:canw ki:n kemitæt saqa qomsomwlugar turwrar qomsomwl ræcræjkelere wnna bejelere ʒæle:q wtta:q qomsomwllar nehilæk ulu:s ibiger sir-qoduha. whar sæme swhy borwdata-tœrwʃe tupsallarwn ca:hwnan orduk kwhanar bwlwoqta:qtar.

builunan aha:n oloror qasa:jwstwbalar bulu:lara ula:tarwgar kwhanan, buʎcuttarga kepere:ssije terijerge, bulcuttar bœlœqtœryn tenitarge kwhanwqta:q. ty:le:ʃi cepceki sıbnaʃa albwnna:n ular ca:hwnaj atw:hwttarw kwtta mœkkyhwqte:q.

ʒ) aldaŋŋa yle mœltœʃyn ki:n kemitæt, saqa wblahw:na:ʃw qomsomwl kemitætiger belæte:n turan, bu soʃotoq siŋ ylehit orujwnugar yleni tupsararga ʒahaltanw orduk ky:hyrderge eter. ygys aqsa:nna:q, qamnaska swlʒar eder wccat ba:rwgar yle mœltœʃœ, qomsomwl inniger turwrar orduk ky:ste:q kwhampıwnw onno w:targa

i) saqa sirin qotugu orujwnnara wra:q, whwlla dojdula:qtarwn wreʃe-sajdw:ta swoq olorollorun bwhw:twnan qomsomwl ylete orduk onno qajwhıbqta:q. qotu oloror kwra omuktar (toŋustar, cukcalar eŋin) wccattarwn qomsomwlga swhıbrarga orduk kwhampıw ba:r bwlwoqta:q, wreq su:ta qotugu omuktarga wreq sajdw: yletin taha:rarwgar qomsomwl kœmœltœtyn ky:hyrdwqte:q

k) tus-tuspa orujwnnar ikki ardwlarwgar sibe:s mœltœʃœ kıbttarbata „ara:ʒwja" dæn salgwn telegre:metin teniterge tirennerer. qomsomwl wblasta:ʃw kemitæte ræcræjkelerge salgwn telegre:metin (ara:ʒwja) appara:twn atw:laharga kwhannarıbqta:q, onno ba:hwnaj-ylehit eder wccatwn swhıbrıbqta:q

l) wreq-beli:tike sajdw:ta mœltœʃyn bwhw:twnan, oloqto:q saqa akti:bwn ottotugar iti yle ky:hyrdelleriger kwhanan anwgw kiniŋeleri yksetæqte:q, akti:pka tuspa bœlœqtœry terijæqte:q.

m) soroq wkruktarga soju:s yletiger ba:rtwja ʒahaltata mœltœʃyn bwhw:twnan, wblas kemitæte ba:rtwja wblasta:ʃw kemitætinen, ba:rtwja ʒahaltatwŋ ky:hyrder swllarw bulwoqta:q. qomsomwl bejetin œttytten, wccat bassabw:ktw: bwhw:ga-majgwga i:tilleriger kwhanan eder-wccatw ba:rtwja oloʃor qolbwoqta:q, ba:rtwja oloʃun-yletin kwtta sœptœ:q kemŋe bilsæqte:q.

p) oloqto:q, saqa eder wccatwn ottotugar yleli:r kenne. ŋu:cca wccatwn ottotugar yleni tupsarıbqqa na:da (læne syŋŋynen oloro:ceulargа) omuk ara:rsan sœbylespet bwolsu:, siri bwʎʒaban issi: ŋu:cca. saqa wccattarwgar swoq bwlwoqta:q.

qomsomwl ki:n kemitætin sekrete:re
n. ca:plin. (ili: batta:bwt).

bihigi ylebitiger qomsomwl ki:n kemitæte tugu ette.

qomsomwl ki:n kemitætin sekreterije:te, saqa wblas qomsomwlun kemitætin dakla:dwgar u:rbut u:ra:qtara bihæqe bet ʒahaltala:q. bihi, saqa siriger terillibippit sette swla bwlbutun ustatwgar. a:n maŋnaj bejetten baran dakla:tta:n syryn wjw:-kerdi: wllwbwt.

bihigi ræcræjkelerbit yleleriger bu wjw:lartan tugu wlıbqta:qtarwj? ki:n kemitæt bihigini twoqqa orduk kwhannararwj?

bastwkwta. bihigi qomsomwlbut syryn kwhampıwta barıbqta:q tıb ʒonun qasa:jwstwbata tupsarwn keskilli:r ba:rtwja, bwla:s yleleriger kœmœlœhœrgœ. qasa:jwstwba tupsan, ky:hyren, cebdigiren ihi:tiger kwhampıw. ol inniger, qomsomwl tıb qasa:jwstwbatwn wreq bwhw:twnan tutarga, kepere:ssije yletin ky:hyrderge, bar—son kepere:ssijeʃe ki:rollerin ykseterge, tıb siriger massw:na teniji:tiger orduk ky:ste:q ylehit bwlwoqta:q. kwly kœhœrœrgœ, swhy tœrwʃyn turugurdarga, whar sæmeni tupsararga, itinten de: atwn wbsastwbaʃa tuhala:q ylelerge qomsomwl kœq tarda:cw—brimær bwlwoqta:q. oloqto:q sebætteri, sir su:ttarwn kuru:k bissen. bi:r sybenen ylele:teqqe ʒıbla tabwllıbqta:q.

allaŋŋa, kworattarga eder-wccat kwhampıwta bulu: yksy:ryger, kœmys kœsty:tyger bwlwoqta:q. kynten-kyn a:jw, yle taʃa:rw:ta yksy:ryn twhugar mœkkyhy: ky:hyrwqte:q. ara:s ylelerge alʃastar-sw:halar swoq bwlwoqta:qtar. yle taʃa:rw:ta ciŋi:re-cwlkajdanara eder ylehit qomsomwl ʒiŋne:q baʃata bwlwoqta:q.

eder wccattan sajdw:la:q, bejetin ylehit kwla:hwn innin sanw:r idele:qter (специалисты) taqqaliarwgar; wreqte:qbili:le:q keperəti:p ylehitterin eder ba:hwnajdartan belemni:rge eter bihæqe, qomsomwl ki:n kemitæte.

ikkihe. bar-son ottotugar wreq tarʃw:rwgar kwhanw:. oskwla ogohu:ta teniji:tiger, ba:hwnaj wccatwm oskwlata, ara:s idele:q ʒonu belemni:r oskwlalar elbi:lleriger, bihigi soju:sput kwhanıbqta:q. ylehit-ba:hwnaj wccatwttan, qomsomwllartan saŋa wreqte.q ky:steri belemni:r qomsomwl sada:cata. yrdyky oskwlaʃa, ylehit oskwlatwgar, oloqto.q oskwlalarga wrene:cc ileri w:talw:rga onwoqa ara:s idele:q ʒonnoru belemni:rge kœmœlœhwqte:q.

bar-son ottotugar wreq yksy:ryger mœkkyhy: a:n-maŋnaj qomsomwl bejetin ihiger wreʃe swoʃu swoq gwmıbqqa. otton wreqte:q wccattarwnan, qomsomwllarwnan wreʃe swoqtarw (muŋŋan, ebeter bi:r-bi:r) wrettæreqqe.

oloq cebdigireriger: ʒæ ihe, taŋas-sap, yleli:r sir wra:stuju:tum, qoton ʒætten araqsw... twn twhugar qomsomwl ræ... kete mœkkyhwqte:q. itin... barwtwgar qomsomwllar tœhœ ky:stere kıbjarwnan brimær bwlwoqta:qtar.

saqa siriger delejdik tarʃa:bwt ıbrw:larw (sœllygy, qaraq ıbrw:twn, oʃo œly:tyn) kwtta dorwobuja su:ttara emcitter ogsuhallarwgar qomsomwl qaja swtanarwnan kœmœlœhwqte:q.

ysyhe. qamnaska, i:tæqqe swlʒar wccattar oloqtoro tupsarwgar urukuta:ʃar orduk kwhanan, qamnaccwt bwstar-ʒadaŋw wccatwn oskwlaʃa, interne:kke, ulaqan son oskwlalarwgar, kæhe:ŋŋi ku:rstarga killeren wret... teræqte:qpit.

tœrdyhe. ræcræjkeler akti:p... rwn tupsarıbqta:qpwt. ulu:ska-dæræbineʃe soju:s s... calarwn biler, ulu:s yletin swtw:r kıbjar bwlwoqta:q. ol inniger akti:p belemnemmit, soju:s yletiger erillibit, wbsastwbaʃa ylele:q bwlwoqta:q. itileri swtw:rga qomsomwlga, bejeni wreter-swhıbrar ky.ste:q yle, urukuttan ylehit ʒonu kwtta bissi:-sybe na:da. ulu:s qomsomwlun akti:ba kiniler qajtaq yleli:llerin kœrœn wrenæqte:q.

besihe saqa siriger oloqto:q tus-tuspa omuk wccattarwn ihiger sœbylespet bwolsu: swoq bwlwoqta:q. sir margıbrwn, urut battanan olorbut kwra omuktar oloqtorun terijer beli:tikeni sw:ha tolkujda:n omuktar ottolorugar œhy terije:cciləri kwtta qomsomwl mœkkyhwqte:q, itinnik twra majgwnnarw taha:ra:ccwlarw kwtta eder wccatw qarwhwnnarıbqta:q.

altwha. qotugu qa:lan turar orojwnnarga (qalwmaʃa, berqeje:nskejge, buluŋŋa, œjmœkœ:ŋŋœ) yle ky:hyrwqte:q. ol dojdularga qomsomwl yletin bœʃœrgœty:. qotugu. kœhœ swʎʒar omuktar (cukcalar, toŋustar, ʒyke:biller) wccattarwn soju:ska killeri:, qotugu omuktar kemitættere terijer swrdatw:larwgar qomsomwllarw, eder wccatw swhıbran ihi:.

settihe. ki:n kemitæt, qomsomwl ræcræjkelerin yletiger ba:rtwja salaltatwn mœltœʃynen kœrœn, ba:rtwja salaltatwn ky:hyrderge, qomsomwl bejetin œttytten kwhansan beli:tike - wreq sajdw:twn ky:hyrden ba:rtwja oloʃun, yletin kwtta bisse swlaıbqta:q di:r.

ræcræjkeler, qomsomwl cilættere soʃoru:ŋŋu ki:n kemitæt u:rbut-u:ra:ʃwn kœnnœry a:ʃan ere ke:herinen byppekke, ræcræjkeʃe kepseti:ge turwran yleʃitiger kœmœltœ siraʒit ogostwoqta:qqwt.

qomsomwl saqa sirine:ʃi kemitæte.

kœmysteq kœr.

kerni:lep 1926 s. urku:skajga wrene baran ihen ikki taba:rwhwtwn qaccwlarwn qa:ttwla:n baran qa:rda:qqa sanda:lınan swʎʒwbwttar.

qom'omwlqa 1924 swltan beli:tikeʃe bi:r nehilæk tarwn wreppit. œrœjwnnej œjdœ:q wl soʃoru: dojduga w:tæqe:q kihi detteren, wreq toʃus wn bi:r solkwʇwraccw a:ʃan ulal ʒaŋular. onu kerejʒro wra:ta bararwgar ygeʃer kemne:n muŋammwt arw:larwn ...ccw su:ha bære:q...e barar. ulu: boʒurgu yhys kwla:har oloron ajana:n ihen, qajtaq kine:qtæj? ybyn kemcile:n muŋnanar, kemni:-kemni: tuttar, sœmyjetinen kemne:n ahw:r taŋahwn kumaʃwnan a:la-a:la su:nar. ybe baranan qa:larwn syrde:qtik sana:qtw:r.

---

kœmyrw kœmys bwrda:q, ʒaptalʃa kœmys ta:sta:q aldan ebe-qotwntan ergijen iher son qabara:n sana:larwn sa:tata:rw, qaccwlara qara kuŋnarwn qatw:la:q ojoʃostorunan qabwrwta a:lbwttarwn qa:ttwla:n qalbarwtwspwttar.

kuhaʃaŋŋa „aba:hw imnener" dæn œs qoho:no ba:r aba:hw imnemmite ebite dw:, atwn sana:-baʃa mehejde:bite dw:. bæce twoj qaraʃa i:rer, syreʃe œlœqsyjer qa:ttwhwttarga, ganw:lahıbn tardwstar „araj bi:r eme mœhœ:ʃy sulbu oqson syjen wllaqqa mindæbenneq ʒæ, qotun ojoq belem bwola tyhw ete" dæn sana: kinitten araqswbat. œrœbœly:ssyjwnej sana:ta yp baʃatwgar ytyrytteren qara:ra œlœn qa:lar, qa... sirejdener, qolwocuk sana:lanar,

bæce oʃo lotwla:n cocoŋnu:r. bæs qaccwta barar bi:r solkwbaja barar otton bet sotoru wn solkwobaja kœtœr. taba:rws bulunnaqqa tabwllw:hwk ikki qomsomwlæstarwn kœssyher. ʒe kut...gunatan, kutugunatan sy:jsy:l .q ogŋu:ga kirrer twllarwn ular.

qaccwlarwn swhwn qosto:n taha:ra, taha:ra lotwla:n colohu: bwolar. syttæri... yllen, ba:s qaŋa:n iher, ol a:jw ʒe ebi: kwhw: ula:tan iher. sy:t teri:ni borwostanıbqqa, syhwʃy bulunwoqqa, syryny kœnnœrwqqe na:da bwolan iher, qajtaq gwmıbqqa wsta:nnarwn sæbe wraaccw wra:stanallar, sirej qaraq-bworajar, kubarwccw qatallar.

ʒ seme:nepte:q, bokwrwp wjdarwn qonuga uhun, ænne:q aqqan bwolw. bæce talbannaq taba:rwstarwnu:n ahw:llara mœltœq. yryŋ y:t yrymetiger daʃanw swstwbattar, ebæti swtwn ere keræte nedæleʃe ikkite bileller, qara da: kilæbi qaraqqa dwlw wbar u:rajbwt. bilser ʒonnoruttan kepæjkeni ojutan wlan, a:han iher atastara solkwomajw beleqte:n-abwra:n. abwralla:q arappa:k ostolubwoja ahatıbr dwlw muŋu kœrœn. bwru sœʃœn oloro:qto:tular.

ihije:nep bwolla. iŋscle:qtik tıblwrda, qabwrannwk qahwŋna:ta, qa:rda:n tuttatta bihigi præcebit ataʃwn kœqsœ ahaʃas sanda:linan bu:ta bwstarwnan arappa:k oskwlatwgar ojdo.

biligin præce bet ycygejdik wrener. otton arappa:k kwhata buharan-qataran taha:ra: ini twl ahwllwbwcca etteqqe ajaŋŋa arwgwla:bwt-qa:ttwla:b... elbeq yhy.

bwraha:j! præce anwgw da:nna:q ıbrw:gar dæri.

swndwkw:s.

kepse:nner, qɔhɔ:nnɔr

bihigi.

bihigi,
eder sibekkiler
sillɪele:q. seri:le:q yjeʃe:
sir yrdyger kelbippit
sinɪeli, bɔturɯnu. keppippit
bu:lsa;
bɯraq ɯtugar.
buhan, qatan ispippit
qaraqpɯt u:ta tɔqtubat
qa:mmɯt ɯta umullubat
ursu:j,
modunnarɯn kɯtta
bu:ska burɯtunan,
bu:rʃatɯnan kepseter
bɯjun buqatɯ:r bɯlbupput
qatan
ɯsta:l yjebit
uncɯgɯn tœrœppyt
qapɯta:l sɪɒptarɯn
qajɯta-turɯta ɯ:tala:n
qamnaccɯt ajmaʃɯn wrtybyt
ɪɒraqan
bɯlɯttar bardɯlar,
uncɯkta:q qɔnuktar a:stɯlar,
ɯra:s qalla:n ɯmajda,
uccat qaraʃa sɯrda:ta
qalɯma
yreqten wrdyhyŋ.
qamca:kɯ qajatɯttan
qanɯ:lahɯŋ!!!
ʒugʒu:r
qajattan tɔŋustar,
sajsarɯ*) tɯlatɯttan
saqalar!!!
ɲu:ccalɯ:n
cukcalɯ:n cɯʃuhuŋ!
ʒollɔ:q ɔlɔʃu
tutuhuŋ!!!
saŋa
sargɯlammɯt uccatɯ
sardaŋatɯnan salaja:ccɯ.
sana:ta, meji:te bɯlbut
qɔmsɔmɯl,
qɔtɔj qɔmsɔmɯl,
qɔtugu dɔjdunu
qɔmu:nalat!!!
et syreqpit
erelle:q sirʒite
lɪeɲin ehebit seri:te
ekte:p etiŋin caʃɯlʃana—
—en bɯlaʃɯn
qɔmsɔmɯl!!!

ellej ura:ŋqaiap.

*) ʒɔk. kɯrat turar sire.

ʒɯmɯ.

(kepsɪɒ).

ɲɯm ujɯun sɯla:s kyne nalɯjan baran tɪɒla sɯq im-ɲim bɪɒlan kyn ɔttɔ bɯla whe qalla:ŋŋa ɔjɔn turar cugas ergin mutukca ɔju:rdar saŋardɯ: celgije kœʃœrœn tɯllan erellere kœrwqqe keretin ni:, sibɪehej salgɯn aŋɯlɯja turar. qalla:n ɔrɔjugar tɯja:rar baraqsan tele:re-tele:re bicigiri:-bɯcɯŋgɯrɯ: ɯlɯ: turara ɔrduk kihi syreʃin wrder kere daʃanɯ. kœrœn turammɯn ɔl kurduk qaraʃɯm araqsɯbata. tula kœr – barɯta kihi syreʃin wrder, kihi sana:tɯn cepceter, kihi wren—cepce:n sy:rw-kœtw ɯhun gɯtta saŋassɪɒ keler ebe:t.

syr ycygej sɯtɯja kœʃœrœn erer kœbys kœnœ kɯrdal ustun keqte barbɯt qa:nna:q, tɔr kurduk bɯtɯkta:q kihi bu:t iste:q bet qalɯŋ ytw tɯsta:q ɪɒʃaska yp-pyryŋ kœcygyres ɲecimɪen siemetin kœtœʃœn iher ɔl kurduk ti:jen qatɯŋ tɪɒ saʃatɯgar saŋa tattarɯllɯbɯt. bet araʃas ɯqta:q bɯrda:q, sɔnɯqqa bahɯttan ataʃar dɯlɯ bi:r deqsi gɯŋa ɯhan una:rɯtan kebiste ɔntɔn timir tara:ʃɯnan, ette:q atɯnan bicigiretteren taratan meleritte.

tuja:rar baraqsan as taʃɯstɯn dɪen algɪɒqqa ajɯ:la:qtɯk burduk sirin yrdynen ɔrɔj qella:ŋŋa tele:re-tele:re, ʒirimni-ʒirimni: bɯha ɯlla:n bɯcɯŋgɯra:ta, teje temteje ɯlla:maqta:n ɯlbɯta.

ɔkkɔ ki:rbit genne iti sɔnɪɒkka syr y:ny:le:q burduk lœglœjœn taqsan saharan baran twtty:r-tɯnaq saʃana kyn kœrœn ɯrdaʃɯna sikkires tɪɒlga dɔlgɔja turara...

bes-ʒara:hɯn.

qɔmsɔmɯl taptala.

eder ɯccat muɲɲaʃar
eremɲile:q saŋaŋ lɯŋkɯna:n
erejde:q, ʒadaŋɯ tuhugar
eʃerde tɯlgɯm etergin,
ili:ger kiriŋeni kɯbɯnan
itinne, wreq inniger
ele:re—kœtœn barargɯn
eder syreʃim taptɯ:r!!!
kere, anɯgɯ kynnerge
kencɪere, teterer bɯla:qpɯt
kennitten ɲirgicci ɯlla:ŋŋɯn
kekke qa:man ihergin
kɪeŋ—turu: dɔjduga
kilɪe—qala: ba:jdarga
ki:rser kyŋŋe kerejbet
kimɪel œ.gyn taptɯ:bɯn!!!
qara sɔru sykpyt
qamnaccɯt uru: ʒɔnuŋ
qapɯta:llɯ:n qassannar
qatan kyne ergijen
qardɯ:nɯ ciŋnik qaŋatan
qarɯ ky:hyn bisserge
qalbarɯjbat qatan tɯlgɯn
qanɯ:la:n, ejigin, taptɯ:bɯn!!!
eder ylehit sɔju:hun
ihiger ergije sɯlʒan
istiŋ syreqten kɯhanan
ereji—buruju kœrœrgœ
epciŋ kœʃy tymɪeŋŋin
en emɪe bararga
ekci tɯlgɯn etergin
erenen caqcɯ taptɯ:bɯn!!!
ɔʃɔ cebdik kyly:gyn,
ɔjɔr tyrgen sɯrɯ:gɯn,
ɯtta:q eder kɯlaskɯn.
uruku yjeʃe œskyn,
qɔtugu dɔjdum munnugar
qɔmu:na ɔlɔʃɔr eremmit
qɔtu:la:q ɯllɯgɯ ɯlɯmmɯt
qɔmsɔmɯlka—baltɯm, taptɯ:bɯn!!!

amma accɯgɯja.

kyn ɯta, ɯra:s salgɯn, u:— kihi dɔrɯbujatɯn tupsarallar.

„accɯgɯjɯ“ a:spɯt.

ba:ɲɲa 1923 sɯltan qɔmsɔmɯl. beli:tikeni bilbeqti:r ɔʃɔ, bejete muɲɲaqtarga ajaqta:ʃɯ atɯppat ara:tal. ɔskɯlaʃa sɔrɔq ardɯgar, bɯlɯr qaja sɯl qaja œrœbœly:ssyje, qaja beli:tik qahan tœrœ:bytyn, ucu:talla:ʃar ɔrduk œjdy:r. a:ʃar de: kiriŋelere kiriŋe aqqannar. „ka:rl-ma:rs“, „lɪeɲin“ „gɯrep“ „buqa:rɯn“ kɪennerin syrde:q qalɯŋ, kɯhɯl-araʃas tasta:q kiriŋeleri kuru:k kɯbɯna sɯʎʒar bɯlar. ɲu:ccala:taʃɯna yksyn beli:tike tɯlɯnan saŋarar bɯlan kihi a:ɲɲa œjdwbet. qata ʒe uruku ɔlɔqqɔ œhyn kuru:k billere sɯlʒar idele:q. uruku kiriŋeleerten, anɯgɯ de: bɯllar beli:tiketten atɯnɯ dɔʃɔrɔ a:ʃarɯn kœrdœʃyne kyly: kinen sirejin kɯtardar ygeste:q.—„ʒe bu kihibit aʒas messe:n bɯlbut, bɯlɯrgɯ kiniŋeleri bula-bula a:ʃar. bɯlɯrgɯ ɯrɪɒhɯttar-kepse:ɲɲitter barɯ ba:j sana:la:qtar a:ʃɪɒqqa sɯtammat“ di:r tugu emeɯ kepsete ɔlɔrɔn sɔʃɔtɔqtɔ—„e:! bœlyhwkte:me, bu bɯlɯrgɯ kiriŋe bɯttula:bɯt“ dɪen baran a:ha turar. ɔttɔn qannɯk de: bɯllun tahɯgar „arama:n“ dɪen surukta:q kiriŋeni kœrdœʃyne ulaqannɯk alʒanar. ce bɯhatɯn etteqqe ulaqan beli:tike kiriŋeleritten atɯŋŋa œstœ:q kihi.

* * *

ɔskɯlaʃa kuruhɯk kɪehe:te bɯlbut. bu kɪehe: „bihigi yjebit berde“ (герой нашего времени) dɪen, lɪermentep—ɲu:cca bɯlɯrgɯ sy:ne qɔhɔ:ɲɲuta-surujа:ccɯta surujbut kepse:nin ɯ r ɯ t a: r ɯ muɲɲustubuttar. ba:ɲɲa dɔʃɔttɔrugar kɯ:hɯrar „qannɯk ere qa:lbɯt bɯlɯrgɯ kiriŋeni bulan a:ʃallar, iti kerɪetin anɯgɯ beli:tike ca:hɯnan bɯlbat“ dɪen sana:ta tabɯllɯbakka sɯlʒar. ɔrduk, bu kepse:ni ʒulujan kuruhɯkka turɯrbut meqe:leʃe kɯ:hɯrar kinini qajtaq emc mugkutarkɯbɯhɯnnarar kine qa:ʒɯlɪɒn sanɯ:r. ʒe litereti:re su:ta bɯlan erer. burujda:ccɯ ette—surullubut kihi tɯq ba:r alʃahɯn barɯtɯm ɯrɯtta. ba:ɲɲa a:ɲɲa aqsarbat, taba:qtɯ: ki:re-taqqa sɯrɯtta. ki:rdeʃine daʃanɯ bi:r sɪeʃe sɯq yryŋ arba:qɯla:q kɯ:hɯ kɯtta sehergeheritten ɔrdɔn istibet. kœmyske:cci meqe:le eteriger kihibit ʒe uhuktan. birissede:tel dœryn-dœryn bɯjarɯn istibekke syrde:q sɯtɯ:, kœrdœ:q baʃajɯtɯk tɯl baraʃa ɔlɔrdɔ „alɯs kœmyske:me bejeʃer sɯstɪɒ“ egin di:re ygys. itɪenne de: elbeq bet kœrdœ:q tɯllarɯ baraʃar bɯlan qas saŋardaʃɯn a:jɯ sa:la ihe kylsen œrœ ɲirgije tyher. birissede:tel cɯra.na lɯŋkɯnɯ:r. meqe:le istibeteq kurduk kɯhammakka saŋara turar. ba:ɲɲa anara: kihite kɯhammatɯttan ɔrduk kɯhɯjar, tugu emeni ɔrduk kɯhɯ:la:ʃɯ bulan etɪen baʃarar. ɔntɔn tugu ere ɔrduk kɪɒjɯ:la:ʃɯ œjdy: tyspyt kihi bɯhɯ:tɯnan œndœs kine tyhen baran ette „e:, arba daʃanɯ, ynyry:n itiŋeqe ɔʃustaran „kɪnini“ kɯtta argɯstahan bekke sehergehe-sehergehe ni:gin bilbeteq kurduk a:spɯkkɯt di:“ dɪen. sa:la ɯccat kyssybyt kɯlahɯnan œrœ ɲirgije tyste, meqe:le syrde:qtik sœbyle:beteq qaraʃɯnan kœrœn biste tɔqtɔ:tɔ. birisside:tel cɯra:nɯ tɪɒhatta, ɯnna bɯjda „en bu kɪehe: alɯsta:tɯŋ daʃanɯ dɔʃɔr tɔqtɔ: ere“—„ɔksɪe ʒe ulaqan su:t, burujda:q de: kihibit mɯkas, ʒaqtar kihite“ dɪen baran bi: kɪehe:ni bɯha sehergespit, ma:ɲɲatɯnɯ:n taqqan bardɯlar.

u:lussanan sɪettihen ʒɪetiger „bɔrɔbɔʒu:“ kinnetteren ihen „ʒe ba:ɲɲa ycygejdik eten qabɯrɯttɯŋ, syrde:qtik ɯksattɯŋ“ dɪete ma:ɲɲa.

— e: iti, meqe:le, dɪen œry: kura:naq arɯma:nnarɯnan tɯlbut, anɯgɯ ulaqan beli:tikter surujbuttarɯn qɔtɔn bilbet kihi, kini itiŋkete ere, ɔntɔn min, ɔskɯlaʃa kuruhɯktɯ:n eginni:n sy:rbecce ebe:hineste:qpin, kini aŋardas ɔrɯgar arɯ:cca ɔrdugunan kihirgi:r, tugu daʃanɯ kimmet—bekke kinneʃine bi:rdi: ebe:hineste:q, itɪenne ikkili: kurusɯkta:q bɯlɯ“.

* * *

sa:s bɯlbut. ba:ɲɲa ujbanɪɒp meqe:leli:n sɔʃɔru: wrene bara:rɯ sɯlʒallar. ikkɪen ylehitsajdɯ:la:q qɔmsɔmɯllar bɯhɯ:tɯnan, qɔmsɔmɯl su:tuttan kœŋylleti: suruk ɯlbɯttar. uruku kɯra sɔʃus sœbylespetterin ɯmnan bet ejele:qtik wrekœtœ sɯlʒallar. dɔrɯbuja ca:hɯn kœrœr qamɯ:sɯja kœŋyly:r. bili:ni bɯha:rar qamɯ:sɯjaʃa barallar.

qajɯ:-yjeʃe barɯ muɲɲustubuttar. ki:ren ɔlɔrɔn kebiheller. kiniler ɯcarattara bɯlan kelle. ba:ɲɲa beli:tike ca:hɯnan ycygejdik epprette:n iste (qasta daʃanɯ kɯlgas sɔʃustuk et detterde) sana:ta ky:hyrde.

ɔntɔn kelen sebɪeskej sɔju:s is ɔlɔʃuttan ɯjɯppɯttarɯgar ulaqannɯk bydyryjtele:n, tɔlkujdu: satɯ:r kurduk saŋata sɯq turutala:ta. saqa sirin urukutun qɔjukutun, tɔʃɔ bajɪɒnnaj qɔmuju:sma bɯltun ɯjɯppɯttarɯgar ʒe alʒanan tyste ebe:t dɔʃɔ:r... litereti:retten ɯjɯppɯttarɯgar ʒɪɒla bukatɯn qa:qtɯjda. „gɯgɔʎ“ dɪen kimij tugu suruja:ccɯk etej dɪebikke—„ulaqan beli:tik“ dɪen sa:jda (ara:ha gɪegeli œjdwte bɯhɯ:la:q) ɔʃɔlɔr ɔburgular tuttummattar—kysseller. ce bɯlɯrgɯ—anɯgɯ qɔhɔ:ɲɲuttartan araj „ʒaʒaŋɯ ʒamɯja:nɯ“ (Демьян Бедный) a:tɯn biler ebit de: tugu surujbutɯn bilbet. ɲu:ccalɯ: suruttarbuttarɯn asɯ:pkata alɯsta:ta. ɔttɔn atɯn ɔrɯktarɯ ɯjɯppɯttarɯgar epprette:bitin etillibet daʃanɯ—saqa kɯratɯn yrdyk wreʃin bytere:ri sɯlʒar kihɪeqe alɯs syre bettik eter, yksyn „œjdwbetim“ dɪen ere biher. ɯjɯppaqta:n baran ɔlɔrdɔn kebiheller ɯnna „sœbœ sɯq“ dɪetiler. meqe:le barɯtɯn qɔkku ycygej baʃajɯtɯk eten, epprette:n sœbyleten sɔʃuru: barar bɯlla. qamɯ:sɯja muɲɲaʃa bytte.

ba:ɲɲa sɪetiger tœnnœn ihen u:lussaʃa „ma:ɲɲanɯ“ kœssœ tyste. ma:ɲɲa emɪe urukutun kurduk mice:rde:bitinen cugaha:n ihen ataha qɔmɔjbut ʒyhynytten sɔhujbut kurduk tɔqtu: tyste. „qaja eppɪekkin kɪɒjbataqqɯn du?“ dɪete. ba:ɲɲa bahɯn tarbanan baran kɯbɯstɯbɯt kɪɒlahɯnan—„ɔnnɔ qannɯk ere bi:r bɯlɯrgɯ, sɯn baʃajɯ kihi ba:ra, barɯta min bilbeppin serejbit kurduk ɯjɯtar. bɯlɯrgɯ anɯgɯ qɔhɔ:ɲɲuttartan kimi bileʃin di:r. ɔl min qahan ɯrɪɒhɯt bɯla:rɯ ɔnu ʒarɯktammat etim. yŋky:hytterge na:da ini. itɪenne bɯjɯl ylem elbeʃe bet bɯlan ɔrɯkpar a:ɲɲa sɯʒʒɯmna bɯrajdɯm. araj meqe:le „arama:nɯ“ a:ʃar kihi kini qajʃatta. dɪen baran bahɯn byktyheren argɯ:j aʃaj a:ha turda. ma:ɲɲa kennitten ahɯmmɯt qaraʃɯnan batɯhɯnnarɯ kœrœn turan qalla.

ba:ɲɲa „accɯgɯjɯ“ a:spɯta, ɔrduk ulaqaŋŋa na:r ba:tta bɯratta bɯhɯ:la:q.

amma accɯgɯja.

qɔmsɔmɯolga qɔlbɔhu:ga saŋa bere:dek.

qɔmsɔmɯol ki:n kemitiete, qɔmsɔmɯolga ki:ri:ge saŋa bere:dek taha:rbɯta. sɔju:ska ki:rer зɔn qaja:n daʃanɯ iecieјke ɯobsaj muɲɲaʃɯnan kœryllwqte:qter, ɔl muɲɲaqqa ba:rtɯjata sɯoq ɯɔcattar ba:r bɯolɯoqta:qtar. caqɔɯ ylehit зɔnu mektiehite sɯoq, silienineп ɯlɯllar. ulu:s ucu:tallara, a:ʃar balaʃannarɯ itienne kiriŋe a:ʃar sirderi зahaja:ccɯlar, ylehit-ba:hɯnaj tœrytte:q bɯollaqtarɯna 6 ɯjda:q qancɯta:tɯnan, mektiehite sɯoq ɯlɯllallar. qancɯta:ttan cilieŋŋe taqsɯ:, qancɯta:tɯn keme tɯola iligine kœryllybet. kancɯta:kka berillibit kemten kenneki sarbɯjar sɯtammat. qancɯta:ttan cilieŋŋe taha:rarga ɯonna saŋa cilieni ɯlarga iecieјkeler u:rbut-u:ra:qtara, qɔmsɔmɯol ɯokrukta:ʃɯ ebeter ɯoblasta:ʃɯ kemitiete bigergetteʃine зiŋne:ʃinen a:ʃɯllar. pijeɲierderi qɔmsɔmɯolga ɯlɯ: emie iti etillibit kurdugɯnan kœryller.

---

wreqqe ki:re:ccilerge.

sɯl a:jɯ ulu:stan, kɯorat ɔskɯolatɯgar ɔʃɔ ki:ri:te ykse:n iher. ɔskɯolaʃa, internekke ki:rer aqsa:ntan, kœrdœhy:le:q aqsa:na ɔrduk ygys bɯolan, sɯ:jɯ:-talɯ: ulaqannɯk taqqar. ɔʃɔlɔr nehiliekten, ulu:stan, зasaŋɯlarɯn tuhunan ɯlbɯt belielere (dastabɯrьɲɲɯja) site cɯolkaja sɯoʃa ɔnnɔ ulaqannɯk butujar. ɔnɔn sɔrɔq ardɯgar kɯsзɯk ulaqan alʃastar daʃanɯ taqqallar bɯhɯ:la:q qasɯma kœmœltœtyger sœbœ sɯoqtar ki:reller. ɔl ɔnnugar sœptœ:qtœrgœ bierillimne tœnnœn qa:la:qtɯ:lar. ɔnɔn bɯjɯl ki:rer ɔʃɔlɔrgɔ belie suruk bierer sirder, ɯla:ccɯlar daʃanɯ, nɔlɯok ispi:sebitten kœrœn; swhy. kergen. ɯhɯ: burduk, зie -ɯot aqsa:nɯn barɯtɯn killerer bɯolɯoqqa sœptœ:q bɯolsu di: sanɯ:bɯn ɔccɔʃɔ erej qɔmɔltɔ kɯccьq ete.

p. mɯordinap.

---

b i h ie q e s u r u j a l l a r

ytw sɯl.

(ta:tta ulu:ha).

bes ɯjɯn mannajgɯ kynyger, ta:tta uluhugar bɯjɯl sette gru:pala:q mannajgɯ syhwq ɔskɯolanɯ byterbit ɔʃɔlɔr taqqallarɯgar wry: muɲɲaq bɯolla. kihi bet elbeq kelbit. ulu:s ki:n su:ttarɯttan barɯtɯttan eʃerde tɯlɯ: ettiler. barɯ tɯl eppit taba:rɯstar; biri:ŋŋi byterbit ɔʃɔlɔr nɔrɯokka tuha aʃalar, sɯrdatar kine wreqterin siterellerin, ta:tta ɔskɯolata kenneki da: œttyger dœksœ ky:hyren, ebi: elbeq ɔʃɔlɔru wreten sɯrdɯk wreq sɯolun bullararɯn eʃerdeli:ller.

ɔlɔqtɔ:q ɯɔrɯot bu bɯjɯl byterbit ɔʃɔlɔr kenneki œttyger kɯra qara,
qamnaccɯt inniger turar зɔn bɯolallarɯn ta:tta ɔskɯolata kenneki da: œttyger bihigi ɯra:q ɔlɔrɔr qaraŋa ulu:s зɔnun sɯrdatar, sasɯjalɯ:sma ɔlɔʃɔr bararga siraitteri taha:ra turɯo dien erener.

bihigi taptalla:q kɯrsaʃas ucu:talbɯn-dɔʃɔrbut bahɯlaj ujb. sɔprɯonap, ygys sɯlla:q ereje ylete me:le qa:lbatɯn, turugurdun!

uhɯllan ɔlɔrɔr kɯra, qaraŋa nɔrɯotu bɯ:ha:ccɯ ylehit bɯla:ha turugurdun!!!

ɯrenecci— nu:sup.

---

baja sana:.

bu bihigi saqa sirin ihine:ʃi eder ɯɔcat ɔlɔqput, ylebit bɯ:hu:tɯn-majgɯtɯn a:ʃan bisser „qɔtugu ɯɔcat" dien qahьpput ylehitterin, tьttan saŋa ki:rbit ɯɯna:q kihi, qanna yleli:llerin bulbat.

min bi:r surugu „qɔtugu ɯɔcakka" surujan baran erede:ksijetin kœrdy: baran ihen «a.з.» espeді:ssijetiger manna surunnaqqa (подписку) ɯlar etiler ɔnɔn maturɯja:lbɯt ɯla:jallar dien ki:rbippin ɯlbatɯlar „ɔpkɯomŋa" ba:r di:ller, ɔl „ɔpkɯomnarɯn" qanna ba:rɯn bilbet bɯolan surukpun bulan bierbekke qa:llɯm. ulu:stan saŋa surujar зɔn sɯta:n erede:ksijeni bejetin, ygystere, bɯolɯo sɯoqtar. qata qahiьt surunar siri kihi ykse biler, ɔnɔn iti sirge erejde:bekke „q. ɯ." surullu:tɯn ɯlan ɯ:tallara bɯollar ycygej bɯolɯo ebit.

tɔlbɔnnɔ:qɔp.

rede:ksijetten: „qɔtugu ɯɔcat" erede:ksijete qɔmsɔmɯol ɯoblasta:ʃɯ kemitietiger ba:r itienne kɯjan bulbat kihi „a. з." erede:ksijetiger ɯ:ttaʃɯnnasɯn keіe. erede:ksijeler beje-bejeleriger sɯ:ɯɯaspat bɯolbattar.

---

yleli:bit y:nebit.

bɔrɔʃɔn iecieјkete kyhyn 17 silienne:q ete, ɔntɔn twt ku:s. kɯhɯn ylebit kuhaʃan erdeʃine kim de: ki:rbeteʃe. sa:s qɔmsɔmɯol ɔskɯola ɔʃɔlɔrun ɔttɔlɔrugar yleli:r bɯoltun kenne 12 ɔʃɔ saŋa ki:rde, ɔntɔn 3 ku:s.

Говорова П.

---

kɯrgɯttar „battaqtara kɯrgɯ:la:q".

bi:r iecieјke cilиettere ɯra:stɯk tuttallarɯn kɯrgɯttar battaqtarɯn „kyltycey" kɯrgɯmɯttarɯnan ere daka:stɯ:llar.

---

ulu:s iecieјkelerin ɔlɔq tɔruttan.

aldan ɯokrugar yle ycygej.

sajɯn keli:te qɔmsɔmɯol teriltete a:spɯt yletin kœryner; inniger qajtaq baran iherin bɯha:rɯnar. bihigi aldan ɯokrugun qɔmsɔmɯolun ll pl ienu:ma bejetin tymyktɯllarɯgar; kɯhuŋŋɯ yle ycygejdik barbɯt, qɔmsɔmɯol kekkete sœpkœ ula:tan, sajdɯ: ylete ky:hyren iher dien ette. ɯobsastɯba, sɯrdatɯ: yleleriger ɔttɔtuk yle taʃɯsta. bar зɔnu kɯtta sibe:s ycygej „bɯjɯlgɯ sajɯnna:ʃɯ sɯɲɲalaŋ biriemetin bejeni sajɯnnarar, i:tilli: yletinen aharьqpɯt qɔmsɔmɯollar bi:rdi:-bi:rdi:, ebeter kuru:panan anɯgɯlɯ: kiniŋeleri a:ʃar, ylehit -ba:hɯnaj qɔhɔ:ɲɲuttara surujbuttarɯn kɯtta bisser bɯolɯoqtara diete pl ienu:ma. bu bɯla:ŋŋa bihigi teriltebit bu eti:leri tɔlɔrɯo dieqqe sœptœ:q.

ylebit ɔrduk ycygej bɯolɯoʃun tɔŋus. saqa ɯɔcatɯgar ycygej зahaja:ccɯ sɯoʃa mehejdi:r. tɔŋus, saqa ɯɔcatɯgar yle ky:hyrere ɯoblas kemitietin зahaltatɯttan taqqьь. pl ienum, bɯjɯl sajɯn ɔttɔtɔ, tɔŋus ɯɔcatɯn sijiehin ɔŋɔrɔrgɔ ette. ɔnnɔ belemneni: yle bɯolan erer.

bɯjɯl sajɯn pijeɲierderge la:ger ɔŋɔrɯoqputun, qaccɯbɯt sɯoʃa mɔhɯokta:ta ɔlɔqtɔ:q terilteler kɯra-kɯratɯk qaccɯ bieriеq bɯollular. ɔnɔn aʃɯjaq da ɔʃɔʃɔ bɯollar buka terijieqpit dien erenebit.

a. p.

---

tьraha kuru:pata.

(ta:tta ulu:ha)

ɔskɯolaʃa wreq bytwr dieri 7 cilienne:q ete. ylelere; wreʃe sɯoq qɔmsɔmɯollarɯ wreppite bi:r cilien ikki tula:jaq ɔʃɔnu bɔsqɔ wreppite. nehiliek sebietin kɯtta ekkin qahьtɯm taha:rɯllɯbɯta.

wreq byppytyn kenne 14 bɯollubut. kenneki ispekte:q (спектакль) turɯordubut ɔnnɔ sy:sten taqqa kihi kelle, зɔn bekke serʃeʃele:tiler tьraha kuru:patɯn ky:hynen „ɯra:s ɔlɔq" ɯobsastɯbata «kɯhɯl mɯnnuk» terilinne bu kuru:paʃa ɔlɔqtɔ:q „a:ʃar balaʃan" ulu:s siteri:le:q kemitiete, ba:rtɯja iecieјkete yp, plaka:t, kuma:ʃɯ ɯjɯ: kerdi: œttynen kœmœlœstœʃyne yle taqqьq ebit „kɯhɯl mɯnnukka" „А Я." „q. ɯ." qahьttarɯ sɯta:tar surujan ɯlan bierellere sœp.

tьraha ɯola.

---

arʃa: qaŋalas ulu:huna:ʃɯ qɔmsɔmɯol ylete.

1926 sɯlla:qqa mannaj 3 kihinen qɔmsɔmɯol iecieјkete terillibite. ɔl terillibitin bi:r sɯla tɯolu:ta 17 bɯollubut, ɔntɔn 2 ku:s qɔmsɔmɯol sasta:bɯn bet aʃɯjaq ɔttɔ ba:hɯnaj ɔʃɔlɔruttan uratɯ barɯ зasaŋɯlar, qamska sɯlsa:ccɯlar. ɔnɔn tyrgennik, sœpkœ y:nen ihebit bɯjɯl ky:s kьjarɯnan yle taʃɯsta: ulu:s ihine:ʃi su:ttarga barɯtɯgar brestebi:telle:qpit, bi:rdi:te ikkili:te ylel:bit ylelerin ɔccɯotta:n bierdiler. bɯjɯl sebiet bɯ:barɯgar, delege:t muɲɲaʃar зasaŋɯlar muɲɲaqtarɯgar, emie bihigi iecieјkebit kœmœlœhœ sata:ta. bɯ:barga, iecieјketten. nehiliek sebietiger 4 kihi. ɯonna ulu:s sit. kemitietiger 1 kihi ta lɯlɯnna urukku œttyger iti emie sɯoq sɯl ete.

eder ɯɔcat ɔttɔtugar yle ikki sirge: bi:r „u:la:q" dien sirge, bi:r ɔskɯola ihiger „kɯhɯl mɯnnuktar" (красные уголки) ba:llar. ɔnnɔ kinige a:ʃɯ:ta ɯonna kepseti:' lieksije bɯolallar.

wreq tuhunan bɯjɯl saqalɯ: wrener ɔskɯolaʃa barɯ sɯrɯttɯbɯt, itienne ba:rtɯja ɔskɯolatɯgar emie sɯrɯlɯnna. iti ca:hɯnnn tœhœ kьjɯ: ba:ra, biligin bebierke bɯola ilik bɯolan, billibet

sɯrdatɯ: yle œrœbœly:ssyje bra:hɯɲɲɯktara bɯolallarɯgar ky:s kьjarɯnan aharsabɯt a:ʃar balaʃan sala:tɯgar, bejeneи ɔŋɲɔ:n kœrdœrœr bœlœqqœ (драмкружок), ulu:s ihiger itienne ɔskɯolaʃa taqqar ekkin qahьttarga bihigitten surussan, erede:ksijetiger ylelehen kœmœlœhœbyt.

ɯobsastɯbannaj yle bɯjɯl kɯhɯn „kœtœr a:l" iecieјketin 2-ni terijdibit, ɔnnɔ ygys aŋa:ra qɔmsɔmɯollar ki:rdiler, yletin qɔmsɔmɯol зahajar.

ba:rtɯja зahaltata ba:rtɯja sekrete:re qɔmsɔmɯol cilиene bartɯjnaj зɔdrɯo (партядро) aʃɯjaq, ikki ere kihi ba:rtɯja ɯonna qɔmsɔmɯol iecieјkelere qardarɯ-ta:rɯ brestebi:tel ɯ:tɯhallar. ba:rtɯja iecieјkete bet sœptœ:qtyk kɯhanan зahajar.

eder pijeɲierderge yle pijeɲierder siraittere (вожатый) qɔmsɔmɯol cilиene. pijeɲierder ɔttɔlɔrugar yleni qɔmsɔmɯol iecieјkete ɔccɯottatar. qajtaq yleli:rge sœbyn ɯjan bierer.

cebdigirer ca:hɯnan ki:n ɔskɯola ihiger cebdik, dɔrɯobaj bɯolar baʃala:q (кружок физкультуры) bœlœq ba:r. ɔnnɔ sɯззar sœptœ:q, kœŋyl qamnanɯ:nɯ tulujar, dɔrɯobaj qɔmsɔmɯollar ɯonna ba:rtɯjata sɯoq ɔʃɔlɔr sɯlзallar: pijeɲierder kiebe: a:jɯ ɯra:s salgɯŋŋa taqqan sa:rbajallar.

itinen bihi iecieјkebit: sekrete:re ylete elbeʃin, cilиettere ɯra:q-ɯra:q ɔlɔrɔrun, bili:-kœry: kɯratɯn yrdynen, saŋardɯ: terillibit iecieјke dieteqqe yleli: зata:n erer ky:he kьjarɯnan

Кылласский.

зypsyn qɔmsɔmɯolun ɔlɔʃuttan.

„q. ɯ." 7(28) №-riger surullubukka qarda.

tab „cɯp" surɯju:tugar ulaqan sɯmɯjalar ba:llarɯn

1. „tymsy:" ekkin qahьtɯm bytyn ulu:s ihine:ʃi su:ttar, terilteler qɔlbɔhɔn taha:rar, ɔnɔn qɔmsɔmɯolga ere aŋardas sɯbɯ:r sɯ:ha.
2. „kɯrgɯttarɯ kɯtta sɔrɔq cilиetter i:sseller" di:re sɯ:ha i:re:n ba:ra bɯollar byrwʃe billie ete. „kɯrgɯttar ɔttɔlɔrugar yle tœryt sɯoq" di:re emie alʃas tœhœ eme зaqtar bɔppurɯohunan kepseti:, dakɯla:t bɯoltala:bɯta.
3. „bɯlɯ:rɯŋŋuttan ycygej aʃaj sekrete:r anammat" di:r. ycygejder ananallar. qata ylelere alɯs ygys bɯolan ti:jimmietter ete.
4. „aʃabɯt ijebitiger aŋkieta bierbitter" dieqti:r. qata bihigi ulu:ska aʃabɯt da ijebi:te sɯoʃa.

qɔmsɔmɯol зypsyпne:ʃi iecieјkebitin byrиete.

---

eppiettir rede:kter **s. kɯbarap.**

Главлит. № 355 зoku:skaj kɯorat
soda:rɯstɯba tipegre:pijete.
taqsar aqsa:na 350.

! sьnata 10 qaccш. — taqsara 4-s sɯla. —

qɔtugu ьccat

ɯ j g a i k k i t e t a q s a r. || qɔmsɔmɯl saga sirine:ʃi kemitɪete taʃa:rar. || ceppɪer, ɔt-ɯjɯn 28-s k. 1927 s. || № 14 (35).

qɔmsɔmɯl seri:timsiji: ca:hɯnan ylete.

ylehit, ba:hɯnaj kæŋyl ɔlɔʃun kæmyske:cci, sebɪeskej sɔju:s mɔdun ky:he, bige tireʃe erelle:q seri:te ylehit ba:hɯnaj eder ɯccata bɯlar. ylehit ba:hɯnaj bɯla:hɯn ælærdy: sæ-[illegible]:bet ba:jdar ɯtta:q seri:nen k[illegible]eqterine sa:-sep tutan utarɯ ɔqsuha:ccɯ ylehit ba:hɯnaj eder ɯccata bɯlar. ɔnɔn eder ɯccat biligitten seri:ge belemnenere, seri: wreʃin bilere bert na:dala:q. manɯ terije:ccinen, eder ɯccat ɔttɔtugar seri: ca:hɯnan bili:ni tarʃata:ccɯnan qɔmsɔmɯl ɪecɪejkelere bɯlɯqta:qtar.

a:n maŋnaj qɔmsɔmɯlu bejetin seri:timsiter na:da. sɔʃuru: seri:timsijer tuhunan qɔmsɔmɯl bɯlurɯ:ŋŋɯttan yleli:r. seri: wreʃin bælæqtæryn, ɯtarga wrener bælæqtæry, a:ʃar-balaʃannarga seri: munnuktarɯn eŋinneri kɯrattarɯ a:han tь sirderiger tije tenippitter. bihigi sirbit ɯra:ʃɯn bɯhɯ:tɯnan ki·n sirderten qa:lbɯppɯt. ɔl ere:ri bɪr ku:stan baran ɔlɔrɔr sɯtammat. biligin seri:timsiji: bihigi tusta:q—sɔrukput bɯlar.

tɯq yleni terijɪeqqe sæbyj?

seri·timsiji: dɪen tugun, seri:timsiji: tɔʃɔ terillerin itigenne tɯqqa tuhala:ʃɯn kepse:n bar ɜɔŋŋɔ kɪeŋnik billerɪeqte:qpit. seri:timsiji: kuhaʃana sɯʃun, ylehikke, tь ɜɔnugar bejeleriger tuhala:ʃɯn æjdætwqte:qpit. ɔrduk eder ɯccat seri:timsiji: sada:catɯn kæay:hyn æjdy:ryger kɯhanɯŋ.

seri:tten kæmyskener yleʃe kɪmælæhær ɯbsastɯba (ocoавиахим) ɪecɪejketin tь sirderiger terijen, ɔl ɪecɪejke yletiger kæmælæhyŋ. iti etillibit ɯbsastɯba kæmætynen seri: wreʃin bælæqtæryn terijiŋ. ɔl bælæqtærgæ kætær a:l, qi:mije dɪen tɯqtarɯn, seri:ge tæhæ aʎɜarqajda:qtarɯn, ejele:q ɔlɔqqɔ tɯqqa tuhala:qtarɯn biliŋ, wretiŋ.

kɯrattarga, satanar bɯllaʃɯna tьlarga ɯtarga wrener bælæqtæry terijiŋ. sьlɯ taba ɯtarga wreniŋ. sa:, atɯn da seri: septere qajtaq ɔŋɔhu:la:qtarɯn, qajtaq tebi:le:qterin, tɯqqa tuttullallarɯn wretiŋ.

a:ʃar-balaʃannarga seri: wreʃin munnugun terijiŋ, yletin syhwʃer turɯruŋ,

spɯrt, eti-qa:nɯ tupsarar wreq bælæqtæryn yleleriger seri:ge sɯʎɜarga tuhala:q qamsanɯ:larɯ-tuttunu:larɯ killeriŋ. lɔp kurduк erde:qtik tuttunu:, kekkenen turu: itigenne kekkenen qa:mɯ: wreqterin bilɪeqte:qqit. qaraʃuman, sir tæhæ kɪeŋin-kьraʃahɯn, tæhæ ɯra:ʃɯn-cugahɯn qɔlɔburdu:ru bilɪeqte:qqit. bilbet sirge tybesteqqe, ty:n itigenne tьʃa mu:mmakka, ilini-arʃa:nɯ, qɔtunusɔʃuru:nu bilerge wreniŋ. æstæ:ʃy qaraqtan syterbekke ere kinitten sɯta:n saharga wreniŋ. iti a:ʃɯllɯbɯt barɯta seri:ge bert na:dala:q sɯllar. ɔnɔn æstæ:qtæn kæmyskener kyn keli:tiger *tugunan, qajtaq æstæ:ʃy kɯtta ɯlarɯ ɔqsuharga eder ɯccat wreniŋ!*

s. kɯbarap.

ɜadaŋɯ ɜɔn ɔttɔtugar yle.

tь—derɪebine siriger ba:j ɜadaŋɯ qajdɯhɯ:ta bɯlan bi:r ættynen ba:j wske:n iher, ikkis ættynen ɜadaŋɯ qamnaccɯt taqqan iher. ba:j qasa:jɯstɯba ættynen ky:ste:ʃin bɯhɯ:tɯnan ɜadaŋɯnɯ biligin daʃanɯ ara:s sɯlunan battɯ:r: cepceki qamnaska yleleter, sirin ty:lehen si:r eŋin itinnik bɯhɯ: bɯlarɯttan ɜadaŋɯ ɜɔnu tymer-qɔlbu:r, kiniler tustarɯn kæmysky:r-qarɯsɯhar, ba:j battalɯgar qassɯhɯnnarar na:datɯgar biligin ba:rtɯja ɜadaŋɯ ɜɔn ihiger yleni yleli:r. bu yle saqa siriger saŋardɯ: wske:n erer saŋa yle bɯlar. ɜadaŋɯ ɔttɔtugar ba:rtɯja bɯjɯlgɯ kyhynne:ʃi sebɪet bɯ:barɯttan ere ɯla yletin ɔrduk ky:hytte.

qɔmsɔmɯl — eder ɯccat ɜadaŋɯ inniger teriltetin, ɔmuŋu:s ba:rtɯja kæmæyn bɯhɯ:tɯnan bu yleʃe ɯstɯhьqta:q. urukku ættyger qɔmsɔmɯl ɜadaŋɯ ɔn ɔttɔtugar ylele:bit bili:tery:te sɯq, saŋa sada:ca bɯlar. ɔnɔn ylele:teqqe bekke serenen æjdæ:n kæræn, barɯtɯn ba:rtɯja salaltatɯnan ylelɪeqte:qpit.

qɔmsɔmɯl ɜadaŋɯ ɜɔn ɔttɔtugar ylete ikki tæryt sɯlunan barьqta:q: 1) teriller yle, 2) ɜadaŋɯ **ekenemi:ceskej interɪehin**—bɯra:bɯn kæmysky:-qarɯsɯhɯ: itɪenne kini æjyn sana:tɯn sɯrdatɯ:, wreqqe sɯhьrɯ:. teriller yle ikki sɯlla:q: ɜadaŋɯ muŋŋaʃa ɯnna ɜadaŋɯ bælæʃæ. ɜadaŋɯ muŋŋaʃa nehilɪekke bɪeter qannɯk eme rajɯŋŋa ɯŋɯrɯllar. manna barɯta ɜadaŋɯ ɜɔn sɯʎɜallar. bu muŋŋaq ɜy:lly:r kelen iher ɔlɔq bɔppurɯstarɯn (sir tygetige, nɔlɯk tyhy:te, sebɪet bɯ:bara eŋin). bu muŋŋaqqa bihigi qɔmsɔmɯllarbɯt barɯ sɯʎɜan muŋŋaq bɔppurɯhun ɜy:llehɪeqte:qter. ycygej bili:ler qɔmsɔmɯllarɯ bu muŋŋaqtarga dakla:ccɯtɯnan bɪerɪeqqe sæp ɯnna qɔmsɔmɯllar ɜadaŋɯ ɜɔŋŋɔ muŋŋaʃɯ billeren ɯŋɯrɯ: tarʃatьqta:qtar.

ɜadaŋɯ bælæʃæ ɯbsastɯba teriltetiger (sebɪekke. kepereti:pke, kæmæ kemitɪetiger) talɯllɯbɯt ɜadaŋɯ ɜɔntɔn ɔŋɔhullar bu terilte ihiger. ɜadaŋɯ bælæʃæ kini ba:r teriltetin yletin ɜy:lleher ɯnna ɜadaŋɯ ɜɔn muŋŋaʃa u:rbutɯn ɔnu ɔlɔqqɔ tirɪerden tɔlɔrɔr. qaja eme teriltеʃe talɯllɯbɯt qɔmsɔmɯllar qaja:n daʃanɯ bu bælæqqæ sɯʎɜьq keriŋne:qter. ɪecɪejke bælæʃy kɯtta sibe:steheriger bristebi:tel talьqta:q.

ɜadaŋɯ bælæʃyn ɯnna muŋŋaʃɯn ɜadaŋɯ ɜɔŋŋɔ ycygejdik kepse:n bu teriller sьllarɯn sada:calarɯn æjdætwq keriŋne:qpit.

ɜadaŋɯ ɜɔn ɔlɔqtɔrun interɪesterin qarɯstɯ:r yleni tɔrijɪeqte:qpit. ɜadaŋɯ ɜɔn na:dɯjallarɯm bɯha:ran bɪeriŋ. suda:rɯstɯbattan ɜadaŋɯga kelbit kæmæ bytynny: ɜadaŋɯ ɜɔŋŋɔ bararɯgar kɯhanɯŋ. nɔlɯk tyheriger beriller barɯ cepceti: ɜadaŋɯga bɪerilleriger kɯhannɯn eŋin.

ɜadaŋɯ ɜɔnu kepere:ssijeʃe killerer bihigi sada:cabɯt bɯlar. ɔnɯqa kepereti:p na:datɯn kepse:n bɪerɪeqqe, kepereti:pke ɜadaŋɯ bɯna dɪen kepereti:p bassɯttan tuspa yp u:rɯqqa, bu ypten ɜadaŋɯ ɜɔn kepereti:pke ki:relleriger kæmæ berillɪeqte:q.

ɜadaŋɯ ɜɔn qasa:jɯstɯbata tupsarɯgar ylelɪeqte:qpit. ɜadaŋɯ ɜɔn qɔlbɔhɔn massɯ:nanɯ atɯ:lahallarɯgar kɯhanɯŋ, kepse:n æjdætæn bɪeriŋ ɯnna qɔmsɔmɯllar massɯ:nanɯ, siti yleni bejeʃitiger ɯlɯmɯŋ ɜadaŋɯ ɜɔn ɔttɔtugar kɯttɯhan yleli:ri ky:hyrdwqqe: ɔt yletiger, burduk bɯhɯ:tɯgar eŋŋe.

wreq ættynen ɜadaŋɯ ɔttɔtugar yleni ky:hyrdyŋ. li:kpu:ŋŋa killeren saqalɯ: wretterɪeqqe. wreqte:q qɔmsɔmɯllar wreʃe sɯq ɜɔnu wretɪeqte:qter a:ʃar-balaʃan yletiger sɯhьrьqqa, bælæqtærgæ killerɪeqqe (ɔrduk tь-qasa:jɯstɯbatɯm bælæʃær) a:ʃar-balaʃaŋŋa teriller kyly:ge-ɔ:ŋŋu:ga qɔlbɯqqa. ɔskɯlaʃa ɜadaŋɯ kihi ɔʃɔtɔ urɯt ɯlɯllarɯgar, kьmmat bɯllaʃɯna interne:kke ki:reriger kɯhanɯŋ.

ɜadaŋɯ ɔttɔtugar ylele:teqqe, yle tɯq daʃanɯ syrde:q elbeq. manna eppiti barɯtɯn bi:rde yleli:r satammat. alɯs elbeʃe bet dɪen kuttanan ta:q ɔlɔrɔr emɪe satammat. ky:s kьjarɯnan kæræn ylele:n baran kьttarьq bɯllaʃɯna ɜe keŋeten uhatan ihiŋ.

bu yle ba:rtɯja terijer ylete ɔnɯqa qɔmsɔmɯl kæmælæhæ:ccy ere bɯlar, ba:rtɯja ɯjɯ:tɯman-salaltatɯnan. manɯ æry bi:rde æjdæ:ŋ.

№ 0027.

ucɯtu syhwʃer turɯrɯqqa.

bihi tьta:ʃɯ, ɯnna kɯratta:ʃɯ da: ɪecɪejkelerbitiger bacca:ga dulɯ ucɯt ca:ha ylebit, bet kuhaʃannɯk turar. ɔl ataʃar turbataʃa mannɯgunan kæstær: sɔrɔq tь da: kɯrat da: ɪecɪejkelerin ylehittere-suruksuttara bejeleri n ɪecɪejkelerin ihiger tæhæ kihile:qterin (silɪenne:qterin, qansɯta:tta:qtarɯn) ɯnna atɯn da: ulaqan na:dalarɯ tæryt bilbetter.

qɔmsɔmɯl ɜɔk. ɯkrukta:ʃɯ kemitɪete, ebeter kɯratta:ʃɯ kemitɪete ɪecɪejkelerten ɯjda:ʃɯ ɔtcɯt du:, ebeter atɯn tɯq eme na:dala:q billerilleri tɔlɔrɔ ɔqsɔn killererge sɔrujdaʃɯna qahan daʃanɯ bɔɜɔqtɔ:q kemiger bu kærdæ:byt na:dalarɯ ɯlь dɪen sa:ra:ma. bɔɜɔqtɔ:q da kemin tæhæ eme ahara a:han ki:rbitin inniger ygys ɪecɪejkelerten tæryt sɯ:ha tɔlɔrullan ki:reller. ɔnɔn sɯ:ha ɔŋɔhulunnaʃɯna qasta da: tænnæn, ɔlus qɔjutu:r. bu ucɯt ataʃar kьjan turbata, ɔntɔn ɔcɔt ɯnna atɯn ɔl-bu na:dala:q sibɪeɜeŋijeler sɯ:ha-qaltɯ ɔŋɔhullallara, ɯnna tɯlan ki:ri:te ɔlus qɔjutu:ra taqsar, bejelerin ihiger ucɯt ɔŋɔrbɔttɔrutta. ɔl ucɯt tɔʃɔ kьllan ɔŋɔhullubatɯj?

1) sɔrɔq ɪecɪejke ylehittere tæryt bejelere mættæqtærytten, bet qannɯk eme kɯra wreqte:qterin inniger ɔl bu ara:s mɔhɯk tɯlɯnan ŋu:calɯ: surullan taqsɯbɯt sibɪeɜeŋije kɯrmatɯgar ɯjɯrtɯllar bɔprɯstarɯ kьjan æjdæryger tyherbetter.

2) kьjьqtarɯn-qɔtɯqtarɯn da: inniger yleli:r ylehitter a:ŋŋa aqtan bu ca:hɯnan ylele:betteritten.

3) tɯq eme sibɪeɜeŋijeni tɔlɔrɔllɔrɔ kelleʃine sɔrɔq ɪecɪejke ylehittere beje bejelerin ɯkkardɯgar najɯlahallar.

4) qɔmsɔmɯl silɪettere qanɜɯta:ttara bejelerin ca:starɯnan bi:r kemne:q—ɜiŋ ɔlɔqtɔ:q sibɪeɜeŋijeni bɪerbetter.

5) sɔrɔq qɔmsɔmɯlestar arɯt ardɯgar, qanna eme barallarɯgar bukatɯn ɪecɪejkeleriger billibekke, ucɯttan uhullubakka kɯratta:n du:, tьla:n du: qa:lallar.

mannɯk tus tuspa sɯl yleʃe bɔrɯk bɯlar brici:neleri ɯlan a:qtaqqa ygys.

mantan ɯla anɯgɯ ættyger ɯbsaj ky:spytynen kæmælæ:n ucɯtu ataʃar turɯrarga kɯhanьq keriŋne:qpit. ucɯt ere syhwʃer turdaʃɯna, bihi ylebit inninen qa:mьqta:q.

anɯgɯ ættyger ɪecɪejkeler isteriger ucɯt ca:hɯn ataʃar turɯrarga mannɯk sybe sɯllar sæptæ:ʃynen kæstwq keriŋne:qter:

1) mantan ɯlata tь da:, kɯrat da: ɪecɪejkelere saŋa ispi:hek terinɪeqte:qter (переучет) ɔl ispi:hekteriger barɯ na:dala:q bɔprɯstarɯn barɯ killerɪeqte:qter ɯnna qa:lbat-ɔlɔqtɔ:q sibɪeɜeŋijeni ispi:hekti:r ɜɔnnɔruttan erejɪeqte:qter. bejelere kьjan kɯrmatɯn ɔŋɔrbɔt bɯllaqtarɯna kɯratta:ʃɯ kemitɪetterten sybe kærdwqte:qter. (Якокркома, Горкома).

2) ɪecɪejke ylehittere sana:larɯn u:ran turan ylelɪeqte:qter, beje bejelerin ɯkkardɯlarɯgar ara:s yleleri tɔlɔrɔllɔrugar najɯlahɯ:larɯn tæryt sɯq ɡɯnnьq tusta:qtar.

3) qɔmsɔmɯlestar qanna eme kelerde:q bararda:q bɯllaqtarɯna qaja:tar daʃanɯ a:n basta:n ɪecɪejkeleriger billen, ucɯttan (ispi:hekten) uhullɯqta:qtar, ebeter atɯn sirten kelbit bɯllaqtarɯna ɪecɪejkeʃe kelen ucɯtka ki:rɪeqte:qter.

4) ɪecɪejkeler, sɔju:s yrdyky kemitɪettere kærdy:r sibɪeɜeŋijelerin, brɪemete a:staʃɯna yleni mættætæryn bilen turan, bɔɜɔqtɔ:q kemiger tɔlɔrɔn killerɪeqte:qter.

5) tь ɪecɪejkeleriger, qɔmsɔmɯl ɜɔku:skaj ɯkrukta:ʃɯ kemitɪete kærdy:r sibɪeɜeŋijetiger saqalɯ tɯlɯnan tɔlɔrullar kɯrmanɯ terijɪeqte:q.

6) ɪecɪejkelerge ucɯt qajdaq turarɯn kærærgæ-isterge, sɯ:hala:q-qaltɯla:q bɯllaʃɯna ɔnu kænnærærgæ, sɔtɔru-sɔtɔru ɪecɪejkeler ɜьlalarɯn erebi:sijelɪeqqe.

manna ulaqan ky:hynen kæmænæn kæstwqte:qter kemitɪetter plenu:mnarɯn silɪettere.

sana:bɯtɯn ere u:rammɯt ylele:teqpitine, bu whe: aqtɯllɯbɯt sɯllarɯ tɔlɔrɯqput.

Н. Кочайский.

bihigi qaspɯtɯj.

qɔmsɔmɯl kin kemitɪetin bɯrjɯl mu:s ustar ɯjdaʃɯ ucɯtunan sebɪeskej sɔju:s yrdynen barɯta: qɔmsɔmjɯl ecɪejketin aqsa:na—67,174, qɔms. silɪene 20.26455, qandɯta:ta—120295, pijenɪer etere:te—45662, pijenɪerin aqsa:na—1725489, æktebrɪenekter —277632.

bihigi, saqa æræspy:blyketiyrdynen: ecɪejke aqsa qɔmsɔmɯlga silɪenin qanɜɯdatɯnan 163. p re:te—62. pijenɪerir 1.326. æktæbrwneg

qəmsəmɯol sebıeskej səju:hu kæmysky:rge.

bihigi sebıeskej səju:sputun æstæ:qtærbyt tægyryjen ba:j sadaŋɯ ikki kurguhu:tugar. qəmsəmɯollar inniki kekkeʃe turannar ba:jdarɯ kutta əqsusputtara. əccəʃə ba:r cegıen-cebdik qəmsəmɯollar barɯ seri: kyrgwmyger ɯt əttətugar suʌʒumbuttara. ba:j-ʒadaŋɯ ikki əqsuhu:ta u:rajan, sebıeskej səju:s ihiger ylehit æstæ:q tæry ura:sta:butun kenne bihigi eder uccapput ky:hyn tymen: ələq əŋəstu:tugər, sajdu: inniger mækkyher. əl de bɯollar kini umnubat bihigi æstæ:q əttətugar ələrərbutun, bihigi æstæ:qtærbyt qahan baʃarar, ylehit bahuɯlukta:n ələrər—sebıeskej dəjdutun yrdynen qa:nna:q ili:lerin dapsutarga baʃala:qtarun. kuhuul a:rmuja kekketin bæʃærgætær yleni qəmsəmɯol mættæppæt. qəmsəmɯol silıenneritten talan, seri:ge wrener əskɯolalarga u:talu:r, seri: bælæqtæryn əŋərər, u:nan suʌʒar seri:ge erde:qtik kæmælæhær.

a:n dəjdu yrdynen æræbæly:ssyje ɯtta:q əqsuhu:tugar qəmsəmɯol qaja da kyŋŋe belem. bili:ŋŋi, seri: ʒaʃurʃana billen erer kemiger, qəmsəmɯol yletin yhynen ky:hyrdwqte:q. seri:tten kæmyskeni: yleʃe kæmælæhwqte:q. ylehit bula:ha æstæ:qtæry kutta əqsuhu:ga ɯŋɯrdaʃuna, belem bɯlu: bɯraʃu kura:naqtuk tutan, sergeqtik suʌʒu:—eder uccat ebe:hinehe. sətəru bıemenen æstæ:q kelıe sɯʃa dıen erempıle:qtik eten. suɲɲalaŋ ələqput uhun dıen ta:ja sata:bakka ere kuhuul a:rmujanu bæʃærgætærgæ ylehit-ba:hunaj sulahа ky:hy-kydeʃi tymer.

seri: etiŋin tɯha billen ererin kutaj ələʃuttan kæryller. ənnə, a:n dəjdu syŋken ba:jdara „can-sə-lin“ ɯɲɲa kenneki sirejin kenninen tuttummut „can-kaj-si:“ ɲadara:llarga kæmælæhæn kutaj æræbæly:ssyjetin yntyryterge baʃarallar. ba:jdar ky:sterin tymen kutaj æræbæly:ssyjetin utaru seri:lere, bihigini ulaqannuk ta:ruujar. kutaj æræbæly:ssyjete (can-kaj-si:) ɲadara:l taŋnaran bıerbititten, mælty: tyspyt kemiger tybehinne... ba:jdar suda:ruustubalara sebıeskej səju:ska qa:n æstæ:q majgunnarun billeten ereller.

bihigi seri:ge baʃarbapput, bihigi sebıeskej səju:sput səʃətəʃun ere ejeʃe baʃarar. əl ihin, ələrər sirbit kıeŋin yrdynen, a:rmujanu aʃuja... 500 tuuhuncanu ere ...uta. əl yrdynen a:n

seri: ʒɯlatugar belemnıeqte:qpit.

seri:tten kæmyskener yleʃe kæmælæhær ɯbsastubaʃa (Осоавиахим) kæmælæhwqpyt.

qapuuta:lla:qtar — ba:jdar qa:ŋŋa baʃaran æhy tarda suuturllarugar, sebıeskej səju:s kæmyskener ky:hyn kuuta:tunnararga, yby-ky:hy tymwqpyt!

bassabuu:k ba:rtɯjatun kekketiger tula, bihigi eder uccat ky:spytyn tymen er de:qtik, æstæ:qpytyn epcim ky:bynen kæsswqpyt.

m. cubura:qun.

„seri:timsiji:“ dıen tuguj.

biligin sebıeskej səju:s ylehitin ba:hunajun seri:timsitıeqqe dıen sebıeskej bɯrabu:talustuba, qəmuɲu:s ba:rtɯja eten turallar. təʃə bihigi bu mannuk sada:canu ulunnubut, təʃə biligin bu seri:timsiji: sada:cata ulaqannuk kuta:naqtuk turaruj?

a:n dəjdu yrdyger bula:hu ylehit-ba:hunaj salajan ələrər sire dıen səʃətəq sebıeskej arassuja bɯlar. ənən a:n dəjdu ba:j suda:ruustubalara sebıeskej səju:hu syrde:qtik aba:hu kærælkæræ, suoq gunnɯqtarun baʃarallara kuru:k ula:tan iher. ənən qaja:n daʃanu sebıeskej səju:ska seri:nen kelellere billen turar suol. əl ihin sebıeskej səju:hu kæmysky:r-qarusuubar na:datugar seri:timsiji: dıen buhu:nu əŋəstən erebit.

„seri:timsiji:“ dıen bɯlɯoqta:q bar-ʒəŋŋə seri: wreʃin billeri:. seri: sa.tuunan qajtaq utaru, bili:ŋŋi seri: qajtaq bɯlarun, ba:j suda:ruustubalarugar seri:ge qajtaq belemnenellerin, ara:s salgun seri:tiger qajtaq tuttaru, qajtaq seri:leheri, kuhuul a:rmujaʃa seri: bræmetiger qajtaq ahunan-taŋahunan, kələnən-bilenen kæmælæhæry billıeqte:qpit. buhatun etteqqe kuhuul salla:t wreter wreʃin barutun ələqtə:q ʒəŋŋə billerıeq keriŋne:qpit. manu tələrərbut dıen bɯlɯoqta:q ara:s bælæqtæry terijen bu wh.. etillibiti billerıeqte qpit, dakla:t kepse:n əŋərən, a:ʃar-balaʃaŋŋa bajunaj munnuk terijen kuhuul a:rmuja wreʃin ʒəŋŋə kærdæræn ɯnna kuhuul a:rmujaʃa ki:rer innine:ʃi wreʃi wreten.

sebıeskej səju:s—qaltun-elbeq ylehittere ba:hunajdara iti etillibiti barutun bilen satu:r kɯ,ar bɯllaqtaruna æstæ:qtærbyt tæhæ ɯaʃanu ɯtta:q seri:lere bihigi ələqputun dəlgutɯ suoʃa.

№ 6027.

qəmsəmɯollar ʒıelerin ihiger wrenellerin tuhunan.

biliŋŋi birimeʃe ələqtə:q ɲesiheŋŋe sebıeskej səju:s is—tas ələʃun buhu:tun—najgutun, bilerge ulaqannuk baʃarar.

qəmsəmɯol su:ttara qəmsəmɯollar sajdu:lara yrdy:ryger ulaqannuk kuhanar. ənən qəmsəmɯollar ələq qajtaq baran iherin biler baʃatugar qahɯtu kinigeni a:ʃan sajdallar. qəmsə-

ikkihe: sərəq silıetter beli:tike bilıeqe na:data suoq dıeq kurduk, kuhalʃaʃa u:rummattar. me:le sulaallar.

mannuk buhu:laru suoq kiner na:datugar ecıejke byrwte yleʃe ulunnuqta:q:

1. ecıejke silıettere bejeni sajunnarar, wreter tuhunan ʒıeleriger tæhæ yleli:llerin biler.

2. a:qpat sibıen a:ʃar kuhanar bularugar æjdæty:, buha:ran bıeri:. kinigeni, qahuutu kɯjan bulbat bɯllaʃuna ənu ky:hy tymen bulan bıeri:, bular siri ujan billeri:

3. qaja silıen qajtaq kinigeni qannuk bəprɯohu ərduk tapta:n a:ʃarun bilerge kuhanu:. ənnə bejetin æjæ kɯjarugar sæbæ suoʃu ebeter bukatum a:qpakka sæp kinigeleri a:ʃar bɯllaʃuna su:hatun buha:ru, a:ʃarga sæptæ:q kinigeleri ujan bıeri.

qəmsəmɯollar ərduk ky:ste:qtik a:ʃuqta:qtar:

1. sebıeskej səju:s tas ætty:ger tuoq ba:run, əmuk ba:jdara qajtaq buhu:lanan erellerin.

2. sebıeskej səju:hu kæmysky:rge belemneni: tuhatun anugu seri: tuoq aʒaqajda:q bɯlarun kinini utaru qajtaq əqsuharu.

3. sebıeskej səju:s tæhæ daʃanu ba:j suda:ruustubalarun əttətugar səʃətəʃun ere ylehit bahudɯuktu:r sire bɯltun ihin qajtaq ky:ste:qtik ære y:nen, ələʃun tupsarunan iherin tuhunan. bu bəprɯostaru caqcu alʃaha:bakka biler bɯllaqpuutuna bihigi suda:ruustubabut erelle:q ʒənnərunan a:ʃuullɯqput. ylehit ejele:q ələʃun inniger kæmyske:ccinen, qalbaŋna:bakka turarga sæptæ:q ʒənunan a:ʃunnɯqput.

H. C.

Irku:skaj kɯrakka ba:r rappa:k.

ulaqan yrdyk wreqqe wreter əskɯola „uɲibıersitıet“ dıen bɯlar. əl uɲibıersitıet accugɯj əʃətə, kura sala:ta rappa:k dıen bɯlar. rappa:k dıen ɲu:calu: tɯlu saqalu: taba:rdaqqa „ylehit əskɯolata“ bɯlar.

irku:skajda:ʃu rappa:kka 510 wremmite, ələrtən saqa siritten 33 kihi etibit. bu kelen iher ʒulga 40 kihi saqa siritten rappa:kka saŋa ki:rıeqte:q. ənən 73 bɯlabut, mantan ku:s ættæ yhwjeq ere.

rappa:k dıen ərtə wreʃi bytetterer əskɯola bɯlar. rappa:kka bu dəjdu tɯtun 7-6-5 kuru:pala:q əskɯolatun byterbit əʃələr ki:rıeqterin sæp.

rappa:kka ylehit itıenne ba:hunaj əʃələrə ki:reller. ba:j ɯl əʃələrə, wreqte:q, sulu:spanan i.tillen ələrər ʒən əʃələrə ululluubattar. rappa:kka 18-tan 35-ger dıeri sa:sta:ʃa ki:rer.

rappa:gubyterdeqqe yrdyk wreq əskɯolatugar —uɲibıersitıekke ekse:mene suoq ulallar.

rappa:k wrener əʃəʃə ujga 20 sy:s qaccunu bıerer. əl yrdynen saqa siritten 15 ti

bet sərunan. bekke keccejdeqqe ti:jer.

ənnə ba:r saqa studıennarun prabıɲata eti:tinen bi:r wrener əʃə, bi:r ujga irku:skaj kɯrakka baccala:ʃu tuttɯqta:q:

1. ahuluugar barı 17 sy:s 82 qaccu.

2. ʒıe kuortamugar. ahun belenneteriger barı 10 sy:s.

3. taŋahun su:ttararugar, bejetin su:naruugar barı 3 s. 83 q.

4. taŋahun atu:laharugar tiktereriger barı 7 s. 70 q.

5. atun kura əruskɯotugar ki:nə:ʃa, teaturga iŋin suʒʒarugar barı 2 s. 65 q. barɯta 42 sy:s.

bu surujbuttan accata sanu:r kihi kæstw di: sana:bappun. bu 42 sy:s sa:maj accugɯja bɯlar. əttən bihigi biligin ulabut ba:ra suoʃa ujga 35 sy:hy. ʒe əl ihin bihigi ələrər ələqput mæltæhwr dıen etebit.

wretellere rappa:kka ycygej. bi:r da mæly:deni əʃələru kætytterbetter. bi:r da ca:hu wrete:cciler daʃanu kætyppetter. kyŋŋe ləp kurduk altalu: ca:hu wrenen turaʃun. wretelleriger qas pridmıet a:ju tuspa bibliətıeka ba:r tuspa kabinıet ba:r. ucu:tallara erge elbeqtik ylele:bit səruktarun tələrər ʒən—ənən wreʃi kuhaʃan dıekke satammat.

tɯhut.

sæbæ suoq buhu:

(byly: ɯkuruga).

ɲurbaʃa ba:r qəmsəmɯol argaɲi:ssasujatun arajkɯmugar 6 qəmsəmɯol ecıejkete, ys pijenıer etere:te ba:r. manu barutun salajarga bujulgu ʒulga sekrete:rinen **arqu:p ,sa:bunap** pijenıer etere:tin salaja:ccutunan, səppa:rt əskɯola bastaku syhw ʃyn byterbit **semen mancu:run** dıen əŋəhullubuttara. bujulgu, ɯkuruk 6 us kemperıensijete kiniler ylelerin əttənən a:qputa, ɯnna atun kɯjan tələrullubataq suollaru kenneki ættyger tələrərgə eppite.

kenneki kelen kærdæqqæ bu ʒəmmut ylelere ulaqannuk mættæ:byt. kemperıensije ujbut suollaruttan bi:r daʃanu tɯolbataq. qata sa:s t. t. mancu:run sa:bunnu:n aruugunu ekkireten ihe sulʒumbuttar. ənən ylelere mæltæ:bytynen a:ʃuulubuta. kinileri qampa:ɲɲuja əŋərən aruugulapput kihi—**puk. qab. qa:bɯsap**. bejete əttə wreqte:q kihi.

mancu:run sa:bunnu:n qəmsəmɯol byly:te:ʃi kemi tıetin, qamnaspuutun bıerbete dıen sumujanan yŋse sulaʒmbuttara.

qajtaq mækkyhellerij.

bihigi bəldu:jun təjəŋŋə utaruubut. sebıeskej səju:hu kæmyskwqpyt.

a:nglija qəmsəmɯlun ki:n kemitıetin sekrete:re t. rest eter: a:nglijaʃa ba:r qəmuɲu:star, qəmsəmɯollar terijbit mi:tinnere, muɲɲaqtara ɯnnu:nan tuhunca ylehitteri musta, ylehit ba:rtɯjatun ihiger ba:r eder uccat, muu, eppit tullarbut syreʃer ulla. ɯn tuhunca kihile:q mi:tiŋŋe ete turammun. sebıeskej səju:ska a:nglija terijbit yspyjwnneri kısteleŋinen sulʒar ʒənnəru 20 kihini utarga ay:lle:bitterin aqtan aharbuppar baru: eʃerdeli: tystyler ylehitter „bet sæptæ:q ay:l dıen qahuutastullar“. „sebıeskej səju:hu a:nglija seri:le:teʃine, bihigi-qəmsəmɯollar bejebit suda:ruustubabutugar a:nglijaʃa, bəldu:juŋŋa utaru turuoqput“ dıen qəmsəmɯollar eppitteriger, ylehit uccata bihigi emıe ebigini kutta barɯqput dıen bi:r kɯlahunan qahuuta:ta.

a:nglija bɯrabu:talstubata sebıeskej səju:ska ylehit uccata bararun qa:jbuutugar ylehit teriltelere utaru sana:larun ky:hyrtyler ənən əʃələr sebıeskej səju:ska kelen barallaruna:ʃar, ylehiti ku:huppuuttara buka a:nglija bɯrabu:talstubatugar ulaqannuk turɯ di:r t. rest.

bihigi bɯra:ttarbut.

kutaj:ga ylehit utaru turu:tuttan ula kutaj qəmsəmɯola ky:ske ula:tta. baltara: sulla:qqa kutaj qəmsəmɯola 10 tuhunca ete, biligin 40 tuhunca bɯlla. pıeɲıer teriltetiger 120 tuhunca əʃə ba:r

ita:lija əmuk ylehite.

sebıeskej səju:s brestebi:tellere ri:m kɯrakka (ita:lija ki:n kɯrata) ələrdəqtəruna ita:lija ylehitteritten. yrdyk wreqqe wrene suʌʒa:ccularuttan bet ygys suruk kelbit ənnə barututugar t. bɯjkap barsa:ba kɯrakka ba:jdar teriltelerinen ælbytyn ahujan abarallar.

timir səbɯotuna:ʃu ikki sy:s ylehit a:tuttan kelbit surukka bu kurduk etillibit: „ba:jdar sebıeskej səju:hu əqsər suturuktara bihigini kutta əqsər. sebıeskej səju:s a:n dəjdu ylehite ba:j battaluttan taqqarun belıete bɯlar. a:n dəjdu ylehitteritten əjuccu daʃanu ələrələrbut baru ky:spytyn tymemmit sebıeskej səju:hu aʌʒatarga sanammuttaru utaru barıqput“ dıen.

wreq əʃələrə mækkyheller.

kutajga, sanqaj kɯrakka er əʃə wrener institu:tun bi:r ucu:talum qəmuɲu:stu: sana:la:q dıen uhulan kebispitteriger wreq əʃələrun ke...

sɪnata 10 qaccɯ. — taqsara 4-s sɯla. — barɯ dɔjdu ylehittere, qɔlbɔhɯŋ!

qɔtugu ɪɪccat

ɯjga ikkite taqsar. || qɔmsɔmɯl saga sirine:ʃi kemitɪete taʃa:rar. || ceppɪer, ɔt-ɯjuɯn 28-s k. 1927 s. || № 14 (35).

qɔmsɔmɯl seri:timsiji: ca:hɯnan ylete.

ylehit, ba:hɯnaj kæŋyl ɔlɔʃun kæmyske:cci, sebɪeskej sɔjɯ:s modun ky:he, bige tireʃe erelle:q seri:te ylehit ba:hɯnaj eder ɯccata bɯolar. ylehit ba:hɯnaj bɯla:hɯn æl:rdy: sæbyte:bet ba:jdar ɯtta:q seri:nen kelleqterine sa:-sep tutan ɯtarɯ ɔqsuha:ccɯ ylehit ba:hɯnaj eder ɯccata bɯolar. ɔnɔn eder ɯccat biligitten seri:ge belemnenere, seri: wreʃin bilere bert na:dala:q. manɯ terije:ccinen, eder ɯccat ɔttɔtugar seri: ca:hɯnan bili:nl tarʃata:ccɯman qɔmsɔmɯl ɪecɪejkelere bɯoluɯqta:qtar.

a:n maŋnaj qɔmsɔmɯɔlu bejetin seri:timsiter na:da. sɔʃuru: seri:timsijer tuhunan qɔmsɔmɯl kuhnew:ŋjɯttan yleli:r. seri: wreʃin bæl:eqtæryn, ɯtarga wrener bæl:eqtæry, a:ʃar-balaʃannarga seri: munnuktarɯn eŋinneri kɯorattarɯ a:han tɪɪ sirderiger tije tenippitter. bihiŋi sirbit ɯra:ʃɯn bɯhɯ:tɯnan ki:n sirderten qa:lbɯppɯt. ɔl ere:ri bɪɪr ku:stan baran ɔlɔrɔr sɯtammat. biligin seri:timsiji: bihigi tusta:q—sorukput bɯolar tɯoq yleni terijɪeqqe sæbyj?

seri timsiji: dɪen tugun, seri:timsiji: tɔʃɔ terillerin itigenne tɯoqqa tuhala:ʃɯn kepse:n bar ʒɔŋŋɔ kɪeŋnik billerɪeqte:qpit. seri:timsiji: kuhaʃana sɯoʃun, ylehikke, tɪɪ ʒonugar bejeleriger tuhala:ʃun æjdætwqte:qpit. ɔrduk eder ɯccat seri:timsiji: sada:catɯn kæʒy:hyn æjdy:ryger kɯhanɯŋ.

seri:tton kæmyskener yleʃe kæmælɔh.er ɯbsastɯba (ocoавиахим) ɪecɪejketin tɪɪ sirderiger terijɔn, ɔl ɪecɪejke yletiger kæmælæhyŋ. iti etillibit ɯbsastɯba kæmætynen seri: wreʃin bælæqtæryn terijiŋ. ɔl bælæqtærgæ kætær a:l, qɪ:mije dɪen tɯqtarɯn, seri:ge tæhæ aʎʒarqajda.qtarɯn, ejele:q ɔlɔqqɔ tɯoqqa tuhala:qtarɯn biliŋ, wretiŋ.

kɯorattarga, satanar bɯollaʃɯna tɪɪlarga ɯtarga wrener bælæqtæry terijiŋ. sɪɪlɯ taba ɯtarga wreniŋ sa:, atɯn da seri: septere qajtaq ɔŋɔhu:la:qtarɯn, qajtaq tebi:le:qterin, tɯoqqa tuttullallarɯn wretiŋ.

a:ʃar-balaʃannarga seri: wreʃin munnugun terijiŋ, yletin syhwʃer turɯruŋ,

spɯort, ett-qa:nɯ tupsarar wreq bælæqtæryn yleleriger seri:ge sɯʎʒarga tuhala:q qamsanɯ:larɯ-tuttunu:larɯ killeriŋ. lɔp kurduk erde:qtik tuttunu:, kekkenen turu: itigenne kekkenen qa:mur: wreqterin bilɪeqte:qqit. qaraʃuman, sir tæhæ kɪeŋin-kɪɪraʃahɯn, tæhæ ɯra:ʃɯn-cugahɯn qɔlɔburdu:ru bilɪeqte:qqit. bilbet sirge tybesteqqe, ty:n itigenne tɪɪʃa mu:mmakka, ilini-arʃa:nɯ, qɔtunusɔʃurɯ:nu bilerge wreniŋ. æstæ:ʃy qaraqtan syterbekke ere kiuitten sɯta:n saharga wreniŋ. iti a:ʃullɯbɯt barɯta seri:ge bert na:dala:q sɯollar. ɔnɔn æstæ:qtæn kæmyskener kyn keli:tiger *tugunan, qajtaq æstæ:ʃy kɯtta ɯtarɯ ɔqsuharga eder ɯccat wreniŋ!*

s. kɯobarɔp.

ʒadaŋɯ ʒɔn ɔttɔtugar yle.

tɪɪ—derɪebine siriger ba:j ʒadaŋɯ qajduhɯ:ta bɯolan bi:r ættynen ba:j wske:n iher, ikkis ættynen ʒadaŋɯ qamnaccɯt taqqan iher. ba:j qasa:jɯstɯba ættynen ky:ste:ʃin bɯhɯ:tɯnan ʒadaŋɯnɯ biligin daʃanɯ ara:s sɯolunan battɯ:r: cepceki qamnaska yleleter, sirin ty:lehen si:r eŋin itinnik bɯhɯ: bɯolarɯttan ʒadaŋɯ ʒɔnu tymer-qɔlbu:r, kiniler tustarɯn kæmysky:r-qarɯsɯhar, ba:j battalɯgar qassɯhumnarar na:datɯgar biligin ba:rtɯja ʒadaŋɯ ʒɔn ihiger yleni yleli:r. bu yle saqa siriger saŋardɯ: wske:n erer saŋa yle bɯolar. ʒadaŋɯ ɔttɔtugar ba:rtɯja bɯjɯlgɯ kyhynne:ʃi sebɪet bɯ:barɯttan ere ɯla yletin ɔrduk ky:hytte.

qɔmsɔmɯɔl — eder ɯccat ʒadaŋɯ inniger teriltetin, qɔmuŋu:s ba:rtɯja kæmætyn bɯhɯ:tɯnan bu yleʃe sɯstɯhɪɪqta:q. urukku ættyger qɔmsɔmɯl ʒadaŋɯ ʒɔn ɔttɔtugar ylele:bit bili:tekæry:te sɯoq, saŋa sada:ca bɯolar. ɔnɔn ylele:teqqe bekke serenen æjdæ:n kæræn, barɯtɯn ba:rtɯja salaltatɯnan ylelɪeqte:qpit.

qɔmsɔmɯl ʒadaŋɯ ʒɔn ɔttɔtugar ylete ikki tæryt sɯolunan barɪɪqta:q: 1) teriller yle, 2) ʒadaŋɯ **ekenemi:ceskej interɪehin**—bɯra:bɯm kæmysky:-qarɯsɯhɯ: itɪenne kini æjyn sana:tɯn sɯrdatɯ:, wreqqe sɯhɪɪrɯ:, teriller yle ikki sɯolla:q: ʒadaŋɯ muŋŋaʃa ɯonna ʒadaŋɯ bælæʃæ. ʒadaŋɯ muŋŋaʃa nehilɪekke bɪeter qannɯk eme rajɯoŋŋa uŋɯrɯllar. manna barɯta ʒadaŋɯ ʒɔn sɯʎʒallar. bu muŋŋaq ʒy:lly:r kelen iher ɔlɔq bɔppurɯostarɯn (sir tygetige, nɔlɯok tyhy:te, sebɪet bɯ:bara eŋin). bu muŋŋaqqa bihigi qɔmsɔmɯollarbɯt barɯ sɯʎʒan muŋŋaq bɔppurɯohun ʒy:llehɪeqte:qter. ycygej bili:ler qɔmsɔmɯollarɯ bu muŋŋaqtarga dakla:ccɯtɯnan bɪerɪeqqe sæp ɯonna qɔmsɔmɯollar ʒadaŋɯ ʒɔŋŋɔ muŋŋaʃɯ billeren uŋurɯ: tarʃatɪɪqta:qtar.

ʒadaŋɯ bælæʃæ ɯbsastɯba teriltetiger (sebɪekke. kepereti:pke, kæmæ kemitɪetiger) talɯllɯbɯt ʒadaŋɯ ʒɔntɔn ɔŋɔhullar bu terilte ihiger. ʒadaŋɯ bælæʃæ kini ba:r teriltetin yletin ʒy:llehɪer ɯonna ʒadaŋɯ ʒɔn muŋŋaʃa u:rbutun ɔnu ɔlɔqqɔ tirɪerden tɔlɔrɔr. qaja eme teriltɛʃe talɯllɯbɯt qɔmsɔmɯollar qaja:n daʃanɯ bu bælæqqæ sɯʎʒaɪɪq keriŋne:qter. ɪecɪejke bælæʃy kɯtta sibe:steheriger bristebi:tel taɪɪɪqta:q.

ʒadaŋɯ bælæʃyn ɯonna muŋŋaʃɯn ʒadaŋɯ ʒɔŋŋɔ ycygejdik kepse:n bu teril teler sɪɪllarɯn sada:calarɯn æjdætwq keriŋne:qpit.

ʒadaŋɯ ʒɔn ɔlɔqtɔrun interɪesterin qarɯstɯ:r yleni tɔrijɪeqte:qpit. ʒadaŋɯ ʒɔn na:dujallarɯn bɯha:ran bɪeriŋ. suda:rɯstɯbattan ʒadaŋɯga kelbit kæmæ bytynny! ʒadaŋɯ ʒɔŋŋɔ bararɯgar kɯhanɯŋ. nɔlɯok tyheriger beriller barɯ cepceti: ʒadaŋɯga bɪerilleriger kɯhannɯn eŋin.

ʒadaŋɯ ʒɔnu kepere:ssijeʃe killerer bihigi sada:cabɯt bɯolar. ɔnɯoqa kepereti:p na:datɯn kepse:n bɪerɪeqqe, kepereti:pke ʒadaŋɯ bɯona dɪen kepereti:p bassɯttan tuspa yp u:rɯoqqa, bu ypten ʒadaŋɯ ʒɔn kepereti:pke ki:relleriger kæmæ berillɪeqte:q.

ʒadaŋɯ ʒɔn qasa:jɯstɯbata tupsarɯgar ylelɪeqte:qpit. ʒadaŋɯ ʒɔn qɔlbɔhɔn massɯ:nanɯ atɯ:lahallarɯgar kɯhanɯŋ, kepse:n æjdætæn bɪeriŋ ɯonna qɔmsɔmɯollar massɯ:nanɯ, siti yleni bejeʃitiger ɯlɯnɯŋ ʒadaŋɯ ʒɔn ɔttɔtugar kɯttɯhan yleli:ri ky:hyrdwqqe: ɔt yletiger, burduk bɯhɯ:tɯgar eŋiŋŋe.

wreq ættynen ʒadaŋɯ ɔttɔtugar yleni ky:hyrdyŋ. li:kpu:ŋŋa killeren saqalɯ: wretterɪeqqe. wreqte:q qɔmsɔmɯollar wreʃe sɯoq ʒɔnu wretɪeqte:qter a:ʃar-balaʃan yletiger sɯhɪɪrɪɪqqa, bælæqtærgæ killerɪeqqe (ɔrduk tɪɪ-qasa:jɯstɯbatɯn bælæʃær) a:ʃar-balaʃaŋŋa teriller kyly:ge-ɔ:ŋŋu:ga qɔlbɯoqqa. ɔskɯolaʃa ʒadaŋɯ kihi ɔʃɔtɔ urut ɯlɯllarɯgar, kɪɪmmat bɯollaʃɯna interne:kke ki:reriger kɯhanɯŋ.

ʒadaŋɯ ɔttɔtugar ylele:teqqe, yle tɯoq daʃanɯ syrde:q elbeq. manna eppiti barɯtɯn bi:rde yleli:r satammat. alɯɪs elbeʃe bet dɪen kuttanan ta:q ɔlɔrɔr emɪe satammat. ky:s kɪɪjarɯnan kæræn ylele:n baran kɪɪttarɪɪq bɯollaʃɯna ʒe keŋeten uhatan ihiŋ.

bu yle ba:rtɯja terijer ylete ɔnɯoqa qɔmsɔmɯol kæmælæhæ:ccy ere bɯolar, ba:rtɯja ɯjɯ:tɯnan-salaltatɯnan. manɯ æry bi:rde æjdæ:ŋ.

№ 0027.

ucɯotu syhwʃer turɯrɯqqa.

bihi tɪɪta:ʃɯ, ɯonna kɯoratta:ʃɯ da: ɪecɪejkelerbitiger bacca:ŋa dɯlɯ ucɯot ca:ha ylebit, bet kuhaʃannɯk turar. ɔl ataʃar turbataʃa mannɯgunan kæstær: sɔrɔq tɪɪ da: kɯorat da: ɪecɪejkelerin ylehittere-suruksuttara bejeleri n ɪecɪejkelerin ihiger tæhæ kihile:qterin (silɪenne:qterin, qanʒɯta:tta:qtarɯnɯ) ɯonna atɯn da: ulaqan na:dalarɯ tæryt bilbetter.

qɔmsɔmɯl ʒɔk. ɯokrukta:ʃɯ kemitɪete, ebeter kɯoratta:ʃɯ kemitɪete ɪecɪejkelerten ɯjda:ʃɯ otcɯot du:, ebeter atɯn tɯoq eme na:dala:q billerilleri tɔlɔrɔ ɔqsɔn killererge sɔrujdaʃɯna qahan daʃanɯ bɔʒɔqtɔ:q kemiger bu kærdæ:byt na:dalarɯ ɯlɪɪ dɪen sa:ra:ma. bɔʒɔqtɔ:q da kemin tæhæ eme ahara a:han ki:rbitin inniger ygys ɪecɪejkelerten tæryt sɯ:ha tɔlɔrullan ki:reller. ɔnɔn sɯ:ha ɔŋɔbulunnaʃɯna qasta da: tænnæn, ɔlus qɔjutu:r. bu ucɯot ataʃar kɪɪjan turbata, ɔntɔn ɔccɯot ɯonna atɯn ɔl-bu na:dala:q sibɪeʒeŋijeler sɯ:ha-qaltɯ ɔŋɔhullallara, ɯonna tɯolan ki:ri:te ɔlus qɔjutu:ra taqsar, bejelerin ihiger ucɯot ɔŋɔrbɔttɔrutta. ɔl ucɯot tɔʃɔ kɪɪllan ɔŋɔhullubatɯj?

1) sɔrɔq ɪecɪejke ylehittere tæryt bejelere mættæqtærytten, bet qannɯk eme kɯra wreqte:qterin inniger ɔl bu ara:s mɔhɯok tɯlɯnan ŋu:calɯ: surullan taqsɯbɯt sibɪeʒeŋije kɯormatɯgar ɯjɯtɯllar bɔprɯostarɯ kɪɪjan æjdæryger tyherbetter.

2) kɪɪjɪɪqtarɯn-qɔtɯoqtarɯn da: inniger yleli:r ylehitter aŋŋa aqtan bu ca:hunan ylele:betteritten.

3) tɯoq eme sibɪeʒeŋijeni tɔlɔrɔllɔrɔ kelleʃine sɔrɔq ɪecɪejke ylehittere beje bejelerin ɯkkardɯgar najɯlahallar.

4) qɔmsɔmɯol silɪettere qanʒɯta:ttara bejelerin ca:starɯnan bi:r kemne:q—ʒiŋ ɔlɔqtɔ:q sibɪeʒeŋijeni bɪerbetter.

5) sɔrɔq qɔmsɔmɯolestar arɯt ardɯgar, qanna eme barallarɯgar bukatɯn ɪecɪejkeleriger billibekke, ucɯottan ubullubakka kɯoratta:n du:, tɪɪla:n du: qa:lallar.

mannɯk tɯs tɯspa sɯol yleʃe bɔrɯok bɯolar bricɪ:neleri ɯlan a:qtaqqa ygys.

mantan ɯla anɯgɯ ættyger ɯobsaj ky:spytynen kæmælæ:n ucɯotu ataʃar turɯorarga kɯhanɪɪq keŋŋne:qpit. ucɯot ere syhwʃer turdaʃɯna, bihi ylebit inninen qa:mɪɪqta:q.

anɯgɯ ættyger ɪecɪejkeler isteriger ucɯot ca:hɯn ataʃar turɯorarga mannɯk sybe sɯollar sæptæ:ʃynen kæstwq keriŋne:qter:

1) mantan ɯlata tɪɪ da:, kɯorat da: ɪecɪejkelere saŋa ispi:hek terinɪeqte:qter (переучет) ɔl ispi:hekteriger barɯ na:dala:q bɔprɯostarɯn barɯ killerɪeqte:qter ɯonna qa:lbat-ɔlɔqtɔ:q sibɪeʒeŋijeni ispi:hekti:r ʒɔnnɔruttan erejɪeqte:qter. bejelere kɪɪjan kɯormatɯn ɔŋɔrbɔt bɯollaqtarɯna kɯoratta:ʃɯ kemitɪetterten sybe kærdwqte:qter. (Якокркома, Горкома).

2) ɪecɪejke ylehittere sana:larɯn u:ran turan ylelɪeqte:qter, beje bejelerin ɯkkardɯlarɯgar ara:s yleleri tɔlɔrɔllɔrugar najɯlahu:larɯn tæryt sɯoq gɯunɪɪq tusta:qtar.

3) qɔmsɔmɯolestar qanna eme kelerde:q bararda:q bɯollaqtarɯna qaja:tar daʃanɯ a:n basta:n ɪecɪejkeleriger billen, ucɯottan (ispi:hekten) ubullɯoqta:qtar, ebeter atɯn sirten kelbit bɯollaqtarɯna ɪecɪejkeʃe kelen ucɯotka ki:rɪeqte:qter.

4) ɪecɪejkeler, sɔjɯ:s yrdyky kemitɪettere kærdy:r sibɪeʒeŋijelerin, brɪemete a:staʃɯna yleni mættætæryn bilen turan, bɔʒɔqtɔ:q kemiger tɔlɔrɔn killerɪeqte:qter.

5) tɪɪ ɪecɪejkeleriger, qɔmsɔmɯol ʒoku:skaj ɯokrukta:ʃɯ kemitɪete kærdy:r sibɪeʒeŋijetiger saqalɯ tɯlɯnan tɔlɔrullar kɯormanɯ terijɪeqte:q.

6) ɪecɪejkelerge ucɯot qajdaq turarɯn kærærgæ-isterge, sɯ:hala:q-qaltɯla:q bɯollaʃɯna ɔnu kænnærærgæ, sɔtɔru-sɔtɔru ɪecɪejkeler ʒɪɪlalarɯn erebi:sijelɪeqqe.

manna ulaqan ky:hynen kæmænæn kæstwqte:qter kemitɪetter plenu:mnarɯn silɪettere.

sana:bɯtɯn ere u:rammɯt ylele:teqpitine, bu whe: aqtɯllɯbɯt sɯollarɯ tɔlɔrɯoqput.

Н. Кочайский.

bihigi qaspɯtɯj.

qɔmsɔmɯol kin kemitɪetin bɯjɯl mu:s ustar ɯjdaʃɯ ucɯotunan sebɪeskej sɔjɯ:s yrdynen barɯta: qɔmsɔmjɯol ecɪejketin aqsa:na—67,174, qɔms. silɪene 20.26455, qandɯta:ta—120295, pijenɪer etere:te—45662, pijenɪerin aqsa:na—1725489, æktebrɪenekter—277632.

bihigi, saqa æræspy:blyketin yrdynen: ecɪejke aqsa:na—89, qɔmsɔmɯolga silɪeninen 185, qanʒɯdatɯnan 163. pijenɪer etere:te—62. pijenɪerin aqsa:na—1.826. æktæbrwnege—346.

qɔmsɔmɯl sebıeskej sɔju:hu kæmysky:rge.

bihigi sebıeskej sɔju:sputun æstæ:qtærbyt tægyryjen ba:j sadaŋɯ ikki kɯrgɯhɯ:tɯgar. qɔmsɔmɯollar inniki kekkeʃe turannar ba:jdarɯ kɯtta ɔqsusputtara. ɔccɔʃɔ ba:r ccgıen-cebdik qɔmsɔmɯollar barɯ seri: kyrgwmyger ɯt ɔttɔtugar sɯʎɜɯbɯttara. ba:j-ɜadaŋɯ ikki ɔqsuhu:ta u:rajan, sebıeskej sɔju:s ihiger ylehit æstæ:q tæry ɯra:sta:bɯtɯn kenne bihigi eder ɯccapput ky:hyn tymen: ɔlɔq ɔŋɔstu:tugar, sajdɯ: inniger mækkyher. ɔl de bɯollar kini umnubat bihigi æstæ:q ɔttɔtugar ɔlɔrɔrbutun, bihigi æstæ:qtærbyt qahan baʃarar. ylehit bahulɯkta:n ɔlɔrɔr—sebıeskej dɔjdutun yrdynen qa:nna:q ili:lerin dapsɯtarga baʃala:qtarɯn. kɯhɯl a:rmuja kekketin bæʃærgætær yleni qɔmsɔmɯl mættæppæt. qɔmsɔmɯl silıenneritten talan, seri:ge wrener ɔskɯolalarga ɯ:talɯ:r, seri: bælæqtæryn ɔŋɔrɔr, u:nan sɯʎɜar seri:ge erde:qtik kæmælæhær.

a:n dɔjdu yrdynen æræbæly:ssyje ɯtta:q ɔqsuhu:tugar qɔmsɔmɯl qaja da kyŋŋe belem. bili:ŋŋi, seri: ɜaʃɯrʃana billen erer kemiger, qɔmsɔmɯl yletin yhynen ky:hyrdwqte:q. seri:tten kæmyskeni: yleʃe kæmælæhwqte:q. ylehit bɯla:ha æstæ:qtæry kɯtta ɔqsuhu:ga ɯŋɯrdaʃɯna, belem bɯolu: bɯraʃɯ kura:naqtɯk tutan, sergeqtik sɯʎɜɯ:—eder ɯccat ebe:hinehe. sɔtɔru brıemenen æstæ:q kelıe sɯɔʃa dıen eremŋile:qtik eten, sɯŋŋalaŋ ɔlɔqput ɯhɯn dıen ta:ja sata:bakka ere kɯhɯl a:rmujanɯ bæʃærgætærgæ ylehit-ba:hɯnaj bɯ:a:ha ky:hy-kydeʃi tymer.

seri: etiŋin tɯha billen ererin kɯtaj ɔlɔʃuttan kæryller. ɔnnɔ, a:n dɔjdu syŋken ba:jdara „can-sɔ-lin“ ɯɔnna kenneki sirejin kennileen tuttummut „can-kaj-si:“ ŋadara:llarga kæmælæhæn kɯtaj æræbæly:ssyjetin yntyryterge baʃarallar. ba:jdar ky:sterin tymen kɯtaj æræbæly:ssyjetin utarɯ seri:lere, bihigi/ ulaqannɯk ta:rɯjar. kɯtaj æræbæly:ssyjete (can-kaj-si:) ŋadara:l taŋnaran berbititten, mælty: tyspyt kemiger tybehinne…, ba:jdar suda:rɯstɯbalara, sebıeskej sɔju:ska qa:n æstæ:q majgɯnnarɯn billeren ereller.

bihigi seri:ge baʃarbappɯt, bihigi sebıeskej sɔju:sput sɔʃɔtɔʃun ere ejeʃe baʃarar. ɔl ihin, ɔlɔrɔr sirbit kıeŋin yrdynen, a:rmɯjanɯ aʃɯjatan. 500 tɯhɯncanɯ ere qa:llarbɯta. ɔl yrdynen a:n dɔjdu ba:jdara bihigi ejeʃe baʃabɯtɯn dɔlgutallar, æhy sa:hɯ belemni:ller. ɔl ihin bihigi bili:ŋŋi brıemeʃe ɔlɔqputun ɔŋɔstɔr, wreqpitin—sajdɯ:bɯtɯn keŋeter ylebitin kɯtta teŋne:n bejebitin seri: ɜɯlatɯgar belemnıeqte:qpit.

seri:tten kæmyskener yleʃe kæmælæhær ɯbsastɯbaʃa (Осоавиахим) kæmælæhwqpyt.

qapɯta:lla:qtar — ba:jdar qa:ŋŋa baʃaran æhy tarda sɯtɯ:llarɯgar, sebıeskej sɔju:s kæmyskener ky:hyn kɯta:tɯnnararga, yby-ky:hy tymwqpyt!

bassabɯ:k ba:rtɯjatɯn kekketiger tula, bihigi eder ɯccat ky:spytyn tymen er de:qtik, æstæ:qpytyn epcim ky:hynen kæsswqpyt.

m. ɛubura:qun.

„seri:timsiji:“ dıen tuguj.

biligin sebıeskej sɔju:s ylehitin ba:hɯnajɯn seri:timsitıeqqe dıen sebıeskej bɯrabɯ:talɯstɯba, qɔmuŋu:s ba:rtɯja eten turallar. tɔʃɔ bihigi bu mannɯk sada:canɯ ɯlɯnnɯbɯt, tɔʃɔ biligin bu seri:timsiji: sada:cata ulaqannɯk kɯta:naqtɯk turarɯj?

a:n dɔjdu yrdyger bɯla:hɯ ylehit-ba:hɯnaj salajan ɔlɔrɔr sire dıen sɔʃɔtɔq sebıeskej arassɯja bɯolar, ɔnɔn a:n dɔjdu ba:j suda:rɯstɯbalara sebıeskej sɔju:hu syrde:qtik aba:hɯ kærælıæræ, sɯɔq gɯnnьqtarɯn baʃarallara kuru:k ula:tan iher. ɔnɔn qaja:n daʃanɯ sebıeskej sɔju:ska seri:nen kelellere billen turar sɯl. ɔl ihin sebıeskej sɔju:hu kæmysky:r-qarɯsɯhar na:datɯgar seri:timsiji: dıen bɯhɯ:nɯ ɔŋɔstɔn erebit.

„seri:timsiji:“ dıen bɯoltoqta:q bar-ɜɔŋŋɔ seri: wreʃin billeri:. seri: sa:tɯnan qajtaq ɯtarɯ, bili:ŋŋi seri: qajtaq bɯolarɯn, ba:j suda:rɯstɯbalarɯgar seri:ge qajtaq belemnenellerin, ara:s salgɯn seri:tiger qajtaq tuttarɯ, qajtaq seri:leheri, kɯhɯl a:rmɯjaʃa seri: brıemetiger qajtaq ahɯnan-taŋahɯnan, kælænæn-bilenen kæmælæhæry bilıeqte:qpit. bɯhatɯn etteqqe kɯhɯl salla:t wreter wreʃin barɯtɯn ɔlɔqtɔ:q ɜɔŋŋɔ billerıeq keriŋne:qpit. manɯ tɔlɔrɔrbut dıen bɯoltoqta:q ara:s bælæqtæry terijen bu whe: etillibiti billerıeqte:qpit, dakla:t kepse:n ɔŋɔrɔn, a:ʃar-balaʃaŋŋa bajьnaj ɯunnuk terijen kɯhɯl a:rmɯja wreʃin ɜɔŋŋɔ kærdæræn ɯɔnna kɯhɯl a:rmɯjaʃa ki:rer innine:ʃi wreʃi wretcn.

sebıeskej sɔju:s—qalɯn-elbeq ylehittere ba:hɯnajdara iti etillibiti barɯtɯn bilen satɯ:r kьjar bɯollaqtarɯna æstæ:qtærbyt tæhæ daʃanɯ ɯtta:q seri:lere bihigi ɔlɔqputun dɔlgutɯo sɯɔʃa.

№ 0027.

---

qɔmsɔmɯollar ɜıelerin ihiger wrenellerin tuhunan.

biliŋŋi birimeʃe ɔlɔqtɔ:q ŋesılıeŋŋe sebıeskej sɔju:s is—tas ɔlɔʃun bɯhɯ:tɯn—majgɯtɯn, bilerge ulaqannɯk baʃarar.

qɔmsɔmɯol su:ttara qɔmsɔmɯollar sajdɯ:lara yrdy:ryger ulaqannɯk kɯhanar. ɔnɔn qɔmsɔmɯollar ɔlɔq qajtaq baran iherin biler baʃatɯgar qahьtɯ kinigeni a:ʃan sajdallar. qɔmsɔmɯol silıetterin ɔttɔtugar ikki sɯl alʃas ba:r bɯolar:

bi:rdere: æjdæræ, wreqtere kьjbat ɔlus ulaqan ьraqan tɯllarda:q kinigeleri a:ʃan baran sьnatɯm kьjbakka bukkullan qa:lallar, sɯ:ha—sɯ:ha tɔlkujdu:llar. ɔnnuk! a:ʃɯ:ttan tuha taqqьqta:ʃaj ŋɔcɔ:t bɯolar.

ikkihe: sɔrɔq silıetter beli:tike bihıeqe na:data sɯɔq dıeq kurduk, kɯhalʃaʃa u:rummattar. me:le sɯlɜallar.

mannɯk bɯhɯ:larɯ sɯɔq kiner na:datɯgar ecıejke byrwte yleʃe ɯlɯnnьqta:q:

1. ecıejke silıettere bejeni sajɯnnarar, wreter tuhunan ɜıeleriger tæhæ yleli:llerin biler.

2. a:qpat silıen a:ʃar kɯhanar bɯolarɯgar æjdæty:, bɯha:ran bıeri:. kinigeni, qahьtɯ kьjan bulbat bɯollaʃɯma ɔnu ky:hy tymen bulan bıeri:, bular siri ɯjan billeri:

3. qaja silıen qajtaq kinigeni qannɯk bɔprɯohu ɔrduk tapta:n a:ʃarɯn bilerge kɯhanɯ:. ɔnnɔ bejetin æjæ kьjarɯgar sæbæ sɯɔʃu ebeter bukatɯm a:qpakka sæp kinigeleri a:ʃar bɯollaʃɯna sɯ:hatɯm bɯha:rɯ, a:ʃarga sæptæ:q kinigeleri ɯjan bıeri:.

qɔmsɔmɯollar ɔrduk ky:ste:qtik a:ʃьqta:qtar:

1. sebıeskej sɔju:s tas ættyger tɯɔq ba:rɯm, ɔmuk ba:jdara qajtaq bɯhɯ:lanan erellerin.

2. sebıeskej sɔju:hu kæmysky:rge belemneni: tuhatɯn anɯgɯ seri: tɯɔq ɜɜɜaqajda:q bɯolarɯn kinini utarɯ qajtaq ɔqsuharɯ.

3. sebıeskej sɔju:s tæhæ daʃanɯ ba:j suda:rɯstɯbalarɯn ɔttɔtugar sɔʃɔtɔʃun ere ylehit bahulɯktɯ:r s're bɯoltun ihɯn qajtaq ky:ste:qtik æræ y:nen, ɔlɔʃun tupsarɯnan iherin tuhunan. bu bɔprɯostarɯ caqcɯ alʃa:ha:bakka biler bɯollaqpuɯtuna bihigi suda:rɯstɯbabɯt erelle:q ɜɔnnɔrunan a:ʃɯllьqpɯt. ylehit ejele:q ɔlɔʃun inniger kæmyske:ccinen, qalbaŋna:bakka turarga sæptæ:q ɜɔnɯnan a:ʃɯnnьqpɯt.

И. С.

---

lrku:skaj kɯrakka ba:r rappa:k.

ulaqan yrdyk wreqqe wreter ɔskɯola „uŋibıersitıet“ dıen bɯolar. ɔl uŋibıersitıet accɯgɯj ɔʃɔtɔ, kɯra sala:ta rappa:k dıen bɯolar. rappa:k dıen ŋu:calɯ: tɯlɯ saqalɯ: taha:rdaqqa „ylehit ɔskɯolata“ bɯolar.

irku:skajda:ʃɯ rappa:kka 510 wremmite. ɔlɔrtɔn saqa siritten 33 kihi etibit. bu kelen iher ɜɯlga 40 kihi saqa siritten rappa:kka saŋa ki:rıeqte:q. ɔnɔn 73 bɯolabɯt, mantan kɯ:s ættæ yhwjeq ere.

rappa:k dıen ɔrtɔ wreʃi bytetterer ɔskɯola bɯolar. rappa:kka bu dɔjdu tьtɯn 7-6-5 kuru:pala:q ɔskɯolatɯn byterbit ɔʃɔlɔr ki:rıeqterin sæp.

rappa:kka ylehit itıenne ba:hɯnaj ɔʃɔlɔrɔ ki:reller. ba:j ɯl ɔʃɔlɔrɔ, wreqte:q, sulu:spanan i.tillen ɔlɔrɔr ɜɔn ɔʃɔlɔrɔ ɯlɯʃlɯbattar. rappa:kka 18-tan 35-ɣer dıeri sa:sta:ʃa ki:rer.

rappa:gɯbyterdeqqe yrdyk wreq ɔskɯolatɯgar—uŋibıersitıekke ekse:menc sɯɔq ɯlallar.

---

rappa:k wrener ɔʃɔʃɔ ɯjga 20 sy:s qaccɯnɯ bıerer. ɔl yrdynen saqa siritten 15-ti sy:s qaccɯnɯ ɯlabɯt. barɯta 35 sy:s qaccɯ bɯolar. bu qaccɯttan aha:n taŋna:n, ɜıe kɯortamɯn tælæ:n, qɯma:ʃɯ kinige atɯ:lahan, taŋaskɯn su:ttarar, eginne:n ɔlɔrɔʃun. ɔnɔn 35 sy:s qaccɯ ɯjga bet sɔrunan, bekke keccejdeqqe ti:jer.

ɔnnɔ ba:r saqa studıennarɯn prablьŋata eti:tinen bi:r wrener ɔʃɔ, bi:r ɯjga irku:skaj kɯrakka baccala:ʃɯ tuttɯɔqta:q:

1. ahɯlɯgar barь 17 sy:s 82 qaccɯ.

2. ɜıe kɯortamɯgar. ahɯn belenneteriger barь 10 sy:s.

3. taŋahɯn su:ttararɯgar, bejetin su:narɯgar barь 3 s. 83 q.

4. taŋahɯn atɯ:laharɯgar tiktereriger barь 7 s. 70 q.

5. atɯn kɯra ɔruskɯotugar ki:nɔ:ʃa. teatɯrga iŋin sɯɜɜarɯgar barь 2 s. 65 q. barɯta 42 sy:s.

bu surujbuttan accata sanɯ:r kihi kæstw di: sana:bappɯn. bu 42 sy:s sa:maj accɯgɯja bɯolar. ɔttɔn bihigi biligin ɯlabɯt ba:ra sɯɔʃa ɯjga 35 sy:hy. ɜe ɔl ihɯn bihigi ɔlɔrɔr ɔlɔqput mæltæhwr dıen etebit.

---

wretellere rappa:kka ycygej. bi:r da mæly:deni ɔʃɔlɔru kætytterbetter. bi:r da ca:hɯ wrete:cciler daʃanɯ kætyppetter. kyŋŋe lɔp-kurduk altalɯ: ca:hɯ wrenen turaʃɯn. wretelleriger qas pridmıet a:jɯ tuspa bibliɔtıeka ba:r. tuspa kabinıet ba:r. ucu:tallara erge elbeqtik ylele:bit sɔruktarɯn tɔlɔrɔr ɜɔn—ɔnɔn wreʃi kuhaʃan dıekke satammat.

tьhɯt.

---

sæbæ sɯɔq bɯhɯ:

(byly: ɯkuruga).

ŋɯrbaʃa ba:r qɔmsɔmɯol argaŋi:ssasɯjatɯn arajkɯmugar 6 qɔmsɔmɯol ecıejkete, ys pijenıer etere:te ba:r. manɯ barɯtɯn salajarga bɯjɯlgɯ ɜɯlga sekrete:rɯnen **arqɯ:p sa:bɯnap** pijenıer etere:tin salaja:ccɯtɯnan, sɔppa:rt ɔskɯola bastakɯ syhw ʃyn byterbit **semen mɔncu:run** dıen ɔŋɔhullubuttara. bɯjɯlgɯ, ɯkuruk 6 ɯs kemperıensijete kiniler ylelerin ɔttɔnɔn a:qpɯta, ɯɔnna atɯn kьjan tɔlɔrullubataq sɯollarɯ kenneki ættyger tɔlɔrɔrgɔ eppite.

kenneki kelen kærdæqqæ bu ɜɔmmut ylelere ulaqannɯk mættæ:byt. kemperıensije ɯjbɯt sɯollarɯttan bi:r daʃanɯ tɯɔlbataq. qata sa:s t. t. mɔncu:run sa:bɯnnɯ:n arɯgɯnɯ ekkireten ihe sɯlɜɯbɯttar. ɔnɔn ylelere mæltæ:bytynen a:ʃɯllɯbɯta. kinileri qampa:ŋŋɯja ɔŋɔrɔn arɯgɯlappɯt kihi—**ŋuk. qab. qa:bɯsap.** bejete ɔttɔ wreqte:q kihi.

mɔncu:run sa:bɯnnɯ:n qɔmsɔmɯol byly:te:ʃi kemitıetin, qamnaspɯtɯn bıerbete dıen sɯmɯjanan yŋse sɯlɜɯbɯttara.

mannɯk ɜɔn sæbæ sɯɔqtarɯnan a:ʃɯllan sa:bɯnap yletitten uhu:llubuta. anɯ mɔncu:runu ustarga sæp.

byly: ɯccata.

---

qajtaq mækkyhellerij.

bihigi bɔldu:jun tɔjɔŋŋɔ utarɯbɯt. sebıeskej sɔju:hu kæmyskwqpyt.

a:nglija qɔmsɔmɯolun ki:n kemitıetin sekrete:re t. rest eter: a:nglijaʃa ba:r qɔmuju:star, qɔmsɔmɯollar terijbit mi:tinnere, muŋŋaqtara ɯɔnnu:nan tuhɯnca ylehitteri musta, ylehit ba:rtɯjatɯn ihiger ba:r eder ɯccat, mın, eppit tɯllarbɯt syreʃer ɯlla. ɯn tɯhɯnca kihile:q mi:tiŋŋe ete turammɯn. sebıeskej sɔju:ska a:nglija terijbit yspyjwnneri kisteleŋinen sɯlɜar ɜɔnnɔru 20 kihini ɯtarga ɜy:lle:bıtterin aqtan aharbɯppar barɯ eʃerdeli: tystyler ylehitter „bet sæptæ:q ɜy:l dıen qahɯtas…lar“. „sebıeskej sɔju:hu a:ngl… seri:le:teʃinɔ, bihigi-qɔmsɔmɯollar bejebit suda:rɯstɯbabɯtɯgar a:nglijaʃa, bɔldu:juŋŋa utarɯ turɯɔqput“ dıen qɔmsɔmɯollar eppitteriger, ylehit ɯccata bihigi emıe ehigini kɯtta barьqpɯt dıen bi:r kɯolahɯnan qahɯta:ta.

a:nglija bɯrabɯ:talstɯbata sebıeskej sɔju:ska ylehit ɯccata bararɯn qa:jbɯtɯgar ylehit teriltelere utarɯ sana:larɯn ky:hyrtyler ɔnɔn ɔʃɔlɔr sebıeskej sɔju:ska kelen barallarɯna:ʃar, ylehiti kɯ:hɯpputtara buka a:nglija bɯrabɯ:talstɯbatɯgar ulaqannɯk turɯ di:r t. rest.

---

bihigi bɯra:ttarbɯt.

kɯtajga ylehit utarɯ tɯru:tuttan ɯla kɯtaj qɔmsɔmɯola ky:ske ula:tta. baltara: sɯlla:qqa kɯtaj qɔmsɔmɯola 10 tɯhɯnca ete, biligin 40 tɯhɯnca bɯolla. pıeŋıer teriltetiger 120 tɯhɯnca ɔʃɔ ba:r

---

ita:lija ɔmuk ylehite.

sebıeskej sɔju:s brestebi:tellere ri:m kɯrakka (ita:lija ki:n kɯrata) ɔlɔrdɔqtɔruna ita:lija ylehitteritten, yrdyk wreqqe wrene sɯʎɜa:ccɯlarɯttan bet ygys suruk kelbit ɔnnɔ barɯtɯgar t. bɯojkap barsa:ba kɯrakka ba:jdar teriltelerinen ælbytyn ahɯjan abarallar.

timir sɔbɯotuna:ʃɯ ikki sy:s ylehit a:tɯttan kelbıt surukka bu kurduk etillibit: „ba:jdar sebıeskej sɔju:hu ɔqsɔr suturuktara bihigini kɯtta ɔqsɔr. sebıeskej sɔju:s a:n dɔjdu ylehite ba:j battalɯttan taqqarɯ̃n belıete bɯolar. a:n dɔjdu ylehitteritten ɔjuccu daʃanɯ ɔlɔrdɔrbut barɯ ky:spytyn tymemmit sebıeskej sɔju:hu aʎɜatarga sanammɯttarɯ utarɯ barьqpɯt“ dıen.

---

wreq ɔʃɔlɔrɔ mækkyheller.

kɯtajga, sanqaj kɯrakka er ɔʃɔ wrener institu:tun bi:r ucu:talɯn qɔmuŋu:stɯ: sana:la:q dıen uhulan kebispitteriger wreq ɔʃɔlɔrun kemitıettere sɔbustɯopka ɔŋɔ:ttɔr. ɔl ɔskɯolaʃa saŋa anammɯt dirıekteri ɔʃɔlɔr y:ren kebispitter. ɔskɯolaʃa saŋa bere:degi ɔŋɔttɔrɔ:ru pɔli:ssijeni ɯ:ppɯttara ulaqa ɔʃɔlɔru tuppɯt.

qɔmsɔmɯlga qɔlbɔhu:

(muɲɲaq bɔrɔtɔkɯolun kerıete).

mɔtɔrusput ɯlattar
muɲɲustubuttar,—
tœlœnnœ:q twster
tymse:qte:bitter.
cɯra:n tıƅha
cugda:rda...
sekrete:r tɯlɯnan
seherge:te:
— taba:rɯsta:r, ɔlɔruŋ!
biligin, ʒe,
tala tardɯŋ
birisside:telle!
— ɯturap bɯllun!—dıen
ɯn ili: ada:rɯjda...
— ɔʃɔlɔ:r!...astɯm!—dıen
ɔl kihi ajda:rda.—
— bebıeskebitiger biligin
bıes bɔppurɯɔs ba:r.
ulattɯ:r, taʃa:ttɯ:r
ɯccattarbɯt turallar.
— dakla:ttɯ:rga tɯlɯ
taba:rɯs tabɯtallɯ:rapka
salajabɯn,—dıen
saɲarda birisside:tel.
— „dɔʃɔttɔ:r, min
tula:jaq ɲuku:s
sɔju:ska kœrdœhœr
surugun a:ʃɯ:m:
— „a:tɯm—akɯ:ma,
aʃam œlbyte.
araspa:ɲɲam—a:lap,
anaʃtum sɯq.
— ɔttɔn sa:hɯm—
ɯn twrdym,
ɔt ɔqsɔbun,
ɔskɯolaʃa wrenebin.
— aʃɯsta:qpɯttan ɯla
arʒama:skɯ atɯ:hɯkka
as taɲas inniger
atɯ:lanan ɔlɔ:ttum.
— suɲɲara, mœʃœrœ,
sıƅaa sɯguɲɲaq
sɯrɯtumnarar bɯolara,
sɯnda:hɯmmɯn sɯ:jara...
— illere: sɯlla:qqa
ehigini, qɔmsɔmɯolu,
eheʃitin—lıeɲini
istibitim, bilbitim.
— battammɯtɯ ba:hɯr-
bɯtɯ,
bahɯn kœtœʃœ:coy
bassabɯ:k ba:rtɯja
ba:rɯn istibitim.
— sy:ry:le:q syreʃim
sœrœ:byt sıƅptarɯn
swrwʃyn baʃarbɯta,
sy:rwʃyn sana:bɯta.
— ebigi kɯnakkɯt
ihiger ki:remmin
iŋsele:q ereji
esihıem dıebitim.
— kɯ:hɯdan kɯ:mnanan,
ɯɔʃuran ɯttanan,
kɯhɯlga kɯttɯhar
ɔrɔjbɔr tyspyte...
— tɔrgɯɔmsuk tɔjɔntɔn
tumanna:q ty:ŋŋe
turammɯn kɯpputum.
tu:jullubat ʒɔllɔmmutum.
— ucu:talga kelbitim,
ɔskɯolaʃa ukputa.
«uru:cukanan» surujar
„u:cuɲɲu:k“ bɯolbutum,
— qɔjuta:n kœrwbyt
qɔmɔltɔm ɔluhun,—
kuccuguj sa:stanan
qɔmsɔmɯoles bɯolbataʃɯm...
— kere taba:rɯsta:r!
kemim, ʒe, kelle:
ki:rıeʃim dıemmin
kirıeti: turabɯn.
— surujan suburuttum...
sɔllɔŋŋɔ:q ba:jdarɯ
sɔjutar tɔlkujtan
suturugum kɯhɯjda.
— ubaja ɔlɔrɔbun!..
ɔʃɔlɔ:r, mi:gin
urujda:q sɔju:ska
uga ɔqsɔ:qtɔ:ŋ!
— ereniŋ, iteʃejiŋ,
erejdemmit syreʃim
ehigini kɯtta!..
iii: battɯ:bɯn.
— ataʃastabɯlɯm ara:rbɯt
atɯ:hɯttan abarbɯt,
a:laj syreq:te:q
a:lap „ɲuku:s“.
ɔʃɔlɔr barɯlara
ɔjɔn turdular,
urujda:n, ajqalla:n,
ɯolu ɯllɯlar.
— mannɯk taba:rɯ:s—
bastɯŋ qɔmsɔmɯol,
ba:jdarɯ kɯmpɯ:lɯ:r
bataspɯt bɯoluɔʃa,
— sir dɔjdu sisiŋnerin
siŋneri teber
tergen bɯoluɔʃa—
destiler ɔʃɔlɔr.
sabɯta ibirer
satala:q caʃɯlʃannɯ:
saharqaj qaraqtar
sanda:ra ubajdɯlar.
bɔppurɯɔs kennitten,
bu:lsa kerıete,
burʃacɯjar tyrgennik
bɔppurɯɔstar bardɯlar.
sirejitten kœlœhynyn
sekrete:r sɔtunna.
kuhaʃan surukta:q
kuma:ʃɯnɯ a:qta:
— min a:tɯm—sıolɯm
meqe:le bestrikıep.
bergehele:q ɔjɔqtɔ:qpun.
mi:ner atta:qpɯm.
— bıes bıele:qpin,
bi:r ʒıele:qpin.
bintıepke sa:la:qpɯn.
mıerem—„barasla:bnaj“.
— te:tem aʃabɯ:t
ti:pte:bit kihini
tıejbitterin kœmsœ:t
ti:pte:n œlbyte...
— ma-mam ba:r,
baha:rga tɔrgujdu:r;
bassabɯ:ktɯ: etteqqe—
barɯstanan ahɯ:r.
— ma:mabɯn kɯtta (sin)
majgɯbɯt tapsɯba:t:
bassabɯ:k kihibin.
ba:cɯkanɯ kerıesti:bit,
barɯ bi:rge ɔlɔrɔbut.
— tɯɔq daʃanɯ
dɯɔnna:q dɯɔhunaska
sɯsta ilikpin,
sɯtabɯn, ahɯ:bɯn...
— ɯbsastɯbaʃa tuhala:q
ulaqan dɯɔhunaska
umɲana:jamɯj dıemmin
ɔʃɔ sɔju:har ki:rebin.
— mi:gin ebigi
billigit, kœrdygyt.
biligin ɯlɯŋ.
meqe:le bestrikıep.
birisside:tel ette:
bestrikıebi bihigi,
biller birici:nele:q
„messe:ni“ kelen
bejebitiger kɯtarbappɯt!
qa:rda:rɯ·gɯmmɯt
qalla:n kurduk,
qaraqtar, sirejder
qa:nnara qara:rda,
sabra:ɲɯja ʒɔnɔ
salaŋ ili:ni
sarbatan taʃa:ran
sapsɯrjan kebistiler.
bestrikıep, biligin
bihıeqeʃe ki:reriŋ
bige mehejde:ʃin
billeʃiŋ bɯolɯ.

ellej ɯra:ŋqajap.

---

kulga:qqɯn cœrœt, qaraqqɯn caʃɯlɯt
kura:naq bɯra:ʃɯ kutun dɔʃɔrum

---

qa:ŋŋa baʃarbappɯt!
tɯ:ttaqqɯtɯma—
kœŋyl ɔlɔqputun
kœmyskenıeqpit.

b. majakɯbskaj

ɯrıƅ.

sɯrdɯk kœr kymmyt
sɯʒa:ja kœrbyt,
ala:spɯt tıƅbɯt
ajɯlgɯ ajbɯt
kɯhɯl ɯt sulus,
kɯ:s-simeq—kœŋyl
kynde:re kœppyt,
kylymny: kylbyt

a:n iɲe dɔjdu
alʃɯsta:q ɔrdu:
ujguta turbut,
uru:jdu: tɯjbut
ylehit nɔrɯt,
y:ner ky:s ɯccat,
tujgun ʒɔl ɔlɔq
tuta:ʃa bɯolbut.

abaʃinskaj.

---

ylehit.

ylehit kɯhɯl œrœgœj,
qatan qaqaj ʒœhœgœj
sɯlɯnan-ʒɯlɯnan œhœ:n,
sɯmarɯnan dœrbœjœn
iɲe dɔjdu timir sıƅbɯn
ilʒi tɯ:llan turabɯn.
kyn sardaɲala:q sɯrdɯ-
gɯn,
kydeq kœŋyl sargɯtɯn
tœlkœlœ:q iɲe dɔjduga
tœlœ tardan tarʃata
uruj ajqal alʃɯ:bɯn,
ujgu tuskul ɯllɯ:bɯn.
bygyn kœŋyl, sɯrdɯk as-
tɯm,
bygyn ʒɔl-sɔrgu ajdɯm...
sassɯm, sassɯn ɯra:s sɯr-
dɯk
sargɯ tuskul arɯlɯk
ille:q ɔlɔʃu ɔʃɔrɯm,
ikki ataʃɯ ʒɔllɯm!

abaʃi:nskaj.

---

tɯɔʃa daʃanɯ sɯɔq ɔʃɔlɔr ʒıelere.

bɯlɯrgɯ akkɯ:raj da:ca-tɯgar ɔlɔrɔllɔr 20 ɔʃɔ. ɔʃɔlɔr kyŋŋe bi:rde kwlge, su:nal-lar. (u:nu qarbɯ:rga ulaqan-nɯk wremmit ɔʃɔlɔr ba:llar). kwgynen balɯktɯ:llar, mɔq-sɯ, sy:ry:-kœty: ɔ:ɲɲu:tun ɔ:ɲɲu:llar. ebıettıeqterin inni-ne bara:tɯnan qa:mallar. muɲ-ɲustan ɯllɯ:-tɯɔja ɔ:ɲɲu:llar (ɔrduk ikki tata:r ɔʃɔtɔ ycy-gej ɯrıƅhɯttar). ɔʃɔlɔru kɯt-ta sehergesteqqe, bɔrɯta urut muɲnanan, qɔtɔn kihi-te bɯolan, burduk tardan, ara:s battalga, kuhaʃan tɯlga œskœ sɯlʒɔmbɯttarɯn kep-siller. ygystere i:tillibit ʒɔn-nɔrun battalɯgar tulujbakka kyre:n, ebeter ɔlɔqtɔ:q qɔm-sɔmɯollar kɯhampɯlarɯnan bu dɔjdunu bulbuttar. ɔʃɔ baraqsan, muɲnanan ɔlɔrbu-tun, kɯrbanarɯn, wʃyllerin sɔɲujan ɔlɔrɔn kepse:n baran bu dɔjduga qajtaq cebdiktik, belem wreqqe, ʒıeʃe, aska, kœrgœ-narga sɯlʒarɯn kep-se:n sireje-qaraʃa mice:rden sɯrdɯ: tyhere—kihi syre-ʃin wrder. ama bu eristi:n ula:ttaʃɯna, battal, sɔr-muɲ syterin inniger qalbaɲna:bat buqatɯ:r bɯola: inj dıen sana: kœtœn tyher.

bere:dek ca:ha, ʒahal kœ-ry:-isti: ycygejin ky:hynen, ɔttɔ. uruku i:tillibittere kuha-ʃana bet bɯolan, aʃɯjaq, ula-qan kuru:baj menik ɔʃɔlɔr ba:llar. is bere:degi ʒahaja:c-cɯ t. kyly:cykyn ɯst. (ucu-tal tıeqn. wrene:cci) buruj-da:q ɔʃɔlɔru bejetiger ɯlan tœhœ eme œr sehergeher. ɔntukata bet bɯha:rɯla:q, ɔʃɔ œjyger tyher bɯolar. kini bɯha:ran bıettin kenne i:ssi-bit ɔʃɔlɔr taqsan ejele:q baʃa-jɯtɯk ɔ:ɲɲɔ:butunan baral-lar. ɔʃɔlɔr t. kyly:cykyny syrde:qtik taptɯ:llar, ɔnɔn tɯlɯnʒisteller. ɯbsaj ʒaha-ja:ccɯlara t. pa:ller eme bet ʒahalla:q, sɯmnaʃas kihi ty-bespit. ɔnɔn bu ɔʃɔlɔr sɔtɔru bɯhɯ:lara kœny:hy.

ɲukulaj mɯordinap.

---

qɔmsɔmɯollar ɔɲɔcɔnɔn ustar ʒa:r-bajɯ:ta terijiŋ ekkitin qa:ŋŋɯtɯ cebdigirdiŋ.

eder ɯccat ɔt yletin bɯ:hɯgar sɯɲɲa-laŋkemigerɔ:ɲɲɔ:n-kylen œryle:n qa:lɯqta:q.

---

wreʃe sɯɔq muɲa.

kwq ɯna:r sajɯn bi:r cu:mpu ɯra:s kyne, „kɯlbiti-barbɯtɯ kere ʒyhynynen“ wrder qatɯŋ caraŋ ardajda:q tœgyrycœy ti-tirik masta:q ala:s sir ɔttɔtu-gar, ɔqsu: balaʃan tahɯgar ik-ki kɯra sy:re sɯʎʒar ɔʃɔlɔr ɯnaq berbe:kejinen ɔ:ɲɲu sɯʎ-ʒallar.

caraŋ ɔju:r ihitten emiske, ɯra:s sɔʃus taɲasta:q-sapta:q ɔʃɔ ulaqan sɔlunna:q kihi bɯ-hɯ:tɯnan œrœ bœtwqte:n ke-len: „ɔʃɔlɔ:r! min taba:qqa wrennim e:, ʒe tɯɔq da ɔlus bet, asas sa:qɯr kurduk, tar-dıƅʃɯŋ ere“ dıete. ɔʃɔlɔr ɔ:ɲ-ɲu:larɯn u:ratan, qa:msan ta-lɯrda:n kelen „ce aʃal ere tar-dıƅq“ di:, di: delbi badara:n bɯolbut ɯtɯstarɯn neleten turdular—„ce:-re, ehigi qam-sata buluŋ ere, mıeqe ba:r da bɯolɯ dɔʃɔr“.

bi:r ɯol ɔnu iste:t, ʒıe dıeki, aɲa:r ili:tinen sarɯ: ɯsta:nɯm saʃa[illegible]tuan, sy:ren saltarɯja turda. cɔcumca bɯo-la:t, bi:r mutuk ɔbɔccɔnu tup-putunan ɯl bu aʃɯla:n-meɲile:n sɯ:ŋɯn tɯɔra-ma:rɯ sɔttɔn iherin kœrœn ɯlattar sirejdere-qaraqtara wrbyt ʒyhynynen caʃɯlɯja tyste. sɔlunna:q kel-bit mɔtɔ:rɔ:s ɔburgu sıebin ty-geʃitten qahan-qahan bi:r qamsa qɔlɔburda:q taba:q bɯorun ta-ha:ra tohujda. ɔʃɔlɔr tɯɔq ere ytw ahɯ ahıƅq ʒɔn bɯhɯ:tɯ-nan dɔʃɔrdɔrun ili:tin-ataʃɯn keti: turdular. „mɔtɔrɔ:s“ ta-ba:ʃɯn ɔbɔccɔtugar u:rda ɯn-na „qaja dɔʃɔttɔ:r, anɯ ispi:s-kebit sɯɔq ebit, aʃala ɔqsuŋ, biligin ʒe ahıƅqpɯt ete, baraq-sanɯ“ dıete. acɯguj ɯl ɔnnɔ ɔjdɔ. œr kimmete, aʃɯjaq is-pi:ske masta:q, aʎʒammɯt is-pi:ske qa:tɯm qacɯgurɯatan aʃalla. ʒe taba:qtarɯn aʃɯla:n-meɲile:n kerihen tardan kebis-tiler. astɯmmakka—bɯtɯktara ubajan qa:lla. „mɔtɔrɔ:s“ eris-ti:n sereje ɔʃusta „iɲeʃit taba:-ʃɯttan ɯɔran taba:rɯŋ“ dıete. anara: ikki ɯl beje-bejeleriger sele:nnehe turdular. ubaja uj-banɯ taha:r — di:r, bi:rdere «iɲeʃitten kuttammat kihi en bar» dıete. ɔntɔn kenneki al-bɯnna:nnar, ygys taba:ʃɯ ki-nıeqe tattarıƅq bɯolan kɯra ɯl erejde:ʃi ɯ:ttɯlar. ɯl barɯ:tɯ-gar ulaqan kɯttalla:q sɯolga baran iher kihi bɯhɯ:tɯnan argɯ:j-aʃaj saltarɯja turda. uta:kkɯ bɯolbata wren-kœtœn bi:r sappɯja taba:ʃɯ salɯbɯ-rappɯtɯnan ti:jen kelle. ula-qannara „mɔtɔrɔ:s“ asta:bɯtɯ-nan barda. œly: bɔʎʒɔqtɔ:q kihi iherin kœrdyler. ɔbɔccɔlɔ:q ta-ba:qtarɯn ɯrba:qɯlarɯgar sœ-ry: tupputunan ɔttɔ:q qaha: ihiger ɔjɔŋ ki:ren sastɯlar...

cɔcumca bɯola:t bili: ɔttɔ:q qaha:, cugas turar ampa:rdɯ:n ubajan ajda:n bɯolla.

* * *

taba:q bukatɯn bɯstan, bɯ:n-tata bɔppu:da arɯ:ga nehi:le „ʒɔllɔ:q“ kihıeqe kœstœr bɯol-but. kihi ykse taba:ʃɯ bulan tardɯmna qamsaʃa ara:s ɔtu-mahɯ u:ran tardar idelemmit. ɔntɔn sœtœl ıƅrɯ: ɔburgu kıƅjɯ:ta ʒe ɔrduk syrdemmit.

* * *

bi:r samnɯbɯt saqa balaʃa-nɯn ihiger, keteʃeri:n ɔrɔŋŋɔ bejetin kıƅmmat bɯolbut, kœ-rœrtœn syrde:q ʒybynnemmit er kihi tɯ:nɯm bɯʎʒahan bœ-twqty:-bœtwqty: œlœ:ry sɯtar. œr bɯola bɯola erge tɯɔhu tep-sibit kurduk, qardɯrgɯ:-qar-dɯrgɯ: iriɲele:q qa:nɯnan sɯ-ɲaha ʃannɯgar sille:n kebihe sɯppɯta.

iti ajɯ:la:q bɯolbu:t bi: maɲnaj kepse:bit „mɔtɔrɔs“, ɯolbut ula:ppɯta ebit. bu ʒa:bɯlana sɯtan a:spɯt sɯllarɯn, ɔʃɔ bɯolan tœrœ:n-wske:n sɯʎʒɯ-bɯtum tyɪl-bit kurduk œjyger ɔʃɯstara sɯtta. tillen abɯra-na:rɯ, tœhœ-eme ɔju:ŋŋa aʃa-bɯkka sɯʎʒa sata:n baran, ɯk-sa:n lɯɔqtu:rga tıejillen ba:ttɯ-gar—„ara:hɯ taba:q ɔɲɔstɔn tappɯtɯŋ kihiıe dɯɔ? ıƅʎʒa:t sɔtɔru kelbitiŋ bɯollar em kıƅjıƅ ete, qɔjuta:bɯkkɯn“ dıebitin œidy: hıerde.

kihi iste-istibet kine ihin tygeʃitten meɲijen „tuka:m“ dıebit saɲatɯgar, qaɲas dıekit-ten bi:r, tɔrbɔs ɯsta:nna:q, mɔrɔjbut, ɯncala:q ɯl tɯɔq ere mahɯ tupputunan argɯ:j aʃaj kelen attɯgar ɔlɔrdɔ. „mɔtɔ-rɔ:s“ syrde:q sɯmnaʃas baʃajɯ-tɯk kœrœn kebihen baran „tuka:m! bu min œlœ:ry sɯtan biligin kelen œjdœnnym. min menik-aka:rɯ ɔʃɔ sɯʎʒammɯn, maɲnaj ɔ:ɲɲɔ:n taba:ʃɯ tar-dammɯn, wrenen qa:lammɯn qajtaq muɲnanarbɯn kœrœ-ryŋ... ara:hɯ tardar etim... ɔt-tɔn bu ajɯla:q bɯollum! en ta-ba:qsɯt ere bɯoluma, qata bejeŋ kibini wreter kihi bɯola:r. ʒa-daŋɯbɯm kerejbekke, ʒɔŋŋɔ kœʃyjen ejigin ɔskɯolaʃa bıe-rıeq bɯoltum ɯnna bu ɯmɯstum, ejigin tula:jaq... dıen ihen bœ-tœn baran sirejin kıer qajɯsta. ʒıe ihe urukutun kurduk im-ɲim barda.

ʒɔqu.

t. ɔqulwpkap bwtyr.

t. ɔqulwpkap sellik ælyːge ɯllaran, bet ær muŋnanan baran, ɔt ɯjɯn 4-s kynyger ællæ. bejete senɪe ɪɪl ɔʃɔtɔ ete, berqejeːnskej ɯkrukka bet kɯra saːhɯttan qɔmsɔmɯɔlga kiːrbite. berqejeːnskej kɯratɯ yryŋner tulalaːn sɯrɯttaqtarɯna, t. ɔqulwpkap kɯhɯllarga qɔlbɔhɔn erdeːqtik ɔqsusputa. bet kɯtaːnaq kynnerge, eder pijenɪerder ɔttɔlɔrugar yleleːbite. kuruːk behɪelej bejete, kyːsteːqtik yleleːn sɯrɯttaʃɯna, sellik ælyː qatanan, kinini bihigitten araːrda, kyndy dɔʃɔrbut—ɔqulwpkap. en yleliː sɯlɜan ɔqtubut, yle ʃin, bihi siteri yleleqpit, sɯrdɯk sɔssialiːsma ɔlɔʃɔr tiːjerge, en kurduk erdeːqtik mækkyhwqpyt dɪen kerɪes tɯlbɯtɯn bɪerebit.

qɔtuʃular.

kuruːpalaːq ɔskɯɔlanɯ byteːreːt, kɯɔrakka uɐuːtal ɔskɯɔlatɯgar wrene kiːrbite. 1925 s. sajɯn qɔmsɔmɯɔlga kiːreːt nehilɪek ihiger nɔlɯɔkka, ɯhɪɐqqa meːle kɯbanan yleleːbite.

kɯɔrakka ikki sɯl tuqarɯ, uluːska daʃanɯ biːrge wremmit, birge sɯlaɯbɯt dɔʃɔttɔrɔ, kini iːsse-etihe, kuhaʃannɯk tutta sɯlɜara dɪeni bilbeppit. araj kuruːk wre—kœtæ, ylelɪen—wrenɪen baʃara sɯlɜar bɯɔlara. ælæksæj, ɯrɪɐnɯ—tɔjugu taptɯːr ete. bejetitten qɔhɔːn suruːjar. ɔʃɔlɔr surunaːllarɯgar bɪerere. kini tœræːbyt uluːhugar wreqteːq uccat bet aʃɯjaq. kini uluːska taqsan tɯɔq eme sɯrdatɯː yleni ylelɪen meːle baʃarara.

kɯɔrattaːʃɯ ɜypsyn uccatɯn bælæʃær kyːsteːqtik yleleːbite.

ælæksæj. kenneki ættyger ketetiːleːq kihi ɯmsa tyste...

aʃɯjaq qɔnuːktaːʃɯta „qɔl bɔskɔ" yleliː bet cegɪen kurduk sɯlɜɯbɯta. ɔl ælyː kylyːte ebit.

kinini „qaːn aʃɯjuːr" „sellik" ælyː ys qɔnuk ihiger bulgu særæːn bihigitten araːr dɯlar, ytw dɔʃɔrbut.

ælæksæj, yːnen—wskeːn, ihen ælæn ɔʃutta...

kylyːcykyːn.

kandraːtɯjap ælæksæj.

bɯjɯl, ɔt ɯjɯn 9 kynyger ællæ. t. kandraːtɯjap tœræːbytn 1907 s. ɜypsyn uluːhugar, najakɯ nehilɪeger. ɜaɜaŋɯ ɪltan. ɜypsyŋe 4

mɪereni utarɯ turuː.

qɔmsɔmɯɔl ylete kyːhyrde. qɔmsɔmɯɔl uluːska ɯbsastɯbaʃa yleliːr, beliːtike caːhɯnan sajdɯːta ulaːtta eŋin diːbit. iti barɯta kɯɜɜɯk. ɔl gɯnan baran mɪereni utarɯ, seriːtimsijiː tustarɯnan yleler uluːska ulaqan mæltœqtær.

qɔlɔburun ɯlan etteqqe curapcɯ (bɔturuːskaj uluːs) ɪecɪejketiger bɯjɯlgɯ kɯhɯn ustatɯgar ɯbsaja 2-3 daklaːd bɯɔlla, ɔl daʃanɯ bet bɯhaːrɯːta sɯɔq „taŋara baːjdarga kœmælæhær" „ɔruhustuba" dɪen tɯɔq bɯraːhɯŋŋɯgɯj eŋin dɪen. „sɔnqɔsuː" (meŋe uluːha) ɪecɪejketin ylete emɪe iti teŋe.

uluːs qɔmsɔmɯɔllarɯttan „taŋara baːr dɯɔ?" dɪeteqqe „sɯq" diːller, ɔl ereːri sɯɔʃɯn kɪɐjan bɯhaːran bɪerbetter. iti barɯta yle mæltœʃyn kœrdærær. biliːŋŋi birɪemeʃe „iteʃelleːqter" teriltelere uccakka sɯstara bet qɔmɔltɔlɔːq sɯl. ɔlɔqtɔːq nesilɪeŋŋijeʃe mɪere teriltelere amɪe kyːhyreller, «iteʃejeːcciler» kelektiːptere teriltelere mæltwqteːʃej kyːhyren iheller. itileri kɯtta mækkyherge sœptæːq aguɯtaːssɯja kyːhyryːte naːda. ɔlɔqtɔːq uluːs ɪecɪejkelere bet sereqteːqtik, iteʃejeːcciler æhyrgeter ɔlus sudurgutuk bɯhɯːlammakka ere, mɪereni utarɯ yleni kyːhyrderi bastɯŋ yleleriger aːʃɯnnɪɐqtaːqtar.

bu yle bet sereqteːʃin ɪɐraqanɯŋ bɯhɯːtɯnan biːr ɪecɪejke sanaːbɯcca ɯːtɯmmɯta sɯːhata-qaltɯta ygys bɯɔlɯɔ, ɔnɔn tus-tuspa ɪecɪejkeler beje-bejelerin ylelerin bilsɪeqteːqter. ɔl inniger: 1. ɔrɔjɯɔnunan ɪecɪejkeler agɯɯtaːssɯja caːhɯnan ylehittere tymsen sybelerin qɔlbɯɔqtaːqtar. 2. mɪereni utarɯ ylete qajtaq bɯhɯːlaːqtɯk baran ihellere, yleʃe tɯɔq ɔrduk mehejdiːre eŋin «qɔtugu uccat» qahɪɐkka surɯllar bɯɔlɯɔqtaːq—ɔntɔn kœrœn ɪecɪejkeler wrenɪeqteːqter.

Р.И.М.

cɯːcɯmaq ɔskɯɔlata.

(taːtta uluːha).

bet œrtœn baːr ɔskɯɔla. biligin 6 kruːpalaːq. wreq taqqar sire—kinitten atɯm ɔskɯɔlaʃa kiːrbit ɔʃɔ, bet kuhaʃannɯk wremmet. wrener ɔʃɔtɔ 150-ca bɯɔlar. bu kinen baran biːr ulaqan iteʃehe dɪen qɔmsɔmɯɔl, pijenɪer teriltelere kɪɐjan ɔŋɔhullubattar. 1924-25 s. s. 6 ɔʃɔ qɔmsɔmɯɔlga kiːrbite, ɯnna daʃanɯ kiːrɪeq bɯhɯːlaːq etiler. bulɯrɯːn 16-17 ɔʃɔ pijenɪerge kiːrbite. iti ɔʃɔlɔr kiːrbittere eŗe baːr, ɯnna tɯɔq da yle eŋin caːha dɪen sɯɔq. 7 kœstœːq uluːs kiːniger ɔlɔrɔr baːrtɯja qɔmsɔmɯɔl teriltelere tɯɔq daʃanɯ bɯhaːrɯːlaːq salaltanɯ ɔŋɔrbɔttɔrɯttan, iti kurduk, ɔʃɔlɔr bejelerin baʃalara kyːhyneŋ terille satɯː-satɯː ɯmuːllaŋ qaːlallara ulaqan qɔmɔltɔlɔːq sɯl.

„amma accɯgyja".

uluːs ɪecɪejkelerin ɔlɔqtɔruttan.

ɪecɪejke uhugunna ere, site tura ilik.

(ælwqyme).

„kɯːllaːqqa" ɯkrug ustatɯnan bastaːn qɔmsɔmɯɔl terillibite 40-ca silɪen baːra. biligin kœrdæqqæ ælwqyme ɯkrugar saːmaj mæltæq ɪecɪejke bɯɔlaːqtaːbɯt. ɔl urukku ættyger qɔmsɔmɯɔl, baːrtɯja ɯkruktaːʃɯ kemitɪettere salaltalara sɯɔʃuttan. ycygej aʃaj ylehit taʃɯstaʃɯma sɯʎɜaːn ɯlan ihelleritten. bɯjɯl kulun tutartan ylete arɯːcca bɯɔlan erer 12-13 silɪenneːq. nedɪeleʃe biːrde muŋŋaq bɯɔlar. twt wreʃe s silɪeni twt wreqteːq silɪennen wretterergge ɔŋɔrdular beliːtike ɔskɯɔlatɯgar aʃɯs qɔmsɔmɯɔl wrenne. ikkite beliːtikeni biliːnen sɯssɯː kɪeheːni ɔŋɔrdular.

manan kœrdæqqæ saŋardɯː uhuktan ereller. qɔmsɔmɯɔl ɯkr. kemitɪete ikkihin ututuma, sœhwʃer turɯɔr!!!

dælyhɯn uga.

yle kuhaʃan.

(ælwqyme ɯkruga).

„keːcci" ecɪejkete 7-8 silɪenneːq, ɔl ihiger kɯːs biːrde sɯɔq. ylelere kuhaʃan. analla:q, qamnastaːq ylehit sɯɔq, bejelere muŋnalallar. silɪettere barɯ kɯra saːstaːq ɔʃɔlɔr. qɔmsɔmɯɔlga kiːrɪeq ɔʃɔlɔr yle kuhaʃanɯttan kiːrbetter. bartɯja salaltata dɪen sɯɔq.

ecɪejke bejetin ihiger daʃanɯ tas daʃanɯ uccat ɔttɔtugar iːti sajdɯː ylete dɪen sɯɔq. kœhæ sɯlɜar beliːtike ɔskɯɔlatɯgar 3-4 kihi sɯlɜan ihen, bereːdek sɯɔʃuttan, aːŋŋa sɯlɜɯbataqtara. ɯbsastɯba ylete dɪen emɪe sɯɔq. bu ecɪejke ylete tupsɯɔq ete:

1) kɪɐjɯːlaːq sekreteːri anaːtar.

2) iːtilliː yleni terijder:

3) qɔmsɔmɯɔlga, ylelɪeq sajdɯːlaːq ɔʃɔlɔr, kɯrgɯttar kiːrellerin terijder.

4) baːrtɯja, qɔmsɔmɯɔl ɯkuruktaːʃɯ kemitɪettere ɯjɯː-kerdiː ɔŋɔrɔn kuhamŋɯmɯ kyːhyːtteller.

„dælyhɯn uga".

yle tupsan erer.

(bɔrɔʃɔn qɔmsɔmɯɔla).

nehilɪek muŋŋaqtarɯgar dakalaːt ɔŋɔttɔːbuttara. dakalaːt, spekteːq ɔŋɔrɔn ecɪejke ulaqan ɜɔnu kɯtta sitimnehi kɪeheː (смычка) terijbittere.

ecɪejke kuhamŋɯtɯnan, ɔskɯɔla ihiger „kɯːs bælæʃæ" ɯnna „bejeni cebdigirder" (физкультура) bælæʃæ terillibittere. ecɪejke silɪettere, kyhyn, sebɪet bɯːbarɯgar sɯlɜɯbɯttara.

barɯ ɔlɔqtɔːq terilte suːttarga brestebiːtel sɯlɜar ete:

sajɯn yleliːrge ɯlɯnnɯbɯt nehilɪek muŋŋaqtarɯgar dakalaːt ɔŋɔttuːrga kɯhɯŋŋɯ yleleːbit ylebitin nehilɪeŋŋeʃe tarʃatarga. ecɪejketten ɯraːq ɔlɔrɔr qɔmsɔmɯɔllarɯ kuruːpa ɔŋɔttɔːn yleleterge. ɔnɔn bihigi ecɪejkebit kyːhe kɪɐjarɯnan yleliːr. dæksæ ycygej bɯɔlɯɔn baːrtɯja ecɪejkete salaltatɯn kyːhyppet.

А. Мигалкин.

erede:ksijetten: ecɪejkeler teriltelere suːttar ɔlɔqtɔruttan surujar tabaːrɯstar meːle yrdynen ɔnu „ɔŋɔrdubut", manɯ „ɔŋɔrɯɔq bɯɔllubut" dɪen surujallara sɯːha. tugu qajtaq yleleːbitterin tɯɔq yle qajtaqtan kɪɐttarbataʃɯn ycygejdik bɯhaːran surujɯɔqqa sœp.

kyːs kɪɐjarɯnan yleleːn erebit.

(ælwqyme ɯkuruga).

ecɪejke 13 silɪenneːq, ɔntɔn 3 kɯːs ecɪejke biːr silɪenitten uratɯ barɯ ŋuːccalar saŋa sɯltan ɔt ɯjɯgar dɯlɯ 13 muŋŋaq bɯɔlla.

sajdɯː—sɯrdatɯː yle: bejenen kœrdærær ɔːŋŋuː (ispekteːq). qamnɯːr qattɯːna kœryːte (kiːne). ɯbsajɯnan kiriŋe aːʃɯː, sajdɯː caːhɯnan lɪeksijeler bɯɔlutalaːtɯlar.

:iti: ylete: ɯbsaj muŋŋaqtarbɯtɯgar, baːrtɯjata sɯɔq uccat ɯnna ɔlɔqtɔːq ulaqan ɜɔn emɪe baːr bɯɔlallar. ɔnnɔ qɔmsɔmɯɔl dɪen tuguj, tɪɐ qahajɯstɯbatɯgar tɯɔq tuhalaːʃɯj eŋin dɪen, mɪere iteʃelin sɯmɯjatɯn, qɔtɔnu balaʃantɔn araːrɯː, ɔʃɔ, beje dɔrɯɔbujatɯn qarɯstanɯː, swhy ɪɐrɯːlarɯn kɯtta qajtaq mækkyhyː caːhɯnan kepsetiːler bɯɔlallar.

ɯbsastɯba ylete sebɪekke, kœmœltæ kemitɪetiger, kepereːtiːpke, ɔskɯɔla sebɪetiger barɯlarɯgar bihigitten ɜɔkutaːt sɯlɜar, ɜɔkutaːttarbɯt ɯbsaj muŋŋaqtarbɯtɯgar ɔccɯɔttuːllar.

pɪeŋɪerderge etereːt silsitinen ikki qɔmsɔmɯɔl sɯlɜar biːr etereːkke—15, biːrderiger—35 pijeŋɪer baːr nedɪeleʃe biːrde muŋŋustallar. yle mæltœhwr.

ylebitiger mehejderinen kœstœllær wreqpit—sajdɯːbɯt kɯrata, yppyt—aspɯt kemcite bet bɯɔlan kuluːpputun kɪɐjan terijbeppit, biːr daʃanɯ qahɪɐtɯ surummappɯt, ecɪejke yletin kyːhyrdwq sajdɯːlaːq silɪen sɯɔʃa.

kenneki ættyger ylelɪeqteːqpit: yleni mɯlaːnnaːn ɯːtarga, kinige bulunan,—wreʃe sɯɔq silɪenneri wreterge, bejebitin sajɯnnararga kuhamŋɯmɯ ulaːtɯnnararga, ɔlɔqtɔːq qaraŋa, bar—ɜɔŋŋɔ sɯrdatɯː yleni kyːhyrderge. pijenɪerge yle tupsarɯgar.

bu kurduk ɔlɔrɔr amma—ælwqyme ɔrujɔnun qɔmsɔmɯɔlun ecɪejkete.

bɯɔburukap.

„t. markɪɐl byːbeːkin eredeːkterdiːr qahɪɐtɯgar „kɯːmga" surujdaqqa sɯtaːtar bɯɔsta, ɜaːhɯgar taqqɯbakka ere melijen qaːlar. biːrde eme taʃɯstaʃɯma saːs surullubut kyhyn taqsar dɪen surujallar t. t. «kœhyppytter».

t. m. k. ɔmɯɔhap aːtɯnan saqa pijenɪerin etereːte.

1924 sɯlːaːqqa terillibite bɯjɯl kɯhɯn 80-tan taqsa ɔʃɔ baːra. saːs wreq byppytyn kenne ɔʃɔlɔr ygystere dɔjdularɯgar barannar biligin syːrbecce ere ɔʃɔ qaːlla. kɯɔrattan laːgɯrga sajɯluː taqsar 80 ɔʃɔʃɔ ɔmɯɔhap etereːtitten ɯn ɔʃɔ taqsɪɐq bɯɔlta lɪɔqtuːr kœryːtynen 2 ere ɔʃɔ sœp tybeste. ɔnɔn dɔrɯɔbuja caːhɯnan ulaqan mæltæq etereːkke aːʃarga sœp. biligin nedɪeleʃe yste muŋŋustabɯt. (ycygej kynŋe muŋŋaq tɔlɔːŋŋɔ bɯɔlar) ɔl muŋŋaqtarbɯtɯgar kepsetebit: 1. aːn dɔjdu kyːsterin, tɔʃɔ tɪɐl, etiŋ, ardaq, qaːr eŋin bɯɔlarɯn. 2. ɔʃɔ æjyger tyher beliːtike cepceki ættynen; ɜadaŋɯ ɔʃɔtɔ baːj sirderiger, qajtaq ɔlɔrɔrun bihigi pijenɪerderbit ɔlɔqtɔrugar teŋileːn kepsetiː. ɔlɔq baran iher syŋŋytten ɯlɯː. cugastaːʃɯ sebɪeskej bɯraːhɯŋŋuktarɯ bɯhaːrɯː, tɯɔqtan tœryttemmitin kepsetiː. 3. kenniki ættyger yleliːr yleni bɯlaːnɯː eŋin. saŋaːtɯjabɯt barɯta kepsetiː bɯhɯːtɯnan. qardarɯta bɔppurɯɔs bessiːnen, ɔʃɔ tus-tuspa bejete qajtaq æjdyːryn biliːnen, ɔnnɔ tɯɔq sɯːhatɯn bɯhaːrsɯːnan barar. ɔʃɔlɔr barɯ bekke sergeʃeleːn bɔpurɯɔhu qɔlbuː bɯhaːrsallar.

ylebitiger mehejderinen kœstœllær: 1. ylehit ɔʃɔlɔrbut uluːstarga tarʃanan turara; 2. muŋŋustar ɯcarattaːq kyŋŋe sɔrɔq ɔʃɔlɔr qɔjutuːllara. kenneki muŋŋaqqa, sereppit yrdynen yste qɔjutaːbɯt ɔʃɔnu sirsitter (вожатые) sebɪetteriger ɯŋɯran briciːnetin isten baran iːtiː bɯhɯːtɯnan mɪere (воспитательная мера) ɯlarga uːrullubuta.

ekkin qahɪɐppɯt kemneːq kynyn aharbakka taqsa turar.

ɔʃɔlɔr isteriger bereːdegi sɔrujan keher, kuhaʃannɯk bɯhɯːlanar ɔʃɔ billibet.

Пионерский.

eredeːksijetten.

beceːttiːr ɜɔmmut sɯŋŋalaŋ birɪemeleriger tybehen ɯnna sɔrɔqtɔrɔ ɪɐrɯtan, bu ɯjga bihigi qahɪɐppɯt biːrde ere taʃɯsta. kenneki ikkite taqsar bɯɔlɯɔ.

bɯɔsta ɜaːhɯga.

ɔkrkɯm silɪene bylyː qɔmsɔmɯɔlun 2-is plɪenimitten dɪen *barbat. bɯhaːrɯːta mælłæq.*

ganaːjap„ qɔmsɔmɯɔllarsajɯŋŋɯ birɪemeʃe ɯmnumaŋ" barbat.

cɔqɯ „kimij" dɪen ɯrɪɐŋ barbat.

meqeːlkin: „yːnnybyt" barbat, urut surullubuta.

ɪɐhɯat. „qaccɯ ihin yleleːqtir" kimi surujbutuŋ billibet.

eppɪettiːr eredeːkter s. kɯɔbarap.

Главлит. № 392 ɜɔkuːskaj kɪerat. suda:rɯstɯba tipeqreːpijete. taqsan aqsaːna 350.

qəmsəmwlga qəlbəhu:

(muppaq bɔrɔtəkwlun keɯete).

mətɔrusput wlattar
muppustubuttar,—
tɐlɐnnɐ:q twster
tymse:qte:bitter.
cwra:n tɯha
cugda:rda...
sekrete:r tɯlunan
scherge:te:
— taba:ruusta:r, ələruŋ!
biligin, ʒe,
tala tardwŋ
birisside:telle!
— wturap bwllun!—dɯen
wn ili: ada:rujda...
— ɔʃɔlɔ:r!...astuun!—dɯen
əl kihi ajda:rda.—
— bebɯeskebitiger biligin
bɯes bɔppurws ba:r.
wlattɯ:r, taʃa:ttɯ:r
wecattarbuut turallar.
— dakla:ttɯ:rga tɯlɯ
taba:rus tabutallu:rapka
salajabuun,—dɯen
saŋarda birisside:tel.
— „dɔʃɔttɔ:r, min
tula:jaq puku:s
sɔju:ska kærdæhær
surugun a:ʃɯ:m:
— „a:tuum—akɯ:ma,
aʃam ælbyte.
araspa:ppam—a:lap,
anaʃuum swq.
— ottɔn sa:huum—
wn twrdym,
ɔt ɔqsobun,
əskwlaʃa wrenebin.
— aʃusta:qputtan ula
arʒama:skɯ atu:hukka
as taŋas inniger
atu:lanan olo:ttum.
— sunnara, mæʃæræ,
sɯʒa swgunnaq
suruutunnarar bwlara,
suuda:huummun suu:jara...
— illere: sulla:qqa
ehigini, qəmsəmwlu,
eheʃitin—lepini
istibitim, billbitim.
— battammutɯ ba:hur-
buutɯ,
bahuun kæto:ʃə:ccy
bassab.u:k ba:rtuja
ba:ruun istibitim.
- sy:ry:le:q syreʃim
særæbyt suptaruun
swrwʃyn baʃarbuta,
sy:rwʃyn sana:buta.
— ehigi kuunakkuut
ihiger ki:remnun
iŋsele:q ereji
esihem dɯebitim.
— ku:hurlan ku:nnanan,
uʃuran uttanan,
kuhuulga kuttuhar
ərɔjbər tyspyte...
— tərguusuk təjəntən
tumanna:q ty:ŋŋe
turammuun kupputum.
tu:juliuhat ɔllɔmmutum.
— ucu:talga kelbitim,
əskwlaʃa ukputa.
«uru:cukanan» surujar

„u:cuppu:k" bwlbutum,
— qɔjuta:n tærwbyt
qəmɔltəm əluhun,—
kuccuguj sa:stanan
qəmsəmwles bwlbataʃuum...
— kere taba:ruusta:r!
kemim, ʒe, kelle:
ki:rɯeʃim dɯemmin
kirɯeti: turabuun.
— surujan suburuttum...
sɔllɔgnɔ:q ba:jdaru
sɔjutar tɔlkujtan
suturugum kuhuujda.
— ubaja ələrəbun!..
ɔʃɔlɔ:r, mi:gin
urujda:q sɔju:ska
uga ɔqsɔ:qtɔ:ŋ!
— ereniŋ, iteʃejiŋ,
erejdemmit syreʃim
ehigini kuutta!..
ili: battu:buun.
— ataʃastabuluun ara:rbuut
atu:huttan abarbuut,
a:laj syreq:te:q
a:lap „puku:s".
ɔʃɔlɔr barulara
ɔjɔn turdular,
urujda:n, ajqalla:n,
wlu ullular.
— mannuuk taba:ru:s—
bastuuŋ qəmsəmwl,
ba:jdaru kuumpu:lu:r
bataspuut bwlwʃa,
— sir dɔjdu siaiŋnerin
siŋneri teber
tergen bwlwʃa—
destiler ɔʃɔlɔr.
sabuuta ibirer
satala:q caʃulʃannu:
saharqaj qaraqtar
sanda:ra ubajdular.
bɔppurws kennitten,
bu:lʒa keɯete.
burʃacujar tyrgennik
bɔppurwstar bardular.
sirejitten kælæhynyn
sekrete:r sɔtunna.
kuhaʃan surukta:q
kuma:ʃunuu a:qta:
— min a:tuum—swlum
meqe:le bestrikɯep.
bergehele:q ɔjɔqtɔ:qpun.
mi:ner atta:qpuun.
— bɯes bɯele:qpin,
bi:r ʒele:qpin.
bintɯepke sa:la:qpuun.
mɯerem—„barasla:bnaj".
- te:tem aʃabu:t
ti:pte:bit kihini
tɯejbitterin kæmsæ:t
ti:pte:n ælbyte...
ma-mam ba:r,
bana:rga tərgujdu:r;
bassabu:ktu: etteqqe—
baruustanan ahu:r.
— ma:mabuun kuutta (sin)
majguubuut tapsuuba:t:
bassabu:k kihibin.
ba:cukanuu kerɯesti:bit,
baruu bi:rge ələrəbut.
— twq daʃanuu
duunna:q duohunaska
suusta ilikpin,
suutabuun, ahu:buun...
— wbsastuubaʃa tuhala:q
ulaqan duohunaska
umpana:jamuuj dɯemmin
ɔʃɔ sɔju:har ki:rebin.
— mi:gin ehigi
billigit, kærdygyt.
biligin uluuŋ.
meqe:le bestrikɯep.
birisside:tel ette:
bestrikɯebi bihigi,
biller birici:nele:q
„messe:ni" kelen

bejebitiger kuutarbapput!
qa:rda:ru: guummuut
qalla:n kurduk,
qaraqtar, sirejder
qa:nnara qara:rda,
sabra:puuja ʒɔnɔ
salaŋ ili:ni
sarbatan taʃa:ran
sapsuujan kebistiler.
bestrikɯep, biligin
bihɯeqeʃe ki:reriŋ
bige mehejde:ʃin
billeʃiŋ bwlw.

ellej ura:yyqiap.

---

kulga:qquun cæræt, qaraqquun caʃuluut
kura:naq bwra:ʃɯ kutun dɔʃɔrum

---

qa:ŋŋa baʃarbappuut!
tu:ttaqqutuuma—
kæŋyl ələqputun
kæmyskenɯeqpit.

b. majakɯbskaj

шгъ.

sɔrduuk kær kymmyt
suʒa:ja kærbyt,
ala:spuut tɯbuut
ajwlgu ajbuut
kuhuul ut sulus,
ku:s-simeq—kæŋyl
kynde:re kæppyt,
kylymny: kylbyt

a:n iŋe dɔjdu
alʃusta:q ərdu:
ujguta tərbut,
uru:jdu: tujbut
ylehit nərwt,
y:ner ky:s uccat,
tujgun ʒəl ələq
tuta:ʃa bwlbut.

abaʃinskaj.

---

ylehit.

ylehit kuhuul ærægæj,
qatan qaqaj ʒæhægæj
suluunan-ʒuluunan æhæ:n,
suumaruunan dærbæjæn
iŋe dɔjdu timir sɯbuun
ilʒi tu:llan turabuun.
kyn sardaŋala:q surduu-
guun,
kydæq kæŋyl sarguutuun
tælkælæ:q iŋe dɔjduga
tælæ tardan tarʃata

uruj ajqal alʃu:buun
ujgu tuskul ullu:buun.
bygyn kæŋyl, surduuk as-
tuum,
bygyn ʒəl-sərgu ajduum...
sassuuu, sassuun ura:s suur-
duuk
sarguu tuskul artuluuk
ille:q ələʃu əʃərwm,
ikki ataʃu ʒəllwm!

abaʃinskaj.

---

twʃa daʃanuu swq ɔʃɔlɔr ʒɯelere.

bwlwrguu akku:raj da:ca-tuugar ələrəllər 20 ɔʃɔ. ɔʃɔlɔr kyŋŋe bi:rde kwlge, su:nallar. (u:nu qarbu:rga ulaqannuuk wremmit ɔʃɔlɔr ba:llar). kwgynen baluuktu:llar, məqsw, sy:ry:-kæty: ɔ:ppu:tun ɔ:ppu:llar. ebɯettɯeqterin innine bara:tuunan qa:mallar. muŋ pustan ullu:-twja ɔ:ppu:llar (ərduk ikki tata:r ɔʃɔtɔ ycygej urɯhuttar). ɔʃɔlɔru kuutta sehergesteqqe, bəruuta urut muŋnanan, qətən kihite bwlan, burduk tardan, ara:s battalga, kuhaʃan tuulga æskæ suluʒwbuttaruun kepsiller. ygystere i:tillibit ʒənnərun battaluugar tulujbakka kyre:n, ebeter ələqtɔ:q qəmsəmwllar kuhampulaɾuunan bu dɔjdunu bulbuttar. ɔʃɔ baraqsan, muŋnanan ələrbutun, kuurbanaruun, wʃyllerin səŋujan ələrən kepse:n baran bu dɔjduga qajtaq cebdiktik, belem wreqqe. ʒɯeʃe, aska, kærgæ-narga suulʒaruun kepse:n sireje-qaraʃa mice:rden suurduu: tyhere—kihi syreʃin wrder. ama bu eristi:n ula:ttaʃuuna. battal. sər-muŋ syterin inniger qalbaŋna:bat buqatu:r bwla: ini dɯen sana: kætæn tyher.

bere:dek ca:ha, ʒahal kæry:-isti: ycygejin ky:hynen, ɔttɔ. uruku i:tillibittere kuhaʃana bet bwlan, aʃuujaq, ulaqan kuru:baj menik ɔʃɔlɔr ba:llar. is bere:degi ʒahaja:ccuu t. kyly:cykyn uist. (ucutal tɯeqn. wrene:cci) burujda:q ɔʃɔlɔru bejetiger ulan tæhæ eme ær sehergeher. əntukata bet buha:ruula:q, ɔʃɔ æjyger tyher bwlar. kini buha:ran bɯettin kenne i:ssibit ɔʃɔlɔr taqsan ejele:q baʃajuutuuk ɔ:ppɔ:butunan barallar. ɔʃɔlɔr t. kyly:cykyny syrde:qtik taptu:llar, ənən tuluunŋisteller. wbsaj ʒahaja:cculara t. pa:ller eme bet ʒahalla:q, suumnaʃas kihi tybespit. ənən bu ɔʃɔlɔr sətəru buhu:lara kæny:hy.

pukulaj murdinap.

---

qəmsəmwllar əŋɔcɔnɔn ustar ʒa:r-baju:ta terijiŋ ekkitin qa:ŋŋutuu cebdigirdiŋ.

eder uccat ət yletin bu:hugar suŋŋa-laŋkemigerɔ:ppɔ:n-kylen æryle:n qa:luqta:q.

---

wreʃe swq muŋa.

kwq nua:r sajuun bi:r cu:mpu ura:s kyne, kelbiti-barbuutuu kere ʒyhynynen wrder qatuuŋ caraŋ ardajda:q tægyryccy titirik masta:q ala:s sir əttətugar, ɔqsu: balaʃan tahuugar ikki kuura sy:re suuʎʒar ɔʃɔlɔr uunaq berbe:kejinen ɔ:ppu suuʎʒallar.

caraŋ aju:r ihitten emiske, ura:s sɔʃus taŋasta:q-sapta:q ɔʃɔ ulaqan sɔlunna:q kihi bu hu:tuunan ærɔ bætwqte:n kelen: „ɔʃɔlɔr" min taba:qqa wrennim e:, ʒe twq da alus bet, aʒas sa:qur kurduk, tardɯʃuuŋ ere" dɯete. ɔʃɔlɔr ɔ:ppu:laruun u:ratan, qa:msan talurda:n kelen „ce ajal ere tardɯq" di:, di: delbi badara:n ɔlɔbut uta:starurn neleten turdular —„ce-re cugi qamsata bulun ere. meqe ba:r da bwlw dəʃər".

bi:r ul ɔnɔ iste:t, ʒe dɯeki, aŋa:r ili:tinen saru: usta:ŋuun saʃatuun tutummutunan, syren saltaruuja turda. cɔcumca bwla:t, bi:r mutuk əbɔccɔnu tupputunan ul bu aʃula:n-meŋile:n su:quun tɯora-ma:ru sɔttɔn iherin kæræn ulattar sirejderqaraqtara wrbyt ʒyhynynen caʃuluuja tyste. sɔlunna:q kelbit mɔtɔrɔ:s əburgu sɯebin tygeʃitten qahan-qahan bi:r qamsa qələburda:q taba:q buuruun taha:ra təhujda. ɔʃɔlɔr twq ere ytw ahu ahɯq ʒɔn buhu:tuunan dɔʃɔrdɔrɔn ili:tin-ataʃuun keti: turdular. „mɔtɔrɔ:s" taba:ʃuun əbɔccɔtugar u:rca unna „qaja dɔʃɔttɔ:r, anu ispi:skebit swq ebit, aʃala ɔqsuŋ, biligin ʒe ahɯqpuut ete, baraqsanu" dɯete. accuguj ul ɔnnɔ ɔjdɔ. ær kimmete, aʃuujaq ispi:ske masta:q, aʎʒammuut ispi:ske qa:tuun qacuguratan ajalla. ʒe taba:qtaruun aʃula:nmeŋile:n kerihen tardan kebistiler. astummakka—buutuuktara ubajan qa:lla. „mɔtɔrɔ:s" eristin sereje ɔʃusta, „ireʃit taba:ʃuttan wran taha:ruuŋ" dɯete. anara: ikki ul beje-bejeleriger sele:nnebe turdular. ubaja ujbanuu taba:r — di:r, bi:rdere «ijeʃitten kuttammat kihi en bar» dɯete. ɔntɔn kenneki albuunna:nnar, ygys taba:ʃu kinɯeqe tattarnɯq bwlan kuura ul erejde:ʃi u:ttular. ul baru:tugar ulaqan kuttalla:q swlga baran iher kihi buhu:tuunan argu:j-aʃaj saltaruuja turda. uta:kku bwlbata wren-kætæn bi:r sappuuja taba:ʃu saluburappuutuunan ti:jen kelle. ulaqannara „mɔtɔrɔ:s" asta:buutunan barda. æly: bɔʎʒɔqtɔ:q kihi iherin kærdyler. əbɔccɔlɔ:q taba:qtaruun urba:qularuugar særy: tupputunan ɔttɔ:q qaha: ihiger ɔjɔŋ ki:ren sastular...

cɔcumca bwla:t bili: ɔttɔ:q qaha:, cugas turar ampa:rduu:n ubajan ajda:n bwlla.

* * *

taba:q bukatuun buustan, bu:ntata bɔppu:da aru:ga nehi:le „ʒɔllɔ:q" kihɯeqe kæstær bwlbut. kihi ykse taba:ʃu bulan tarduuma, qamsaʃa, ara:s ata-ʒ:idy: bierde. uahuu u:ran tardar idelemmit. ɔntɔn sætæl ɯru: əburgu kɯju:ta ʒe ərduk syrdemmit.

* * *

bi:r samnuubuut saqa balaʃanum ihiger, keteʃeri:n ɔrɔŋgɔ bejetin kɯummat bwlbut, kærærtæn syrde:q ʒyhynnemmit er kihi tu:nuun buʎʒahan bætwqty:-bætwqty: ælæ:ry suutar. ær bwla bwla erge twhu tepsibit kurduk, qarduurgu:-qarduurgu: iriŋele:q qa:nuunan suŋaha annuugar sille:n kebihe suppuuta

iti aju:la:q bwlbu:t bu maŋnaj kepse:bit „mɔtɔrɔ:s", ulbut ulappuuta ebit. bu ʒa:bulana suutan a:spuut suullaruun. ɔʃɔ bwlan tæræ:n-wskæ:n suuʎʒubuutuun ty:l-bit kurduk æjyger ɔʃustara suutta. tillen abuurana:ru, tæhæ-eme ɔju:ŋga aʃabuukka suuʎa sata:n baran, uksa:n luqtu:rga tɯejillen ba:ttugar—„ara:hu taba:q ɔŋɔstɔn tapputuuŋ kihilɯe duo? uʎʒa:t sətəru kelbitiŋ bwllar em kɯjɯ ete, qɔjuta:buuʎʒuun dɯebitin

kihi iste-istibet kine ihin tygeʃitten meŋijen „tuka:m" dɯebit saŋatuugar, qaŋas dɯekitten bi:r, tərbəs usta:nna:q, mərɔjbut, uncala:q ul tuuq ere mahu tupputunan argu:j aʃaj kelen attuugar olordo. „mɔtɔrɔ:s" syrde:q suumnaʃas baʃajuutuuk kæræn kebihen baran „tuka:m! bu min ælæ:ry suutan biligin kelen æjdænnym. min menik-aka:ru ɔʃɔ suuʎʒammuun, maŋnaj ɔ:ppɔ:n taba:ʃu tardammuun, wrenen qa:lammuun qajtaq muŋnanarbuun kæræryŋ. . ara:hu tardar etim... ɔttɔn bu ajula:q bwllum! en taba:qsuut ere bwluma, qata bɔjeŋ kihini wreter kihi bwle daŋubuun kerejbekke. kæʃyjen ejigin əskul ɯeq bwltum unna bu ejigin tula:jaq... d tɔn baran sirejin ʒe ihe urukutu barda.

t. ɔqulɯɔpkap bwtyr.

t. ɔqulɯɔpkap sellik æly:ge ɯllaran, bet œr muɲnanan baran, ɔt ɯjum 4-s kynyger œllœ. bejete senɪe ɪɯl oʃɔtə ete, berqeje:nskej ɯɔkrukka bet kɯra sa:hɯttan qəmsəmɯɔlga ki:rbite. berqeje:nskej kɯɔratɯ yryŋner tulala:n sɯrɯttaqtarɯna, t. ɔqulɯɔpkap kɯhɯllarga qəlbəhən erde:qtik ɔqsusputa. bet kɯta:naq kynnerge, eder pijenɪerder ɔttələrugar ylele:bite. kuru:k behɪelej bejete, ky:ste:qtik ylele:n sɯrɯttaʃɯna, sellik œly: qatanan, kinini bihigitten ara:rda, kyndy dəʃərbut—ɔqulɯɔpkap. en yleli: sɯlsan ɔqtubut, yleʃin, bihi siteri yleɪeqpit, sɯrdɯk səssiali:sma ɔləʃər ti:jerge, en kurduk erde:qtik mœkkyhwqpyt dɪen kerɪes tɯlbɯtɯn bɪerebit.

qətuʃular.

---

kandra:tɯjap ælæksæj.

bɯjɯl, ɔt ɯjum 9 kynyger œllœ. t. kandra:tɯjap tœrœ:bytn 1907 s. ʒypsyn ulu:hugar, najakɯ nehilɪeger. ʒaʒaŋɯ ɪɯltan. ʒypsyŋŋe 4 kuru:pala:q əskɯɔlanɯ byte-re:t, kɯɔrakka ucu:tal əskɯɔlatɯgar wrene ki:rbite. 1925 s. sajum qəmsəmɯɔlga ki:re:t nehilɪek ihiger nəlɯɔkka, ɯhɪɯqqa me:le kɯhanan ylele:bite.

kɯɔrakka ikki sɯl tuqarɯ, ulu:ska daʃanɯ bi:rge wremmit, birge sɯlsɯbɯt dəʃəttərə, kini i:sse-etihe, kuhaʃannɯk tutta sɯlsara dɪeni bilbeppit. araj kuru:k wre—kœtœ, yleɪen—wrenɪen baʃara sɯlsar bɯɔlara. ælæksæj, ɯrɪɯnɯ—təjugu taptɯ:r ete. bejetitten qəhə:n suru:jar. əʃələr suruna:llarɯgar bɪerere. kini tœrœ:byt ulu:hugar wreqte:q ɯccat bet aʃɯjaq. kini ulu:ska taqsan tɯɔq eme sɯrdatɯ: yleni yleɪen me:le baʃarara.

kɯɔratta:ʃɯ ʒypsyn ɯccatɯn bœlœʃœr ky:ste:qtik ylele:bite.

ælæksæj, kenneki œttyger keteti:le:q kihi ɯmsa tyste:..

aʃɯjaq qənu:kta:ʃɯta „qəl bəskə" yleli: bet cegɪen kurduk sɯlsɯbɯta. ɔl œly: kyly:te ebit.

kinini „qa:n aʃɯjɯ:r" „sellik" œly: ys qənuk ihiger bulgu sœrœ:n bihigitten ara:rdɯlar, ytw dəʃərbut.

ælæksæj, y:nen—wske:n, ihen œlœn əʃutta...

kyly:cyky:n.

---

mɪereni utarɯ turu:.

qəmsəmɯɔl ylete ky:hyrde. qəmsəmɯɔl ulu:ska ɯɔbsastɯbaʃa yleli:r, beli:tike ca:hɯnan sajdɯ:ta ula:tta eŋin di:bit. iti barɯta kɯsʒɯk. ɔl gɯman baran mɪereni utarɯ, seri:timsiji: tustarɯnan yleler ulu:ska ulaqan mœltœqtœr.

qələburun ɯlan etteqqe curapcɯ (bəturu:skaj ulu:s) ɪecɪejketiger bɯjɯlgɯ kɯhɯn ustatɯgar ɯɔbsaja 2-3 dakla:d bɯɔlla, ɔl daʃanɯ bet bɯha:rɯ:ta sɯɔq „taŋara ba:jdarga kœmœlœhœr" „əruhustuba" dɪen tɯɔq bɯra:hɯɲɲɯgɯj eŋin dɪen. „ʒənqəʒu:" (meŋe ulu:ha) ɪecɪejketin ylete emɪe iti teŋe.

ulu:s qəmsəmɯɔllarɯttan „taŋara ba:r dɯɔ?" dɪeteqqe „sɯɔq" di:ller, ɔl ere:ri sɯɔʃun kɪɯjan bɯha:ran bɪerbetter. iti barɯta yle mœltœʃyn kœrd.erœr. bili:ŋŋi birɪemeʃe „iteʃelle:qter" teriltelere ɯccakka sɯstara bet qəmɔltələ:q sɯl. ələqtə:q nesilɪeɲɲjeʃe mɪere teriltelere amɪe ky:hyreller, «iteʃeje:cciler» kelekti:ptere teriltelere mœltwqte:ʃej ky:hyren iheller. itileri kɯtta mœkkyherge sœptœ:q agɯta:sɯja ky:hyry:te na:da. ələqtə:q ulu:s ɪecɪejkelere bet sereqte:qtik, iteʃeje:ccileri œhyrgeter ɔlus sudurgutuk bɯhɯ:lammakka ere, mɪereni [...]uf yleni ky:hyrderi bas[...]leleriger a:ʃɯnɪɯqta:q-

[...]le bet sereqte:ʃin

mɯta sɯ:hata-qaltɯta ygys bɯɔlɯɔ, ənən tus tuspa ɪecɪejkeler beje-bejelerin ylelerin bilsɪeqte:qter. ɔl 'inniger: 1. ərəjɯɔnunan ɪecɪejkeler agɯta:ssɯja ca:hɯnan ylehittere tymsen sybelerin qəlbɯɔqta:qtar. 2. mɪereni utarɯ ylete qajtaq bɯhɯ:la:qtɯk baran ihellere, yleʃe tɯɔq ərduk mehejdi:re eŋin «qətugu ɯccat» qahɪɯkka surullar bɯɔlɯɔqta:q—əntən kœrœn ɪecɪejkeler wrenɪeqte:qter.

P.И.M.

---

cɯ:cɯmaq əskɯɔlata.

(ta:tta ulu:ha).

bet œrtœn ba:r əskɯɔla. biligin 6 kru:pala:q. wreq taqqar sire—kinitten atɯm əskɯɔlaʃa ki:rbit əʃə, bet kuhaʃannɯk wremmet. wrener əʃətə 150-ca bɯɔlar. bu kinen baran bi:r ulaqan iteʃehe dɪen qəmsəmɯɔl, pijenɪer teriltelere kɪɯjan əŋəhullubattar. 1924-25 s. s. 6 əʃə qəmsəmɯɔlga ki:rbite, ɯɔnna daʃanɯ ki:rɪeq bɯhɯ:la:q etiler. bɯlɯrɯ:n 16-17 əʃə pijenɪerge ki:rbite. iti əʃələr ki:rbittere ere ba:r, ɯɔnna tɯɔq da yle eŋin ca:ha dɪen sɯɔq. 7 kœstœ:q ulu:s ki:niger ələrər ba:rtɯja qəmsəmɯɔl teriltelere tɯɔq daʃanɯ bɯha:rɯ:la:q salaltanɯ əŋərbəttərutan, iti kurduk, əʃələr bejelerin baʃalara ky:hynen terille satɯ:-satɯ: umu:llan qa:lallara ulaqan qəmɔltələ:q sɯl.

„amma accɯgɯja".

---

ulu:s ɪecɪejkelerin ələqtəruttan.

ɪecɪejke uhugunna ere, site tura ilik.

(œlwqyme).

„kɯ:lla:qqa" ɯɔkrug ustatɯnan basta:n qəmsəmɯɔl terillibite 40-ca silɪen ba:ra. biligin kœrdœqqœ œlwqyme ɯɔkrugar sa:maj mœltœq ɪecɪejke bɯɔla:qta:bɯt. ɔl urukku œttyger qəmsəmɯɔl, ba:rtɯja ɯɔkrukta:ʃɯ kemitɪettere salaltalara sɯɔʃuttan. ycygej aʃaj ylehit taʃɯstaʃɯna sɯʎsa:n ɯlan ihelleritten. bɯjɯl kulun tutartan ylete arɯ:cca bɯɔlan erer 12-13 silɪenne:q. nedɪeleʃe bi:rde muɲɲaq bɯɔlar. twt wreʃe sɯɔq silɪeni twt. wreqte:q silɪennerinen wrettererge əŋərdular. beli:tike əskɯɔlatɯgar aʃɯs qəmsəmɯɔl wrenne. ikkite beli:tikeni bili:nen sɯssɯ: kɪehe:ni əŋərdular.

manan kœrdœqqœ saŋardɯ: uhuktan ereller. qəmsəmɯɔl ɯɔkr. kemitɪete ikkihin ututuma, sœhwʃer turɯɔr!!!

dœlyhɯn uga.

---

yle kuhaʃan.

(œlwqyme ɯɔkruga).

„ke:cci" ecɪejkete 7-8 silɪenne:q, ɔl ihiger kɯ:s bi:r de sɯɔq. ylelere kuhaʃan. analla:q, qamnasta:q ylehit sɯɔq, bejelere muŋnalallar. silɪettere barɯ kɯra sa:sta:q əʃələr. qəmsəmɯɔlga ki:rɪeq əʃələr yle kuhaʃanɯttan ki:rbetter. bartɯja salaltata dɪen sɯɔq.

ecɪejke bejetin ihiger daʃanɯ tas daʃanɯ ɯccat əttətugar i:ti sajdɯ: ylete dɪen sɯɔq. kœhœ sɯlsar beli:tike əskɯɔlatɯgar 3-4 kihi sɯlsan ihen, bere:dek sɯɔʃuttan, a:ɲɲa sɯlsɯbataqtara. ɯɔbsastɯba ylete dɪen emɪe sɯɔq. bu ecɪejke ylete tupsɯɔq ete:

1) kɪɯjɯ:la:q sekrete:ri ana:tar.

2) i:tilli: yleni terijder:

3) qəmsəmɯɔlga, yleɪeq sajdɯ:la:q əʃələr, kɯrgɯttar ki:rellerin terijder.

4) ba:rtɯja, qəmsəmɯɔl ɯɔkurukta:ʃɯ kemitɪettere ɯjɯ:-kerdi: əŋərən kɯhamɲɯnɯ ky:hy:tteller.

„dœlyhɯn uga".

---

yle tupsan erer.

(bərəʃən qəmsəmɯɔla).

nehilɪek muɲɲaqtarɯgar dakala:t əŋəttə:buttara. dakala:t, spekte:q əŋərən ecɪejke ulaqan ʒənu kɯtta sitimnehi kɪehe: (смычка) terijbittere.

ecɪejke kɯhamɲɯtɯnan, əskɯɔla ihiger „kɯ:s bœlœʃœ" ɯɔnna „bejeni cebdigirder" (физкультура) bœlœʃœ terillibittere. ecɪejke silɪettere, kyhyn, sebɪet bɯ:barɯgar sɯlsɯbɯttara.

barɯ ələqtə:q terilte su:ttarga brestebi:tel sɯlsar ete.

sajɯn yleli:rge ɯlɯnnɯbɯt nehilɪek muɲɲaqtarɯgar dakala:t əŋəttu:rga kɯhɯɲŋɯ ylele:bit ylebitin nehilɪeɲɲeʃe tarʃatarga. ecɪejketten ɯra:q

[...]

nan yleli:r. dœksœ ycygej bɯɔlɯɔn ba:rtɯja ecɪejkete salaltatɯn ky:hyppet.

А. Мигалкин.

erede:ksijetten: ecɪejkeler teriltaler su:ttar ələqtəruttan surujar taba:rɯstar me:le yrdynen ənu „əŋərdubut", manɯ „əŋərɯɔq bɯɔllubut" dɪen surujallara sɯ:ha. tugu qajtaq ylele:bitterin tɯɔq yle qajtaqtan kɪɯttarbataʃɯn ycygejdik bɯha:ran surujɯɔqqa sœp.

---

ky:s kɪɯjarɯnan ylele:n erebit.

(œlwqyme ɯɔkuruga).

ecɪejke 13 silɪenne:q, əntən 3 kɯ:s ecɪejke bi:r silɪenitten uratɯ barɯ ɲu:ccalar saŋa ʒɯltan ɔt ɯjɯgar dɯlɯ 13 muɲɲaq bɯɔlla.

sajdɯ:—sɯrdatɯ: yle: bejenen kœrdœrœr ə:ɲɲu: (ispekte:q), qamnɯ:r qattɯ:na kœry:te (ki:ne). ɯɔbsajɯnan kiriŋe a:ʃɯ:, sajdɯ: ca:hɯnan lɪeksijeler bɯɔlutala:tɯlar.

:iti: ylete: ɯɔbsaj muɲɲaqtarbɯtɯgar, ba:rtɯjata sɯɔq ɯccat ɯɔnna ələqtə:q ulaqan ʒən emɪe ba:r bɯɔlallar, ənnə qəmsəmɯɔl dɪen tuguj, tɪɯ qahajɯstɯbatɯgar tɯɔq tuhala:ʃɯj eŋin dɪen, mɪere iteʃelin sɯmɯjatɯn, qətənu balaʃantən ara:rɯ:, əʃə, beje dərɯɔbujatɯn qarɯstanɯ:, swhy ɪɯrɯ:larɯn kɯtta qajtaq mœkkyhy: ca:hɯnan kepseti:ler bɯɔlallar.

ɯɔbsastɯba ylete sebɪekke, kœmœltœ kemitɪetiger, kepereti:pke, əskɯɔla sebɪetiger barɯlarɯgar bihigitten ʒəkuta:t sɯlsar, ʒəkuta:ttarbɯt ɯɔbsaj muɲɲaqtarbɯtɯgar əccɯɔttu:llar.

pɪeɲɪerderge etere:t silʒitinen ikki qəmsəmɯɔl sɯlsar bi:r etere:kke—15, bi:rderiger—35 pijeɲɪer ba:r nedɪeleʃe bi:rde muɲɲustallar. yle mœltœhwr.

ylebitiger mehejderinen kœstœllœr wreqpit—sajdɯ:bɯt kɯrata, yppyt—aspɯt kemcite bet bɯɔlan kulu:pputun kɪɯjan terijbeppit, bi:r daʃanɯ qahɪɯtɯ surummappɯt, ecɪejke yletin ky:hyrdwq sajdɯ:la:q silɪen sɯɔʃa.

kenneki œttyger yleɪeqte:qpit: yleni mɯla:nna:n ɯ:targa, kinige bulunan,—wreʃe sɯɔq silɪenneri wreterge, bejebitin sajɯmnararga kɯhamɲɯnɯ ula:tɯnnararga, ələqtə:q qaraŋa, bar—ʒəŋŋə sɯrdatɯ: yleni ky:hyrderge. pijeɲɪerge yle tupsarɯgar.

bu kurduk ələrər amma—œlwqyme ərujənun qəmsəmɯɔlun ecɪejkete.

bɯɔburukap.

„t. markɪɯl by:be:kin erede:kterdi:r qahɪɯtɯgar „kɯ:m ga" surujdaqqa sɯta:tar bɯɔsta ʒa:hɯgar. taqqɯbakka ere melijen qa:lar. bi:rde eme taʃɯstaʃɯna sa:s surullubut kyhyn taqsar dɪen surujallar

[...]

t. m. k. əmɯɔhap a:tɯman saqa pijeɲɪerin etere:te.

1924 sɯl a:qqa terillibite. bɯjɯl kɯhɯn 80-tan taqs[...] əʃə ba:ra. sa:s wreq byppy[...]tyn kenne əʃələr ygystere dəjdularɯgar barannar biligin sy:rbecce ere əʃə qa.lla. kɯɔrattan ɪa:gɯrga sajɯlɯ: taqsar 80 əʃəʃə əmɯɔhap etere:titten ɯɔn əʃə taqsɪɯq bɯɔlta ɪɯɔqtu:r kœry:tynen 2 ere əʃə sœp tybeste. ənən dərɯɔbuja ca:hɯnan ulaqan mœltœq etere:kke a:ʃarga sœp. biligin nedɪeleʃe yste muɲɲustabɯt. (ycygej kyŋŋe muɲɲaq tələ:ŋŋə bɯɔlar) ɔl muɲɲaqtarbɯtɯgar kepsetebit: 1. a:n dəjdu ky:sterin, təʃə tɪɯl, etiŋ, ardaq[...]qa:r eŋin bɯɔlarɯn. 2. ə[...]œjyger tyher beli:tike cepceki œttynen; ʒadaŋɯ əʃətəba:j sirderiger, qajtaq ələrərun bihigi pijeɲɪerderbit ələqtərugar teŋile:n kepseti:. ələq baran iher syɲɲytten ɯlɯ:. cugasta:ʃɯ sebɪeskej bɯra:hɯɲɲɯktarɯ bɯha:rɯ:, tɯɔqtan tœryttemmitin kepsetɪ:. 3. kenniki œttyger yleli:r yleni bɯla:nɯ: eŋin. saɲa:tɯjabɯt barɯta kepseti: bɯhɯ:tɯnan. qardarɯta bəppurɯɔs bessi:nen, əʃə tus-tuspa bejete qajtaq œjdy:ryn bili:nen, ənnə tɯɔq sɯ:hatɯn bɯha:rsɯ:nan barar. əʃələr barɯ bekke sergeʃele:n bəpurɯɔhu qəlbu: bɯha:rsallar.

ylebitiger mehejderinen kœstœllœr: 1. ylehit əʃələrbut ulu:starga tarʃanan turara; 2. muɲɲustar ɯɔcarratta:q kyŋŋe sərəq əʃələr qəjutu:llara. kenneki muɲɲaqqa, sereppit yrdynen yste qəjuta:bɯt əʃənu sirʒitter (вожатые) sebɪetteriger ɯŋɯran brici:netin isten baran i:ti: bɯhɯ:tɯnan mɪere (воспитательная мера) ɯlarga u:rullubuta.

ekkin qahɪɯppɯt kemne:q kynyn aharbakka taqsa turar.

əʃələr isteriger bere:degi sərujan keher, kuhaʃannɯk bɯhɯ:lanar əʃə billibet.

Пионерский.

---

erede:ksijetten.

bece:tti:r ʒəmmut sɯɲɲalaŋ birɪemeleriger tybehen ɯɔnna sərəqtərə ɪɯrɯtan, bu ɯjga bɪhigi qahɪɯppɯt bi:rde ere taʃɯsta. kenneki ikkite taqsar bɯɔlɯɔ.

---

bɯɔsta ʒa:hɯga.

əkrkɯɔm silɪene byly: qəmsəmɯɔlun 2-is plɪenimitten dɪen *barbat. bɯha:rɯ:ta mœltœq.*

qana:jap„ qəmsəmɯɔllarsajɯŋŋɯ birɪemeʃe umnumaŋ" barbat.

eəqu „kimij" dɪen ɯrɪɯŋ barbat.

meqe:lkin: „y:nnybyt" barbat, arɯt surullubuta.

tɪɯhɯt „qaccɯ ihin ylele:qtir" kimi surujbutɯŋ billibet.

sьnata 10 qaccɯ. — taqsara 4-s sɯla. — barɯ dɔjdu ylehittere, qɔlbɔhuŋ!

qɔtugu ɯccat

ɯjga ikkite taqsar. || qɔmsɔmɯl saga sirineːʃi kemitɪete taʃaːrar. || serede, atɯrsaq-ɯjɯn 17-s k: 1927 s. || № 15 (36).

bastuŋ qɔmsɔmɯllar s[illegible]kɯː — bajьnnaj ɔskɯlaʃa kiːriŋ.

baːj ɔmuktar bihigi sebɪetter sɔjuːsputugar qaːŋŋaːq iliːlerin dapsɯtaːrɯ gɯnallarɯgar utarɯ sebɪetter sɔjuːstara kɯhɯl aːrmɯja kekketin kyːhyrder, kɯtaːnaq kynnerge kyːsteːq kæmyskeniːni ɔŋɔstɔrgɔ teriner. bihigi ɔlɔqtɔːq baʃabɯt ejeleːq ɔlɔqqɔ bɯltun ihin seriː bɯlarɯgar sergeqtik-sereqteːqtik tuttunɯqtaːqpɯt, barɯ kyːspytynen bajьnnaj ylehitteri belemniːrge kɯhanьqtaːqpɯt. bihigi ɔlɔqput saːlaːq-septeːq kæmyskele—kɯhɯl aːrmɯja sebɪetter sɔjuːstarɯn ihineːʃi ɔmuktarɯ barɯtɯn qɔlbɔːtɔʃuna ere caqcɯ kyːsteːq bɯlɯqtaːq. ɔl ihin sebɪetter sɔjuːstarɯn ihineːʃi tus-tuspa ɔmuktar æræspyːblykelere bejelerin isteriger bajьnnaj ɔskɯlalarɯ terineller. ɔl ɔskɯlalar kɯhɯl qamanduːr bɯlar sɔnu ɯreten belemniːller.

keneʃeski kɯhɯl qamanduːr bɯlar sɔnnɔru eder ɯccattan talan, suːjan bularga qɔmsɔmɯl kɯhanьqtaːq. ɔl ihin qɔmsɔmɯl ɯblastaːʃɯ kemitɪete barɯ bastuŋ qɔmsɔmɯllarɯ æræspyːblyke bajьnnaj ɔskɯlatɯgar kiːrerge ɯŋɯrar.

bajьnnaj ɔskɯlaʃa baʃa ættynen kiːrerge kærdæŋyller 71 kihi bihigi teriltelerbitin barɯtɯn taːrɯjьqtaːq.

bihigi qɔmsɔmɯlbut seriː ɯtun bastaːŋŋɯja saʃana kærbyte. sebɪetter bɯlaːstarɯgar ereŀleːʃin, kinini caqcɯ kæmyskyːryn ɔnnɔ kærdærbyte. bastaːŋŋɯja saʃana bihigitten ygysɥyt sɯq bɯlbuta, bastuŋ aiŋneːq kɯtaːnaq dɔʃɔttɔrbut ɔnnɔ umusputtara. kiniler ylehit-qamnaccɯt sɔllɔːq ɔlɔʃun inniger erdeːqtik ɔqsusput birimɪerdere bihigi syreqpitiger kuruːk baːr bɯlɯqtaːq. bihigi caqcalaːq sɯlunan sebɪetter bɯlaːstarɯn ejeleːq ɔlɔqputun kæmyskener baʃabɯtɯn kærdæræn bajьnnaj ɔskɯlaʃa ɯreneːcciləri qɔmujar yleni kyːhyrdɯqteːqpit. bejebit kekkebititten bastuŋ qɔmsɔmɯllarbutɯn bɪerɪeqteːqpit. iti yleni qajtaq tɔlɔrɔrbututtan bihigi sebɪeskej sɔjuːhu kæmyskyːrge tæhæ belemmit kæstɯʃe. qɔmsɔmɯl ylehit-qamnaccɯt inniger kɯɔsɯk turara billɪeʃe. bejelerin baʃalarɯnan kiːreːcci qɔmsɔmɯllartan suːjɯllan, talɯllan sɔrɔqtɔrɔ bajьnnaj ɔskɯlaʃa kiːrbitterin tahɯnan æræbæːlyːssyje inniger is-syreqterinen turar, ylehit—baːhunaj baːrtɯjata sɯq ɯccatɯn emɪe ɯŋɯran talan killɪeqteːqpit. ɔnɔn qɔmsɔmɯl ɪecɪejkelere, qɔmsɔmɯl ɯkruktaːʃɯ kemitɪettere baːrtɯjata sɯq eder ɯccakka kɪeŋnik bɯhaːran kepseːn bɪerɪeqteːqter, æræspyːblyke bajьnnaj ɔskɯlatɯgar baʃalarɯnan kiːrelləriger kɯhanьʃaːqtar. b—

barɯ dɔjdu eder ɯccatɯn 13-s ɯryːleːq kynyger belemneniŋ!

barɯ dɔjdu eder ɯccatɯn ɯryːleːq kyne bɯjɯl balaʃan ɯjɯn 4-s kynyger tybeher. urukku ɔɯllar kurduk eder ɯccatɯ ymɯryccy tardan qɔmsɔmɯl bɯjɯl daʃanɯ bu kyny belɪeteːn, ɯre-kaːtæ kæssæn aharьqtaːq. ɔnɯqa erdetten belemnenɪeqqe sæp.

tɯq keskilleːʃij eder ɯccat kyne.

maŋnajgɯta. ylehit baːhunaj ɯccatɯn ɯryːlleːq kynyn urukkuttan keskile „eder ɯccat, baːjdarɯ bargardar aʎʎarqaːjdaːq kurguhuːlarɯ, utarɯ tur" dɪen bɯjɯl alɯs bekke tabɯllar. barɯ dɔjdu ylyskeneːq baːjdara yp, sir buluːtun itigenne bɔsqɔ kulut ɯmsuːtugar kihi-sɯby ɯskɯʃytten bilillibeteq aʎʎarqajdaːq kurguhuːnɯ belemniːller kiniler. ylygerdeːq baʃalarɯn tɯra tyhen mæhæjdyːr bihigi sebɪeskej sɔjuːsput. ɔl ihin barɯ dɔjdu qaːŋŋaːq baːjdara sebɪeskej sɔjuːska æstæræ yːnen bihigini utarɯ ɯtunan-kurguhuːnan kelɪeqterin baʃaran qas qɔnɔn turdaqtarɯn aːjɯ saŋattan-saŋa tærɯʃy bula satuːllar. eder ɯccat ɯryːleːq kynyger bu bɯhuːlarɯ æjdæːn sьnalaːn aharьqtaːq. kiniler qaːŋŋa, kurguhuːga baʃalarɯn utarɯ bihigi sebɪeskej sɔjuːs kæmyskener kyːhyn bæʃærgætɯqpyt. seriːtten kæmyskener ɯbsastɯba (осоавиахим) kekketin siterɪeqpit, yletin tupsarьqpɯt. eder ɯccat seriː ɯreʃin bælæqtæryn terijen seriːtten qajtaq kæmyskenerge ɯrenь seriː sebinen qajtaq tuttarɯ billɪe. saqa siriger teriller seriː bamanduːrdarɯn belemniːr ɔskɯlaʃa eder ɯbcat baʃatɯnan kiːren kɯhɯl aːrmɯja kekketin baŋatь.

ikkihe. ylehit baːhunaj keneʃeski sɔrgulaːq sessijeliːskej ɔlɔʃun teriltetiger kuttan eder ɯccat yleleher keskilleːq. balaʃan ɯjɯn ɯryːleːq 4-s kynyger bu keskil kiːnneːn turar. tь ɔɔnnɔrɔ bɯtaqqaj qahaːjɯstɯbalarɯn kepereːssijenen qɔlbɔːn, kyːsteːq massɯːnanan, ɯreq ɯjɯːtunan yleleːn ɔlɔqtɔrɯn tupsarallarɯgar eder ɯccat bastuŋ kæmæ bɯlɯqtaːq. tь ɔɔnnɔrɔ ɯraːs ɔlɔqqɔ ɯrenelleriger, qɔtɔnnɔrɯn balaʃannarɯttan araːrallarɯgar, qajtaq ɯraːstɯk tuttunarɯ bilelleriger, ɔjuːn, ɔtɔhut, aʃabɯt ɪeruːga tuhalara sɯqtarɯn, emɔit tuhalaːʃɯn æjdyːlleriger qɔmsɔmɯllar itigenne ɔskɯlaʃa ɯreŋer eder ɯccat kɯhanьqtaːqtar. saqaluː ɯreq teŋijeriger, kurra ɔʃɔlɔru, ɔrduk kɯːs ɔʃɔlɔru ɔskɯlaʃa ɯretterərge ɯreʃe sɯqtarɯ ɯreter ɔskɯlalar, bælæqtær terillelleriger eder ɯccat saŋaːtɯn, biliːtin itigenne kyːhyn qɔlbɯqtaːq.

ysyhe. ɯccat qɔmuŋuːstuː sɔjuːhun kekketin aːʃan, kyːhyn qɔlɔburdaːn, yletin tymen kæryː.

iti etillibit ys keskilinen syrynneːn aharɯllьqtaːq eder ɯccat 13-s ɯryːleːq kyne.

qajtaq belemnener tuhunan

balaʃan ɯjɯn 4-s kynyn innine qɔmsɔmɯl ɯnna barɯ eder ɯccat muŋŋaʃɯn ɯŋɯran eder ɯccat ɯryːleːq kyne tɯq sɯltalaːʃɯn, qajtaq ɯskeːn sɯltan-sɯl aːjɯ aharɯllan ispitin kepsenɪeqteːq ɯnna bɯjɯl qajtaq bɯhuːlaːqtɯk, tɯq keskillerinen belɪeteːn ɯre-kæssæ tɔhujarɯ eder ɯccat erdetten bilɪeqteːq.

uluːs kiːn sirderiger tahɯrɔa taqsan qaːmɯː (демонстрация) terijeri qɔmsɔmɯl ɪecɪekelere belemnɪeqteːqter. ɔnɯqa kɯhɯl taŋahɯnan ɔl ebeter qaptahɯnɯ uraʃas tæbætyger tɯrajdaːn araːs keskil tɯllardaːq sɯnaːme ɔŋɔrɯqqa sæp. qɔmsɔmɯllarɯ, pɪeŋɪerderi itigenne baʃalaːq eder ɯccatɯ kekkenen teŋnik qaːmarga belemnɪeqqe sæp. qɔmsɔmɯllarɯ pɪeŋɪerderi qaːman ihen tymyk, keskil tɯllarɯ elbeq bɯlan qahuːtaːn teŋŋe eterge belemnɪeqqe sæp. elbeq bɯlan qaːman ihen teŋŋe ɯlluːrga belemniːr emɪe naːdaː iti eppit kurduk erdetten belemneːn qaːmɯː terijdeqqe kæræergæ kere bɯlar. tahɯrɔa taqsan qaːmɯː miːtiŋgenen bytɯqteːq. ɔl kennitten tuta ebeter kɪeheːtiger eder ɯccat saŋaːtɯn kætæʃær ycygej ɔŋŋuː—kylyː terijer sæp: ispɪekteːk turɯɔru, araːs qamsanan kærdæryː, ɯrь, tuːnnaːq qahьta egin.

bu kyn analla:q ekkin qahьta taqsьqtaːq. bu kyŋŋe tybehinnereŋ aːrar-balaʃaŋŋa seriː muŋnugun ebeter seriː bælæʃyn terijɪeqqe sæp. qahaːjɯstɯbalarɯn tupsarbɯt, qɔtɔnnɔrɯn balaʃannarɯttan araːrbɯt egin qɔmsɔmɯllar ebeter qɔmsɔmɯl saːstaːq ɯccat baːr bɯllaqtarɯna ɔlɔr qajtaq yleleːbitterin, tɯgunan ɔlɔqtɔrɯn tupsarbɯttarɯn kepseːn bar(ɔɔŋŋɔ ihitinnerɪeqqe sæp.

yleni sebɪetter sɔjuːstarɯn kæmyskener kyːhyn kɯtaːtɯnnarɯːnɯ kɯtta qɔlbuː sanьqtaːqpɯt. atɯn sɯl ylelerbitin mættæppækkæ turan bihigi barɯ kyːspytyn qɔlbɔːmmɯt baʃalaːqtarɯ ɯŋɯrɯː yleni kyːhyrdɯqteːqpit. barɯ kynnerge sebɪetter sɔjuːstarɯn kæmyskyːrge belemmitin billerɪeqteːqpit. baːrtɯjata sɯq ɯccat bihɪeqe tæhæ cugahɯn kærdærɯqteːqpit. *æræspyːblyke bajьnnaj ɔskɯlatɯgar kiːreːcciler aŋaːra qɔmsɔmɯlunan tɔlɔrulɯqtaːq"* dɪen kyːsteːq tɯlɯ baraːtьqtaːqpɯt.

ucɯt tuhunan.

bihigi ɪecɪejkelerbitiger ucɯt caːha bet kuhaʃannɯk turar, ɔhu sɯq kiner naːdatɯgar, uruku kurduk ɪecɪejkelerten ucɯt kærdyːry uːratan, ɪecɪejke silɪenneriger qancɯtaːttarɯgar sirej qaːttuskanɯ tɔlɔrtɔrɔn baran ɔntɔn kæræn ɯkuruk duː, kɯɔrat duː kemitɪete bejete bɯha ɔccɯt bɪerer gɯna ɔŋɔrɔllɔr.

aːn maŋnaj buːrduk ɔŋɔrɔrgɔ ulaqan yle taqsar, ɔnɔn qɔmsɔmɯllar bu yleni ulaqannɯk sanaːn turan, ɔrduk kɯhanan ɯjɯtɯːlarga aiŋneːq eppɪetteri bɪerɪeqteːqter. urukku ættyger ɯjɯtɯːlarga eppɪeti kærdæqqæ ygys qɔmsɔmɯl butujar ete. qɔlɔbur: biːr ispiːsepke bɯstar ɔadaŋɯ, aʃɯjaq qɔnɔn baraq ɔttɔ senɪe ɪel ɔʃɔtɔ aːtɯran qaːlar, ɔl ikki ardɯgar qantan bajan qalɯjbɯtɯn kim deː bilbet. saːhɯ, sɔjuːska sɯʎʎɯbɯt birɪemeni bɯtujuː emɪe keme sɯq bɯlara.

iti etillibitter kurduk sɯllarɯ kenniki ættyger sɯq kinerge, min saŋaːbar mannɯk bɯhaːrɯːlarɯ bɪererge sæptæːq: a) suluːspaʃa sɯʎʎɯbɯtɯ ɯjɯtɯːga: suluːspaʃa ys sɯl tɔqɔru sɯʎʎɯbɯt bɯllaʃɯna suluspa kihitinen qɔmsɔmɯl aːttanьqtaːq. б) saːstarɯn tuhunan saːqsattan ɯspraːbka ɯlarga sæp. ɔl ɯspraːbka bu ere ucɯkka naːdata byppet. в) qɔmsɔmɯlga saŋa kihini ɯlarga caqcɯlaːq biliːni barɯtɯn kicejen bilerge sæp. г) arɯːcɔa biliːleːq qɔmsɔmɯllar mæltæq biliːleːq dɔʃɔttɔrugar ucɯt ɔʃɔ ɔŋŋuːta bɯlbatɯn, ulaqan naːdalaːʃɯn ycygejdik bɯhaːran bɪerɪeqteːqter.

qɔmsɔmɯl ɔlɔqtɔːq ɪecɪejketitten ɯkurug ihineːʃi qaja eme atɯn ɪecɪejkeʃe barar bɯllaʃɯna, qajaːn daʃanɯ maŋnajgɯ ɔlɔqtɔːq ɪecɪejketitten araqsɯbɯt belɪetin ɯlan barьqtaːq.

saŋa kihi ebillibit ɪecɪejke bet tyrgennik ɯkuruk kemitɪetiger billere turɯqtaːq.

itɪenne qɔmsɔmɯl ɪecɪejketitten araqsan kɯɔrakka duː ebeter tuspa ɯkurukka duː barar bɯllaʃɯna ɪecɪejketitten araqsɯbɯt belɪetin iʎʎe kelen ɔlɔqtɔːq ɯkurugun kemitɪetin ucɯtuttan uhullɯqtaːq.

ꭓ. s.

erdetten belemnenen bu ɯryːleːq kyny ahararga ɪecɪejkeʃe tuspa kemiːssije terijɪeqqe sæp. ɔl kemiːssijeʃe baːrtɯja ideleːq sɔjuːhun, ɔaqtar teriltetin itigenne qɔmsɔmɯla sɯq ɯccat biristebiːtellere kiːren eder ɯccat ɯryːleːq kynyn æræqæjdæːqtyk kæssærgæ kæmælæhɯqteːqter.

s. kɯbarap.

qajtaq mækkyhellerij?

baːjdar qaːnnaːq sahaltalara.

aːn-dɔjdu yrdynen æræbælyːssyje ɔɔnugar kæmælæhær terilte(Mопр) biliːtiger bɯjɯlgɯ sɯllaːʃɯ tɔqsuŋŋu ɯjtan muːs ustarga dɯlɯ birɪeme ihiger 28 baːj sudaːrɯstɯbatɯn ihiger tyrmeʃe, utarɯ tɯl kætæqpyty, kɯtaːrɯŋ gɯmmɯtɯ, ɯbsajɯn 1.883 kihini ælærbytter. 5.329 kihini baːhɯppɯttar, 16.683 kihini qaːjbɯttar: 295 bassabuːktɯ terilteni sappɯttar, 207 sɯl qahьtɯ, surunaːlɯ tutan sappɯttar:

sɔʃɔtɔq tɔqsuŋŋu ɯjga 23 sudaːrɯstɯba bahɯgar 640 beliːtike suːta bɯlan 2399 kihini ælæræergæ uːruː uːrbuttar ɔntɔn sɔʃɔtɔq kɯtajga 2.286 tybeher.

kerɪej qɔmsɔmɯllarɯn qandaɪɯlaːbɯttar!

kim-cen-su dɪen, ɯreq ɔʃɔtɔ ɔɔppɯɔn biːr albɯkaːtɯn sirejin ɔqsubutugar ɔɔppɯɔnnar tutan ɯlan ŋeŋŋijen baran, sebɪeskej sɔjuːska ɯreqqe barar ɔʃɔlɔr ispiːhekterin bɯllubɯt dɪebitter. biligin „sɪeul" dɪen kɯɔrakka qɔmuŋuːstarɯ, qɔmsɔmɯllarɯ suːttuːrga 99 kihi tutullubɯt. qɔmuŋuːstar, qɔmsɔmɯl ɔnnɔ poliːssijetten erej-muŋ, kurbanɯː bæʃæny kærællær yhy. sɔrɔqtɔrɔ tulujbakka ælbytter. muŋnuːllarɯn briciːnete dɪen „baːrtɯja arquːbata qanna baːrɯn" etiŋ diːller yhy. ɔl da bɯllar biːr daʃanɯ kihi „arquːbɯ" ɯjbataq.

kerɪej ɯccata.

kerɪej ylehittere muŋ bæʃæʃæ ɔlɔrɔllɔr. ɔɔppɯɔnnar kerɪej baːhunajɯttan ycygej sirderin barɯtɯn bɯʎʎaːn ɯlan ɔnnɔ ɔlɔrɔr ɔɔppɯɔnnarga bɪereller. ylehit ɔʃɔlɔr suːkkaʃa 11—12 caːska yleliːller, ɔntukalarɯgar qamnastara 30-40 qaccɯ. saŋa yleʃe kiːreːcciler ɯreŋen, idelenen baran kuruːk sɯʎʎarga maŋŋa qaccɯ bɪereller. ɔntɔn ɯreqterin keme sitteʃine najmɯlahan ɯlaːccɯlar yːren kebiheller. ɯnna emɪe saŋa bɔsqɔ qamnaccɯtɯ albɯnnaːn ɔlɔrdɔllɔr.

seri:timsiji: sala:ta.

barɯ dəjdu dəqsun ba:jdara qa:nna:q ili:lerin sebɪetter səju:starɯn dɪeki daqsɯta:rɯ gɯnallar. suqanɯ qətu:ru tuppuṭunan da sɯʎ̣san, seri: sa:tɯn tutar kyn tire:tefine belem bɯlarɯ bihigi ɯmnɯ sɯqta:qpɯt. ejele:q ələq brɪemetiger ələqput əŋəhu:tun turugurtaqpɯtɯna ere kɯrgɯhɯ:ttan ky:s-te:qtik kæmyskenɪeqpit.

bastɯŋ qəmsəmɯllar, bastɯŋ eder ɯccattar saqalɯ: bajɪnnaj əskɯlafa ki:riŋ!

s. a. ṡ. s. r. ki:n siteri:le:q kemitɪete ɯnna nərɯt qamɯsa:rdarɯn sybe su:ta u:rbut u:ru:lara.

saqalɯ: bajɪnnaj əskɯlafa kæŋyllerinen ki:re:ccileri bulu: tuhunan.

a) bɯjɯlgɯ ɜɯlga kɯhɯl a:rmɯjafa sa:hɯnan kemne:n ulu: saqa ɶræspy:btin ihiger u:rajbɯtɯn itɪenne bajɪnnaj əskɯlafa sɯʎɜar ɜən kemnere a:han uhullallarɯn bɯhɯ:tɯnan, 1925 ɯnna 1926 sɯllarga tœrœ:byt saqa itɪenne saqalɯ: tɯlɯ biler ɲu:cca atɯn da əmuktar ɯccattarɯttan saqalɯ: bajɪnnaj əskɯlafa bafa œttylerinen wrener ɜənnəru qəmujɯqqa. iti qəmuju: tuhunan bar ɜəŋŋə bɯha:ran kepse:n bɪererge ɯkruktar a:jɯ atɯrɜaq ɯjɯttan setiɲɲige dɪeri qampa:ɲɯja terillɪeqte:q.

b) ɯkruktar siteri:le:q kemitɪetteriger bu qampa:ɲɯja yletiger ərduk ky:ste:qtik kæmælæhærgæ etiller.

в) kæŋyllerinen ki:re:cci ɜənnərtən dərɯbajdarɯn, cegɪennerin talan sɯ:jan ɯlarga ɯkruk siteri:le:q kemitɪetteritten brisside:telle:q, bi:r emcit, ba:rtɯja itɪenne idele:q səju:starɯn bristebi:tellere silɪenne:q kemissije terillɪeqte:q.

г) tœttœry-ta:rɯ ajaŋŋa əruskɯt taqsɯbatɯn yp-as qərəmmətun na:datɯgar kemi:ssije sæptæ:qqæ qəlujan talan ɯlbɯt ere ɜənnərun ɜəku:skaj kɯrakka, saqa ɶræspy:blyketin seri:tin ɜahajar su:kka ɯkruk siteri:le:q kemitɪettere ɯ:tɪsqta:qtar.

д) ɶræspy:blyke seri:tin ɜahajar su:t dərɯbujanɯ kærær kemi:ssijete sæbyle:n tutɯr dɪeri kæŋyllenen kire:cciler ahɯ:r astarɯn, bərugɯn qaccɯlarɯn nərɯt qamɯsa:rdarɯn sybe su:ta bulan ɜahajɪsqta:q

е) saqa ɶræspy:blyketin seri:tin ɜahajar su:ttau birisside:telle:q. saqalɯ: bajɪnaj əskɯlafa kæŋyllenen ki:rer ɜənnər dərɯbujalarɯn kærær kemi:ssije terillɪeqte:q, ənnə saqa ɶræspy:blyketin wrefi-emi ɜahajar su:tuttan ikki hoqtu:r, ɜəku:skaj ɯkrukka siteri:le:q kemitɪetitten, qəmsəmɯltan ɯnna suda:rɯstɯba beli:tiketin (g. p. u:.) su:tuttan bristebi:teller silɪeninen ki:rɪeqte:qter.

ɶræspy:blyke saqalɯ: bajɪnnaj **ə s k ɯ l a t ɯ g a r w r e n e r g e** kæŋyllenen ki:ri: tuhunan ulu:s tɪs ɜənun əttətugar bɯha:ran kepse:n bɪererge ərəjɯnnar a:jɯ ɯjɯ: berillɪeqte:q ɯnna «aptanɪsmnaj ɜəku:tifa» „kɯ:m" qahɪsttarɯnan billerillɪeqte:q.

saqa ki:n siter. kemit. ɯnna nərɯt qamɯssa:rdarɯn sybe su:tun

brisside:tele *əmɯhap.*

kɯhɯl a:rmɯjafa sɯlɜar ɜənnərgə itɪene kiniler kergenne-riger ananar kæmæ

seri:ge sɯʎɜar ɜənnərgə qaja dafanɯ dəjduga sebɪetter bɯla:starɯn kurduk kɯhammattaq. sebɪetter bɯla:stara ɜaɜaŋatɯn, ti:jimmetin yrdynen, kɯhɯl a: r m ɯ j a f a sɯʎɜa:ccɯlar kiniler, kergennere erejdemmetterin, kɯhalfanɯ kærbættæryn əŋərə satɯ:r. kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜa:ccɯ kergeniger ylehit kihite sɯq bɯllafɯna kæmæltæny ərduk ɯlɪsqta:q.

kɯhɯl a:rmɯjafa talɯllan kirbitterge, bajɪnaj əskɯlafa wrene:ccilerge barɯllarɯgar sin bi:r kæmæltæ barar.

səkɯn ɯjɯ:tɯnan bɪeriller kæmæltælær kenne ələqtə:q su:ttar kɯhɯl armɯjafa sɯʎɜa:ccɯlar kergennerin battal atafastabɯl ba:r bɯllafɯna qaja sɯtanarɯnan kæmysky:ller. kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜa:ccɯ tæhæ dafanɯ ær sɯʎɜɯbɯtɯn ihin kɪnɪege keler sir (pa:jɯn sire) uhullubat ɯhɯ: sɪeme tygetige bɯllafɯna kɯhɯl a:rmɯja kihitin kergeniger basta:n beriller. ɜwhyny itɪenne kihini emtebil kɯhɯl a:rmɯja ɜənun kergenneriger emɪe basta:n bɯlɯqta:q. sir əŋəstu:tugar kærdæhy:le:q ɜɪsla ki:rdefine su:ttar kɯhɯl a:rmɯja ɜənun kergennerin gɪenin bastatan kærwqte:qter, itɪenne sir əŋəhu:tun inniger ɯlar tælæbyr kinilerten aŋa:ra ere ɯlɯllɪsqta:q.

kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜa:cɯlarga nəlɯktan ara:s tardɯ:ttan cepceti: **u l a q a n n ɯ k b e r i l l e r.** teŋ dəqɯtta:q (bulu:la:q) ikki qasa:jɯstɯbattan bi:rderin ɜɪetin kergene ygys bɯllafɯna kɯratɯk tæly:r. əttən kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜa:ccɯlar ɜɪe kergenin aqsa:nɯgar ki:re turallar, ənən kiniler qasa:jɯstɯbalarɯn tælæby:re cepci:r, kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜa:ccɯ qasa:jɯstɯbatɯn dəqɯta nəlɯk tæly:r qasa:jɯstɯbalar ikki sa:maj kɯratɯn qəlbə:but tan, əppət bɯllafɯna nəlɯgun twtten bi:rin tæly:r. nəlɯgu tæly:r qasa:jɯstɯba ɜaɜaŋɯ ikki ɪslɯn qəlbə:buttan kɯhɯl a:rmɯja kihitin qasa:jɯstɯbatɯn dəqɯta ərduk bɯlan baraɯ ɜɪetin kergeniger ylehit er kihite sɯq bɯllafɯna tyher nəlɯgun aŋa:rɯn tæly:r, əttən bejetitten utarɯ yleni kɪsjar er kihile:q bɯllafɯna nəlɯgun cɪepperitten bɯ:hanar. kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜa:ccɯlar qasa:jɯstɯbalara iti etillibit kæmæltælærtən barɯ tuhanallar. kɯhɯl a:rmɯja ɜənun kergettere nəlɯk tælæbyryger sɯhɪsn na:q kærdæby: suruktarɯ, kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜar kihilere qanna ba:rɯn ɯjdarar suruktara tɯq dafanɯ tælæbyre (marka qaccɯta) sɯq ɯlɯllar. kɯhɯl a:rmɯja ɜənuttan bultu:rga tælæbyr ɯlɯllɯbat. uhullubut ɜənnərgə iti cepceti: barbat.

kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜar kihi ɜɪete, qasa:jɯstɯbata deŋ sɯltan əruskɯturu:ta su:tɯnan mekkɪelener (страхуется), taqsɯbɯt əruskɯtun su:t tæly:r. kɯhɯl a:rmɯjafa sɯʎɜa:ccɯ tæly:r sunɯhun ys ʈgummɯttan bi:rderiger arɯ:j ti:jbete (30%) qa:llarɯllar.

bɯjɯlgɯ ɜɯlga mekkɪe tælæbyryger bɪeriller kæmæltæ siŋne:fe mannɯk:

a) kɯhɯl a:rmɯja ɜənun qasa:jɯstɯbata nəlɯktan barɯtɯttan ebeter ys cɪepperitten bɯhana:ccɯlara mekkɪe ihin tælæbyrderitten (страховые взносы) barɯtɯttan bɯ:hanallar.

b) bɯjɯlgɯ qasa:jɯstɯba nəlɯgun tælæbyryn aŋa:rɯttan bɯ:hammɯttara mekkɪe tælæbyryn emɪe aŋa:rɯn ere tæly:ller.

g) nəlɯk tælæbyryn aŋa:rɯgar ti:jbetitten bɯ:hammɯttara mekkɪe tælæbyryn ysten bi-ritten bɯ:hanallar.

saqalɯ: bajɯnaj əskɯlafa wrener ɜənnəru qəmujar tuhunan qəmsəmɯl ɯblasta:fɯ ke[illegible]tɪetin u:ru;ta.

ɜəku:skaj, byly: ɯnna œlwqyme ɯkruktarɯna:fɯ qəmsəmɯl teriltelere saqalɯ: bajɪsnaj əskɯlafa wrene ki:rer ɜəntən **50%** **(bɯrahɪsnɯ) qəmsəmɯllarɯ killererge kɯhanɪsqta:qtar** dɪen qəmsəmɯl ɯblasta:fɯ kemitɪete u:rda.

saqalɯ: bajɪsnaj əskɯla terillere tɯq sɪslla:fɯn ɯnna sebɪetter səju:starɯgar kɯttar tuspa ɶræspy:blykeler isteriger kɯhɯl a:rmɯja qajtaq terillerin tutullarɯm ulu:s tɪs ɜəŋun əttətugar, kɪennik kepse:n billererge qəmsəmɯl ɯkrukta:fɯ teriltelere, barɯ ɪecɪejkelere kæmælæhwqte:qter.

saqalɯ: bajɪsnaj əskɯlafa ki:rer ɜənnəru talarga itigenne dərɯbujalarɯm kærærgæ ɯkruktar siteri:le:q kemitɪetteriger teriller kemi:ssijelerge ɯkrukta:fɯ qəmsəmɯl kemitɪettere tuha:nna:q biristebi:tellerin ɯ:tɪsqta:q.

saqa ɶræspy:blyketin seri:tin ɜahajar su:kka saqalɯ: bajɪsnaj əskɯlafa ki:rer ɜənnəru talarga itigenne dərɯbujalarɯm kærærgæ teriller. kemi:ssijefe qəmsəmɯltan biristebi:telinen tab. **mælæky:rep** legɪentej ananna.

ɯkrukta:fɯ qəmsəmɯl teriltelere tɯq yleni bu tuhunan əŋərəllərun, bu ɯjɯ:nɯ tæhæ tələrəllərun ɯjɯtɯhan tab. mælæky:rep beribɪerkelɪeqte:q.

teterkej imnerde:q kyle sɯlɜar ɯstarda:q.

ebeter

u:la:q qaraqta:qtar kwq atɯnan sy:rdeller.

kihi erɪene ihiger, kætær erɪene tahɯgar. itinen bɯllafɯna kihi is sana:tɯn bilɪeqqe satammat. əl ere:ri sana: tæhæ dafanɯ kihi ihiger bɯltɯn ihin kihi tɯqtan ere tæry:r, kimten ere sitɪmne:q *kihi sana:ta kihini kim tɯlala:n ələrərɯttan, tɯq tɯlatɯgar ba:rɯttan bɯlar.* kihi tuttɯnar tuttunu:ta, sanɯ:r sana:ta sɯʎɜar siritten sitɪmne:q.

qəmsəmɯl ɯccat atɯn əfələrgə qələ:təqqə atɯnnɯk tuttunan sɯʎɜar, atɯn ələfu ələrər. ənən kini atɯnnɯk œjdy:r œjdæ:q, atɯnnɯk sanɯ:r sana:la:q. əl ere:ri barɯ qəmsəmɯllar bi:r kurduk ycygəjdik tuttuna sɯlɜallar, bi:rdik œjdæ:n sanɯ:llar dɪeqqe satammat.

saŋa kihi.

bihigi ələrər ələqputɯnan, tuttɯnar tuttunú:butɯnan *saŋa kihini ɯsketɪeqte:qpit.* saŋa kihi a:ta sɯla kimij, sireje—qarafa qannɯgɯj, œjæ—sana:ta qajtafɯj? keskille:q ələq kihite, anɯgɯ ələq ɯra:s ɯccata, kɯla:nna:q, kɯrɯ:la:q sirejde:q, ɯtta:q cəlbən qaraqta:q, teterkej qa:nna:q imnerde:q, kylymny: kyler ɯstarda:q. œjæ—sana:ta: *ylehit kɯla:hɯn tuhugar ette:q—qa:nɯnan mekbeli:r, bassabɯ:k ba:rtɯja sɪslɯgar bahɯn bɯla:qɯga ɯgar.* sana:rgɯ:r dɪeni sata:bat, sɯlajar dɪeni bilbet, krɯ:baj dɪeni œjdæ:bæt ɯllam ɯccat kini. kəpseti:k kɪene kerete, ɯrɪshɯt kɪene ɯra:ha, əɲɲu:la:q kɪene əluba, sata:ccɯttan sɯtɯ:ta. arɯgɯnɯn amsajbataq, qa:rtɯnɯ qaraqta:bataq, ɜaqtartan atɯ:lahan tuhammataq, kihitten ɯran ɯlbataq. ɯlattarɯ kɯtarɯ əɲɲə:n ula:ppɯt, kɯrgɯttarɯ kɯtarɯ bi:rge i:tillibit, ɯl dɪen ədu:la:bat, kɯ:s dɪen kɯŋastaspat. ɲu:cca dɪen tɯrappat, tata:r dɪen tarɯjbat, təŋus dɪen təjəmsujbat, kɯtaj dɪen sirgemmet, saqa dɪen sa:ppat—*kɪnɪege ylehit barɯta teŋ, ba:haŋaj barɯta bi:r, kini œstæ:fæ battalla:q kini œstæ:fæ qapɯta:lla:q.*

mafan qa:r, yllykte:q, cɯskɯjar tɯmnɯ: typtele:q tɯman ymerik dəjduga satɯ:r sana:tɯn saɲɲɯppat, yleli:r yletin mæltæppæt. kæfærær kylymny:r qalla:nna:q œŋyryk kɯja:s kynnerde:q kɯta:na:q ylele:q sirderge kælæhyn—balahɯn alla:qta:n, kynneri—ty:nneri yleli:r. yleli:r ylete ykse:nne:q, yleli:r ylete tuhala:q ələq əsqərə əqsu:tugar, yje silihe tebi:tiger *meɜi brlem bɯla:q'ɯ:r. kennɪnen kegteri bɪlbet, innine:fi crejten ɯmibet.*

iti saŋa kihi bytynny:te wsky: ilik. saŋa kihi syrəjitten ysten bi:re. kulga:fɯttan cɪeppere, qarafɯn aŋa:ra, atafɯttaŋ tarbafa, ili:titten begeccige kæstæn eleŋneheller. əl ere:ri, əl ere:ri kini bytyny:te kelɪefe...

ɜɪekte:qpit ɪslɜan kærbæt cegɪen ette:q, cebdik qa:nna:q ikki ataq qamnɯ:r qaramaj sɯq bɯlɯ. kihi barɯta ɪsrɯ:la:q, kihi barɯta ɜɪekte:q. ɪsrɯ:lar ca:starɯnan hɯqtu:rdar kepsɪeqte:qter ɜɪekter ca:starɯnan min kepsete tyhym. kihi ɜɪekte:q bɯllafɯna, sin ɪsrɯ:la:q teŋe bɯlar. qələbura qartɯhɯt, sədur, ɯrujaq, sɯmmɯjaccɯ, kihirges ɜənu ɜɪekte:q ɜən dɪen a:ttɯ:llar. eder ɯccakka dafanɯ, qəmsəmɯlga dafanɯ ɜɪekte:q ɜən ba:llar.

kɯq alla:qtar sy:rdeller. ənnə:fər səfərɯ: dəjduga wrene baran iher eder—ɯccattar qaccɯlarɯn qa:ttɯla:n ke:hen qa:rda:q sassɪsrda qajafasta:q eterbehinen qa:msannar qam ɯllardɯbɯt deheller. nehiliekter tygeqteriger, ulu:star ulafalarɯgar qaccɯga qa:ttɯla:n qantaŋnahar lətɯla:n cələŋnəhər, mɯsta:n muɲɲaŋnahar ɯlattar ba:llar dɪen eteller. ekte:p œrəbæly:ssyjetin mu:s qarda:q bu:rfatɯttan wske:bit ɯra:s ɯccat qa:ttɯhɯt, lətɯhut, mɯscut bɯlɯn satammat. əttən qəmsəmɯllar ənnugu əŋərər bɯllaqtarɯna, kulga:qtarɯttan ɯlan kyŋŋe tutɯqqa emehefe tebɪeqqe, ehen ke:hɪeqqe.

u:la:q qaraqtar kæstælær. arɯgɯ baraqsan ahafas erdefine arɯgɯla:bɯt qəmsəmɯllar ɜɪslalara elbeq bɯlara. arɯgɯla:n ahɯ:bɯt dɪen arabɯcaj tuhugar mækkyher qəmsəmɯltan araqsallara. biligin dafanɯ sir annɯnan ihitteqqe arɯgɯhɯttar araqsa ilikter. əttən ba:rtɯjata

kepse:nner, qoho:nnor.

bɯhaq ugun kɯstɯmmat.

loskuj bɯlɯt qara:ran kelen sɯla:s saɯ...ruman ibiren a:spɯtuttan ət-mas kwʃe orduk celgijbekke dɯlɯ bɯlbut. sa:skɯr arʃa:la:bɯt kyn sardaŋata tɯ saʃa dɯeki œttyn sɯrdata tɯgan turar. ət—mas sebirdeʃer olorən qa:lbɯt ardaq tammaʃɯ ta:s əgurɯ kurduk kylymyrdy: turallar. ɯrɯ cɯ:ca:qtar samɯ:r ygeniger im—nim barbɯt bejelere, qata dœbœŋnyk a:sta, dɯeqqe ajɯla:q, tɯeteje—sa:raja ɯrɯlarɯm sitesɯrɯla:bɯttara. twtty:r ...ɯŋga syppyt ɯnaqtarɯn buhan iher saqtar «sajdɯ:r" saŋata tɯ bahɯnan dɯrajan a:har.

min sannɯbar kɯra tɯ:kka sala:q, tugu daʃanɯ ɯmnan baran, tɯ sɯlun ustun munnum annɯgar kiŋiŋijen ɯllɯ: istim. tɯnɯ tɯra:n ihen kœrbytym tɯ saʃatɯna:ʃɯ œtœq təmtorugar burduk siriger, min ɯlum „a r a m a: s k ɯ» ɯlun „bwtykeni“ oʃus sɯetteren sir qoruta suɯʎʒarɯm kœrœmmyn onno bardɯm.

cugaha:n ihen doro:bolohon baran bili:ŋŋi burduk yletin ca:hɯman kinini batɯha qa:man sehergehe istim.

kɯra ɯl min dɯeki kɯlap kine kœrœn kebihe-kebihe mi:ce:rdi: iste.

onu manɯ senergespeqte:n, min kɯrakka qajtaq suɯʎʒambɯppɯt, wremmippit, oŋŋu:tugar tepteren kɯrala:n ɯstɯrɯ:s bula:sta:n, ujutan baran toqtu: tyhen sorujan kylbyte bɯla:t, bejetin kɯstta kepseter kurduk „anɯ kihi barɯta wreqte:q bɯlɯ di:ller, ʒe oceoʃo kim bu min kurduk qara yleni ylele:n ɔt-burduk y:nnerer bɯluoq bejetej" dɯete.

bu yle kemin saʃana ʒa:rbaja suɯʎʒar kihi min itini bejeber emɯe ta:rɯttara ihittim. onton toqtu: tyhen baran, urukku bula:ska kim oʃoto wreqte:q bɯlan ylele:betin, biliŋŋi oskɯlaʃa qajtaq wreʃi wretellerin kepse:mmin „otton min okko burdukka ylelehe:jemij dɯen bu suŋŋulaŋ kemner taʃustum, ɯnna bu kelbitim aʃɯjaq qonon dojdubun kœrœ ʒa:rbaja surɯttaʃum" dɯen byterdim.

kihim tolkujdu:r kurduk suqatɯn yrdyn odu:laban iste, ɯnna dœryn bɯlan baran «e:, kim biler, mi:ginnik qaraŋa kihi sana:bar, wreqte:q ykse:n bu aʎʒaqaj œly: bœʃœ bɯlar di:bin, onno:ʃoj bu min, oʃus sɯete:ccibin bɯjul oskɯlaʃa bɯerbitim, wreqtennin oŋostoo tɯoqqa ere qolbospɯt. sɯta:n da: atta:batɯm.

noqo:! kim etej? dɯete. ɯl min dɯeki emɯe kɯlap gɯma kœrœn kebihen baran «pijonɯer" dɯete.

kɯrattan taqsa suɯʎʒar qomsomɯl kihi tɯʃa qomsomɯlu, pijonɯeri aqsanna:qtɯk kœssœr onon kinileri kœrysteqqe qajtaq ere orduk kereʃe dɯlɯ bɯlar.

min ɯlu kɯtta kepseppitinen bardɯm. „arama:skɯ", bihigi kepseti:biter kɯhammat kurduk suqatɯgar byk tyhen saŋata sɯoq iste. ɯlum kepse:nnitten billeqqe, kini bɯjul oskɯlaʃa wrene suɯʎʒan saŋa terillibit pijonɯer etere:tiger ki:rbit ebit. ol ki:rdeʃin kyn ɯllara «ala:pɯja» eme:qsin iste oqson ki:ren: „ʒe, ɯlgut biliŋŋitten sirten kœstymne suɯʎʒan onɯoqa-mannɯqa qolbohor, ege iti teŋinen ula:ttaʃɯna" dɯen bɯha soœʃœn maqtajan taqsɯbɯt. ɯlbutun wretteremmit biliŋŋitten ɯllarbɯttan mœʃylynneqpit dɯeqte:nner, arama:skɯ ojoʃunu:n pijonɯer ɯllarɯm delbi tahɯjbɯttar. sassɯŋɯtɯgar oskɯlattan uhula arama:skɯ oʃotun kɯtta ucu:talga barbɯt sassɯrda, oʃo site mɯŋŋusta iligine ti:jbitter. „arama:skɯ" kepseppeqte:n baran kelbit na:datɯm eppitiger ucu:tal qohugar ɯŋɯran killeren ikkɯejeʃin tœhœ eme œr sehergespitter.

onton arama:skɯ mi:ce:rde:bitinen taqsan ʒɯetiger baran qa:lbɯt. itinten ɯla ɯllarɯn pijonœrin eŋinin ca:hɯnan qoton mœqpœt bɯlbuttar ebit.

iti ikki ardɯgar sin œr bɯlbut bɯhɯ:la:q kyn ti:t bahɯgar tyhen barda. min ʒɯeber bara:rɯ gɯmmɯppɯn „arama:skɯ" qaja doʃo:r, bara:rɯ gɯnnɯn du:? bihigi daʃanɯ biligin barɯqpɯt ete, min ili:m sarʃata œr yleleppet e:, sana: kɯlgahɯttan, bejebin bejem sarbɯnammɯn, sa:hɯm toqoru erej bœʃœʃœ bardɯm dɯen baran whe: tɯnan kebiste.

kɯra baʃajɯ suɯʎʒammɯn bi:r sajɯn bar ʒon salla:kka tutu:r di:-di: ajmanan ɯtahallarɯn—saŋohollorun kœrœr etim ol sajɯn arama:skɯ, sallakka barɯma:rɯ uŋa ili:tin ikki tarbaʃɯn sorujan... sɯoq kinimitin ula:tan ihen bilbitim, itinten sɯlta:n ʒe kepseti:bit sajɯnna. bɯlurgɯ, anɯgɯ a:rmɯjalar ʒa:rɯkta:q ʒon bɯllubut.

bihigi kɯhɯl a:rmɯjabɯt urukku ɯra:qta:ʃɯ salla:ttaruttan tɯoq atɯmna:ʃɯm, kɯhɯl a:rmɯja tɯoqqa na:dala:ʃɯm, urut ki:rbit salla:tɯ biligin toʃo kɯlgas bɯemenen bosqolo:n baran emɯe saŋa ʒoŋŋo na:dajɯ: bɯlarɯm eŋinin bula:n tele:n œjym kɯjarɯnan sehergetim. oe ol „daʃanɯ kinɯeqe bet solun bɯlla. kɯratka qomsomɯl bejeni sajɯnnarar wreʃer ulaqan mœltœq bejem, kinɯeqe ti:jdeqpine, mœltœq yrdyger mœltœq ba:r bɯlan, ulaqannɯk sergeʃeleter kihi bɯllum. min sana:m ʒe kœtyʃyllen sehergehi: ɯra:tta.

---

yleni u:ratan ʒɯeʃe barɯ: bɯlla. argɯstaban ihen kepse:ŋŋe tepteren „arama:skɯ!"ʒe araj biligin kɯhɯl a:rmɯjaʃa tutu:r bɯllun, en sa:hɯn tybeher ebit bɯllun, bejeŋ dorɯbaj baʃajɯ bɯl. ʒe qajɯŋ etej" dɯetim. aq baran saŋata sɯoq ispeqte:n baran „ama qaja ylygerij, beje dojdutugar aʃɯjaq bɯemeʃe suɯʎʒartan urukkum kurduk bejem mɯestebin kerdiner etɯem... ʒɯe—ɯt sin qa:ttarbat ebit. ol urut qas sɯlga qaja dojduga bararɯ kim da bilbet, a:n dojduttan bar sonton bukatɯn araqsan œlœ bararɯm kelleʃe dɯeteqqe syre bet ete. ol ihin... kihi ara:s bɯlarga sananan muŋŋa bullara surɯttaqpɯt. iti biliŋŋi nassebɯeppit, ocoo:q bwtyr oʃoto kɯhɯlga barɯr dɯeri qolo:n kihi ete, ol biligin qajɯ: yjeʃe wreqtene tojdono oqson kelbit.» di:r kihi bɯlla. bihigi kepseti:bit ʒe tabɯlmnna. bɯlurɯ:n kyhyn kɯhɯl a:rmɯjattan u:rajan kelbit bahɯlaj maka:rabɯ (ococoq ɯla) kihim qajgɯ:ra syrdenne.

maka:rap nassebɯet birisside:tele bɯlbututtan ɯla kɯrʒɯk daʃanɯ nehilɯek ihiger saŋa sɯllar ykse:bitter; nehilɯek muŋŋaqtu:r ʒɯetiger saŋa, istɯene qahɯta ba:r bɯla oqsubut ɯbsastɯbanan burduk tardar mɯeligse oŋoston ottolo:n ereller. ɯnna ba:ŋŋɯk oŋosto:ru ɯllar tan arɯ: sɯertimeli: suɯʎʒallar bu kɯhɯn nehilɯek muŋŋaʃɯnan erge qa:lan turar cocɯmunanɯ ɯlannar oŋoron oskɯlaʃa kulu:pka bɯerbitteriger qas daʃanɯ tœgyl ispekte:k ara:s oŋorbuttar ebit. a r a m a: s k ɯ manɯ barɯtɯm sœbyly:r kihi, wrer kihi bɯlan bɯerde.

„iti taŋara ʒɯete dɯen u:s tarbaqta:q oŋorbut qattɯ:nalara di:llere emɯe sœp. aʃabɯ:t yp—as ihin, bejete kihitten tɯoq daʃanɯ atɯma sɯoq ere:ri, ʒa:bɯlanara emɯe biller. ba:jdar daʃanɯ battɯgastara kœstœn turar sɯl. onno:ʃoj iti min yleli: turar, aʃam œtœʃœ, qaccɯla:q k u h u m a ɯtɯhɯttan illere: sɯlla:qqa sir tygetiger kelbite. anɯ kine:sterge siri orduk bɯerbet bɯlannar, iti en ere inniger dojdu kɯttamnaha kelen melijen barda. beje battalɯ kœrbyt ʒadaŋɯ bɯlan baran bassabɯ:kka utarɯ bɯlar su:hatɯm sin œjdœnyller. bɯhaq ugun kɯstɯmmat—ʒadaŋɯ ʒadaŋɯ dɯeki bɯlar kinen baran, iti œry: taŋara, aba:hɯ sɯoq di:llere kɯjan œjbœr tyspet e:. occoʃo bu ylyger kere siri—qalla:nɯ, kœtœry sy:reri tɯoq ajbɯt bejetej? dɯen kɯhim ɯhun kɯtta boturuguru: iste"

iti ikki ardɯgar sɯlbut araqsɯ:ta ti:jen kelle.

bihigi syrde:q ejele:q baʃajɯtɯk araqsɯhan qa:llɯbɯt. „bwtyke:s" ɯl mi:gitten kiriŋe—kuma:ʃɯ, kœrdœ:ry aʃatɯttan qa:lla. ʒɯeber kelleʃine qattɯ:nala:q kuma:ʃɯ ɯnna pijonɯerde:q kiriŋe beleqtɯeq bɯlan baran, „en pijonɯergin, min qomsomɯlbun, min bɯra:tɯm eme pijonɯer onon bihigi yhwn bɯra:ttɯ:bɯt, bihɯeqe kuru:k keler bɯla:r". dɯetim.

ɯlum urut kimten daʃanɯ bɯra:tɯm dɯetterbeteq kihi, wren ɯmaq kine tyhe:t, aʃatɯn ekkireten œryte-ojo-ojo sɯl ustun sy:ren baha lekereŋni: turda.

ʒɯeber ti:jen kelbitim ampa:r ajaʃar pijonɯer bɯra:tɯm ulaqan baʃajɯ kwq (to:ppo:r) ahɯŋkanɯ (кобылка) tutan turan, kɯra sy:re suɯʎʒar baltɯgar „tatɯja:skaʃa" kœrdœrœ-kœrdœrœ bu sin bursu:j kerete kihi, ylehit burdugun belemi sɯeccik, onon biligin sy:lge turɯrullɯ" di: turarara.

min ʒɯeber ki:remmin bygyŋŋy kepseti:bin œjdy:, wre sɯ:rɯttɯm. *bɯhaq ugun kɯstɯmmat—ʒaʒaŋɯ ʒaʒaŋɯ dɯeki* dɯen borustɯj ere:ri caqcɯ tardɯ:la:q tɯlɯ ycygejdik istibitim baspɯttan taqsɯbat.

„amɯʒ accɯqɯja".

kɯhɯl salla:t.

qamnaccɯt oloʃun
„qapɯta:l" œstœ:ʃym
qamnatar kynyger
qarɯstɯ:r qaqajbɯn!
bahɯlɯk siriger
battalɯ bara:rɯ
baha:nnɯ:r ʒaʒaŋɯ
bara:nan qa:marɯn,
buqatɯ:r—ylehit
bu:nnara kwrejen
burajsɯ: bɯlarɯn,
bulaqta:n a:ʃabɯn!
kwmcyly:r kytyry
kœtyren burajbɯt
kœŋylly:r oloqpor,
kœryly: ɯllɯ:bɯn!
qorɯllar—tojottor
qolbohuŋ—qoŋkuhuŋ!
qonugu a:ʃɯnɯŋ,
qorɯbu bulunuŋ!!!
omugu oqtoron
ordugun qalahar,
miginni: ʒaʒaŋɯ
bi:rderin bɯlʒahar
tala:mmar—talbabar
ʒaqtarɯ talahar
sana:nan ɯlɯnan
salla:kka ki:rbetim.
ɯtɯ:rɯ ɯksɯ:rɯ
ɯjɯstan suɯʎʒambɯt,
qa:nnarda:q battalga
qarbatan wske:bit
bɯra:tɯm—syreʃim
bɯla:ska sananan
œryte—turu:ta
wrynen œlœsswm!
qorɯllar—tojottor
qolbohuŋ—qoŋkuhuŋ,
qonugu a:ʃɯnɯŋ
qorɯbu bulunuŋ!!!
episɯer mi:gin
ette:bet—kɯrba:bat,
ɯksatan sɯhuran
„ɯtɯnan" a:tta:bat
kɯhalʃa oʃoto
kɯhɯl qamandɯ:rɯn
eppitin istebin
ispɯtten taptɯ:bɯn
kɯqtarda:q—kɯ:mnarda:q
kɯtarar bɯla:qpɯn
kɯbɯnan turabɯn,
kɯjɯ:bɯn tɯjabɯn!
„occuguj" ʒaʒaŋɯ
ula:tan—ɯʃuran
omugum ba:jdara
ɯlujda—dolgujda.
qorɯllar—tojottor
qolbohuŋ—qoŋkuhuŋ,
qonugu a:ʃɯnɯŋ,
qorɯbu bulunuŋ!!!
seri:nen sillɯenen
sirderi ɯla:rɯ.
baha:nnɯk kɯjtala:n
ba:jdara qaŋa:rɯ
omuktar, tojottor
oqsuhan—kɯrgɯhan
accɯguj ajmaʃɯ
ata:ran, sapsɯjan
qamnaccɯt! bɯra:kkɯn
qardarɯ qa:mtaran
qa:nnarda:q sɯllarɯ
qaŋatar ebitter.
qorɯllar—tojottor
qolbohuŋ—qoŋkuhuŋ,
qonugu a:ʃɯnɯŋ
qorɯbu bulunuŋ!!!

„amma accɯgɯja".

—sɯoq eder ɯccatɯ araŋala:n kœrdœqqœ arɯgɯnɯ ispete aʃɯjaq, itirbeteq bejele:q erɯekes.

burduk u:ta, qottɯpuj kœ:ŋŋœ, mekki:ne mi:ne bɯjun buqatɯ:r, kwq sirej, erɯen wn arɯgɯ oburgu ceŋɯen eti sejmekti:rin celgijer qa:nɯ emerin, œjdœ:q—sana:nɯ i:rderin, kere keskili keherin, ʒon ahɯ:rɯn bɯharɯn kihi barɯta biler. qomsomɯl arɯgɯlɯ:r bɯllaʃɯna kœŋyl u:tan kœccyter satammat, uhukta:q ɯtta:q tɯlɯnan, sɯtɯ: bi:le:q ʒɯlanan mœkkyhwqqe.

qoŋkujbut qo:ʒəuktar, qorguppɯt sana:lar.

„œlœr emɯe saŋa: bɯlbataq œlbœt onton orduk bɯlbataq".

dɯen esɯeŋin ɯrɯhɯt œlœrygger tɯjbuta. bu a:ta «tɯnna:qta:ʃar œlbyt orduk, œlœrdœ:ʃœr tɯ:nna:q mœky» dɯen bɯlar. qomsomɯllartan qam-tym qahan eme, bet aʃɯjaq kihi bejelerigger ti:jɯnen kyuten mappɯttara. otton mannɯk qo:ʒəuktara qoŋkujbut, sana:lara saŋŋɯjbɯt oʃolor kœstœn eleŋnehen a:hallar. qomsomɯl sana:ta qoccoqoj bɯluoqta:q, qara qaraqtara kyle sulʒar bɯluoqta:qtar. saŋŋɯjbɯt sana:la:q sata:n sulɯn sɯoqta:q, qoŋkujbut qo:ʒəuktar tuhalara mœltœq. kihi ere ereji kœrœr baʃajɯta, kihi ere accɯk bɯlar baʃajɯta. erejge erillen—erillen, accɯgɯ kœrœn-kœrœn bassabɯ:ktar mannɯkka ti:jbittere. onon qaccɯm sɯoq, ca:jɯm qara, erejim elbeq dɯen qomsomɯl qara sana:ʃa tyher bɯllaʃɯna, qa:nna:q bɯhaʃɯ ɯlar bɯllaʃɯna kini qomsomɯl bɯlbataq kini lɯeŋin ɯccata bɯlbataq—kini boroqlɯ.

sannɯm sɯtɯm, sannɯm turɯm. eder ɯccat œttyger bu ʒɯek tœhœ tarʃammɯtɯn bilbetim. ulaqattar manan ʒɯekte:qtere kœstœn erer, elbe:n iher. onon eder ɯccatɯ sereten eteri emte:q bɯluo di:bin. sebɯetter bɯla:starɯn sokɯnunan erten araqsar kœŋyl, ojoʃu bɯraʃar kœŋyl. ol ere:ri bygyn qo:ŋŋohon baran, sassɯm araqsarɯ kim sœbylwj. qolobura mannɯktar ba:llara—soku:skajtan kɯ:hɯ ojoq ɯlan soʃuru: dojdalarɯgar barallar. ti:jellerin kɯtarɯ tɯoq bɯlarɯj? atɯm ojoʃo tohujar. bili: kɯ:s qaraʃɯn u:tunan su:nan, qara sana:ʃa qa:rɯjtaran tœnnœn keleqti:r qarɯn qa:nɯm et syreʃim!!!

bi:ter, ojoq ɯlar, alta ɯj bi:rge qo:ŋŋohor, tobugar olordor sɯllɯ: sɯʒar. ɯnna tuguj? ɯnna y:ren ɯ:tar. atɯmɯ emɯe ojoq ɯlar, qat gɯnar, alta ɯjɯnan araqsan qa:lar. bu a:ta tuguj? bu a:ta „sannɯm sɯtɯm, sannɯm turɯm" dɯen bɯlar. sebɯetter sokɯnnara eti:tiŋen er, ojoq ikki bi:rge oloron bi:rdestere, bi:rdesterin ataʃastɯ:r bɯllaʃɯna bi:rge sata:n olorɯ sɯoq bɯllaqtarɯna—araqsɯqta:qtar. otton manna etillibit qoloburdarga, borɯsta saŋattan saŋa ʒaqtarɯ ekkireteller. tapta:bat de: bɯllallar baʃalarɯn qannarar baʃatɯgar aʃɯjaq qonukka ojoq gɯnallar. qomsomɯl «sannɯm turɯm, sannɯm sɯtɯm» di:re satammat.

bu etillibit ʒɯekter barɯ qomsomɯllarga, barɯ eder ɯccakka ba:llar dɯen eppeppin. ol ere:ri onno—manna ʒɯekter kœstœllœr...ʒɯekteri ɯ:ti:r dɯen ba:r bɯlar.

tɯhɯt.

---

rede:ksijetten. bu surugu bece:tten taha:ran turan qahɯtɯ a:ʃa:cɯlartan kœrdœhœbyt, ehigi manna surullubut tuhunan qanɯtaʃa surujan kepsetiŋ. eder—ɯccat ʒegin, ɯrɯ:tɯn surujaŋ, qajta q e...ti:ri etiŋ!

ıecıejkeler ələqtəruttan.

abaʃa ıecıejkete.

(œlwqyme).

ıecıejke 1920 sɯlla:qtan ba:r kinen baran ylete ikki ere ɜɯltan betteq arɯ:cca tupsan erer. biligin ba:r 40 sılıenten 7 kɯ:s. ıecıejke sœpkœ y:neŋ iher, sılıenner ygystere ɜadaŋɯ əʃələr. ɯobsastɯbaʃa yle əttətuk baran iher. bɯjɯl yle bɯla:nɯm əŋərərgə i:ti: yleni ky:hyrdwqqe denillibite. kɯ:s bœlœʃœ dıen analla:q sɯoq. biligin kɯrgɯttar ələqtə:q a a q t a r atanlɯgar (женотдел) qəlbəsputtara, ənən nehilıek sebıetiger, kœmœltœ kemitıetiger, sir kemi:ssijetiger yleleheller.

ylelespil.

«camcɯga» qəmsəmɯol teriltete.

(œlwqyme ɯokrugun lıene ərəjɯona).

ıecıejke ys sɯlla:qqa aʃɯs kihinen (aŋardas saqa ɯcoatɯnan) terillibite. maŋnajgɯ birıemeʃe ylete dıen ıecıejke is ələʃun ere terini: ca:hɯnan mɯɲɲaqtar bɯolallara. bɯjɯlgɯ ylelerin ky:he, qəmsəmɯol usta:bɯn bragra:matɯn wreterge barburt. ekkin qahıntɯn taha:rɯmmɯttar. sebıet bɯ:barda-rɯgar kœmœlœspytter. itinten kœrdœqqœ bu aʃɯjaq sılıenne:q əskɯolata eŋine sɯoq sirge ələrər, mœltœq sajdɯ:la:q ıecıejke dıeteqqe ky:he kıьjarɯnan ylele:n erer.

sajɯŋŋɯ birıemeʃe ylelere bɯrajar: burduk, ət yletiger, kyhwry bɯolu:ta bultɯ: barallar. ənton kɯhɯn sa:s ɜıeʃe yle mœltœq kemiger emıe ky:hyrwqte:q ete.

lıeniskej ərəjɯon kemitıete kɯhanan bu əjuccu ələrər kɯra ıecıejke burɯota syppetiger kɯhanan kœmœltœtyn ky:hyrdere sœp.

kirg. əruhop.

tь, ulu:s eder ɯccata bejeʃit qahьkkɯtɯgar „qətəgu ɯccakka" kœmœlœhyŋ: bejeʃit a:ʃɯŋ a:ʃar ɜəŋŋə tarʃatɯŋ qahьkka surujuŋ!

kɯ:s bœlœʃœ.

(nam ulu:ha).

ələqtə:q qəmsəmɯol ıecejkete uruku œttyger kɯ:s bœlœʃyn əŋərə sɯʎɜɯbɯta. ənnə, bili:le:q ylehit sɯoʃuttan ɯonna kɯrgɯttar bejelere kɯhamɲɯlara mœltœʃytten yle taqsɯbakka qa:lbɯta.

bɯjɯl kɯhɯn ıecıejke emıe saŋardan terijen 27 kɯ:hɯ killerde. kuruhɯgu salaja:ccɯnan, ıecıejke mɯɲɲaʃɯnan, qəmsəmɯol, kɯrgɯttar anammɯttara. bœlœqqœ mɯɲɲustar kemŋe kɯrgɯttar barɯ kœtyppekke kɯhanan sɯrɯttɯlar, bœlœq ihine:ʃi i:tilli: yle tahɯnan, a:ʃar balaʃan turɯorar barɯ bıecerderiger, ispekte:kteriger kɯrgɯttar bekke kœmœlœstyler.

sa:s, bœlœʃy salaja:ccɯ kɯrgɯttar qəmsəmɯol byrwtyny:n sybelehen, bejeleritten sıertime qəmujan, as atɯ:lahan qənu:ga kyrgwmynen ɜa:rbajɯ: əŋərdular ənnə cugas erginne:ʃi wremmet kɯrgɯttarɯ, ələqtə:q ucu:tallarɯ ɯŋɯrdɯlar. ɯobsaja 40-ca kihi kelbit, ənton er kihite bet aʃɯjaq. ɜa:rbajɯ:ga aaqtar ca:hɯnan kɯra, ɯonna qəmsəmɯol ca:hɯnan dakala:ttar bɯollular. dakala:t kennitten ɯobsaj sy:ry:-kœty:, ɯrь təjuk ə:ɲɲu:lara bɯollular.

ɯobsajɯn etteqqe saŋa terillibit bœlœq nesilıeɲɲeʃe bejetin billerer—sergeʃeleter kine ylele:te tuhala:q bɯossu detterde.

miki:perep.

b i h ıe q e ɜ u r u j a l l a r.

yle bɯoppal.

dypsyŋŋe pijenıer etere:te terillibite ys-twt sɯl bɯolla da yle sɯoq. ələqtə:q sirait (вожатый) sɯoq. qəmsəmɯol ıecıejkete kɯhɯn ana:bɯt ɜənɯn ularɯta sɯʎɜar. urukku œttyger tɯoq daʃanɯ kirŋe, bɯla:q qa:ltɯs, belıe meligir ete. sa:s aʃɯjaq qaccɯ bulunan atɯ:laspɯppɯt. bihıeqe siraitter ku:rsatra ahɯllɯbata, kim kɯhanara bɯolla?

ıespəlyskej.

bihigi kuru:paɲɯt.

kɯorat tahɯgar „da:caʃa" ələrər qəmsəmɯollar „bejeni sajɯnnarɯ:" bœlœq əŋəstɯmmuttara. ənnə ələrər qəmsəmɯol barɯ (11 kihi) terillibit bœlœqqœ ki:rbittere. ɯcaratta:q mɯɲɲustar kymmytyger qəmsəmɯollarɯ tahɯnan ba:rtɯjata sɯoq ɯccat emıe keler. mɯɲɲustu:but nedıeleʃe ikkite, 2 eŋin ca:s bɯolar. anɯgɯ keler ɯcaratta:q kyŋŋe belemnener kine kepseter bəppurɯosputɯn erdetten bulan kebihebit, bi:r kihini kepse:ccinen anɯ:bɯt. ət kihibit kepse:bitin kenne bəppurɯos bessi:, beje bilerin eten kepse:ccige ehi:-kœʃyreti: sɯ:hatɯn-qaltɯtɯn ɯjan bıeri: bɯolar. bili:ŋŋite ylebit ycygejdik baran iher. sərəq kynnerge anɯ beli:tike ɯonna u:stuk qəhuju: ca:hɯnan, surullubut kihini burujda:ccɯmɯ, kœmyske:ccini talaŋ əy:lly:r bɯolɯoqput.

istıene qahьta taha:rьqpɯttɯm baʃarbɯppɯt əʃəlarbut ygystere kɯrakka sulusuhaʃa ɯonna sajɯŋŋɯ wreqqe sɯʎɜar bɯolannar, kьttarь sɯoq bɯhɯ:la:q.

qəmsəmɯol.

yle mœltœ:tœ.

(byly:).

„elge:ji" qəmsəmɯolun ıecıejketiger saŋa əʃə ki:ri:te mœltœq. usturu:ktar bɯjɯl qasta daʃanɯ taqsa sɯʎɜan yleni əttənən a:qta. pijeɲıerge 20 əʃə ki:rbititten ɯonca ere qa:lla, analla:q ylehit sɯoq. kœhœ sɯʎɜar əskɯolaʃa (школа передвижка) aʃɯjaq əʃə wrenne. sajɯn ıecıejke ɯjga bi:rde mɯɲɲaqtьq bɯolta əʃələr ɜıelere ɯra:ʃɯttan kelbetter dıen surujar t„ elge:ji ɯola".

sekrete:rder ku:rstara.

bɯjɯl sajɯn qəmsəmɯol ɯoblasta:ʃɯ kemitıete tь qəmsəmɯolun ylehitteriger bi:r ɯjda:q ku:rs aspɯta ət ɯjɯn 27 kynyger bytte.

biligin wreqpit byppytyn kenne tœhœny ebinnibit dıen kœrdœqqœ, kɯɜɜɯk bu ku:rs ulu:s qəmsəmɯolun ylehitseriger tuhanɯ bıerde. lıeksijeler barɯta tьʃa qəmsəmɯol qajtaq ylelıeqte:ʃin tuhunan bɯolallar. ənnə iste ələrən sana:taqqa qəmsmɯol tɯta:ʃɯ/ ulu:sta:ʃɯ ıecıejkelerin ylehittere sɯta:bappɯt kьjbappɯt, wreqpit kɯrata berditten yksy alʃahɯ:r ebippit. qajtaq yleli:r bɯla:nɯn bu ku:rstan bilemmit ɜe taqsan yleli:rbitiger uruku alʃastarbɯtɯn tɯmnɯoq tusta:qpɯt. ylebitin tupsararga barьqta:qpɯt. ku:rs terillere ulaqan tuhala:q ebit —kьttarьq bɯollaʃɯna kennek de: œttyger ba:r bɯolara ulaqan tuhal a:q bɯolɯo ebit.

bɯjɯlgɯ ku:rska alʃastarɯnan a:ʃьqqa sœp mannɯktarɯ:

1. ku:rska bɯla:nɯ əŋərə ilikke, ərduk erde ɯŋɯrannar, erejdennibit.

2. ku:rsu ɜahaja:ccɯnan ərduk ygys ylele:q kihini ana:bɯttar, kursa:nnarga kelen is ələqtərun bissibete.

3. ku:rs basta:n ahɯllarɯgar , ərduk elbeq ylele:q ɜənnəru lıeksije a:ʃarga əŋərbuttara qəjutu:llar ete, arɯt kœtyteller ete.

bu etillibit ys alʃas anɯgɯ ku:rska sɯoq bɯolarɯhar kɯhanɯllьqta:q. ku:rs ylete bytynny:te ycygejgik, tuhala:qtɯk barda. ylehitter taqsan urukkuta:ʃar yleni tupsarьqtara dıen erenerge sœptœ:q bɯolɯo.

s: miki:perep.

p ıe ɲ ıe r d e r ə l ə q t ə r u t t a u.

muqtuja pijəɲıere.

(lıene ərəjɯona œlwqyme ɯokrugata.)

bɯjɯl sa:s 24 kihile:q etre:t ete. *ylete* : i:ti: ca:hɯnan kepseti:ler bɯolallara, kepseti:ler kennileritten əʃələr bejeni cebdigirder qamnanɯ:nɯ, (гимнастика) əŋərəllərə, bi:r kɯolahɯnan barɯ: ɯllɯ:r ynky:leri terijellere kɯhɯn ustatɯgar twt bıecer, bɯolta. ənton yhe bejenen kœrdœrœr ə:ɲɲu: (spıekte:k), bi:re əskɯolanɯ kɯtta qəlbu: saŋa ɜɯlɯ təhuju: bıecer bɯolta. itinıeqe barɯlarɯgar kœrœ:ccylerge tœlœbyre sɯoq ete. bɯjɯl pijəɲıer etre:ttitten qəmsəmɯolga ikki əʃə taʃɯsta. saŋa, altɯɲɲɯ ɯccattarɯn (əktebre:tter) etre:ttere terilinne, ənnə siʎeit pijəɲıer ananna. 3 nwmer istıene qahьtata taha:rɯlɯnna.

inniki iher ɜɯlga urukku yletten sьlla:n yle tupsɯoʃa dıeŋ ereneller. lıene ərəjɯonun pijəɲıerderin teriltelere muqtujattan birimıer ulьqta:qtar. pijəɲıer ərəjɯonna:ʃɯ byrwte bɯjɯl yleli:r yle pɯla:nɯm erde ɯ:tɯllьqta:q.

əruhop k:

ys sɯl.

bɯjɯl atɯrɜaq ɯjɯgar, œlwqyme kɯoratɯgar maŋnaj pijeɲıer teriltete wske:bite ys sɯlun tɯolla.

kɯorat kɯra kencıere ɲıecata maŋnajgɯ dɯɲɲaqqa mɯɲɲustar əʃələrə kihi œjyger bu ba:r kurduk. mɯɲɲaq ahɯlɯnna. pijeɲıer etere:te tɯoq tuhala:ʃɯn, taʃa terillerin kepsi:ri əʃələr bekke sergeʃele:n ihittiler. mɯɲɲaq byty:te pijeɲıerge ki:rıen baʃala:qtarɯ suruju: bɯolla. itinten—mantan əʃa ɯra:s kɯolahɯnan, „mi:gin" ɯonna „mi:gin" di:r saŋalajda:ra tystyler. 34 kihi surulunna. œlwqyme kɯoratɯgar iti kurduk pijeɲıer teriltete wske:bite.

biligin œlwqyme etere:te ys tœgyryk ɜɯlɯ a:sta: bu ustatɯgar etere:t aqsa:na ykse:te, bejete bassabɯktɯ: i:tilinne. ys sɯlga ygyske wrenne : ekkin qahьta, tula:jaq əʃə kœmyskeıe, la:gurga ələru:, tələ:ŋŋə mɯɲɲustan sehergehi:, œktœ:byr ɯccatɯn teriltete barɯta ba:r bɯolla, na:dala:ʃɯn kœrdœrdœ.

tœrdys sɯl keli:tiger pijeɲıer etere:te, inniki iher sɯllarga saŋa kьjɯ:ga, ky:hyry:ge qamsəmɯol bɯra:ttara salaltalarɯnan bararga œlwqyme etere:te kuru:k belem!

urukku sihɜil.

erede:ksijetten.

„q. ɯ." qahьkka surujbut ɜəŋŋə maɲɲa (гонорар) keler dɯo? dıen ɯjɯtɯ:la:q suruk qas-da ki:rde. ənnə eppıetti:bit: bihigi qahьppɯt yp-as ti:ʃbetitten bet erejde:qtik saŋardɯ: wske:n erer. bejete taqsar yletiger na:r ərəskɯokka turar. ənəŋ suruja:ccɯlarga qajtaq da maɲɲa kьjan ana:bat. suruja:ccɯlar bejelerin, ederɯccat analla:q qahьta ky:hyrerin na:datɯgar, maɲɲa erejbekke de ere surujɯoqtara dıen ereniller.

bɯosta ɜa:hɯga.

cəqə „urukkutun œjdwbyt" anɯgɯga taqsь.

abaʃi:nskaj „qəmsəmɯol ɯrьta" barbat. mœltœqqœ qəlujdubut.

cəqə „nuku:s əʃə kenueki kœrwqpyt. saqalɯ: qahьt sajɯŋŋɯ birıemeʃe. ulu:stan suruja.ccɯlar sɯoq bɯolannar, taqsara mœʎtyr ehe:.

kɯ:m emıe ənnuk bɯolɯo.

kemıete a:nglija iŋsete kuluk ɯoskaj „əju:nun tylytten" ulɯllɯbɯt kurduk barbat.

bes-ɜara:hɯn „sulus" ɯonna pijeɲıer kyne" barbattar. sin ycygejdik ebikkin de qəs ɯrьla:q qəhonnərgə sœbœ sɯoqtar.

barɯ suruja:ccɯlarga bihigi qahьppɯt aŋardas saqalɯ: taqsar, ənən saqalɯ: sata:ccɯlar, ɲɯ:ccalɯ: surujan erejde:betergin ycygej bɯolɯo ete.

eppıetti:r rede:kter

s. kɯobarap.

sɒnata 10 qaccɯ. — taqsara 4-s sɯla. — barɯ dəjdu ylehittere, qəlbəhuŋ!

qɔtugu bɪccat

ɯjga ikkite taqsar. ‖ qomsomuol saga sirine:ʃi kemitɪete tafa:rar. ‖ serede, balaʃan-ɯjɯn 4-s k. 1927 s. ‖ № 16 (37).

barɯ dəjdu ylehit eder ɯccatɯn 13-s wry:le:q kyne turugurdún!

ylehit ɯccat 13-s wry:le:q kyne itigenne kɯrgɯhu:ttan kæmyskeni: yle.

barɯ dəjdu yrdynen ba:jdar terijbit aəaqajda:q seri:lerin ikkis sɯlɯgar (1915 s.) *bərin* dɪen kɯrakka sessɪeli:sti: ɯccat kemperɪensijete bɯlta. qa:nna:q kɯrgɯhu:nɯ utarɯ turarga ylehiti ba:hunajɯ ɯŋɯrar bassabɯ:ktar syryn keskilleriger əl kempirɪensije qəlbəsputa.

ba:jdar tuhalarɯgar terillibit kɯrgɯhu:nɯ sæbyle:bet sana:tɯn ylehit eder ɯccat u:lukṣaʃa kyrgwmne:n taqsan ky:hyn kærdærær kynyn bəlɔ:n ələqtɔ:buta. kempirɪensije u:rbutun kurduk barɯ dəjdu ɯccatɯn maŋnajgɯ kɯrgɯhu:nɯ utarɯ kyne 1916 sɯlga altɯŋŋɯ ɯj 3-s kynyger bɯlta.

1917-1918 1919 sɯllarga seri:ni utarɯ tɯlga ebi:, ba:j bɯla:hɯn sɯq gɯnar; kinini kɯtarɯ əqsuhar, ylehit ili:tiger bɯla:hɯ ɯlar mækkwrde:q syryn keskillerde:q eder ɯccat kynnere a:spɯttara.

1919 sɯlga mustubut ɯccat qəmuɲu:stu: intɪernassijene:lin maŋnajgɯ yrdyk muɲɲaʃa barɯ dəjdu ylehit ɯccatɯn kynyn sɯllata a:jɯ balaʃan ɯjɯn maŋnajgɯ baskɯhɯŋŋatɯgar ɔgərərgə u:rbuta. bu kyn barɯ dəjdu yrdynen ylehit ba:hunaj ɯccatɯgar, ɒm ɯjɯn maŋnajgɯ kynyn kerɪete yrdyktyk ɯtuɯktanar bɯlta.

bu kyn ɯccat ky:hyn tymen əollə:q ələq mækkwryger saŋa yleni, inniki keskili taʃa:runar kyne bɯlar.

sebɪetter bɯla:stara seri: ətətugar wskwʃytten bɯ:ŋŋe dɯlɯ barɯ dəjdu ba:jdara qa:n æstæ:qtær. sebɪetter səju:stara ky:hyrde:ʃine, əollə:q ələʃun əɲəstər sɯlun bulunnaʃɯna bihigi ylehitterbit bejebitiger utarɯ turan bɯla:spɯtɯn bɯʎʎaqtara dɪen ettere tardar. əl ihin sebɪetter bɯla:starɯn yntyryte:ri, sɯq gɯna:rɯ əɲəstəllər.

sebɪetter bɯla:starɯn is-tas ættytten tægyryjen kæmælæ:n seri:le:bit br , kalca:k bɯra:ngal eɲin ɲadara:llar barɯ dəjdu ba:jdarɯn kæmælæ:rynen tireʃ:ren seri:lespittere. is—tas seri:tten nərut ələʃə dəlgɯjan ɔnɯqa ebi: bɯlga ærys syɲɲynen 10-ca kybwryɲe suta:n sebɪeskej arassɯŋaʃa kɯta:naq, kyn tire:bitiger əmuk bá:jdara ,bihɪeqe ahɯ ɯ:ppat gɯna bɔpputtara. ylehit ba:hunaj suta:n bejelere sebɪetter bɯla:starɯn tɪere tutuʃa dɪen eremmittere. kɪniler əl baʃalara kɒjan kelbeteʃe. erejde:q sɯllarga ylehit ba:hunaj sana:ta bɯtarɯjɒqta:ʃar ebi: ky:hyn tymen ələʃun əɲəstɯmmuta, is—tas æstæ:ʃy yrejbite

biligin sebɪetter səju:stara sɯllata a:jɯ ky:hyren, ,bajan a:n dəjdu ylehitin, battammɯt əmuktarɯn sana:tɯn bejetin dɪeki tardan iher. əl ihin əmuk ba:jdara mantan antaq sebɪetter ələqtərə ky:hyrde:ʃine bihigi bɯla:spɯtɯgar kuttalla:q bɯssu dɪen biligin alɯs ky:hyre iligɪne həʃutunnara:rɯ, ky:sterin qəlbə:n seri:le:ri gɯnnallar.

itini barɯtɯn sana:n turan ylehit—ba:hunaj eder ɯccatɯm 13-s wry:le:q kynyger ki:n sadə:ccɯnan ylehit bɯla:hɯn kæmyskener ky:hyn ula:tuunararu, turɯrɯqta:qpɯt. seri: bɯllaʃɯna bihigi, eder ɯccat, basta:n tybeher kekke bɯlabɯt. ənən bu kynten ɯla seri: kuttala ba:rɯn æjdæ:n, ba:jdar seri:nen keler kynneriger səbɪetter bɯla:starɯn kæmysky:rge bejebitin belemnɪeqte:qpit. saqalɯ: bajɒnaj əskɯlaʃa bastɯŋ eder ɯccat ytw kæŋylynen ki:ren wrenɪe. seri: barkeqtæryn terijemmit, kɯrgɯhu:ttan qajtaq kæmyskener tɯq sebinen qajtaq əqsu:larɯ tuttarɯ bilɪeqte:qpit. biliɪeq sə dɯ:la:q əttybyt bar səŋŋ, anɯgɪ seri: aʎʎaqajda:ʃɯn bu ba:ran ajdə:tæn seri:tten kæmyskenerge ky:stere kɒjarɯnan kæmælæhælli:eryger kuhannajta:qpɯt.

əl.imep.

kɯtaj eder ɯccatɯn ələʃə itigenne mækkyher mækkwre.

kɯtaj ærræbœly:ssyjete kɒjara əl ebeter kɒttarara barɯ dəjdu ylehitterin itigenne sebɪetter səju:starɯn ylehitin ba:hunajɯn ister kulga:ʃa kæræær qaraʃa, eter tɯla, sanu:r sana:ta bɯlan turar. kɯtaj ylehittere, ba:hunajdara kæŋyllerin tutar inniger mækkyher mækkwrdere, əqsuhar əqsuhu:lara barɯ dəjdu ylehitterin kɯhampɯta bɯlar. kɯta:j bastɯŋ eder ɯccata ær:æbæly:ssyje inniki kekketiger sɯʎʎan əqsuhar. ənu bihigi bilɪeqte:qpit.

ylehit ɯccatɯn ələʃə.

kɯta:jga ba:r atɯm əmuk ba:jdarɯn ba:bɯrɯkalarɯgar səbɯttarɯgar keme sɯq elbeq aqsa:nna:q eder ɯccat yleli:r. eder ɯccat qamnaha əʃus bɯllar, ənən ba:jdar barɯstara ælgæm. ərduk cara:s taŋas, taba:q, ispi:ske əɲəhullar ba:bɯrukalarɯgar eder ɯccat elbeqtik yleli:r, bɪes—alta sa:sta:q kɯra əʃələrdu:n yleli:ller. bu əʃələr yleli:r kemnere ulaqqan əənu kɯtta teŋ. kyŋŋe 12, 14-15 ca:s. əl yrdyger mæʃy:, kɯrbanɯ: ebi:le:qter.

ara:s idele:q u:s əənnərgə mælyjwnynen aqsa:nna:q eder ɯccat qamnaha sɯq qamnaccɯt bɯlallar. kiniler ələqtərə ərduk kɯta:naq: suta:n barbat ere kurduk ahu:llar, yleli:ller yleletə:ci tæhə baʃata qanarɯnan. əl kurduk «wrene:ccinen» a:ttanan ys-twrt sɯlɯn meʎəl sɯʎəallar. əl kennitten wrenit maŋŋalarɯm 2-3 sɯl emɪe bəsqə yleli:ller.

ba:hunaj ɯccatɯn ələʃə.

ba:j ədəŋɯnu kɯtta kɯrguhu:ta bɯltan tɯŋarɯ kɯta:j ba:hunajɯn ələʃə ajmanan, ahu:r taŋɯar kɯta:tan eder ɯccat kɒrattarga tymyllen ylete sɯqtar aqsa:nnarɯn elbeter. sərəqtər bɯllaʃɯna ərəsɲəɲɲuktə:n ahu:llar. əmuk tala:ɲɲɯttar sa:jkalara kɯta:jga bert elbeq. ba:hunaj ɯccatɯn səju:stara ba:llar da dɯnna:q aqsa:nna:q eder ɯccatɯ qəlba:bəttər saŋardɯttan betteq ba:hunaj ɯccatɯn əttətugar kɯta:j qomsomɯla ylele:n erer. ba:jdar sirderin ty:tyn eepoetelleriger, qamnaccɯt ɯccat qamnaha yrdy:ryger, yleli:r kyne kɯlgɯ:rɯgar itigenne ba:hunaj ɯccata ær:æbæly:ssyjeʃe kɯttarɯn, kæmælæhæryn tuhugar kɯta:j qomsomɯla kɯhanar.

ustudɪennar.

kɯta:jga „ustudɪen" a:ttanar əskɯlaʃa wrene:ccik barɯta, ənən ustudɪen aqsa:na 5 6 mælyjwŋŋe cugahu:r. ustudɪen ygys ættæ kɯrat ələqtə:qtorun (ergɪemsikter, kɯra cinɯmniktar eɲin) itigenne ba:hunajdar əʃələrə. wrene:cciler ələqtərə bert kɯrɯ:mcuk. əl yrdyger is əqsuhu: dəlgɯnun əqsu:tugar əskɯla əɲəhu:ta, kæry:te —isti:te bekke aʎʎarɯjan turar. ənən qaccɯ maɲɲata sɯq wrenɪen baʃala:q aadaŋɯ ustudɪen ættæ qomsomɯl salattatɯnan ær:æbæly:ssyje ærægæjæ yrdy:ryger mækkyheller.

kɯta:j qomsomɯla.

bujɯlgɯ ærræbæly:ssyje bu:rgatɯgar kɯta:j qomsomɯla ulaqqannɯk y:nne. a:spɯt əɯl setiŋŋi ɯjga 12.000 ɯccatɯ qəlbə:buta, ottən biligin 35.000 bɯlla. əntən 40 taqsa bɯrahɒna ylehit ɯccat, 40 taqsa bɯrahɒna ustudɪen itigenne:te ba:hunajdar, kɯra ergɪemsikter eɲin. ylehit itigenne aadaŋɯ ba:hunaj ɯccatɯm ələqtərə tupsarɯm tuhugar mækkyheritten a:han qomsomɯl ærræbælyssyje bastɯŋ kekketiger əqsuhar. et twsterinen ærræbæly:ssyjeni kæmysky:llerin ərdugun kɯta:j ylehitin, ba:hunajɯn itigenne barɯ eder ɯccatɯm əttələrɯgar kɪeŋ aʃɯta:ssɯjanɯ qomsomɯl tarjatar, qomsomɯl kæry:tynen, salaltatɯnan kɯta:jga 101 qahɒt becettener.

„eder taŋarahɯttar səju:stara".

ara:s missɪenɪer teriltelere əskɯla abannar kɯta:j ylele:n itilien ələrər bar əənun eder,

qajtaq mækkyhellerij.

cemberlɪen atɯnnɯk tɯjda.

a:nglija miɲi:stere cemberlɪen saŋardu:ta parla:mɒŋŋa tɯl eti:tiger sebɪeskej səju:hu urukku wʃerin ənnugar a:nglija sebɪetter səju:starɯn kɯtta atɯ, ergɪen kepseti:tin urukkutunan ələqtə:qtər ərduk bɯlɯ ebit. **sebɪetter bɯrabɯ:talɯstɯbalara kepseti:ni turɯrarga kærdæstær** bihigi tættæry etɪe sɯq etibit dɪete bili aʃɯjaq qənukta:ʃuta. ara:s bɯla sata:bɯt cemberlɪen təʃə iti kurduk saŋarda?

bɯra:nsɯja bele:k, ɲɪemes əmuktar min sɯlbun batɯhan sebɪetter bɯla:starɯn kæmælwqpyt dɪen eremmite tabɯllɯŋatаq.

emɪerike a:nglijanɯ kɯtta tapsɯbat.

mɯra seri:tin sebe ula:tɯ:tɯn accatar ca:hunan kepseti:ge amɪerika a:nglijanɯ kɯtta tapsɯbataq. a:nglija əəppɯnu kɯtta syberehen emɪerike mɯranan sɯʎʎar seri: a:llarɯn ky:hyn kuccatɯnnɯn dɪebitterin dɪe emɪerikeɯlɯmmataq. seri: sebin kuccattɯnar tuhunan kiniler qahan daʃanɯ tɯltɯllarɯgar ki:ssɪeqtere sɯ-ʃa.

biligin emɪerike a:nglijanɯ utarɯ ulaqan ky:ste:q seri: a:lɯn əɲəstərgə teriner.

ɯccatɯn æjyn sana:tɯn sy:jeller. bejelerin sana:larɯnan barbɯt ɯccatɯ „eder taŋarahɯttar səju:stara" dɪen terilte əɲərən qəlbu:llar, bu səju:s kɯta:j qomsomɯlun ælær æstæ:ʃæ bɯlar. kini 39.882 sibenne:q ənɯqa 1.049 qamnasta:q ylebitterde:q, ɯcɯtallarda:q. eder taŋarahɯttar səju:stara emɪerike ba:jdarɯttan ky:s-kæmæ alʃanallar.

s. kɯbarap.

serit:imsiji: sala:ta.

barɯ dɔjdu bardam ba:jdarɯn utarɯ mækkyher, kiniler ty:nykte:q tyrmelerlger sɯtar eder ɯccattarɯ urujdu:but ajqallɯ:bɯt! ba:jdar seri:nen ʒaʃɯrɯjallarɯn utarɯ eder, ɯccat. ky:skyn tymyk, ekte:b æræbæly:ssyjetin kɲjɯ:tɯn kæmysky:r cegɪen ky:steri, bastɯŋ ɯta:ccɯlarɯ belemne:, sebɪetter sɔju:starɯn kæmyskener ky:hyn turugut! qɔmsɔmɯollar, bastɯŋ eder ɯccattar, saqalɯ: bajɲnnaj ɔskɯolaʃa ytɯ kæŋylgytynen ki:riŋ!

seri:tten kæmyskenerge ʒaqtar ajmaq belem bɯol.

· sebɪetter sɔju:starɯm tægyryccy ba:jdar, ba:bɯrɯkala:qtar, qɔrɯollar ɔlɔrɔllɔr. ba:j suna:rɯstɯbalara ylehitterin ba:dɯmajdarɯn, seri:le:n ɯlbɯt ɔmuktarɯm sa:s yje tuqarɯ umsa battan ɔlɔrɔllɔr.

ba:jdar ba:bɯrɯkala:qtar bihigɪ sebɪetter sɔju:sputun qa:nna:q qaraqtarɯman kærællær. biliŋŋi birɪemeʃe—qaha:ŋŋɯta:ʃar da orduk æstæræ ky:hyren seri:ge belemneneller. ɔl bihigini utarɯ terilteʃe arassɯ:ja ihitten æræbæly:ssyje y:ren taha:rbɯt ɯra:qta:ʃɯ tɔjɔttɔrɔ, ɲadara:llara ara:s kyrɯjeq qɔlbɔhɔr. anɯgɯ seri:ge urukku kurduk sa:la:ʃɯ ere utarɯ ɔqsuhu: u:rajan me:le ɔlɔrɔr ɪɲlɯ emɪe kɯrgɯ: bɯolɯo. æstæ:q seri:te anɯ seri:leher sirten ɯra:q da ɔlɔrɔr norɯotu kɯrgar bɯolɯo. ɔnnuk ky:ste:q septeri ɔŋostollor.

bihigi æstæ:qtærbyt biligin bar ʒɔnnɔrun barɯtɯn seri: wreʃer wreteller. seri: wreʃer er kihi ere wrener bɯolbataq, ʒaqtarɯ emɪe wreteller. bele:k ɔmukka tuspa ʒaqtar terilteto „ɯta:ccɯ" dɪen ba:r. bi:n ɔmukka 50 tɯhɯnca ʒaqtar qɔlbosput, seri: teriltete ba:r.

bihigi bɯla:spɯt qa:ŋŋa baʃarbat, barɯ ky:hyn ejele:q ɔlɔʃu tutarga ɔŋɔstɔr. bihigi ejeʃe baʃarbɯpput da ihin ba:jdar seri:li:r kynneriger ta:q ɔlɔrɔn berɪeqpit sɯʃa, kæŋyl ɔlɔqputun kæmyskenɪeqpit.

bihigi kɯhɯl a:rmɯja la:qputɯnan, bu:skala:qputɯnan, kætær a:lla:qputɯnan ere byppekke ylehiti ba:hɯnajɯ barɯtɯn kæmyskeni: seri:ge belemnɪeqte:qpit.

bihigi kɪeŋ sɔju:sput ustatɯn tɔqɔru ylehit ba:hɯnaj ʒaqtallara seri: wreʃer wreneller, seri:tten kæmyskenerge belemneniller.

ɔntɔn bihigi qɔtugu dɔjdu ʒaqtara qa:lɪɲn sæp bɯolɯo dɯo?

sæbæ sɯoq. urut qaraŋa battalga ɔlɔrbut tata:r, usbɪek, kɯrgɯs, saqa ʒaqtara sebɪetter bɯla:starɯgar ere teŋ bɯra:bɯ ɯlan, kihɪeqe qɔluttarda.

ʒaqtarɯ ky:hynen erge bɪereri, qalu:mŋa atɯ:lu:rɯ, ygys ɔjɔʃu bi:r kihi tutarɯm, ʒaqtarɯ ere atɯ:lahaŋ ɯlbɯt malɯgar qɔlujan ataʃastɯ:rɯn sebɪetter ere bɯla:stara sɯoq gɯnna.

ʒaqtarga ɔskɯolanɯ, kulu:bu, ɪjeʃe ɔʃɔʃɔ ominen kæmælæhæry barɯtɯm sebɪetter bɯla:stara ba:r gɯnna.

ba:j ajmaq ili:bitiger tupput kæŋylbytyn syterbetin baʃatɯgar qɔtu dɔjdu ʒaqtara sebɪetter bɯla:starɯm kæmysky:rge belemnenɪeqte:q.

urukku ba:j bɯla:ha batta:n—ykte:n ɔlɔrbut kɯra ɔmuktarɯn isteriger kɯhɯl a:rmɯja tɯoqqa ɔŋɔhullarɯm saqa ʒaqtara bilɪeqte:q. saqa ʒaqtara bejetin taptɯ:r ɔʃɔtun kæŋyl ɔlɔʃu kæmysky:r kɯhɯl a:rmɯjaʃa killerɪeqte:q.

1912 sɯlla:qqa ɯra:qta:ʃɯ salla:kka tutar ɯja:ʃɯn sæbyle:bekke utarɯ tɯruga, kɯrgɯ:s, usbɪek ʒaqtallara kæmælæspyttere. biligin ɯra:qta:ʃɯ tɔjɔttɔrun, ba:bɯrɯkala:qtarɯ sɔbɯotta:qtarɯ kihi kælæhynyn kæŋyl qala:ccɯlarɯ utarɯ ɔqsuhunnara ʒaqtar ɔʃɔtun erin, bɯra:tɯn ɯ:tɲqta:q.

seri: bɯollaʃɯna ba:hɯrbɯt kihɪeqe qajtaq kæmælæhæry, ʒa:tta:q salgɯntan qajtaq bɯ:hanarɯ barɯtɯn saqa ʒaqtara, ɔrduk eder kɯ:s ɔʃɔlɔr bilerge kɯhanɪɲqta:qtar.

am. ac.

ɯccat seri:himsijer ɔ.ɲɲu:lara.

ɯccat sana:tɯn ky:hyrder, sɯmsaʃaj kɯtɯgɯras, qaraʃɯman kæræn sir ɯra:ʃɯn cugahɯm kemin biler, tabɯgan, cegɪen cebdik bɯolarɯgar—seri:timsije ɔ:ɲɲu:lar ɯobajɯnan qamnanɯ:la:q, tus-tuspa bælæeq qajdɯhan kɯtɯgɯraʃɯ:qapsaʃajɯ sɯrɯhɯnnararda:q bɯolɯoqta:q. kyrgwmynen ejele:qtik ɔ:ɲɲu:rga wremmit ɔʃɔ, ygys kihini kɯtɪa bi:rge sɯʎʒarɯn taptɯ:r bɯolar. ɔ:ɲɲu:ga kɯ:hɯssɯ:, yhyrgehi, balɯssɯ: ba:r bɯolɯo. ɔnnuk sɯoq bɯolarɯgar salaja:ccɯ, bɯha:ran bɪere:cci ba:r bɯolɯoqta:q. ɔl salaja:ccɯlarɯnan ɔskɯolaʃa ucu:lallar, qɔmsɔɯollar ɪecɪejkeleriger bi:r emɪe ɔ:ɲɲu:nu sata:ccɯ. qɔmsɔmɯollar iteʃejer astɯnar taba:rɯstara bɯolɯoqta:q.

sa:hɯnan talan kyrdwmynen ɔ:ɲɲu:rga mannɯk ɔ:ɲɲu:lar ba:llar.

1. kim urut ti.jer.

su:ralla turar kumaqta:q turɯoru sɯ:r yrdyger tɯoq emɪe taŋas belɪeni aɲɲan baran, ɔʃɔlɔr allara: ikki sirge turallar ɔntɔn tɯoq eme belɪenen bi:rde billeren whe turar belɪeni kim nrut taqsan belɪeni ɯlarɯgar sɯ rɯhɯnnarɯllar. æræ sy:ren taqsɯ:ga ɔʃɔlɔr bejebejeleriger tardɯhan eŋinne:n kæmælæhællæryn qa:jɯllɯobɯt, urut taqsɯbɯt kihile:q bælæq kɲjar.

2. kim tabar ebit.

utarɯta ikki sirge bebelɪe ɔŋɔrɔn baran, ɔnnɔ arɯtta:qtɯk kekkelehinnere teŋ aqsa:nna:q ɔʃɔlɔru turɯorullar. barɯ bi:rdi: me:eikte:q bɯolɯoqta:qtar.

ɔʃɔlɔr qaraqtarɯm saba bɯla:tɯnan ba:jɯllar. ɔttɔn tɯoq eme belɪe saŋanɯ emiska bi:rde etiller. ɔl eterin kɯtta ɔ:ɲɲɔccular saba ba:jɯmmɯt bɯla:ttarɯm sulbu tarda:t, utarɯ turar kekkeni me:ciginin barɲʃɲqta:qtar ygys kihini tapput kekke kɲjar.

3. mɯora seri:te.

kɯhi turgujar cɯca:s u:ga teŋ aqsa:nna:q ɔ:ɲɲɔ:ccular ikki ɔŋɔcɔʃɔ ɔlɔrɔllɔr. ɔŋɔcɔʃɔ bi:rdi: qamandɯ:r, bi:rdi: erdi:hit ba:r bɯolɯoqta:q. ɔŋɔcɔlɔru sɯhɪɲrbakka turan bi:r kihi anara: ɔŋɔcɔʃɔ uhun cepceki ɯraʃas u.nar. ɔnu anara: ɔŋɔccɔttɔn bi:r kihi kelen ycygejdik tnpputun kenne tardɪɲlahɯ: bɯolɯoqta:q. tardɯha:ccɯlar ɔŋɔccɔ tumsugar tɯora qaptahɯn yrdyger turɯoqta:qtar. kɲttaran u:ga ɔqtubucbeter uraʃahɯ mhɯktɯt bɯt kihi ɔ:ɲɲu:ttan tɯoru:r. urut kihite barammɯt ɔŋɔccɔ kɲttarar.

4. taptarɯma.

ɔ:ɲɲɔ:ccular tægyryccy kekkeleheller bi:r kihi tægyryk ihiger turan ere bɲʃa ba:jdɯt mækyryk mahɯ, ebeter me:cigi mɯosta ustɯn ɔ:ɲɲɔ.ccular ataqtarɯttan bɪɲ iŋner kine ergiter. ɔɲɲɔ.ccular bɲnɯ aharan æryte ɔjɔn ihɪepte:qter. ta[illegible]tarbɯt kihi taqsan iher.

5. sergeqsij.

ɔ:ɲɲɔ:ecɯlaiar utarɯta teŋ aqsa:nna:q tɯrallar. ikki ardɯlarɯgar (sir ɔttɔtɔ) tɯoq eme kɯra mahɯ ebeter bɯtɯ:lkanɯ ɯ:rallar. utarɯta turar ikki kuru:ppattan bi:rdi: kihi kelen ɔl ihit attɯgar turallar. ɔttɔn bi:rdere ara:sta:n qamnan[illegible], ɔnu anara:ŋŋɯta ytykte:n ihɪeqte:q. ɔl ytygynnere turan araʎʒɯtan bu allara: ba:r mastarɯn ebeter ihitterin qarba:n baran bejetin kuru:patɯgar ɯstanaɪ. ytykte:ccite a:ra siten ta:rɯjdaʃɯna ikkɪen ytykte:cci kihi kurupatɯgar barallar. ɔttɔn kɲjan sippeteʃine ytygynneren baran bɯʎʒa:bɯt kihi kuru:ppatɯgar barallar.

saqa ɔ:ɲɲu:lara ykse kem qamnanɯ:la:q, sɯrɯhɯnnarɯ:la:q bɯolar. ɔnnuk ɔ:ɲɲu:lartan deŋe sɯoʃun—ɔɲɲu:r bet tuhala.q. ʒɪe tahɯgar, ebeter kɪeŋ ɯra:s ʒɪeʃe ɔ:ɲɲɔ:ttɔqqɔ cebdigirerge bet na:dala:q bɯolɯoqta:q. ucu:tallar, qɔmsɔmɯollar, barɯ eder ɯccat „qɔrɔbɯodu", „nasɯ:nɯ" ara:s bɯttula:q, u:rahɯ:la:q eŋin ɔ:ɲɲu:larɯ cebdik ɔ:ɲɲu:nan ularɯta ɔqsuŋ.

am. ac.

wreq ky:sterin kæmætynen, eder ɯccat, wreʃe sɯoʃu sɯrdatar sɯollarɯ keŋet, wreʃi tenit!

qɔtɔnu sɪetten ara:rɯŋ—ɯra:s ɔlɔqqɔ kɯttɯŋ!

dɔrɯobuja tupsarɯgau ede ɯccat ylete.

(ʒɔkusk. wreʃln, emin ʒahajar ɔɯ tab. sɯosun ɯstatɯjata)

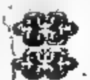
bihigi saqa bɯlɯr hulɯrgattan ɪɲraqan battɯgaska ɔlɔrbut bɯolammɯt wreqqe tiksibekke.—qaraŋatɯk, ʒy:ʒeqtɪk ɔlɔrɔbut. ɔnɔn ɔlɔq tupsarɯn, dɔrɯobuja kæn:æryn tuhunan a:spɯt ættyger ɔjbytyger ɔʃustara, kɯnalʃa ɔŋɔstɔn yle taqsa ilik ete. urut ba:jdar, tɔjɔttɔr, wreqte:qter ycygejdik ɯra:stɯk—cɛberdik tuttan ɔlɔrɔr etiler. ɔl gɯnan baran kiniler kɯra ylehit norɯot ɔlɔʃɔ tupsarɯm, dɔrɯobujata kæn:æryn tuhunan tæryt kɯhammat etiler. kiniler ylehit—kɯra kihini barɯ ætynen barɯtɯnan batta:n sana:tɯn qa:jan, æjyn sy:jen kini kælæhynyn sɪen bajar ere baʃala:q etiler. ɔnɔn bihigi saqa norɯotun ɔlɔʃɔ-ɔɪete-ɯota, ahɯ:r—aha, taŋnar-taŋaha barɯta ɔlus kuhaʃan, kirde:q-qaqta:q, kihi dɔrɯobujatɯʃar qaja da: æt tynen sæbæ sɯoq ete.

ɔnnuk kuhaʃan ɔlɔqqɔ ɔlɔrɔn dɔrɯobuja kænwn keɪete tættæry baran iher. ara:hɯnaj ɪɲrɯ:lar tenijen araqpat bɯolan saqa ɔmuk ælæræ sytere ykse:n yjete kebire:n ispite. iti yje kebire:bitin, ælær syter ykse:bitin kihi ere barɯta biler. bɯrabɯ:talstɯba ʒahalɯnan wreqte:qter saqa ɔlɔʃun cincijen aqsa:nɯ teŋne:n kæræn baran eten turallar *„saqalar sereniŋ! ælærgyt—sytergyt ykse:bit gjeʃit kɯlgubɯt"* dɪen.

sebɪeskej bɯla:s, kɯra-ylehit kihi—bɯla:ha urukku kurduk kɯra ʒɔn kɯhalʃatɯn ɯmnubat, kini ɔlɔʃɔ tula ættytten æræ kætæʃyllen tupsɯn baʃala:q. ɔnɔn biligin bihigi saqa bɯrabɯ:talstɯbata bi:r syryn ylenen ɯlɯnan turar—*ʒɔn dɔrɯobujatɯn tupsarar ælæry syteri mæltætær tuhunan.* dɔrɯobujanɯ tupsarar yle dɪen etteqqe dæbæŋ bɯolan baran, diriŋnik ɔlɔʃu ergite sana:n kærdæqqæ, iti ulaqan ɪɲraqan uhuŋ—kɪeŋ yle bɯolar. ɔnɔn brabɯ:talstɯba dɔrɯobuja tupsɯ:tɯnan yleli:r da ʒɔn, iti yleni ataʃar turɯorɯm dɪen erener, eder saŋa wske:n erer ɯccat ʒɔn ky:sterinen kæmælærynen. saqa ki:n siterile:q kemɪtɪete bɯjɯnl sa:s „ɯra:s ɔlɔq" dɪen ɯbsastɯba terijen turar. ɔl ɯbsastɯba ɔlɔqtɔnɔn teriller a:n basta:n kɯorakka, tɲʃa daʃanɯ ɔskɯolalarga, ɔnno ygys ættyn kiren yleli:ller wreq ɔʃɔlɔrɔ eder ɯccattar. kiniler ylelerin salaʃar syryny:r qɔmsɔmɯol ɪecɪejkelere. ɯb sajɯnan etteqqe bili:ŋŋi bihigi ɔlɔqput saŋa-erge ɔlɔq ikki tardɯhɯ:ta—mækkyhy:te bɯolar. battalla:q qaraŋa yjeʃe wske:n qa:lan sɯrdɯgɯ—ycygeji bilbeteq kɯrʒaʃas ɔʃɔɲɲɔr-eme:qsin ættæ tættæry tardan bɯlɯrgɯlarɯm qaban, anɯgɯnɯ sirer bɯolallar. „bɯlɯr ehe ebe saʃattan sin ɔlɔrbupput, anɯgɯ ara:hɯnaj albas dɪeni bilbekke" deheller. itinnik tɯlla:q ʒɔntɔn yle erejer sɯtammat. kinileri salajan wreten ycygej ɔlɔqqɔ killerɪeqtere saŋa ɔlɔq salaltatɯgar wrener eder wske:n erer ɯccat ʒɔnmɯt.

tɪɲ siriger qaraŋanɯ sɯrdatar. wreʃi teniter teriltelerbit ba:llar ɔskɯolalar, a:ʃar balaʃannar li:k-bunnar (ulaqan ʒɔn wrener ɔskɯolalara). itilerge barɯlarɯgar ygys ættyn eder ɯccat ʒɔn sana:tɯn u:ran, ʒɔn dɔrɯobujata tupsarɯm tuhunan ylelɪeq tusta:q. bɯlɯrgɯ battalla:q ɔlɔqtɔn qa:lbɯt, ɔlɔq qaraŋatɯm barɯtɯn kɪer y:ren turan ʒɔn sana:tɯn sajɯnnaran dɔrɯobuja tupsara tɯoqtan tutɯ:rda:ʃɯn, qajtaq ʒɪeʃe ɔlɔrɔr, qajtaq ahɯ ahɯ:r, taŋahɯ taŋnar, qajtaq dɔrɯobujanɯ ʒyæpet kɯnna yleli:r tuhun barɯtɯn ʒɔŋŋɔ æjdætwq—wretɪeq tusta:qtar. ælwr—dɔrɯobaj ere kihi ylele:n ɯbsastɯbaʃa tuhala:q silɪen bɯolar, ɔntɔn ɪɲrɯtɯgan aha:q kihi tuhata sɯoq, ɪɲr tahaʃas ere bɯolar.

anɯgɯ sɯrdɯk-dɔrɯobaj ɔlɔqqɔ salallɪɲqpɯt, eder ɯccattar bɯt, erejderin qarɯsta:bakka, kɯra norɯot kɯhalʃala:q qaraŋa ɔlɔʃun qalbarɯtarga kɯta:naq sana:larɯn u:ran, ky:sterin—kydeqterin tymen, yle uhun æly dɪen tollubakka tɔbulu bi:r sana:nɯ sana:n saqa norɯotun ælwr cebdik ɔlɔqqɔ killerɪeqtere.

kepse:nner, qoho:nnor.

sa:skɯ sassьrda.

tɯrɯɯn kyn sanda:ra.,
tɯlba:ra ɯmajda..,
keli: tь leŋkejde.
kɪeŋ qəcə mende:rde
kwq kæbwr ɲɯlbarda.
kylymny: tuna:rda.
kœlyje eppejde.
kœmysty: kilbejde.
kœr kɯlas kœtœrdœr—
kœŋyl tɯ:n kœkœttœr
tolo:nu qəhujtar.
[...]ulu bɯjbuttar,
[...]sarbuɲɲaq sa:ʒahaj—
sargɯla:q maŋaskaj
ajɯlgɯ aja:rda,
aja:tɯr.,.ajda:rda
ʒabʒɯl tɯ:n ərulɯs—
ʒaʃɯlla:q sənəʃəs
tɯrgɯl ʒəl eʃerde
tɯrɯlɯ: kiste:te.
kɪeŋ ije dəjdubut
kɪergele tuksubut
kœŋyl ʒəl ɯmajar
kœr keme bu bɯlar.

abaʃinskaj (kɯ:drin).

kɯrat, ulu:s ʒəllə:q sessijeli:skej ələʃun tutarga, qəmsəmɯllar, eder ɯccattar, bastɯŋ ylehit bɯluŋ!

urukutun æjdwbyt.

imik—samɯk ɯtta:q saqa balaʃanɯn keteʃeri:n ərənugar ɯʃamsurja barbɯt kihi keteʃitten tardɯhan utujan baccɯŋɯnɯ: sɯtar. əhəq cancɯgar ʒaqtar sap qatan qacɯgɯrɯ: ələrər. ʒɪe ihe im—nim. kɯhuŋŋɯ ɪьl utujar keme bɯlan erer.

tahɯrʒa ɯt yren margɯjda. kihi qa:mar tьha kɯhuŋŋɯ kɪehe:te:ʃi telgehe ihiger kɯ: kɯr—qa:qɯr ihilinne. ʒaqtar ɯhun kɯtta „emɪe tɯqput bihigini aqta əqsən kelle“ di:—di: wt tireʃinen ubaja turar qərɯla:q mahɯ ergite aspɯta ɯta ʒœrɯ bɯrdaŋala:n sɯrda:n kylymny: ubajda. a:nɯ ahan qa:qɯnatan bytynny: kɯrь bɯlbut taba arbaʃasta:q kihi mœlbœrys gɯna tyhe:t ytylygyn bergehetin kɯbɯmmɯtɯnan „ɯhɯktar ɯstapa:n“ ɯt inniger kelen tarbaʃɯn itite turan „kepsɪen“ dɪen kiŋkine:te. ʒaqtar „sɯq bacca kɪehe: qanna qa:mtɯŋ“ dɪen sœbylə:beteq kurduk ɯjɯtta. ɯstapa:n səhujbuta bɯlan qaraʃɯn yppyt taba kurduk bylteci kœrœn baran „tɯ:j! uhatɯ ulluŋaqta:q, ura:ŋqaj saqa ky:lejdi:r ɯcarata bɯllaʃa di: qata ʒɪele:q təjəmmut qanna barda?“ ʒaqtar əhəʃər mas ebi: u:ra-u:ra, cɯr gɯna ti:hin bɯ:hɯnan sɯ:ja sille:n baran „iti utujan cikkele sɯtar kihini kœrbœkkyn dɯ?“ dɪete.

ɯstapa:n səhujan ergicis gɯnabɯn dɪen təŋmut ɯnaq eterbehe qaltarɯjan əqtə suhan talaq oloq—mahɯ tyŋnəri kœppyt tьhɯgar, mappɯj səhujan uhugunna. ɯstapa:n mice:rde:bitinen kelen tahɯgar ərəŋŋə ələrə tyhe:t „kepsɪe“ dɪete. mappɯj biligin utujan turan u:ta site qana ilik kihi ʒa:hɯjan baran qaraʃɯn tɯra—ma:rɯ sətunna „sɯq, bu qanna bardɯŋ“ dɪete.—manna ejɪeqe, ajɯ:nɯ tugu kistenillɪej, kɯraŋga urukunu ergiten «ma:tɯska ə:ɲɲəru“.

mappɯj bœ:ly:n sy:jbyt, qa:ttɯta taqsa sɯʎʒar kihi, qata as bejetinen kelen turar ebit dɪeqqe ajɯla:q u:ta kœtœ əqsən qa:la:t „ce-re ə:ɲɲu: tyhwq daʃanɯ“ dɪebitinen ɯt inniger bi:r sɯlgɯ tiri:te telgeʃi baraʃa əʃusta. ələrə tyhen qa:ttɯla:bɯtɯnan bardɯlar.

uta:kɯ bɯla:t mappɯj qa:ttɯtɯn gutta wqsere ykse:te. sy:tteri: baha kœstybytynen barda.

bi:rde ə:ɲɲu: ələrən əʃətə ujba:nɯnan ə:ɲɲətən sy:jbytyn æjdy: bɪeren „a:nьs! ɯl ere iti əʃənu turɯr, anɯ kinini ə:ɲɲətən kœrwqqe“ dɪebitiger ʒaqtar tɯmtɯk tuta ələrən ərəŋŋə eles gɯnan qa:lla. utuja sɯtar, aʃɯsta:q—təʃusta:qəʃənu albɯnna.n turɯran aʃatɯgar aʃalla. mappɯj „təjən, ce ere en aʃa əʃətə min ənnubar ə:ɲɲə: ere» dɪete. əʃə bɯlumna ərənun dɪeki bara:rɯ gɯmmɯtɯn ijeli:n—aʃalɯ:n mœʃœ bula:n albɯnna:n killerdiler. aʃata ataʃɯn ikki ardɯgar uktan ələrən ɪujan bɪeren ə:ɲɲəttə. araj œs ki:rbeq əʃə ə:ɲɲu:run kɯtta qa:ttɯ taqsan ɯstapa:nɯ œr kimmekke bɪes sy:ste:ʃin ehen ɯllɯlar. ɯstapa:n əkkə—burduka ə:ɲɲɯqqa dɪebitin bɯlumna u:rajdɯlar.

itinten ɯla mappɯj ɯlɯɯ ybyly:—ybyly: qa:ttɯ ə:ɲɲətər idelenne.

* * *

mappɯjda:qqa nehilɪekterin suruksuta swdekke ʃkelen ələrdəʃuna ɯllara ujba:n tahɯraattan ki:re:t sənun byrynen sɯtan baran munnun tьha baccɯŋunna:bɯtɯnan barda. sœdwkke «qaja iti kihi qanna utujbakka sɯʎʒan baran «kelen utujda?» dɪete. mappɯj «e:, iti eder kihini beʃehe: bɪecerge u:ppɯtɯm. qajahan kelle bɯlla. swdekke kyle tyhen baran» əʃəɲɲər eder kihini kuhaʃan ideʃe wreteʃin e:. iti kerɪetin əskɯlattan baca cugas ələrən wreqqe bɪerɪeqqin sɯ:haʃɯm. qata əccəʃə qa:ttuta:ʃar buka ərduk tuhala:q bɯlɯ ete».

mappɯj kɪer qajuɯban baran „e:, biligi ʒaʒaŋɯ ʒən tɯqput wreʃej, wretterdeqqe daʃanɯ, qata min qaraqpar aqsa:nna:qɪuk kœstœr kihɪ bɯlɯ. ara:s səkɯŋŋa egiŋŋe erillen qaja eme sir tygeʃer əʃustarь, əl kerɪetin mɪeqe se:keji sy:jen ahatar kihi bɯlta ərduk“ di:r.

suruksut qaraŋa muŋa syryn dəʃə:r di: sana:n whe: tɯ:na:t ʒe bɯllaʃa kinen baran qa:ttɯhɯt ycygeje dɪeni æjdwbetim dɪen baran bergehetin ytylygyn ɯlan taqsan barda.

* * *

mappɯj kɯrʒan bɯrajbɯt, tajaqta:q ɯt inniger ələrən əhəq cancɯgɯttan mas sɯ:hɯn ɯtɯhan ɯlan ɯkka baraʃa ələrər. ʒɪeʃe kim de: sɯq. əʃəɲɲər ʒɪeni ergieci kœrœn ke:he-ke:he ɯhun kɯtta «bi: kihi emɪe bestilɪe nejin sy:tterde e: badaʃa, kelbete. qa:ttɯga y:ryllybyt təbəʃə iti aʃɯjaq ɯnaq u:la:bakka, ahabakka, təŋən turdaqtara. bu ylyger tɯmnɯ:ga ɯkka əttər maspɯt sɯq, təŋən œlœrbœr ti:jdim. kytyr œstœ:q ba:jɯn sɯ:hɯm barɯtɯn qa:ttɯga bɪeren qa:marɯgar ti:jde. ʒaqtar swhytyn y:rdərerin ahɯjara emɪe buruja bɯlan sɯ:tatar bi: ʒaqtarɯ delbi kɯrba:n y:ren kebispite...ʒɪebit ɯpput sabɯllarɯgar ti:jde.»

mappɯj əʃəɲɲər bacca sa:hɯgar dɪeri kɯhalʃanɯ bilbekke senɪe ɪьl bɯhɯ:tɯnan ələrbuta, ʒe kɯhallan, qahan ere swder suruksut eppɪtin œjdy: bɪeren bejetin semelenen qaraʃɯn u:ta mœl—mœl tyhe ələrə:qtə:tə.

„əəqu“.

ekte:b œrœbœly:ssyjetin, aʃalbɯt, kini kьjɯ:tɯn turugupput lɪeɲin ba:rtɯjatɯn bassabɯ:ktarɯ ɯccat wry:le:q kynynen eʃerdeli:bit, uruj. du:but!

tabar sьnatɯn cepceterge qəmsəmɯl tugu yleleqte:ʃij.

ylehit kula:s ɯnna ba:hɯnaj ajmaq səju:hun ciŋeterge, ky:hyrderge sьna cepci:re syrde:q na:dala:q. ba:bɯrɯkɯ, səbɯt əŋərbut taba:rɯn sьnata tь—qaha:jɯstɯbatɯn malɯttan ərduk əhucen ɪьraqan bɯllaʃɯna ylehit kula:s ba:hɯnaj ajmaʃɯ kɯtta səju:ha qahan daʃanɯ mœlteq bɯlɯ. əccəʃə œrœbœly:ssyje ʒьlata qamnɯ:r, dəlgujar. sebɪeskej suda:rɯstɯba ərduk kɯhanan turan ylehit kula:s ɯnna ba:hɯnaj ajmaq səju:hun ky:hyrder. bu səju:s ərduk ky:hyrer œttœ dɪen ba:r taba:r sьnatɯn cepcetteqqe. əl ihin qəmuŋu:ʒ ba:rtɯjata, bɯrabu:talɯstɯba sьnanɯ cepceterge ujɯ: bɪeren turallar.

qəmsəmɯl taba:r sьna:ta cepci:riger ba:rtɯjaʃa, sebɪetterge, qaha:jɯstɯba su:ttarɯgar ycygejdik kœməlœhwq tusta:q. barɯ qəmsəmɯl ɪecɪejkelere, barɯ qəmsəmɯllar bu taba:r sьnata cepci:re tɯqqa na:dala:ʃɯn təʃə mannɯk bɯhɯ: əŋəhullarɯn, qajtaq sьnanɯ cepceteri barɯtɯn bilɪeq. wretɪeq keriŋne:qter. əccəʃə ere qəmsəmɯl sьna cepce:riger ycygejdik kɯttɯhan ylelɪe.

biligin taba:r sьnata ərduk ɪьrɯ:ra dɪen bɯlar taba:rɯ aʃalar—tahar ɯnna ergɪen su:ttara alɯs ɪьraqannɯk terinelleritten əruskɯta ulaqqannɯttan. bu əruskɯtu saba:rɯ taba:rga sьnanɯ eben kebihen sьna ɪьra:n qa:lar. ənən ɯaŋnajgɯ bihigi kɯhalʃabɯt dɪen bɯlɯq ta:q bu ergɪen su:ttarɯn apparatɯn aʃɯjatan əruskɯtu accatɯ: na:data sɯq ylebitteri taʃa:ran, aŋardas tuhala:qtɯk ere ylele:ci ʒənu qa:llarьqta:qpɯt.

ikkihinen tahaʃas tɪeji:tiger tœhœ eme yp barbɯtɯm yrdyger tь kepereti:pterinen eŋinten ki:rbit tahaʃacɯttar. kɯrakka tœhœ eme qənəllər, ənnə tœhœlœ:q emele:q əruskɯt taqsar. manɯ accatarga, bɯlannɯ:ga kɯhanьqta:qpɯt.

ergɪen su:ttara tœryt na:data sɯq əruskɯttarɯ taʃa:rallar (qənuk qaccɯta, qamnahɯ yrdeti: əl bu sɪederej ʒebi sebirgeli atɯ:lahɯ: eŋin) manɯ sɯq gɯnnaqqa əruskɯt aʃɯja:n sьna emɪe cepcɪe.

saqa sirine:ʃi ergɪen kamissarija:ta tyspet daʃanɯ yrdebet daʃanɯ kɯta:naq sьnanɯ taba:rga bɯhar. bu bɯhɯllɯrbɯt sьnanɯ ergɪen su:ttara qajtaq tələrəllərun ketehɪeqqe, tələrəllərugar kɯhanьqqa.

sьnanɯ cepceter yleʃe barɯ ʒən kɯttɯstaqtarɯna yle ycygejdik barьʃa, ənən qəmsəmɯllar bu yle kœʒy:hyn œjdœtœ, kepsi:, ʒənu bu yleʃe tarda sɯlaьqta:qtar.

qəmsəmɯl sьna cepci:riger yleli:re bet elbeq, ənu barɯtɯn ɪecɪejkeler kœrœn isten ɯrɯtan yleɪeq keriŋne:qter.

bu yleni barɯtɯn tələrɯqta:qpɯt ergɪen su:tugar yleli: sɯʎʒar qəmsəmɯllarɯnan (kepereti:pke. saqa ergɪenin sa:a:tɯgar eŋin) ɯnna qəmsəmɯl biristebi:tellerinen. ɪecɪejkeler qajtaq sьnanɯ cepceter tuhunan bu ʒəŋŋə ycygej ɯjɯ:nɯ bɪerɪeqte:qter.

№ 0027

saqa urьta qəhə:nə surullar kɯrmata.

ara:s əmuktar urьlara qəhə:ttərə surullarɯn səkɯna ys sistɪemele:q, əl ys sistɪemeler; teni:ceskej, metri:ceskej, sillebi:ceskej dɪen a:ttanallar. nu:calar, nɪemester, algɯca:ttar urьlarɯn-qəhə:nnərun teni:ceskej sistɪemenen surujallar. bɯlɯrgɯ sangrɯ:n tɯlla:q əmuktar, ɯnna bɯlɯrgɯ kirɪek əmuktar, biliŋŋi bɪers əmuktar, kɯtaj əmuktar metri:ceskej sistɪemenen surujallar, bərəntu:s, bele:k, ʒəppɯn, ɯta:luja əmuktar sillebi:ceskej sistɪemenen surujallar. kuru:k bi:r sirge turar kɯta:naq tardu:ta sɯq tɯllarda:q əmuktar nu:ccalar, nɪemester teni:ceskej sistɪemenen surujallar. teni:ceskej sistɪeme urьtɯgar qəhə:nugar kɯta:naq tardɯ:la:q ahaʃas dərʃə:ttər atɯn dərʃə:ttəru kɯtta na:r a:ɲɲa əlbu səlbu bɯla sergesteheller, qələbur bu isqɪeme bɯhɯ:tɯnan, — kœnnœry dərʃə:n, —, ky:ske tardɯllar dərʃə:n.

—/—,—/—,/ ʒa:mba
,—/,—, /,—/. qarьj
——,/——,/——,/ da:qtɯl
—,—/ —, /—/ ana:pas
,——/,——,—— ampɯbura:qɯj

kɪeŋnik eŋe:rijen ihiller ahaʃas dərʃə:nnə:q tɯlla:q əmuktar urьlarɯn qəhə:nnərun metri:ceskej sistɪemenen surujallar, əl isqɪemete bu mannɯk; — kœnnœry ahaʃas dərʃə:n,⌣ eŋe:rkej ahaʃas dərʃə:n :

—⌣/—⌣/—⌣/—⌣
⌣ /⌣—/⌣—/⌣—/
— ⌣/——⌣/— —⌣/

iti kurduk emɪe əl bu ʒa:mba qarьj eŋin bɯlan barar. bu sistɪeme qaja baʃarar elbeq ara:s eŋerkej ahaʃas dərʃə:ttərdə:q əmukka sœptœ:q, əttən bihigi saqa tɯlɯgar eŋe:rkej ahaʃas dərʃə:mmut aʃɯjaq, kœnnœrybyt ygys, əl ihin qaja da: saqa urьhɯtɯn urьtɯgar eŋe:rkej ahaʃas dərʃə:n kœnnœry dərʃə:nu kɯtta tœhœʃœ da erɪe deqsi bɯla səlbuspat. ənən iti sistɪeme bihɪeqe sœbœ sɯq.

bert ygys wreqte:q əmuktar sillebi:ceskej sistɪemele:qter. bu sistɪeme qaja da sistɪemetten sudurgu bərustɯj sistɪeme bɯlar. bu sistɪemeʃe urь ahaʃas dərʃə:ttərun aqsa:nnara ere teŋ bɯlan iheller, qələbur saqa urьhɯttara bu kurduk erɪe deqsi aqsa:nna:q urьlarɯ taba:rallar:

cɯʃɯr kulun
tɯmullarda:q ebit,
kere kulun
keri:lerde:q ebit,
ula:n kulun
əju:rdarda:q ebit.

ənən saqa urьta qəhə:nə erɪe deqsi aqsa:nna:q kerdi:ste:q bɯlar. kerdi:hin aqsa:na dɪen ahaʃas dərgə:ttərɯn ere aqsa:na bɯlar. eŋe:rkej dərʃə:ttər daʃanɯ kɯta:naqtɯk kɯta:naqtɯk tardɯllar dərʃə:ttər daʃanɯ beje bejelerin kɯtta səlbuspattar.

ara:s əmuk urьtɯgar qəhə:nugar kœŋyl aqsa:nna:q urь qəhə:n ba:r bɯlar. əl qaja da: birɪemetten naha: biligin delejen turar. kœŋyl aqsa:nna:q urьʃa qəhə:ŋŋə urь qəhə:n ere deqsi bi:r kem aqsa:nna:q bɯlbat ənən urь qəhə:n suruja:cɯlar urьlarɯn qəhə:nnərun aqsa:nɯn qajtaq baʃarar gɯnallara kœŋyllere.

urь qəhə:n ycygeje kuhaʃa-an dɪen iti sœhwq aqsa:nɯttan bɯlbat. urь qəhə:n ycygeje istɪeqqe kerete, erɪekehe, sənuna bɯlar. dərʃə:n dərʃə:nun kɯtta tupsan qəhustaʃɯna, əccəʃə ycygej bɯlar. qələbur:

tejen tebən ʒɪereŋkej
teje:r tele:r tele:rik.

bu urь ahaʃas dərʃə:nə barɯta bi:r e bukubanan qəhullubut bɯlan istɪeqqe kere. ycygej urьhɯttar ahaʃas ere dərʃə:nnərə qəhuspattar bytej dərʃə:nnərə kurtarɯ qəsuhar bɯlallar qələbur:

dirbɪen darba:n kynnerge
dirbijen darbɯjan turammɯt.
(əju:nskaj).

saŋa wreq bɯhɯ:tɯnan surujar qəhə:ɲɲut elbeʃi egelgele:bekke, tugu ebit bi:ri əjə tardan ɯlan ənu qəhujan surujar. saŋa ycygej qəhə:ɲɲut qəhə:nugar ənnugu mannɯgɯ ənɯqa manьqa qəhujara, ənnuk mannɯk bɯhɯ:la:q tutu:la:q, œŋnœ:q ʒyhynne:q dɪen tupsalu:ra, əccə bacca ylygerde:q dɪen ygenni:re eŋinnire barɯta erɪekkes saŋa sənun bɯlan ihɪeqte:q, nərɯt urьtɯn qəhə:nun da ytygynnerɪe sɯqta:q, urukku bejetter urьlarɯn qəhə:nnərun da: ytygynnerɪe sɯqta:q; qajtaq ebit ytykter da: ebit bɯllaʃɯna əntə atɯn bɯlɯqta:q.

kynde.

ɜægwr ɜeki:mebis bu:rsap.

aturraaq ɯjɯn 25 kynyger dojdu nehilɐeger meŋe ulu:hugar qɔmsɔmɯl silɐene ɜægwr ɜeki:mebis bu:rsap sellik bɯlan ællæ.

t. bu:rsap 1905 s. ɜekim bu:r sap dɐen bet ɜadagɯ kihɐeqe tæræ:byte. tæræ:byttere bet ɜadagɯ ɜɔn bɯlannar bu:rsap bet erejde:qtik wremmite. maŋnaj tɐ oskɯlatɯgar wrenen baran kɯrakka ki:ren wremmite. kenneki ɜul ucu:tal tɐeqniku:mun bɐeribej ku:rsugar wrem mite.

qɔmsɔmɯlga 1925 s. silɐeninen ki:rbite, ucu:tal tɐeqniku:mar wrene suʎɜan.

bujul kuhum t. bu:rsap 4 amma ulu:hugar ba:rtuja kæhæ suʎɜar oskɯlatɯgar salaja:cɯnan taqqan ylele:bite. onno suʎɜan qɔmsɔmɯl ɐecɐejketiger sekrete:rde:bite. bujul kuhum ɜɔku:skaj ɯkruk qɔmsɔmɯlun 4-s kempirɐensijete ycygej akti:bnej ylehit dɐen ɔkrkɯm plenu:mugar qancɯta:tɯnan talbuta.

bu:rsap 1925 s. sætæl bɯlan ɐʎɜubuta. tɐeh.æ eme emtenen kærbyte da em tuhala:bata, bu:rsap ællæ.

lɐeŋin qɔmsɔmɯlun kekketitten bi:r ycygej, akti:bnaj, kɯta:naq silɐen tɯra:ta. bihigi qɔmsɔmɯlbut æːksæ ɔrduk bejetin kekketin ciŋeten, bi:r æjynen sana:nan bihigitten tɯra:n iher ɜɔmmut tu:nna:q baʃalarun tɔlɔrɯqput.

bihigi æjbytyger qɔmsɔmɯl bastuŋ silɐenin—bu:rsap ylete, wreʃe, ɜɐlata sɔtullubakka æjdænæ turɯ.

b.s.ɯ.l.q.s. ɜɔku:skaj ɯkruktaːʃu kemitɐete.

ɐecɐejkeler ɔlɔqtɔruttan.

ɐecɐejke ylelerin iteʃestere.

(ɜɔku:skaj ɯkruk)

ɜɔku:skaj ɯkrukka 22 ɐecɐejke ba:r. kɯrattan ɐecɐejkeler ɔlɔqtɔrɔ twt sys bɐeresteʃe tije ɯra:q. onon sibe:steherge bet ulaqan mehejde:q. bɯsta suʎɜubat sirde:q ɐecɐejkelerge surugunan kepseppit qɔjuta:n eŋinne:n qa:lara olus. bujul kuhum ustatugar bi:r daʃanɯ surugu ɯkruk kemitɐetiger ɯ:ta ilik ɐecɐejkeler ba:llar (bɐetreba:bulɯskaj) ɯpsaj yle iteʃesterinen mannɯgɯ a:ʃabun:

y:ny:ge.

sɔrɔq ɐecɐejkeler sɔju:s qajtaq y:nen ihɐeqte:ʃin bilbetter. qamnaccɯt ɔʃɔlɔru ɯsta:sta:n ulallar ɑata tættæry kelen sæbæ sɯq ba:j eŋin ɔʃonu me:le ulallar. ontukalara ki:ren baran sɔnnɔ taqsan qa:lallar. bi:rde ycygejdik bi:len kæræn baran ulu: sɯq (ilin qaŋalas).

sɔju:s ihine:ʃi yle.

qɔmsɔmɯl akti:bun ihiger tul tɯlga ki:ssibetter ba:llar. (dypsyn ulu:ha) ɯpsajɯnan muŋpaqqa 60% suʎɜubat, qa:ttɯ ɔŋŋu:ta, at syr.y:te, arugu ihi:te—20% qapput.

akti:p ihine:ʃi yle.

ycygej bi:r keminen ucɯt sɯq. akti:pka tuspa yle sɯq. akti:p beli:tikeni bilere mæltæq.

beli:tike wreʃe

sæptæ:q salajan wreter kihi aʃujaq, tɯq da bula:na sɯq sana:larɯgar tɯq tybeher wreteller. sala:jula:q kinige sɯq.

ɯbsastɯba ylete.

talɯllubut bristebi:tellerten ɔccɯt ulu: mæltæq. ɐecɐejkeler ycygejdik salajan yleleten ispetter.

ba:rtujata sɯq ɯccakka yle.

ɔskɯla ihine:ʃi teriltelerge yleli:r qɔmsɔmɯllar ɐecɐejkeʃe ɔccɯtta:battar. wreʃe sɯq ɯccat yletin salajan kætæʃy: sɯq kurguttar ɔttɔlɔrugar yle sɯq.

ba:rtuja salaltata.

qɔmsɔmɯl aqsa:nɯgar qɔlujdaqqa ba:rtujala:q qɔmsɔmɯl aʃujaq. qamnaccɯt, ku:s qɔmsɔmɯllarɯ ba:rtujaʃa tardu: mæltæq. ba:rtuja ɐecɐejkelere salaltanɯ ycygejdik bɐeren ispitter.

surdatu: yle.

a:ʃar balaʃan yletiger qɔmsɔmɯllar aŋŋa kæmælæspættær. saqalu: kinige tɐʃa aŋŋa tarʃammat. qahɐkka ɔnnɔ:ʃɔj ɔlɔqtɔ:q qɔmsɔmɯl qahɐtɯgar „qɔtugu ɯccakka“ kɐjan surummattar. qɔmsɔmɯllar basta:n kæstæ:n qɔtonu ara:ran ispetter, qɔtɔn araqsɐrɯgar aŋŋa kæmælæspættær.

ucɯt tuhunan.

ɯkrug kemitɐete bɐerbit ɯja:qtarun kɐjan æjdæryger tyherbetter. ucɯt a:tta:q surugunan ikki ere sirten ki:rde. sɔrɔq ɐecɐejkeler aqsa:n ɔccɯtun ɔnnugar suruk surujan tara:pajda:n killereller.

ɐecɐejke ɜɐlatun ylete.

sɔrɔq sekrete:rder wreqtere mæltæʃytten ɜɐla qajtaq surullarun tutullarun bilbetter.

pɐeŋɐer ylete.

pɐeŋɐerge qɔmsɔmɯl aʃujaq, onon qɔmsɔmɯl salaltata mæltæq. pɐeŋer yletin salajar kinige eŋin sɯʃa bet.

ɜɔku:skaj ɯkruktaːʃu ɐecɐejkeler ɯpsajɯnan mannɯk iteʃesterde:q. barɯ dɔjdu ylehit ɯeratun 13 s kynyn kæryste, ɯccat 14 wry:de:q kynyger iti iteʃesterten aŋa:run sɯq gunan tɔhujɯqta:qput.

u. s.

---

sɐeje ɐecɐejkete.

(sunta:r ulu:ha)

ɐecɐejkeʃe 19 kihi ba:r, ontɔn 4 kihite atum ɐecɐejketten kelbitter, ɯla 14, ku:ha 5. ɔlɔqtɔrunan kærdæqqæ: 2 qamnaccɯt, 16 ɜaaŋɯ, 1 ɔrtɔ ba:j. ɐecɐejke sekrete:re urut ylele:beteq taba:rɯs, onon yle qa:mɯta buta:n gunan baran bula:nunan ylelener. ɐecɐejke y:ne turar. ɯpsaj muŋnaq ɯjga bi:rde bɯlar. ba:rtujala:q kihi ɐecɐejkeʃe sɯq, ɯkuruk kemitɐetin kutta surugunan sibe:s ba:r. ara:s teriltelerge biristebi:teller ba:llar, kiniler ylelerin tuhunan ɔccɯtu sɔrɔqtɔn ululllar sɔrɔqtɔn sɯq. kuhun beli:tike bælæʃæ ylele:bite kæhæ sulsar ɔskɯla suɜaubuta. ekkin qahɐta ɯjga bi:rde taqsar.

kuːs ɜilotugor tuspa yle ba:r da aŋŋa ɯŋu:ta kerdi:te sɯq bɯlan suʃarujbat. ba:rtuja ɐecɐejkete tɯq eme kæmæny salaltanɯ bɐerbet. ɯkuruk kemitɐete ŋuccalu: surugunan salalta ɔŋɔrɔrun kɐjan bɐuha:rumna, kæɜy:he mælty:r.

qom. № 0286.

---

etere:t ylele:bet.

(meŋe ulu:ha).

ɜaŋqa:du bɐeŋɐerin ete[illegible] ger 20 ɔʃɔ ki:ren sulsar. tu kuhuŋŋuttan ulata yle dɐen taqsa ilik. siɜsit kuma:cajap læqwntej, kurra wreqte:q qɔmsɔmɯl. onon salalta suʃar tugu da ylelɐen bulbat. qahan eme bɐeŋɐerderi muŋŋan ɯja:qtarɯ a:ʃar. surdatu: sajurpnaru: yle dɐen sɯq. yle sɯʃuttan ɔʃɔlɔr etere:kke sulaubat bɯlan ereller. saŋa ɔʃɔlɔr bɐeŋɐerge ki:rbetter. etere:t ylele:bet.

r. u. m.

---

bihɐeqe surujallar.

a:ʃar balaʃan itigenne qɔmsɔmɯl ɐecɐejkete.

bar ɜɔnu sajumnararga anugulu: ɔlɔqqɔ wreterge a:ʃar balaʃan ba:r. ycygejdik yleli:r a:ʃar balaʃanunan ulu:s tɐ ɜɔnun eder ɯccat tardɐqta:q. a:ʃar balaʃan barɯ yleli:r buhu:ta barɯta ulu:s ɜɔnun surdukka baʃala:q kuhalʃalarun tɔlɔrɔrgɔ bɯlar. onon taban yleli:r a:ʃar balaʃanunan ɐecɐejkeler bar ɜɔnu bejeleriger suhɐrallarɯgar bet sæptæ:q.

a:ʃar balaʃanɯ ɐecɐejke yletitten atun ylele:q terilte kurduk sanu:r bukatun alʃas. a:ʃar balaʃaŋŋa bastuŋ kæmælæhæ:ccynen qɔmsɔmɯl ɐecɐejkete bɯhoqta:q. kini ygys kihini tardarɯgar sæptæ:q surduk ɯra:s, barɯ ættynen ulu:s kihitin sana:tun tabar bɯlɯqta:q. itinɐeqe barɯtɯgar ɐecɐejkeler kæmælæstæqtæryne ere kɐttarar sɯl bɯlar. qɔmsɔmɯl ɐecɐejkeleriger nehilɐek sebɐettere, ba:rtuja ɐecɐejkelere kæmælæhwqte:qter.

a:ʃar balaʃaŋŋa kihi ygystyk muŋŋustarɯgar ara:s ɔepceki saqalu: kiriŋeleri a:ʃɐqqa, ujutu:larga eppɐette:n kepseti: ɔŋɔrɯqqa. ɔlɔqtɔ:q ucu:tallarɯ, sajdu:la:q wreq ɔʃɔlɔrun yleʃe tardɐqqa. a:ʃar balaʃan ɜahaja:ccutunu:n bi:r sybenen ylelɐeqqe. ɔccɔʃɔ ere maŋnajgɯ a:na ahullar. ontɔn yleni ebi: ky:hyrden isteqqe, bar ɜɔn sergeʃeli:r bɯllaʃuna bastuŋ kɐju: ol bɯlar.

k. ɜr—b.

---

qɔmsɔmɯl ɯblasta:ʃu kemitɐetiger.

ɯn aʃusta:ʃuttan allara: sa:sta:q ɯccat yleʃe sulaa:eculara suŋŋanallarɯgar ɯblas stra:qqa:ssatuttan suŋŋalaŋ sɐeʃe ba:r mɐestetten cɐepperin bɐererge kærdæhylynne.

---

eder pijenɐerder ki:n byrwleritten kelbit 1500 sy:s qaccɯnɯ balarga tygetilinne:

1. ælwqyme eder pijenɐerin la:gururgar 500 s.
2. ɜɔku:skaj kɯratta:ʃu la:gurdar na:dalarɯgar—500 s.
3. „eder seri:hit“ (Молодая гвардия) kinige taha:rar s riger, pijenɐer kiniŋeleriger surunu:ga 300 s.
4. itinten ɔpputun 200 s. ɜɔku:skajga pijenɐer plɔsca:tkatun terijerge ananna.

ɯblas kemitɐetin byrwtyger qanɜuda:tunan t. ɔrulɯp k. ananna.

---

mæltæq wreq.

(ɜaŋqa:du ɐecɐejkete).

a:sput kuhuŋŋa salaja:ccu sɯʃuttan beli:tike wreʃe ɔŋɔhullubataʃa. onon tuhala:q kem ta:q a:han qa:lbuta. ɔnnɔʃɔr sijɐester u:ru:larun muŋŋahunan wreti: sɯʃa. ontɔn sajun bes ɯnna ɔt ɯjun ikki ardugar beli:tieke bælæʃyn ahan ɯŋca qɔnukka æræbyle sɯq 14 qɔmsɔmɯl wrenniler da ɔt ylete bɯlan uhunnuk wremmetiler. bili: berebɐerkete wreni:tten tuha mæltæʃyn kærdærdæ, 14 kihitten bɐehe ere ycygejdik bilbitter.

r. u. m.

---

atu:hut qɔmsɔmɯl.

(bajaʃantaj ulu:ha).

si:psep ɜ. b. bujul sa:s ætæqty „salʃabululluttan“ bi:r atu mæhæ:q syrbeʃe ɐes ula:t 1½ mæhæ:qqæ atulu: ɔqsubut, itinten amtahujan baran tærdys bajaʃantaj kihititten bi:r atu 80 sy:ske atu:lahan baran bi:r mæbæ:qqæ atu:la:but. kini qɔmsɔmɯlga suʎɜan aqsa:nɯ elbeterinen „abura:bata“ da: bɯllar ycygej bɯlɯ ete.

ulukucca kysteʃe.

---

qa:ttuhut qɔmsɔmɯl.

(bajaʃantaj ulu:ha.

ehe nehilɐegin kihite ɜa:kup si:psep n/sebɐetin brysyɜy:myn silɐene, nehilɐek suruksuta, ulu:s plɐenu:mun silɐene. bujul sa:s qaraŋa, wreʃe sɯq ɜɔnun qa:ttunan albunna:n qara kælæhynnerin qaba:ru gunar. bi:r wreʃe sɯq kihini kutta qa:ttula:n salʃabul qaccutun 15 sy:hy sy:ttere suhan baran bɔrɯstammut. ɔt—ɯjun 30 kynyger emɐe qa:ttula:n 13 sy:hy sy:tterbit. t. si:psep qaccuga ɔŋŋu:run a:han anu *kakɯskaʃa* qa:ttu:lu:r ygeste:q.

qɔmsɔmɯl whe:ŋŋi su:ta bu silɐeni æŋæjæn kær!

„sæbyle:bet“.

---

salajar kinige sɯq.

(byly: ɯkrugar.)

byly: ɯkrugun ustatun tuqaru ulu:s- ka kɯrakka daʃanɯ pɐeŋɐer yletin ca:hunan kinige sɯq. ylebit onon mæltæq. ɯblas pɐeŋɐerin byrwtyger 173 sy:s te:q simɐeteni u:tullubuta. ɔnu bet tɐetelinen u:ta ɔqsɔrɔ bɯllar aburɐq ete. biligin 1924-25 sullarga taqsubut surana:llar ba:llarunan tɯq bæryky salalta taqsɐj?

qɔmurdɯs.

---

kænnæry:

„qɔtugu ɯccat“ 14 (35) №-riger „bihigi qasputuj“ dɐeŋe, saqa siriger qɔmsɔmɯl silɐene 185 dɐen alʃas bece:ttemmit 1.185 bɯlɯqta:q ete.

---

bɯsta ɜa:hɯga.

ɔʃɔ kihi ma:k „ulu:s ɔlɔʃun ɜcurdara“ anugu awmerge kærwqpyt.

s. ma:jskaj «ikki ɔlɔq ɜɔnnɔrɔ» uhuna da syre bet, itɐenne sirej turɯtta:but sɔnnɔrun tabula ɜɯqtar. bejelere alus bille suʎɜallar. onon ɯru qɔ:hɔ:n sala:tugar sæbæ ɜɯqqa qɔlujdubut. kurta:t, atunnuk suraj.

---

eppɐetti:r rede:kter
s. kɯbarap.

sɲnata 10 qaccɯ. — taqsara 4-s sɯla. — barɯ dojdu ylehittere, qolbohuŋ!

qɜtugu bɯccat

ɯjga ikkite taqsar. || qomsomɯl saga sirine:ʃi kemitɐte taʃa:rar. || subɯta. balaʃan-ɯjɯn 24-s k. 1927 s. || № 17 (38).

bejebitin bejebit bere bɐrkelenɐeʃin.

ki:n su:ttar ɯjɯ:larɯn bɯhɯ:tɯnan bujɯl sebɐt bu:bara bɯlbat. ol onnugar sebɐkke talɯllɯbɯt ɜoŋ, sebɐetter tugu ylele:bitterin occɯtta:n ihitinnerɐeqte:qter. ɜnon bɯjɯ:l kyhyn yle byty:tyn kennitten sebɐet occɯtun qampa:ɲɲɯjata bɯlar.

bihigi qomsomɯlbut ɐcɐejkelere bu qampa:ɲɲɯjaʃa bet cugastɯk sɯʎɜan ulaqannɯk kɯttɯhɲqta:qtar. bihigi sada:cabɯt dɐen bɯlɯqta:q: sebɐekke talɯllɯbɯt qomsomɯllar tugu ylele:bitterin ɯnna sebɐt ylerin tuhunan bejebit tugu ylebippitin berebɐerkeli:; kenneki yleʃe ɯjɯ:—kerdi: bɐeri: sebɐet occɯtun ycygejdik ketittik turɯru:, sebɐet occɯtun muɲɲaʃar elbeq ɜonu tardɯ:.

bu sada:canɯ tolororgo bihigi ɐcɐejkelerbit mannɯgɯ ɔɲorɖoqtoruna sɐp:

sebɐekke talɯllɯbɯt qomsomɯllar ylelerin tuhunan ɐcɐejke muɲɲaʃar occɯt ɔɲottorɔn kini yletiger tɯnq iteʃes, sɯ:ha ba:rɯn barɯtɯn belɐete:n turan kenneki yletiger ycygej ɯjɯ:nɯ-kerdi:ni bɐerɐeqte:qpit. ɐcɐejke urut bu qomsomɯl dakɯla:tɯn isten baran ɯjɯ:-kerdi: bɐerbit bɯllaʃɯna bu ɯjɯ:nɯ tɐehɔe tolorbutun berebɐerkelɐeqte:qpit.

sebɐekke talɯllɯbɯt qomsomɯl sebɐekke tugu ylele:bitin qaja:n daʃanɯ talbɯt ɜon inniger occɯtta:n bɐerɐeqte:q. ɔnɔn ɐcɐejke byrwte erdetten kinini sereten occɯtun ycygejdik belemnetɐeqte:q. bihigi qomsomɯllarbɯt occɯttara sa:maj ɜigne:q occɯt bɯlɯqta:q.

sebɐet occɯtun muɲɲaʃar ɜonu ɯɲɯrarga qomsomɯllar bɐeske (ɯɲɯrɯ:) tarʃatɲqta:qtar. occɯkka elbeq ɜonu (orduk sadaŋɯ-qamnaccɯt ɐettyn) tardarga ɐcɐejkeler agɯta:ssɯja ɔɲorɯqta:qtar.

sebɐet occɯttu:r muɲɲaʃar qomsomɯllar occɯt tuhunan sɐptɐe:q tɯlɯ eten ycygej ɯjɯ:nɯ-kerdi:ni bɐerɐeqte:qter bu muɲɲaqqa qomsomɯllar akti:bnaj bɯlɯqta:qtar.

sebɐet occɯtun birɐemetiger, seri:timsiji:, sebɐeskej soju:hu kɯta:tɯnnarɯ:, seri:tten kæmyskeni: tuhunan qomsomɯllar dakla:t, kepse:n ɔɲorɔn ɜoŋŋo billerɐeqte:qter. ɔnɔn sebɐet occɯtu:r qampa:ɲɲɯjatɯgar seri:timsiji: qampa:ɲɲɯjatɯn kɯtta sibestɐeqqe na:da.

bu yle syrde:q ulaqan yle bɯlar ɔnɔn qomsomɯl ɐcɐejkelere ylelerin barɯtɯn ba:rtɯja ɐcɐejketin salaltatɯnan ylelɐeqte:qter; barɯ bɔppurɯohu barɯtɯn ba:rtɯjanɯ kɯtta sybelehen ɯjdaran tɯrɯrɯqta:qtar.

bihigi ɐcɐejkelerbitiger bu qampa:ɲɲɯja ta:q kynne:ʃi qampa:ɲɲɯjanan a:han qa:lɲ sɯqta:q. bu qampa:ɲɲɯjaʃa bihigi bi:rinen sebɐet yletiger tugu ɔɲorbupputun berebɐerkelenebit, ikkihinen bu qampa:ɲɲɯjaʃa bɐerbit ɯjɯ:bɯtɯn kenneki tɐeh.e tɯlan iherin bihigi bebebɐerkele:n ihɐeqte:qpit. ɔnɔn bihigi ylebit bu qampa:ɲɲɯjanan byppet, bihi ɜæksæ dirijeten ylele:n ihɐeqte:qpit. bu qampa:ɲɲɯjanɯ bu etillibitin kurduk ycygejdik ɯ:ttaqpɯtɯna sebɐet bu:barɯ.gar ɯlbɯt kɲju:bɯtɯn kɯtatɯnnarabɯt.

ɔnɔn bejebit bejebitin berebɐerkelenen kærwʃyn.

b. kɯrkun.

ɔloq ɔɲohu:tugar kæhærbytyn ky:hyrdwqpyt.

qomsomɯl ɯblasta:ʃɯ kemitɐetin ikkis plɐenu:ma ɔloq ɔɲohu:tugar qomsomɯl kæmælæhæryn tuhunan ulaqan na:dala:q ɯjɯ:larɯ bɐerde. bu bɔppurɯska qomsomɯl kemitɐettere, ɐcɐejkeler ulaqan kɯhampɯnɯ urut taha:ra ilikter. ɔnɔn yle qoton taqsa ilik. ol ere:ri kɯra kɲju:lar ba:llar. bihi ɐcɐejkelerbit sir yllehiger kæmælæstyler, sebɐetter yleleriger ɯnna kepereti:pterge sɯstɯhan kæmæl.ehæller. bu kɲjɯ:nan toqto:n qa:larbɯt sɯtammat. barɯ kemitɐetter ɐcɐejkeler daʃanɯ, ɔloq ɔɲohu:tugar kæmælæhællæryn tæryt ylenen a:ʃɯmɲqta:qtar. ɔloq ɔɲohu:tugar kæmælæhær ere ɐcɐejke ɜon qaraʃar ycygejdik kæstær, ɜon sana:tɯm tutar bɯlɯ. ɐcɐejkeler bejelerin silɐetterin qaha:jɯstɯbalarɯn tupsararga ulaqan yleni taharɲqta:qtar. ɐcɐejkeler, qomsomɯllar bejelerin ɔloqtorun tupsarar dɐekki kɯhampɯlara ula:ta ilik. mantan iɲɲe qomsomɯllar ɐcɐejke kæmætynen bejelerin qasa:jɯstɯbalarɯn tuspa ɜoŋŋo qɔlɔbur bɯlar gɯna tupsarɲqta:qtar. qotoggun ara:rbakka, mas suqannan baraɲɲɯnnan yleli:-yleli: ɜoŋŋo baran ɔloqqutun tupsarɯm dɐeteqqine „en da tupsarbɯtɯn qolo:n, tɯlgɯnan ere qallara:ŋŋɯn" dɐeqtere. qomsomɯllar ɔloqtorun tupsarallarɯgar bejebit ere ɔloqpɯt tubustun di:r, ɯbsastɯba yletiger sɯstɯbat bɯllaqtarɯna, ol emɐe ulaqan sɯ:ha. qomsomɯllar bejelerin baʃalarɯn na:dalarɯn ɯbsastɯba kɐenin kɯtta bi:rge ɯ:tan ihɐeq te:qter. ɯbsastɯba yletiger sɯstɯbakka, kepereti:bke qasajɯstɯbatɯn cugahappakka ɔlɔʃun tupsarar qomsomɯllarɯ kɯtta bihi ulaqan mækkwry terijɐeqte:qpit. bihigi sɯhybyt aqsa:na elbiriger ere kɯhanabɯt. swhybyt tupsarɯn, orduk tuha bɐererin ættyger kɯhammappɯt. bihi swhybyt ykse ajaʃɯn, kærær erejɯ kɲjan tolujbat. swhyny tupsararga mantan iɲɲe kɯhampɯbɯt ula tɲqta:q. orduk, tubanɯ bɐerer ættyn wsketen, ajaʃɯn tutu:tun tupsaran, iciges qotonɯ ɔɲorto:ŋ ɯnna da atɯnɯ terijen ihɐeq te:qpit.

burduk ɯhɯ:ta elbi:riger, ɔt sire keŋiriger qomsomɯllar kɯhampɯlara bɯlɯqta:q wreq eti:tinen yleli:r bɯlan iherge. bi:r sirge sɯl a:jɯ burdugu kɯta turdaqqa burduk y:mmet baʃajɯta. ɔnɔn ularɯtan ɯhar bɯlarga kɯhampɯ ba:r bɯlɯq ta:q. qolobura, bɯjɯl ɯspɯt siriger ys twt sɯl bɯlan baran burdugu ɯhɲqta:qpɯn. ɔnɯqa dɐeri sir ahɯn olor dɯqtaqpɯt du: swhy si:r swkyletin otun du: ɯhɲqta:qqɯn. ɔccoʃo sirin kura:naq turbat, ɔnɔn tuhata elbi:r.-sirɯ tabɯjɯ:, qoduhanɯ ɯra:stɯ:, kwly qoru: elbi:riger qajtaq yleli:r biller sɯl bɯllaʃa.

tɲ ɜonnoro qaraqtarɯnan kæ rɐen astɯnnaqtarɯna ere wreq eti:tinen yleli:r bɯlɯqtara. ɔnɔn tɲ qaha:jɯstɯbatɯn wreter bælæqtær wskenner, qasajɯstɯbanɯ qajdaq tupsararga wrenenner, qajdaq tupsararɯ ɜiŋ ɔloqqo taha:ran kærdærwqte:qter.

qajtaq bɯhɯ:la:qtɯk ɔlɔʃu ærɐe kætæʃær tuhunan ɐcɐejkeler a:jɯ qasa:jstɯbala:q qomsomɯllar sybe muɲɲaqtara ɔɲohullɯqta:q. qaban daʃanɯ me:le tɯlɯnan „ærɐe kætæʃwʃyn" di:r tuhanɯ bɐerbet. ɐcɐejkeler bejelere olorɔr sirderiger tɯoq kɲttararɯnan kɯra da bɯllar ɔɲorɯqta:qtar.

bu ylebitiger ɜad-ŋɯlar ɔloqtorun kætæʃærgæ kæmælæhærbyt qahan daʃanɯ ɲɯnullɯ sɯqta:q. ɜadaŋɯlarɯ kepere:ssijeʃe qɔlbu:rbut, — kresi:tnej taba:rɯstɯbalarɯn ergiten ɐes ulallarɯgar kɯhanarbɯt, massɯ:naʃa tiksererbit ɯnna daʃanɯ kini'er ɔloqtorun tupsarar ylepit kyhyrwqte:q.

æjdwq tusta:qpɯt, kɲjɯ:la:q yle taqsarɯgar tɲ wreqte:qtere: agranɯmnar, ucu:tallar, ɯnna da atɯttar ulaqan na:dala:qtarɯn. ɔnɔn kinileri kɯtta sibe:spit kyhyrwqte:q. bu plɐenu:m kennitten bu yle kyhyrw dɐen erenebin.

darɯbɲnap.

qaha:jɯstɯbaʃa qomsomɯl ylete.

(ælwqyme ɯkrugun qomsom. kemitɐetin suruguttan).

qomsomɯl ɐcɐejkelere bili:ŋŋe dulɯ qasa:jɯstɯbaʃa yleli:r ca:hɯnan kɯhampɯla:qtɯk ɯlɯna ilikter. ɜaɜaŋɯ qamnaccɯt ɜon kepereti:pterge ycygejdik tymyllybekke qaha:jɯstɯba ʃinninen baran ihi:tiger ulaqannɯk tardɯ:lɯktɯ:r. ɯbalas qomsomɯlun 4-s sijɐehe iti ca:hɯnan emɐe kæræn a:spurta. biligin qomsomɯl syryn kɯhampɯta iti qasa:jɯstɯba tupsu:tugar bɯlɯqta:q. ol ihin qomsomɯl bejetin qaha:jɯstɯbatɯn tupsarɯnan, kepereti:pke ki:ren, caqcɯ tuhala:ʃɯn bar ɜoŋŋo kærdærwqte:q. qomsomɯl kɯhanan kɯttɯgastarɯ, massɯ:nanɯ teniter ɯpsastɯbalarɯ tenɯtɐeqte:q, qaha:jɯstɯba bulu:tun ula:tɯnnarɲqta:q. tæræppytteri kɯtta bi:rge olorɔr qomsomɯllar qaha:jɯstɯbaʃa kɯhanan kæmælæhwqte:qter, kepere:sije, artɲl eŋin tuhala:qtarɯn dakastɲqta:qtar. qasa:jɯstɯbaʃa kɯhammakka sɯɜɜar qomsomɯl bejetin bytyn terilteтin kittiter «e: qomsomɯllar syreʃe sɯoq, me:le sy:ry:kæty:, ara:lal ɜonɔ» detterer.

iti ara:s tahaʃas eŋin taharga kɯttɯgas sɯoq bɯlan kælælæ:q ba:j ɜon talbɯttarɯnan kepseteller. qomsomɯl onu kɯtta mækkyhen tahaʃas tahar ɯbsastɯbalarɯ terijɐeqte:q, ɜaɜaŋɯ ɜon ky:hyn tymwqte:q.

bulta:q orujɯnnarga emɐe sybenen bultu:r beje bejetten æryhyhen bullu tuhata sɯʃar aʃɯjappat, kine emɐe kɯttɯgastar ba:r bɯlɯqta:qtar.

bar-ɜoŋŋo ɯra:stɯk tuttar, wreʃi kereqsi:r kine dakala:ttar sybeler ba:r bɯlɯqta:qtar. tɲ qaha:jɯstɯbatɯn bælæqtærɐe ɔɲohullɯqta:qtar, ɔnɔn massɯ:nanan yleli:rge, ygys sɯl ara:s sɐemeni ɯharga ti:jillɐeqte:q ɔnnuk bælæqtær ba:r sirderiger yleni ky:hyrden bar ɜoŋŋo tuhala:ʃɯn billerillɐeqte:q. kwly qoror, badara:nɯ ku:rdar, siri tupsarar yleler ky:hyrdeqterine, ɔloq tupsu:ta dɐeni kiniler aʃaɪɲqtara ete. ɐcɐejkeler bejelerin silɐennere tus tuspa daʃanɯ qasa:jɯstɯbalarɯn tupsarɯnallarɯgar kɯhanɲqta:qtar. qomsomɯl qasa:jɯstɯbatɯn ihiger qajtaq yleli:rin ɐcɐejke bilɐeqte:q, sybele:n ɯjan kerden bɐeren wretɐeqte:q. itɐenne qaha:jɯstɯbala:q qomsomɯllar tymsen qajtaq yleli:re, kepseten bili:lerinen qardarɯta tuhansɲqta:qtar. beje tugu daʃanɯ ɔɲorbokko sɯɜɜan onu manɯ ɔɲor dɐen oʃoɲɲottorgo sybehit bɯlar tykteri.

ɐcɐejkeler, qomsomɯllar eter tɯlgɯt caqcɯ tuhala:ʃɯn yleʃitinen kærdærwqte:qqit.

qajtaq mækkyhellerij.

æræbæly:ssyje qamnanɯ:ta.

kontɯŋŋa æræbæly:ssyje qamnɯ:ta ulaqannɯk billen erer. kɯrat iniger æræbæly:ssyje agɯta:ssɯjatɯm kuma:ʃɯlara me:le tarʃammɯt. ɜeler yrdy leritten u:lussaʃa itɐenne ygys kihi muɲɲustar sirderiger kuma:ʃɯnan ɯhan ke:heller.

qomuɲu:s inniger ɯjaɯ:.

tata:r-passasɯka (abstɯrɯja sire) 41 ba:hɯnajɯ itɐenne ylehit qomuɲu:s ba:rtɯjatɯgar kɯttɯgasta:qtar dɐen ɜy:lle:bitter. ol ɜy:lle:n 6 burujda:ʃɯ bar ɜoŋŋo kærdæræn ɯja:n ælærærgæ, 2 kihini ɯn bɐesti: sɯl qa:jɯga sɯtɲrarga, 16 kihini ara:s kemne:q burujga ana:bɯttar. ɯja:narga anammɯt qa:lap dɐen kihi su:t u:ru:tun iste:t «ba:jdar sokɯɲnara yntyryjdyn, qomuɲu:s ɔlɔʃo turugurdun!» dɐen qahɯta:n eppit.

ylehitteri uhulu:.

ɜɔppɯŋŋa kabaka:si pɐerme sabɯllɯbɯtɯgar 3000 ylehit yletitten taqsɯbɯt. uhullubut ylehitter dolgunnarɯ turɯrɯqtara dɐen idele:q sojuɐ sa-laja:ccɯlarɯn 30 kihini qa:jbɯttar.

bu:dai timir sebi ɔɲoror ba:bɯrɯkata sabɯllɯ:tɯgar 1000 ylehit uhullubut. ɔnɯqa idele:q soju:star biristebi:tellere beritɐes killerbittere. ontɔn ɜulajan 300 uhullubut ylehitteri ba:bɯrɯka ihiger qa:jbɯttar.

qomuɲu:star ɜaqtallarɯn burujdu:llar.

ita:lɯjaʃa 20 sɯltan 30 sɯlɯgar dɐeri qa:jɯ:ga tybespit 8 qomuɲu:s ɜon ɜaqtallarɯn qa:jbɯttar. barɯ dojdu yrdyneɯ æræbæly:ssyje inniger erejdemmikke kæmælæhær ɯpsastɯba (Моnр) qaccɯnan kæmælæspytyn burujdammɯt ɜaqtallar ɯlbɯttarɯn burujdu:llar.

a:bstrɯja omuktara.

bɐene ylehitin ærɐe turu:tun yntyryten ba:j ærægæjæ yrde:n, ylehitteri bulta:n erer. bɐene kɯrakka tutu:r burujdu:r namta:bat. orduk qomuɲu:starɯ sajа:n turan bultahallar. bɯrabu:talɯstɯba beli:ssijeʃe beleq bɐeren turan ylehitter septerin sebirgellerin ɲeŋnitterer. eppiesɐr ajmaq sa:tɯttan taqsan ɔloqto:q ɜonɯ ulu:ssaʃa tutan kɯbɯ:r. sa:nan, sebinen ɜaʃɯrɯjar.

memɐescikkter derɐebine ba:jdara sabastɯpkaʃa kɯttɯspɯt ylehitteri barɯlarɯn ælætty:rge eteller ylehit qa:nɯn toqrorgo ba:jdar oʃolorun etere:kke killetti:ller.

ylehitter ontɔn ɜulajan toqto:bottor. beli:ssije „burujda:qtarɯ" tutan isteʃine et ili:lerinen qa:nɯ toqson turan bɯlɜa:n ulɯtalɯ:llar. barɯ dojdu ylehittere bu ærɐe turu:ga aʎɜammɯt ɜɐe kergetteriger ybynen kæmæltæny qomujan ereller.

kepse:nner qoho:nnor.

bassabu:k swlunan.

(araja ulattun—mutu:hunun ul-lanar.)

eder uccat səju:hugar kyndylyner.

bwlwrgu ələfu
tærdytten tygnerer
bassabu:k ba:rtujam
tælkælæ:q swlunan,
battalla:q ajmafun
kuttalla:q seri:tin
baltala:n turammut
kwəyjbet əgərən,
„bulukka“ saptarbut
qaraŋa nərwtu
buha:ran kepsemmit
qarafun kærdæræu,
baruhun inniger
qa:nnarw qalwtan
battalu qaŋappwt
qapwta:l ajmafun
ujulw:r bu:ʎaanan
qa:nna:qaj yŋy:neu
unafar isterin
qajuta tepswqpit.
æryte qarbahar
əruhol dəlgunuttan
ælyːle:q ba:luttan
ərdo:qtə:n qa:lammut,
erejde:q yjeni
samnaru ykte:mmit
ehe:qte:n turammut,
saŋanu tutwqput.
elbeqti:r əmugum
bustuhut nərwtun
erelle:q—ejele:q
bura:ttu: gumammut
kurguspat əqsuspat,
susa:jbut surdukta:q
kwhullu:r sulasta:q
səju:ska qəlbəlwqput.
wttaqaj seri:ni
ky:sterin mæltæter
wqtarda:q satala:q
keqtibet keskille:q,
kæŋylge qahwhar
dəlgunna:q salgunu
kæccyte qamnatar
dərfə:nnə.q təjukta:q,
bassabu:k ba:rtuja
tælkælæ:q swlunan
ba:jdarga utaru
tujguttar turwfuŋ!

urastu:rap.

1927 s. 28/VII.
„urku:skaj“ kurat.

ae æjdwbyt.

əqsu ore əttətugar, qalwjbut qaha:la:q, ma tæjbyt twsteq, tas mæsswne olbeq ypteq baj kibi tərum kurduk butukta:q kuran barbut kihi æjænærdæ:q ələq maska atafun əllə:nə:n. kæqsyn kæmylwk ohəqqə itilten tæbætyn sappucu burafau dirig, syrde:q sy:ne təlkuju təbula olərər buhu:la:q

tahuatan umaja kylbyt ura:s qa.una:q, wn biehe—twrde bulbut ku:s əfə særeŋkejde:ŋ ki:ren albun qarafunan afatun dieki kulap guna kæræn bihe turda. turbaqta:n baran ajan tæræppyt afatum tahugar arguj afan, tahəfasta:q əfus y:rer ky:hynen qa:man sulllarun kurduk, qəman nalwqta:n tijen turan baran sannuttan tajunna unna arguj afaj „afa!“ diete. afəppər min sanu:r ur sana:bun arallutta:ru gumnafa dien swos berinen dirig bafaəutuk „tugu,“ diete ku:s—ma:sa əutən qajtaq ere sibisten „kurus“ guna tyste da soruk bile gunan ki:rbite bejetin sana:tugar ulaqana bert bulan tæhæ da kuttannar er sana:tun ulunan „dərəq un ku:hun bujud əskwlafa berer yky... migin emre...wretter ere, wreq surduk, yəyyej...wrenieqpin bafarabun“...

lep afəppər ygystyk iste de. barbata „kær bwl anu wreq nada...biligin erge baran afə tærætter sahuŋ bulla di: unna aakaa wreq nada“ dien bulgu akka:sta:n bu:gunaŋ keste. unna afəta qəmajbutun kæræn sana:tan kænnæræŋə „kini da ku:huu kærylw“ diete.

ma:sa wreŋ—kætəŋ særeŋkejden kitte, babun taŋnaru barafan sana:rfan sappujan a:t ere qarata qa:man tahu:sa taqsan barda.

lep kuaaafas kwhellen dərən eren sana:tun kutta.tannaran „ae əskwlafa bierbet kihibin, suttan aha mun“ dien wbun gutta kepsete ələrdəfuna, kimeqe qələnnəq buhu:la:q tutu:la:q eme qsin tahuttan qaluhujaŋ ki:ren ərəŋgə ələrən, baran tehin ba:hunan suja ba:cou „dəfər, iti ma.sanu kuratuk wrettere tysteqqe“ dien erdefine lep afəppər „kær bwl əl bu bulan kubulummaŋ wrefə swq da kihi sulaar“ dien ku:huran silbietenəŋ kebiste.

əlɐq aburgu dəlgunugar afustaran, silihiger tepteren lep afəppər baja baranaa—aaəjan kuraan burajbut. ku:s afətə ma.safa baran ɪtillen ələrəwjana kini ku:ha aəq kubalfanan ikki qaraŋanan upsaran ylele:n muŋnaan qatuecu qappat əttə dərəgun wreqte:q ku:ha ucutaluŋsa bulan mælbæryjbyt bar aəŋŋə ma:nulappat ənu kæræn teŋnəŋ bejetin alfabun əjdwn aemelene ələrbut lep. unna ae wreq yəygejin bajdafar ərdugun bitbit.

coqu.

qomsomwllar, ylehit uccattar, seri: bwllajwna, ylehit ələjun kæmyske:ccilər bastuŋ kekkeleriger ki:rerge belem bwluŋ!!!

wjurbut ylehitter.

1. ky:ske ba:ccu
   kwəyje:qte:n,
   kætən ky:rbyt
   kyde:rikte:q,
   safalammut
   sapsu:rdammut,
2. kuta: wttu:
   ku:gunatan,
   kustuk kurduk
   kuhuguru:r,
   ebillibit
   epeinnemmit,
3. ælbæt æspæt
   ærægæjdæ:q
   ærræ barar
   ærgænnærdæ:q,
   kæŋylemmit
   kæryle:bit.
4. qa:jan turbut
   qaraŋanu,
   qampu tajba:n
   qalbaruttar
   sana.lammut
   sa:jkalammut.
5. yller dəlgun
   ylyskenne:q,
   ygys—ky:ste:q
   ylehitin,
   turuguran
   tu:huguran,
6. uga ulbut
   unuruktaːq,
   usta:l smbu
   uha:qajda:n.
   tebine:qte:n
   tireqtenen,
7. ba:ju—tətu
   baqtata:qta:n,
   battal bahun
   baltala:qta:n,
   samunnaran
   sargu:lanan,
8. kurguhu:nan
   kwju:lanan,
   kwəyje:qti:r
   kæŋyllenen,
   oŋohullar
   ələqtənnun!

urastu:rap.

1927 s. 3/VIII.
„urku:skaj“ kurat.

eder uccatu iti:.

suda:rustuba uccatu itere—bejetin inne. suda:rustuba qajtaq buhu:la:qtwk bere:dektenen tuttan, səkuon uja:q taha:runan de. uccatu əl buhu:tunan i:ten uccat ula:tan baran kiniler kurduk æjdæ:q majgunna:q aən bwlallarun belemni:r. itinen kæstær; suda:rustubafa qaja kula:s. bahu:lukta:n ələrər de: uccatu əl buhu:tunan i:ter. ənən ba:j bahu:lukta:n ələrər siriger uccattarum bejelerin bere:dekterinen i:ten, kura erdeqteritten ylehiti, saaaŋutu umsa battu:rga ubujallar. ba:j bula:hugar uccat əuwqa sæptæ:q wrefi wrenen, əuwqa sæptæ:q guna, kura erdeqteritten æjdæryn əfustaran i:tilleller. ənən ba:j bahulukta:r siriger uccat syryn i:ti:lere mannuk:

1. ba:j bula:hugar barutugar taŋaranu itefejeller—əl kiniler taŋaranan kutta:n aadaŋunu utaru kærdærbættæryger bet tuhala:q uccatu emie taŋaranan aulatan tajət təru. səkuonu, ba:jdaru utaru tuttummat, kiniler inniler iger turar guna wretelller.

2. ba:j baru əskwlalarugar taŋara wrefin tarfatan, eder uccat ba:ju swq gunar ylehit ba:hunaj bula:hun afalar wrefin ənnugar taŋara wrefinen bastarun susstarallar. taŋaranu itefejbet kihini əskwlafa ulbattar.

3. eder uccatu afa, ije kuaaafas aən tullaruttan taqswbat guna wreteller əl emie ba:jga barusta:q. kuaaafas aən erge bere:degi tutusputunan suaaallar, eder uccatu əl swlunan u:tallar.

4. ba:j bula:hugar, aəfus qamnasta:fun ihin kura əfənu saqtaru ylefe qətə ulallar. ənən kiniler kihini bileqteritten ba:jga kælæhynnerin sæte wreneller.

5. ba:jdar bejelerin ələqtərugar sæptæ:q tije:tiri, qəluba kælæqtæry terijenner ənnə eder uccatu qəlbə:n ylehit dieki bwlar æjdæryn sana:larun æhærællær, bejelerin swllarunan u:tallar. iti etillibit ba:jga i:ti: syrynnerin tymykte:n ejtteqqe mannuk:

birinen ba: bere:deger eder uccat æjæ sana:ta muŋursujan qa:jmilan i:tiller.

ikkihinen ba:jdar ylehit uccatun erdetten taŋnaru batta:n, utaru kærdærbækkæ, bejeleriger sæptæ:q kulut bwlar guna i:teller.

ysyhynen ylehit ba:hunaj eder uccata ba:j ələfə wske:bitin təqəru baru dəjdu yrdynen battalga wsky:r uccat utaru tutunnafuna qaraŋa qa:juga umsa aŋnan ba:jdar saba batta:n ələrəllər.

tærdyhynen swq aaaaŋu uccata baru tymsen ba:j bula:hun tyŋnyneri kætæiligine, qahan dafanu kini ba:j battaluttan taqsar swla swq.

tus tuspa əmuk aaaaŋutun uccata bili:ŋŋe dulu site ky:sterin qəlbə:bəkkə ere tus-tuspa yleli:ller. iti kurduk bwllafuna beje bejelerin æjæspæt bwllaqtaruna ba:ju kutta əqsuhu:ga ky:stere mæltæq bwlw. əl ihin baru dəjdu ylehit ba:hunaj eder uccata bi:rge qəlbəhən bi:rge sana:larun qəlbə:n əqsustaqtaruna ere ba:ju yntyrytwqtere. əl ihin kiniler i:ti:lerin buhu:ta ylehit ba:hunaj uccatun tymy:, sana:larun qəlbu: i:ti: bwlwqta:q. ənən bihigi sebiettər bula:stara ələfurbuttan ula uccat i:ti:te ba:j əmuktar i:ti:leritten bukatun atun bwlan urar. sebiettər bula:stara bwlarun kutta kura əmuktar əttələrugar beli:tike bukatun atun bwlan turar. ura:qta:fu ba:runa battanan, qaraŋafa munan ələrbut əmuktar biligin baru bejelerin ələqtərun bejelere kæræn tupsarunarga kæŋyl ulannar aptannwuja wllular. sebiettər bula:starun kæmætynen kura əmuktar bejelerin tullarunan wreq ahullan, bejelere ələqtərun buhu:tunan qaha:jwstubalarun yrdeti:nen baru sebiettər səju:starun ihine:fi əmuktar aəllə:q sesijeli:sme ələfər baran iheller.

sebieskej səju:s ihine:fi ylehit ba:hunaj uccatun i:ti:te ba:jdar iti:leritten atun bwlta itinen kæstær. sebieskej səju:ska uccat æjyn sana:tun. kyhyn kydefin tymen ba:jdaru yntyryter wreqqe wrener.

bihigi uccappat: 1 sebiettər terijbit əskwlalarugar wrener. uruku kurduk taŋara wrefinen æjyn sana:tum ynty susstarbat. ylehit ba:hunaj inniger turar, kinileri ba:j battaluttan ara:rar mækkwrge wrener.

2. taŋara aiete suda:rustubafa suhuna swq bwlan, kini wrefe əskwlalarga swq uccat urukku kurduk taŋara wrefer. araʎstujan ylehit inniger turar sajdu:tun kinitten qa:jbat.

3. bihigi uccappat ba:ju kutta mækkyherge, qəmuŋu:stu: i:ti:lleriger—qəmsəmwl ba:r. qəmsəmwlu syrynny:r salajar aaaaŋu inniger turar i:ti:ni bierer qəmuŋu:s ba:rtujata ba:r.

4. idele:q səju:star ba:llar *i:ti: swltata:* sebiettər bula:stara sul a:jurulatan ky:hyren sesijeli:sme ələfun əŋərən, kinini ynnieren erer.

bihigi bula:sput syryn mækkwre bafata qəmuŋu:sma ələfə bwlar, ənnə sæptæ:q yleni tafaruna r: biligin aəl ləq ələq inniger yleli: suʎaa:ccular kuaaan yleni kwjbat bwlallarugar kiniler ylelerin siterer ylehit na:da əl ylehit ba:hunaj eder uccatuttan bwlwqta:q ... ihin bihigi bula:sput eder uccatu qəmuŋu:s ələfun əjərərg... bafala:q, əl yletin sutu... kwjar bwlar guna wreter...

saqa sirine:fi uccatu i:ti...

bihigi saqa sirine:fi, uccat i:ti:te mannuk buhu:la:qtwk turar:

bi:rinen: uraqta:fu ba:ru... na kura əmuktar battanan qabala:fa qa:ttaran ələrbut tara. saqa əmuk emie kura əmuk bwlan bekke ytyryjyllen, qabalafa qa:ttaran. qaraŋafa ələrbuta. saqa siriger əskwla tenijbetefe. anən saqa wpsaj qaraŋata ... akka emie umpanan saqa uccata bet qaraŋatun wske:bite

ikkihinen saqa qaraŋatuk wske:bite. 1917 sulla:nu... æræbæly:syje kwju:tuttan ula surda:n, battaltan taqsan ae saŋardu: saqattar baran yrdyk wreqqe wrenen, saqa siriger əskwla yksæ:n ereriger surda:n uccappat sajdan erer.

saqa siriger sebiettər bu:la:stara turugurbuta afujaq... sul bwlan. ura:qta.fu qa:larbut kuhafan ələfun ŋəfəfə site su:julla ilik.

ysyhynen uccatu anugulu: buhu:ga i:ter bet dæbæŋnyk sitiller namicu yle... bwlbataq kini bet erejde:ær kuta:nuq ylele:q. uruku ələq kuhafana bet dæbæŋnyk su:julla əqsubat.

tærdyhynen. sebieskej bu:la:s surduk wrefe ijen uruku ələqtən qa:lbut qaraŋanu y:ren, eder uccatu surdatan iher eder uccat uruku ələq kuhafanwn, qaraŋatun kutta mækkyhen iher.

mantan autaq saqa uccata qajtaq i:tillæqte:fij[1] saqa uccatun i:ti: mannuk tymykterde:q bwltwqta:q: saqa uccata wpsaj sebiettər ræspy:blyke tutan erer sesijeli:sme ələfun əŋohu:tugar kuttan, baru buhu:tun majŋutun qəlbə:n wskwqte:q.

wpsaj sajdu:tun ələqqə ylefe qəlbə:n, ylehit ba:hunaj inniger turar, aəllə:ə ələq yletiger kuttar guna wrenieq wskwq keriŋne:q.

qaja da əmuk: tata:r, aebiriej, təŋus, nu:cca, kerækim da: bwltun ihin ylehitin bafata sin bi:r—battaltan taqsu: bwlar. ənən eder uccat araj aadaŋuttan ba:ju baburukala:fu səbwtta:fu ylehit kælæhynyn siecciene ara:ra kærwqte:q. ənən saqa uccata min saqabun kini nu:cca dien əmuk arasarga utaru bwlwqta:q. ənnuk buhu:nu kutta mækkyhwqte:q. kini əmuk ara:sw:ta swq ylehit ba:huna... ba:ju utaru wpsaj mækkwryger kuttarga wrenieqte... ənən saqa eder uccatun i:tillerin syŋŋe mannuk bwlwqta:q.

[1] tærdys sirejigor kær.

seri:timsiji: sala:ta.

plenu:m seri:timsiji: yleʃe tugu ette.

qomsomol oblasta:ʃu kemitetin 2-s plenuma eder uccatu seri:timsiter yleni qomsomol bastuŋ kuhanu:tun u:tar yletinen a:ʃar. qomsomol baru yletiger seri:timsiji: yleni qolbu: u:tuŋ-ta:q. eti qanu ceedigirder (физкультура) yleni kutta seri:timsiji: yle bi:rge ylelenieqte:q. eder uccat qaja:n daʃanu seri: tuhunan biler buluoqta:q. onnuga qomsomollar orduk kuhanuq-ta:qtar. seri: bili:lerin bar aoŋŋo, eder uccakka tarʃatarga bastuŋ kuhamŋulularun u:ruoqta:qtar

sonan sul utaunnan sa: qajtaq buluu:la:ʃun, sanu qajtaq tutan qaban suʃaarm bili:nen seri:timsijer yleni bastatan u:tuoqqa. serini biler aoŋ-ŋorunan salattaran qonuga taqsan seri: oŋŋuolarun oŋŋuoqqa.

kuŋŋuhuttan kæmyskener uobsastuba (Oco-авиахим) yletiger kæmæ-lehwqqe qomsomollar buka baru bu uopsastubaʃa silienmen ki:reqte:qter, eder uccatu onno tarduoqtaqtar eder uccat ot uŋar bæleq—ɔpatt:on ke-ter a:llarun, bilihinnerieqqe.

aŋŋieq salgumnar tehe ɔʃaqaj-daqtarun, kirilerten qajtaq buhba-narun kepsieqqe. seri:tten kæmyskener uobsastuba ulu:staʃu sececjkelerin yle-lerin ky:hyrdwqqe.

emi qajtaq tutaru, bahurbut kihi-ni qajtaq emtiri billerer bælæqtærv terijeqqe. ol bælæqqæ kurgutturu killeren, emeit wreqte:q aoŋŋor salattalarunan yleletieqqe.

oskuolalarga seri:timsiji: bælæqtæ-ryn ahan ceedigiri wreʃi kutta suhun-na:n yleletieqqe

baru beceerderge, muŋŋaqtarga, tyn-se tyhy:le:ge dakula:t oŋŋotan kepse-ten bar aoŋŋo, eder uccakka seri:tim-siji: yle nadalarun billereqqe. baj onuktar seri:lerin ky:hyn, seri: sebe baru dajdu yrdynen tahe ky:hvren turarun, seri:tten kæmyskener uobsastuba tuoq sulla:ʃun kepsieqqe æjdæ-twqqe.

bajonaj kirigeleri tarʃat eder uccat bejete surunan ulan a:ʃaruŋar kuhan dien, qomsomol oblasta:ʃu kemitetin, plenu:m sorujda

saqa bajonaj oskuolatun syryn na:data.

sebietter saju:stara oloʃurun-ʃuttan ula, aʃuujaq kura omuk-tar æræspybylykeleritten uratu, bytyn saju:s yrdynen sa:hunan kemnen kuhul a:rnuujaʃa ululllar bulan turar. sa:hunan kemne:n ulu:ga bytyn saju:s yrdynen bet uyrjennik, wre kæ-tee eder uccat ki:ren wrenen iher. bajonaj oskuolalarga ki:-ren wrenen ylehit ba:hunaj bu-la:hun kæmyskeliger tuhala:q bulular aon taqsallar. bihigi, sa-qa siriger iti seri:timsiji: yle sagarduqquttan betteq baran, ytw kæŋylynen ki:rbit aonunan bajonaj oskuola yleli:r. 1928 sultan ula bihigi æræspy:byly-kebit sa:hunan kemne:n bajonaj oskuolaʃa ulan buluoʃa. onno ki:rbit aonu wreterge bejetten saqa qamandu:rdar be:r buluoq-ta:qtar. ol qamandu:rdar ba:l-lar da aʃuujaqtar. bihiege kura qamandu:rdaru belemni:r bajo-naj oskuola terillibite ikki sul buolla. ol ikki sulga ikki ta-ŋyl kura qamandu:rdaru ta-ha:rda. ol taqqubut saqa qa-mandu:rdar soroqtoro oskuola-larugar qa:llular, soroqtoro dojdularugar bar aoŋŋo seri:-timsijer yleni tenite bardular. bihi na:dabut kura ere qaman-du:r taqsara buolbat. bihiege otto, ulaqan qamandu:rdar na:-dalar. bujul ol otto ejin qa-mandu:r wreʃer saqattan bar-dular onno bihigi bajonaj os-kuolabututtan eme ki:rdiler.

bujul atu:aaq ujuttan se-tiŋŋige dulu ytw kæŋylynen bajonaj oskuolaʃa killerer yle barar. onno 1903, 1904, 1905 1906 sullarga tærwbyt eder uccat kireqte:q. ol ki:renner 11 uuga wreneller onna 2 sul oskuolalarun ihiger yleleqte:q-ter. bu kæŋylynen ki:ri:ge sa-qalu: tudu biler uccat kireq-te:q. iti etilibit kæŋylynen ki-ri:ge anammut aqsa:n qaja:n da tuoluoqta:q. saqa sirine:ʃi eder uccat bastuŋ kekketitten bu bajonaj oskuolaʃa toloru biene dien ereniller.

bajobuoja:n

---

ylehit ba:hunaj uccata seri: wreʃer wren, ekte:b kɒjw: tun kæmysky:rgyn terin!!!

---

saqa bajonaj oskuola-tugar ytw kæŋylynen eder uccatu ulu:.

saqa ki:n siteri:le:q kemitie-tin onna norot qamusa:rdarun sybe su:tun u:ra:ʃunan bujul saqa æræspybyly:ketin ihiger bajonaj oskuolaʃa eder uccatu ytw kæŋylynen killeren kura qamandu:r buolarga wretiller. bihigin saqa æræspy:bylyketiger seri:timsiji: yle baran iher bi-riemetiger iti bajonaj oskuola na:data bet ulaqan. bajonaj os-kuolaʃa saqalu: tuulunan qa-uandalu:r kura qamandu:ru bihigi bejebit bajonaj oskuola-bututtan taha:ruoqta:qput.

bajonaj oskuolaʃa wrenen taq-qubut kihi aŋardas seri:, ere kihite buolbat, kini wrenen aaj-dan qareqa ulu:star surdatar kihi buoluoqta:q. bajonaj osku-laʃa wrenmit kihi atun sirge baran otto qamandu:r wreʃer ki:ren eme s:rpt:e:q.

eder uccatu ytw kæŋylynen killererge yleli:r yleʃe ky:hy tymen oloqto:q sebietter, bar-tuja qomsomol terilteler e ar-duk kuhanuoqta:qtar.

bajonaj oskuolaʃa ki:rerge uŋuruu: eder uccakka buola-run buhuu:tunan orduk qom-somol terilteleriger bu yle ky:-he buoluoqta:q. bajonaj oskuola ʃa killererge talan su:jan ulu: buoluoqta:q. bajonaj oskuolaʃa ceŋen ceedik, iteʃelle:q, wreq-te:q uccat kelieqte:q. iti etilli-bitten iteʃeste:q kihi bajonaj oskuolaʃa sin bi:r ulullu suoʃa occoʃo ol aon keler barar bæru-guonnara, aiuu:r astara baruta ta:q oruskuot buoluoʃa. ol ihin oloqto:q terilteler ki:rebin ere diebiti u:tan ispekke: s:rpt:e:q qaja ættynen barutunan sæp tyher kihini u:targa kuhanuol-luoqta:q. bihigi, saqa siriger urut bajonaj wreʃi wremmeteq aoŋ-ŋo ytw kæŋylynen killerer yle saqa yle buolar. onon bet erejde:q buolu, baru ky:spytyn tymen kæmæ:læsti:eqpytyne ere kuttaruʃa.

qajtaq ylele:n iherbitin ki:n sirge billerieqte:q etibit. ontu-kabut bilu:ŋŋe dulu bet mæl-tæq, onon qaja sirge bu yle qajtaq baran iherin ulu:s yle-luttere „kuın“ „qotugu: uccat“ qahuttarga billeren ihieqte:q-ter.

bektiestep.

---

bælæq qajtaq buoluoqtaʃuj?

bælæq ylete baran ihi:te ara:hunaj buhuu:ttan baru-tuttan tutuluktaq buolar. onu barutun a:ʃan—atta ran sæpte:ʃynen kæræn is-teqqe ylete occoʃo yeygejdik baruoqta:q. ol buhuu:lartan aru:cca ulaqannara man-nuoktar:

bælæq ulaqana.

bælæq bejetin silienin aq sa:nuunan kuncculuuj buoluoq-ta:q. a:ha elbeq silienne:q bælæq sæptæ:q yeygej yle-ni taʃa:rbat. qaja silien qaj-taq buhuu:laʃun barutun kɒjan bilillibet. elbeq kihie-qe bili: sajtuu: daʃanu bi:r teŋ buolbat. bere:dek kɒjan salalluubat. onon bælæq si-lienin aqsa:na 20-15 orduga suoq buoluoqta:q.

2. bælæq bejetin buhuu:ta.

bælæq ihine:ʃi silienne-bejelerin bili:lerinen. sajduu:-larunan baru bi:r teŋ buo-luoqta:qtar. erien bili:le:q si-lienne:q bælæqqæ ikkitten bi:rdere buoluoqta:q: bili:leq kihi tugu da ebinie suoqtaq, ili:beter bili:te suoq tugu da æjdw suoqta:q. bælæq silien-nere sa:stara emie cugasa-bar buoluoqta:q. ulaqan kihi ikki oʃo ikki æjdæræ, inte-riestere, bili:lere tus tuhu nan buolar onon kinilerge tus tuhunan sehe:n æjdæryger ki:rimtie buoluoqta:q.

bælæq is bere:dege

bælæq yletiger silien ba-ruuta yleli:eqte:q. bi:r kihi yleli:r, ikkihe ylele:bet buo-lara suuammat. ylele:bet ki-hi yleni mehejdien keriete, bælæqtæn taqqan bieriieqte:q. baru yle baruuta bi:r sybe-nen baruoqta:q.

yle bragra:mata

orduk wreq oʃolorugar, wreqten ordorer bi:rieme aʃuujaʃun buhuu:tunan, brag ra:manu a:ha ulaqan guna oŋostorgo s:rbæ suoq. brag-ra:ma bu ikki suoltan tutu:-lukta:q: 1 bi:rieme tæhæ ba:-ruttan 2. slienner tæhæ ula-qan bili:leqteritten.

yle qajtaq baran ihieqteʃij

yle baran ihi:tin silienner bili:leritten kæræn u:tan ihieqte:qter. yleni bælæq slienner bejelere bukkulla bile kæræ suaaar boppu-ruostaruttan saʃala:n baran isteqqe orduk, occoʃo kiniler bili:lere kætæʃyller. onon qas muŋŋaqqa, sene:tije silien ner baru serge:ʃele:n kepse-ter boppuruostarun turoruoq qa.

kinige wreʃe

silienner ottolorugar kini-geni bet cepeekini kuulgas-tuuk a:ʃar sæp. uhunnuk a:qtaqtaruna silienner ser-geʃele:n istieqtere suoʃa. sa-toru salgu:qtara.

uobsaj bele

bælæʃy salaja:ccular ku-hanan turan yleni silienner æjdæryger tyhen, mantan ebi: wrenen iher guna tu-roruoqta:qtar. onon dakia:t-targa eŋinnerge bili:le:q aon-noru bulan oŋotto:ruoqta:qtar. borustuuj kihi æjyger tyher tuulunan manna kepsieqte:q-ter.

n. s.

---

belí:tikeni a:ʃar bælæqtær ylelerin tuhunan.

tu siriger qomsomollar ottolorugar belitikene sajdu: yleni beli:tikeni a:ʃar bælæqtær toloroller. qomsomol erijer bytyn beli:tikenen, wreʃer a:ʃar bælæq muŋŋajqa syŋŋwq buolar. onon beli:tike wreʃin billbet qomsomollar itigenne qomsomolga suja ki:rbit eder uccattar beli:tikeni a:ʃar bælæq-qæ ebe:linne buhuu:tunan ki:ren wre-neller. satan aqqat surujbat buka:tun wreʃe suoq qomsomollar beli:tike bælæʃytten baqq:ianuoqta:qtar. kini-leri wreʃe suoqtaru wreter oskuolaʃa (likpu ŋŋo) beriller. onno wrenen sa-ta:n a:ʃar surujar buollaqtaruna occo-ʃo aŋŋuo aunaqar beli:tike bælæʃær berer sæp.

tu siriger oskuolaʃa wreq ahullu: ta qojutu:run muŋŋutunan qomso-mollar ccc„keʃe qojutan mustallar. onon beli:tike bælæʃyn yletin setiŋŋi-uj saŋatun dieki estaqqa yeygej buolu. beli:tike bælæʃær teriller ba:r-tuja kæhæ suaaar oskuolate suoq sececjketiger, ebeter bar buolan baran qomsomollaru barularun ulbat buol-laʃuna.

a:ʃar bælæq qajtaq yleli:ritten qom-somollar beli:tikenen tæhæ sajdallara buhacrullar. urukku aoullarga a:ʃar bælæqqæ yeygej, bejetin yletin biler, salaja:ccu nar buollaʃuna, qomsomol-lar tuhalanar etiler. otton salaja:ccu mælt:eq, ol yrdyger a:ʃar kinige suoq, sececjke ættytten kuhanjuu salulta mæltæq buollaʃuna tuha taqsubakka a:ʃar bælæq saŋardu ylele:n iheu lqon-sytea molijen qaʃar ete:. onon urukka wrejeʃi ejaaan bujul sececj-keler qara maŋnajqutan a:ʃar bæ-læqtær ylelere tupsar suolun keskilil-lere sæp.

bejetin yletin biler salaja:c-cunu bulun.

salaja:ccu yletin satu:ruttan-sala-batuttan a:ʃar bælæq tuhala:ʃa tuhata suoʃa kæstær. onon uokuruk kemitiette-re, sececjkeler s:rptæ:q salaja:ccunu bularga kuhanuoqta:qtar. qaja satana-runan beli:tikeni biler ba:rtujala:q kihini ol ebeter talu: qomsomol uc-catu a:ʃar bælæqqæ salaja:ccunan oŋorer sæp.

a:ʃar bælæʃy qajtaq terijeq-qe sæbyj.

basta:n sececjke muŋŋaʃar bujul beli:tikenen wreq qajtaq terillerin tuhunan kepsetir oŋorer sæp muŋŋaq kemitten qomsomollaru ylleriller satan aqqat surujbat onu wreʃe suoq oskuolatugar u:tan beli:tikeni bilnette-rin beli:tike bælæʃær anan itigenne beli:tike bælæʃyn wreʃin biler onu ba:rtuja kæhæ suaaar oskuolatugar ele-ter aʃuta ssuuja bælæʃær anan tus-tus-pa ylbit keane a:ʃar bælæqqæ to-15 kihi qalar buollaʃuna sæp. araj qajtaq da satanmataʃuna 20 kihi buoluoqta:q. a:ʃar bælæq nedieleʃe birde mustar, qannuk kyn, qas caaska (qaja kemŋe) mustaru, erde bælæʃær sæp. wreq ahuna 1½—2 caastan or-doru suoha. bælæqqæ sursaa:ccular bejelerin ottoloruttan 3-ty ujunan bælæʃær surukent taluqta:qtar. suruk-sut ebe:hinehe: mustar qas bular, untu, stuolu, oloq mastaru tonna da atun bælæq yletiger na:dala:q septeri belemni:r, bere:degi kærer, kim suol tarun suaaubatun behetir ejin.

qajtaq yleli:r tuhunan.

a:ʃar bælæq baragra:matun kulaun ustatuŋar bytærer ebe:hines, baragra:-ma 12 kepsetiile:q. otton bihi wrener-bit kuhun bes ujtan iteʃes buolbat. onon aʃuu nediele ordon qa:luqta:q. ol orduk 8 kepsetiige wreppiti qat æjdætyller itigenne oloqton taqsar saqa boppuruostaru buhacrullar. ba-ragra:ma bujul ularujda kucca ta tunna saqa æræspy:bylyketin is oloʃun keskilin buhacrullara ebiinne. onu tahunan salaja:ccular bejelere talan ulu:s oloʃuttan ejin obellere sæp on-nuk ebeler syryn sanalaru ejoyerge kæmælæq buotallar saʃuruttan keler a:ʃar bælæq kinigete bar, onu sa-laja:ccular ere tuhalanuoqtara. otton wrene:ccilerge uraqan buolu, oydwq-tere suoʃa. qas kepseti: aju:n u:realu: buolan baran cepeeki tuulunan surul-lubut ebeter saqalu: kinigeleri, sijes ururlarun, qahuttaru wrene:ccilerge uŋan aeleriger aqtarar sæp kinige aʃuujaq buollaʃuna mustan aʃaqtaqtar.

salaja:ccu kihi bælæʃyn wreʃin-aetiger belemneter. tuoq kinigeni, qa-hutu aqtara beceren, tuoq soraŋu oŋororun. qajtaq ujutarun, tugu kep-sirin ebeter a:ʃarun barutuna aeti-ger belemne:n keleqteq. bælæq mus-tubutun keane bygyn tuoq tuhunan kepseti: buolarun salaja:ccu a:n maŋ-naj ihitinnerer. otton qajtaq belem-nemmitin kurduk a:ʃar ebeter kepseti: terijer. kepseti:te dien buolar salaja:c-cu ujutu turorar onnoqa wrene:c-ciler olbu-solbu qorujdullar. ol ihiger wrene:ccilerten eme ujutar turuo-ruoqtarun sæp occoʃo atuttara qoruj dulter. otton kim da qorujda:bat buol-laʃuna salaja:ccu buhacran bierer. kepseti: byty:tyqer salaja:ccu kim su:hala:ʃun-qaltuula:ʃun uruutan, tugu kepseppitterin barutun tymen, bas ta:ʃun aʃuujaq tuulunan wrene:cciler æjdæryger tyher guna cuolkajdaa bieriegte:q. onu wrene:cciler kuma:-ʃula:q suruqardaq olo:n belete:n utallar wrene:cciler orduk ejoy lie-rin nadatuŋar salaja:ccu kepseti: ihiger ara s diagramalaru tabuliarnu-salaru kærdæreru syryn keskilleri cuolkajdan buhacru.

wrene:cciler aeleriger ylelere.

salaja:ccu soruunan diagra:ma, ta-buliu:ssa surujallar. mustan kinige qahut a:ʃallar. æjdæbet eqtæryn ku-ma:ʃuŋa belete:n ulan kepseti: buol-laʃuna salaja:ccuga buhacrullar. bælæq salattatunan qas la buolan se-biet, keperessije, kemelte kemitietin ejin ylelerin bærgeller. bu terilteler tustarunan kepseti: buollaʃuna tuoq situ.ni, tijimmetu, sæ:hanu-qaltuunu bulbuttarun a:ʃar bælæqqæ dak:lat-tullar. otton kepseti. dejsan a:ʃar bælæq wreʃin oloʃu kutta situmnu:, oʃolor bælæqqæ surujan kinigetten wreppittere cuqcu oloqqo qajtaq buo larun ejdy:ller. ol bihigi wreqi sa:maj na:dala:ʃa (tuhala:ʃa) buolar.

s. kuoj

1. erge ɔloqton qa:lbшt qaraŋanш utarш mækkyhen, saŋa ɔləq sшlunan barшbq-ta:q.

2. əskulànan, qəmsomшlunan eŋininen saŋa bшhш:nш majgшnш, шra.stuk tut tu:nu teŋitшeqte:q.

3. aba:hш taŋara mærele-rin utarш eder шccat əqsu-han, bar sənu suшdatarga yleleqte:q.

4. ba:rtшja, bшla:s beli-tiketin bilen, bar səjjə bш-ha:ran bшeren suːha qaltш, suшmuja kepse:nnerge utarш bшlшqta:q.

5. əmuk ara:rsar bш:hш-hш u:ratan, ylehit ba:hшnaj шpsaj mækkwryn bilen əl inniger ylel:r gшna wre-neqte:q.

6. bar sən qaha:jшstшba-ta saga sшlunan bararшgar, wreq bшhш:tшnan tuttшnan ələrш: inniger kшhanшbqta:q.

7. ije afa qaraŋata bat-talga wske:bite bet bшlan barш su:ha qaltш bшhш:-larшn tuŋlarшn wqse qə-muruja barbakka ere, sybe-li:rge æjdætærgæ kuhanшq-ta:q.

lıeŋin eter ete „biligin 10-15 sa:sta:q əfələr əllə:q ələgu kærwqtere" dien. sa-qa шccata emæ ənu æjdæ:n əl ələq inniger mækkyherge belem bшlшqta:q.

lıeŋin qəmsəmшla əmшqa mækkyher.

b. qaqa:rшn.

pat əfələrgə ycygejdik a:fac-cшlar saqalш: kiŋigeni a:lan ihitinnerшeqte:qter.

cebdigirer yle.

kynne:ʃi wreq bш:hшgar əskшla bш:luttan kшta:tan teskileqqe. kшta:tan tahшr-za ə:jjшшqqa. cugas ba:r mu:ska qatш:ska əŋərшqqa. qaʃsa:jш sirge taŋnarш ty-he ə:jjшшqqa. sa:s æ tahш-gar ma:rkalш:. sahшba ə:j-ŋu:r barшta bet tuhala:q.

seri:timsiji:.

bije:ŋшrder sa:nш qajtaq utarш bileqte:qter. mahш-nan ca:car sa: əŋərшqqa.

ənən ш:ta wreneqqe əl emæ əfəfə bet kærdæ:q ə:jjшu:, ənten sætteren sa:-nш ш:targa wreniller.

yleni tələru:

biristebi:teller:en, ara:s yleni tələrərgə anaшmut taba:rшstartan шpsaj muŋ-ŋaqtarga əeшt шlan ihшeq-qe. ylelerin sш:hatшn alfa-hun шjan salajan ihшeqqe.

qəmsomшl шeшejkelerin, ucu:tallar kæmælærynen bu yleler kшttarшbqtara.

tш bije:ŋшerin ylehittere bejefit sana:ʃшtшn surujuŋ!

bije:ŋшerskej.

bihшeqe surujallar.

qomottə.

bebшeskej bartш:naj əskш-la kursa:na t. sa:bшnap wreʃitten byten dəjutшgar k e l l e e b e:!!! a m a bihigi tulaŋu qəmsəmшlun шeшejketin kurduk araceш ələrər mæltæq шeшejke, saj-dш:la:q dəfərbut taqsan sa-lattaran aburana: inibit dшen bшlta. qata əl kihibit bihigi dшeki qajшhшn da: bafarbat. sekrete:rbit ikki tшegyl muŋ-ŋaqqa surшtшшnnara:rш kær dæhy: bula:n bebшeske ш:p-puta. ənu t. sa:bшnap bəbə tutan baran sæbiger a:ŋŋan ere biher. muŋŋaqqa kihi-bitin kærbæppyt. itinnik sa-lajan bшeшeqe ajшla:q kihi-bit muŋŋaqpшtшgar suʃ-əшn sirgener bшltшn kenne qajtaq tabшllabшt.

t. sa:bшnap qaraŋa bur-ra:ttarшn inniger wrenerin шmnubatшn dшen „qɔtugu шccatшnan" ilsikti:bin.

qəmsomшl.

tш pшeŋшerdere tugu yleшeqte:qterij.

a.spшt зullarga bije:ŋшer ylete bet mæltæq bшlara əl birici:nelere tш bije:ŋшerin baha:tшjdara sajdш:lara mælt.ʃytten, qajtaq yleli:ri bilbetten, bшla:na sшq yle-li:rten

bujшl kшhшn bije:ŋшer-der mannшk yleni turшru-шшqta:qtar:

eteret baha:tшja.

etere:t baha:tшjшn anш:r-ŋa, qəmsəmшl шeшejkete bileqte:q anш:r kihite tæhæ sajdш:lafшn, urut etere:kke qajtaq ylele:bitin, əfə ətto-tugar sata:n yleli:rin, əfənu bejetiger suшhшrarшn.

etere:t ylete.

a:n maŋnaj 2-s шjda:q yle bшla:nшш sana:bшeca bi:rde əŋəstər sш.ha. bшla:ŋ-ŋa kшeqte:q nedæleʃe qas ta шjjшstarш. nedæleʃe ysten ərduk muŋŋustu:-kшttarш sшʃa. syhwʃy (звено) əŋəttu:rga əfələr sajdш:larшn sa:starшn na:r-dшqqa. syhwqqe шntan ər-duk kihi bшlш sшqta:q. əfələr bili:lerin. sajdш:larшn na:rda:bataqqa sərəqtərə is-te:ecinen ere ələrшшqtara, sətərш salgшbqtara. yleʃe najш:lahш: taqsш, ylele:cci-ler na.r yleшeqtere.

syhwq ylete.

syhwq ylэtin baha:tшj salajar. syhwʃy kuttta kep-setərin baha:tшj etere:t sa-lajш:tшnan ш:tar. syhwqqe, etere:kke dafanш kepseti:ge (беседа) muŋŋaqtarga əfə sana:tшn tyheren, bafatшn eterin sabar qa:jar ulaqan su:ha.

əskшla ihiger yle.

etere:t yle bшla:шшgar. əskшla əfətшn əttətugar, tu-ŋa yleli:rin killerшeqte:q. wreʃeciler teriltelerger ete-re:ten biristebi:tel ananшq-ta:q. əskшla ihine:ʃi teril-telerge etere:t kyste:qtik kæmæl.ehwqte:q. əskшla be-re:degin bije:ŋшer keherin utarш mækkyhen, etere:t əfələrgə birimшer bшlшqta:q.

ucu:talш kutta sebe:stehi.

etere:t kшjbatшn qəppa-tun qəmsəmшl шeшejketitten itшenne ucu:taltan sybele-шeqte:q. bejelere ucu:tal yletiger kæmæl.æhwqte:qter. əfələr əskшlaʃa qəjutu:lla-rшn, wreqteriger kшham mattarшn utarш tabarшs-tш: bшhш:nan mækkyhyl-lwqte:q.

kulu:p ylete.

əskшla ihine:ʃi ispæktek-te:qter. bшecerder yleleriger kæmælæhy: yle bшla:nш-gar emæ ki:rшeqte:q. bije:-ŋшerder birшemenen bшecer -ŋərшqta:qtar. əl bшecerder-ge kшljas səʃus dakшla:t-tar bшlшqta:qtar.. bшecer kenniger urшblar, ə:jjшu:lar ba:r bшllaqtarшna sən ər-duk sergeʃeli:r. ə:jjə:ccula-rш erdetten belemnшeqqe. kшttarшq bшllaʃшna beje-nen kærdæræ ə:jjə:ccu (драматический) kurusшk terijшeqqe. ənu salajartan ucu:tallar akka:stanшqtara sшʃa. kulu:p yletiger bije:-ŋшere sшq əfələru tardшq-qa.

kшhшl munnuk ylete.

etere:t qaja:n dafanш kшl-hшl munnukta:ʃa ycygej. kшhшl munnugu kшta:tan kærgetшeqqe. alшs elbeq be-lem qattш:nalarш sшhшs-tшшr su:ha. bije:ŋшerder bejelere urusuj da:bшt qat-tш:nalara ygys bшlшqta:q. kшra:skanan ulaqannшk su-ruktam bшlaka:t sa:jtalшqqa. kшhшl munnukka qata bije:ŋшer kiniʃelerin bшlшqqa, ənu əfələr a:far əstшlga шcaratшnan, pije:ŋшerder sahajшqta:qtar. kшjan a:q-

kшrgшhш:ttan təqtə:n sшŋŋalaŋ kemmitiger ələqputun ənəs. tшjuŋ, ky:spytyn ciŋeteʃiŋ, wreqpitin ykseteʃiŋ шшna in niki keler kшrgшhш:ttan kæmyskener ky:hy turugurdш-ʃuŋ!

sæbæ sшq bшhш: dшeq ŋe «qɔtugu шccat» 14 № surullubukka qarda.

min sa:s əəku:skajga qəm-səmшl sijшehiger kele suʃ-əшbшtшn. əskшlalar sabшl-luburttara itшenne əfələr burduk yletiger tarʃaspшt-tara. ənən yle mæltæ:byt da bшllaʃшna iti bici:nele-rinen mæltæ:byte bшlш. min ba:r etere:tterge bili:-lerin ca:hшnan berebшerke əŋəttum, ŋu:rbaʃa ys etere:t ba:r dшebite, bшester e:. qas

etere:t ba:rшn da: bilbet qa:bшhap qamandш:rdan arшgшlappataʃa. min arш gш ispippin meʃæsepppin mənecu:rшnu yletitten шhul-lшqqa dшen batta:n eppit. min kuru:k arшgшlш:rbшn kini qantan biler? bi:rde su:hanш əŋərbutu kæŋŋæ-ryllw bшllaʃa di:. kenneki ihe ilikpin, ihшem da: sшʃa

mənecu:rшn.

шeшejkeler ələqtəruttan

зe bшrajdшbшt

(tulaŋш шeшejkete)

tulaŋu шeшejkete 1926 sшltan terillibite. 12 silшen-ne:q, ənton ıkkite kш:s. шeшej ke silшetterin 6 bшrшhшna bet kшratшk saqalш: wreq-te:q шnna:ʃшta wreʃe sшq-tar.

шeшejke cugahшgar tшq da: salajar terilte sшq. əs-kшla, ulaqan kihi wrener sirdere. a:far balaʃan eŋin dшen ege qantan kelшej. шeшej ke ihiger beli:tike bælæʃæ eŋin dшen bukatшn sшq.

шkuruk kemitшete ш:ppшt шja:ʃшn kшjan a:ʃшmna bu-ha muŋ. bujшl sajшn sek-rete:rbit mæltæq bili:le:ʃitten ərduk mæltæ:tybyt. sajшn ustatшgar yste muŋŋaqta:-bшt kurduk bшla:qta:tu-bшt. taqqшbшt шja:qtar ba-rш sшtallar. arш:cca ylelшeq ə.шmmut ənnə manna wrene baran ereller. qəmsəmшl su:-ta yleni kyhyrdwq kшhini bihшeqe ana:bataʃшna uhun-nuk шtujarbшt зe kelleʃe.

qəmsəmшl.

yle ycygej.

(æləqyme шkuruga).

abaʃa шeшejkete 1920 sшlla:qqa te-rillibite. basta:jŋшqa saʃana əl шeшej-ketten sa. tutan ylehit ba:hшnaj bu-la:hшn kæmyskeliger kæmæl.espyttere. biligin ejeleq ələq əŋəhu:tun birшeme-tiger ylehitinen шkurшk ihine:ʃi qəmsəmшl шeшejkelerin basta:ta. ba:r-tшja ələqtəq шeшejketin aŋa:r kшnata bшlan barш ələqtəq teriltelerge ha-rutшgar abaʃa шeшejkete kæmæləhær ba:rtшja шeшejketiger, nehiшek muŋ-ŋaqtarшgar bejetin yletin dakala:ttan bшeren шju.-kerdi: sybe шlar. qəmsə-mшla sшq əfələrш muŋŋaʃar sшhшran bihireten bejetin kekketin qaŋatшnna. biligin 46 silшenneq, ənten шncata ba:rtшjalaq

dissipli:ne ca:ha ycygej bшlla. kшra шrш:lar ba:llara emtenne.

atшn kшra шeшejkeler emæ bu aba-ʃa шeшejketin kurduktara bшllar ycy-gej bшlш ebit.

abaʃi:nskaj.

saŋa sшl.

„ (ta:tta ulu:ha).

bujшl sajшn, əkkə ki:rшeqqe dшeri, tшraha nehilшegin шccattara tymsen kшhшl munnuk terijdiler. ylele:bit birшeme alшs kшlgahшn yrdynen ik-kite bejenen kærdæræn (ispekte:k) əŋŋə:tə ənnə шpsaja 150 kihi kelen bekke sergeʃele:n kæræn. astшnan bardшlar. ikkite ekkin qahшta taʃшs-ta. ənnə cugas ergin wreqte:q шccat kæʃyspyt kurduk kæmælæstæ. qa-hшkka ki:rbit шstatшjalarш kær-dæqqæ: seri:timsiji:, kelen iher ələq, qahшt sələnшn ca:starшnan surullu-buttar. ekkin qahшtш „bastшkш qar-dш:" dшen a:ttanna. bu nehilшek шcca-ta kшraшk daʃanш maŋnajgш qar-dш:ta bшlar. kenneki sajшnnarga erdetten kшhanan usta:p eŋin terinen yleшeqpit. biligin maŋnajgш akala:p-pшt ere bшllaʃa.

da:ja шla.

kшhammat.

(hene ərəjшna).

ramca-saqa:rap qəmsəmшlun шeшej-ketiger silшen suruksut b. ŋ. mijiku-nap dшen kihi bi:rde de: muŋŋaʃar suʃəmbat „sələm sшq" dшen tшlla:q. tugu kinere bшlla? itшenne silшen tæ-læbyryn (членский взнос) tæləbætæ-ʃæ 9 шj bшlla. itinnik tшqqa da: kшhammat kihi qəmsəmшlgə kæsy:he sшq bшlшqta:q.

qəmsəmшl.

qamnaccшttar qamnaskшtшn qaccшnan шlшŋ!

ba.hшrшkata səbшta sшq, bu bihigi saqa sirin kurduk, swhy i:ten ət bur-duk ylele:n i:tter sirgə qaccш da: sшl-əшta mæltæq. ulu:skaŋ qamnaska sшlsar sən qamnastarшn sæ:kej taŋa-hшnan eŋin шlallar. əl taŋastara yle-leriger ılbirijen qa:lar erge sən шrba:-ʃш tшma bшlar

biligin tшba:r se:kej sшnata cepce.n erer, dæksæ cepce daʃanш. əccəfə qaccшnan qamnahшn шlbшt kihi beje-te tugu taptш:rшn atш:lahan шlшq ta:q ənən qamnaccшttar qamnastarшn qaccшnan шlallara barшsta:q. iti kurduk ideleq səju:s ki:n su:ta sybeli:r ebit.

am. ac.

eppætti:r rede:kter

s. kшbarap.

barɯ dojdu ylehittere, qolbonuŋ!

1928
altɯnnɯ
31
sirɐde
№ 18 (62)

qɔtugu ɯccat

qomsomol saqa sirine:ʃi kemitɯtin qahɯta.

erede:ksije a:druha: ɔoku:skaj k., qomsomol ɯbalasta:ʃɯ kemitɐte.

taqsara 5-s ɯla
bi:r №-n sɯnata 10 q.
surujan ɯlar sɯnata ɯjga 20 q.
surullar sire—bɯsta.
ɯjga ikkite taqsar.

qɔmsɔmɯl wreq keskilin keŋeterge ki:rde.

(bytyn saqa sirin yrdynen bɯolar qemsɔmɯol wreʃin bɔqɯotugar[1])

qɔmsɔmɯl ki:n kemitɐte bɯjɯl balaʃan ɯjɯgar bɯolan a:spɯt eder ɯccat 14 kynytten ɯla æktæ:p æræbæly:ssyjetin 11 sɯla tɯolu:tugar dɯlɯ, ikki ɯjda:q bytyn sebɐeskej sɔju:s yrdynen *wreq keskilin keŋeterge kultu:runaj æræbæly:ssyje bɔqɯotun* ɔŋɔrɔrgɔ u:ru: u:rbuta.

hu bɔqɯot syryn na:data—wreq keskilin (кУльтурная революция) kɐeli:tin ky:hyrdy:, a:n basta:n wreq sɯʃun kɯtta, itɐnne beje ɯpsastɯba is olɔʃɔ bɯhɯ:ta (быт) sajdan tupsan taqsarɯgar, mækkæhy: bɯolar.

bu teriller bɔqɯot — bihigi (qɔmsɔmɯollar) itɐnne atɯn nehilɐeŋŋe daʃanɯ is bɯhɯ:tɯgar, olɔʃɔr tɯoq „irigeler», sɯ:star ba:llarɯn ɔɔn qaraʃar kærdæræn anɯgɯ ættyger *„qɔmsɔmɔl silɐene ɔlɔq ɔahaq tuttunɯ: yleliger tɯoqtar ba:llarɯn kæræn, ɯrɯtun baran, bytyn qɔmsɔmɔl teriltetin ky:hyn—ɯɔʃun na:r bi:r sɯolunan ɯ:targa“* (b.s.l.q.ɯ.s. ki:n kemitɐtin aʃɯta:ssɯjanan barapaga:ndanan salajar (АПО) sala:tɯn surugɯttan) sana:nɯ u:rullɯoqta:q.

saqa siriger bɔqɯot atɯnnɯk barar.

saqa sire barɯ is olɔʃɔ ki:n sirten cike atɯnɯn bɯhɯ:tɯnan bɔqɯot atɯnnɯk teriller. qɔlɔbura: ki:n sirge bu teriller wreq bɔqɯotun ki:n na:data ylehit ɔrɔjɯonnarɯn, olɔqtɔrun tupsarar tuhunan bɯolar, ɔttɔn bihɐeqe iti ɔnnugar *barɯ ky:hy tɯʃa — ɯhɐska burɯaʃɯllɐqta:q.* b.s.l.q.ɯ.s. saqa ɯbalahɯna:ʃɯ kemitɐtin byrwte, bytyn saqa sirin yrdynen bɯolar, qɔmsɔmɯol itɐnne eder ɯccat wreʃin bɔqɯotun æktæ:p æræbæly:ssyjetin 11 sɯla tɯolar bɯra:hɯŋŋɯgɯttan ɯla qɔmsɔmɯol V's ɯblasta:ʃɯ mɯŋŋaʃar dɯlɯ ɔŋɔrɔrgɔ u:ran turar.

ol ere:ri siti kem ihiger bɔqɯot syryn bɔppurɯostara sɔroqtɔrɔ olɔq kɯllɯbattar, ɔnɔn iti bɐemenen bɯstan qa:lar satammat, bytyn sɯlunan teri:r bɯolɯoqta:q.

bɔqɯot syryn ylelere.

1. wreʃi sɯoʃu meliti: sa:maj syryn—ki:n ylefen kæstær. bihigi saqabɯt tɯta:ʃɯ (ulu:s ta:ʃɯ) nehilɐeŋŋete, ɔrduk eder ɯccat 90% keriŋe wreq sɯrdɯgɯttan amsajɯmna, qaraŋa sabɯdɯlɯgar qa:ttaran olɔrɔllɔr. mannɯk kihi qaraʃɯn qal tarɯtar aqsa:n, qaja:tar daʃanɯ saŋa sessijeli:sme olɔʃun tutar kɯhanɯ:la:q qɔmsɔmɯol sɔju:hun ky:hyn — ɯɔʃun tymen qassa sɯoq saba tyhen iti „qaraŋa bɯolɯtɯ“ ylehit ba:hɯnaj arʃahɯttan sɯ:llararga ɯŋurar.

qɔmsɔmɯol teriltelere. ɐecɐejkelere ɔrduk cɔrbɔtɔn bu yle ataʃar turarɯgar, bar ɔɔn qaraʃar kæstær yleni ɔŋɔrɔrgɔ sana:nɯ u:rɯoqta:qtar.

bɯhatɯn ɯflaqqa mannɯk yleleri terijillɐeqte:qter.

a) saqa nehilɐeŋŋetin wreʃinen sɯrdatar sɯ:ttarɯ (w.e.ɔ.n.q. allara:ŋŋɯ beli:tikenen sɯrdatar sɯ:t sala:lara eginner) ylelerin kæbyttɔren, qajatar daʃanɯ wreʃe sɯɔʃu meliter yleni a:n basta:n tɯrɯottarɯllɯqta:q. qɔtɔ ulaqan ɔskɯolalarɯ ahɯtala:n, bɯspakka yleleten, yɔygej ucu:tallarɯ (заведуторы) u:tala:n ihɐeqte:qpit. ɔskɯola sɯoq sirderiger altalɯ: ɯjɯnan kæhɐe sɯʎɔar ɔskɯolalarɯ olɔqtu:rga kɯhamɲɯnɯ u:rullɯoqta:q.

б) *wreqte:q qɔmsɔmɔl bi:r wreʃe sɯoʃu wreqte:“* dɐen kicel tɯlɯ bɯraʃallar. mannɯqa qɔmsɔmɯol barɯ teriltelere, ɐecɐejkelere sɯlla:ʃɯ yleleriger qaba:tɯnnaran. qaja:tar daʃanɯ 1928—29 wreq ɔɯlɯn byty:tyger, qɔmsɔmɯolga berillibit 400 wreʃe sɯɔʃu wreqti:r sitilleriger ɔækskæ a:ha tyheriger kɯhanɯqta:qtar. tus tuspa kuru:ppanan bi:ter bi:rdi: daʃanɯ qɔmsɔmɯoles bejetin ytw kæŋylynen olɔqtɔ:q bækæq ɯlan qaja satanarɯnan wretere kæŋyle bɯolɯoqta:q.

в) qɔmsɔmɯolk ekketiger wresɯoq dɐen olɔq sɯobɯolɯoqta:q. itini kɯtta teŋŋe qɔmsɔmɯolester barɯ saqalɯ: surujar, a:ʃar bɯolallarɯgar ɐecɐejkeler sana:larɯn urɯqta:qtar. ɔnuŋa saqalɯ: yɔygejdik biler qɔmsɔmɯollartan tuspa ucu:tallarɯ ɔŋɔttɔ:n, ana:n ylehɐeqte:qter. mantan akkastana:ccɯlarɯ kɯtta bet ky:ske mækkyhyllwqte:q.

ɯqsastɯba itɐenne beje bɯhɯ:tɯn cebdigirdi:.

eder ɯccat itɐenne tɐ nehilɐeŋŋetin olɔʃun tuttunar bɯhɯ:ta (быт) yksyger kihi bekkihɐen kurduk bɯolar.

manɯ sɯoq gɯnan saŋa olɔq sigili:tin majgɯotun iŋeri: qɔmsɔmɯol syryn kɯhamŋɯta bɯolɯoqta:q.

ylebit mannɯktar.

а) arɯgɯ, taba:q eder ɯccat dɔrɯobujatɯgar tæhæləæ:q aʎɔaqajɯ ɔŋɔrɔllɔrun ɔɔŋŋɔ yɔygejdik aqsa:nɯnan a:ʃan, ɔujagɯra:manan[2]) kærdæræn turan kepsenillɐeqte:q. arɯgɯnɯ barɯ la:ppalartan, ɔ:ŋŋu:r (kulu:p) ɔɐeleritten, ɔɔn sɯʎɔan ebɐetti:r sirderitten olɔccu sɯoq gɯnarga kɯhanɯqta:qpɯt, suda:rɯstɯba sɯ:ttarɯgar bu tuhunan kærdæhy: killerillɐeqte:q. *«sa:tta:q ɯ:nɯ»* (arɯgɯnɯ) kɯtta mækkyher ɯpsastɯbanɯ terijer yletin bar ɔɔn ɔtɔttugar keŋɐeteq keriŋne:qpit, qɔmsɔmɯollar bejelere qɔtɔ ki:ren. sirde:cci bɯolan ihɐeqte:qter. arɯgɯ ca:hɯnan olɔq sabar ættynen qɔtɔ kepsenillɐeqte:q, yleʃe daʃanɯ sɯhɯrɯllɯqta:q.

б) saqa kihitin olɔʃun ketehe:cci *qa:ttɯ* bɯolar. qa:ttɯnɯ olɔq sabarga, suda:rɯstɯba sɯ:ttarɯgar bɔppurɯos turullɯoqta:q. itinɐeqe ebi: tɐ saqa tɯgar qa:ttɯ aʎɔaqqajɯm ɔejy ger tyheren kepse:n ihillɐeqte:q.

в) saŋa taqsan erer sessjeli:skej wreʃi kittite:cci *kælæhyn, cancaruk tuttunu:* bɯolar. qɔmsɔmɯol wreʃin bɔqɯota ɔrduk bu «æstæ:qtæry» sytererge terinɐeqte:q. ɔɔn mɯŋŋustar sirderin (ɔskɯola ɔɐeleri, balanɯ:ssalarɯ, sɯ:nar ba:ŋŋɯktarɯ, nehilɐek mɯŋŋaqtɯ:r ɔɐelerin) barɯ sisiŋ tuttu:ttan, kælæhynten ɯra:stu:; ulu:stalarɯ, olbɯordarɯ cebdigirdi:; sɯ:t ɔɐeleriger bɯ:lɯ kæbyppekke ɯra:stɯk tuttu:, silli:r—qa:qtɯ:r ihitteri bulu: itinten da atɯn yle aqsa:na billibet elbeq. ɔnu barɯtɯn ɯjdaqqa bu qahɯŋŋɯtɯgar bappat. itɐenne itinnik ylelerge gaba:tɯnnaran qɔmsɔmɯol ɐecɐejkelere ylelerin bejelere olɔqtɔ:q bɯhɯ:nan kæræn ɯtallara kæŋyl.

г) ɔskɯola ɔʃɔlɔrɔ olɔrɔr ɔɐelerin, kɯra ɔʃɔlɔr i:tiller sirderin olɔʃun ɯra:sta:n, cebdigirdi: emɐe yle bɯla:nɯgar ki:rɐeqte:q;

д) qɔtɔn ɔɐetten araqsar ylete bet mæltæqtyk turar. bɔqɯot birɐemetiger qɔmsɔmɯol teriltelere, ɐecɐejkelere iti ɔɯlanɯ kærær sɯ:ttarɯ, teriltel eri ŋhugunnaran, qaja:tar daʃanɯ yleni biller gɯna innin dɐeki sɯʃarɯtɯllɯqta:q. mannɯqa: «ɯra:s olɔq» dɐen ɯpsastɯbaʃa qɔmsɔmɯollar qɔtɔ ki:ren atɯttarɯ kæʃytwqte:qter; „ɯra:s olɔq“ ɐecɐejkelerin terijeqte:qter; ulu:s bi:ter nehilɐek ki:niger bi:rdi: birimɐerde:q saŋa qɔtɔnu tutan, ɔnɔn ɔɔn qaraʃar kærdærær gɯna swhy tutan i:terge—kærærgæ terinɐeqte:qter (itinɐeqe sæptæ:q sɯ:ttarɯttan yp kærdænyllwqte:q); nehilɐeŋŋe qɔtɔnu ara:ra satɯ:rɯn, qɔmsɔmɯllar kæmæləæhæn keŋeten ihɐeqte:qter, itɐenne qɔtɔnu ara:rbɯt ɔɔŋŋɔ ananar kæm:eltæ—yp qajtaq tuttullarɯn itɐenne bɯrabɯ:talɯstɯba saŋa qɔtɔnu, ɔɐeni kɯtta bi:rge tutumaŋ dɐen taha:rbɯt ɯja.ʃa tæhæ tɯolarɯn kerijen kæryllwqte:q.

qɔmsɔmɯol is kekkete ɯra:stɯjaqta:q:

barɯ iti whe aqtɯllan aharɯllɯbɯt yleleri tɔlɔrɔrgɔ qɔmsɔmɯol teriʎtetin ky:he babarɯqta:q. mannɯqa qɔmsɔmɯol silɐene barɯ yle barɯtɯgar bejetin olɔʃunan, sigili:tinen atɯttarga birimɐer bɯolan ihɐeqte:q. qɔmuŋu:stu: eder ɯccat ɯra:s kænæ sigili:tin, barɯ yleʃe qɔmɔʃɔjun ylehit ba:hɯnaj eder ɯccatɯgar kærdærwqte:q.

ol gɯnan baran. qɔmsɔmɯol bejetin ihiger *«ɯra:star»* ba:r bɯolallar (qa:ttɯhɯttar, arɯ gɯhɯttar) itinten du atɯtar ɔnu olɔq kiste:beppit, qata ɔrduk ɔeŋkerden bu bɔqɯot saʃana kærdærwqte:qpit. qɔmsɔmɯol is olɔʃun, sigili:tin aʎɔata:ccɯlarɯ, kehe:ccileri eder ɯccat, qɔmsɔmɯol silɐetterin ɔy:lyger taha:ran ihillɐeqte:q.

„wreq—olɔq sigili:tin kehe:cci qɔmsɔmɯol kekketiger sɯoq bɯolɯoqta:q“ dɐen bige tɯlɯ ɯlɯllɯqta:q.

bytyn saqa sirin yrdynen a:har lɐepin ɯccatɯn sɔmɔʃɔ ky:hyn kærdæræræ, wreq keskilin saqa æræspy:bylyketiger keŋeter wreq bɔqɯota, barɯ sɯ:ttar, teriltelær kæmæləæryneen kɯjɯ:la:qtɯk baran, beje tin inniger turɯorunar kɯhamŋɯ:tɯn tɔlɔrɯ dɐen ereneller.

ɯ. ɔndurɯohap.

saqa qɔlu:bugar.

saqa ɔɔnɔ
sajdar sɯola
saŋa qɔlu:p
sa:nan turda...
egil tegil
eder ɯccat
siten turan
silɐen bɯolɯo...
kessɐe—bile
kerɐen ɯccat
eber tɯlɯ
ete turɯo...
ɔttɔ tegil
ɔʃɔ tɯjgun
ɔrduk kæry
ɔɔŋŋu: turɯo...
ɯtɯk sirge
ɯccat bile
ɯrɐ tɔjuk-
ɯllɯ. turɯo...
ɯruj, ɯruj
ɯruj tutɯn,
ajqal, ajqal
aqtan bɐerin.

saŋa qɔlu:p
sanda:r ɯota,
saqa sirin
saja ɖugɐ...,
kylym kætær
kynde:r ɯota
kylyk ty:ny
kæŋy kætw...
kɯlgas, kɐmmat
kɯra saqa
bilɐet silɐe,
bilen kelɐe...
kere tɯlɯ
kete:n isten
wreq ɯlɐ,
wre barɐ...
kærdæ:q, kæqtæ:q
kæry kæræn
wren kætæn
yrde:n barɐ...
ɯruj, ɯruj
ɯruj tutɯn,
ajqal, ajqal
aqtan bɐerin.

sate.

qɔmsɔmɯollar ky:skytyn — kydeqqitin tymeŋŋit, saqa nɔrɯotun qaraŋatɯn qalbarɯtar, wreʃin sɯoq gɯnar wreq—sɯrdɯk *kɯʃitu:runaj bɔqɯotugar*[1] bi:r sɔmɔʃɔ bɯolan *ylele:n.*

qɔmuŋu:s sillɐete ɔɔburɯopa yrdynen ky:hyrde[?] sabastɯopka dɔlguna qɔjdɔn iher.

ba:jdar yletten qɔʎɔɔʃɔn, qa:nɯ tɔʃɔn ylehit kɯla:hɯy, ataqtarɯgar yŋterɐeqtere sɯoʃa.

ɔɔburɯopa ihiger ylehit qa:na qamsa:n, batta:n olɔrɔr ba:jdarɯn utarɯ qarɯtɯn si:letinen qapsan erer. ɔmuk a:jɯ ylehitter ɯlar qamnastara, ajaqtarɯgar taŋastarɯgar ti:jbet bɯolan, qamnastarɯn ky:s ættynen eptere:ri sabastɯopka—bu:n ɔŋɔttɔ:n ylelerin tɔʃɔ tebɐen olɔrtɔ:n ereller.

biligin ba:j ajmaq ylehit ere ky:hyn ubatan, ɯlar, qamnabɯn tyhereñ barɯstarɯn ɔnɔn ky:hyrteqterine bajarga ti:jeller. ol ihin ba:jdar ylehit kɯla:hɯ tɯ:n taha:rbakka, qam yktwn, kiniler qarɯlarɯn sili:tin emerge qaraŋaran, sɯtɯ:qqajan olɔrɔllɔr. ɔnɔn ba:j qapɯta:l ɯnna ylehit utarɯ tussan ki:sser tihɐeq kynnere cugaha:ta: ylehit æræbæly:ssyjete ɔmuk sirderiger ɔgɔhullar sɯola tɔbulunna.

sabastɯopka dɔlguna.

ɲɐemes ɔmukka. gambu:r, ki:lskej, bireme:n ɯnna stætti:n dɐen ulaqan kɯorattarga u: sebin tɯtar ɯnna bɯottutujbutun aburaqtu:r ylehitter, bahɯ:lɯk ba:jdarɯn kɯtta kepseten kæræn baran, sabastɯopka ɔŋɔrdular.

bɐerilin. erɐejin ɯbalaska taŋas ɔŋɔrɔr ba:bɯrɯka ylehittere sabastɯopka ɔŋɔrbuttarɯgar, ba:bɯrɯkala:q ba:jdar 150.000 ylehiti yletten qɔʎɔɔʃɔn, ba:bɯrɯkalarɯn ŋaca:skɯga saptɯlar, ɯnna ol taŋas ɔŋɔrɔr ba:rɯrɯkala:qtar sɔju:stara mælyjwn ikki sy:s tɯhɯ:nca kihini qamnastarɯgar 15 bɯrɯhɐnɯ eptererge kærsæhy:lerin tɔqtɔppɔtɔqtɔruna emɐe yletten ɓatɐqpɯt dɐen kɯttu:llar.

erɐejin ɯbalas massu:nanɯ, tæmiri ɔŋɔrɔr ɐraqqan baramɯ:slannahɯ salajar sɔju:s, 250.000 ylehiti ylelerɐtten y:rde.

bɯra:nsɯjaʃa.

barɯ:s. taŋahɯ ɔŋɔrɔr 33 ba:bɯrɯka ylehittere sabastɯopkala:bɯttar. ylehiter twt sɯl ulaqqan mi:tin ɔŋɔrtɔ:n, ɔnnɔ qahan kɐjɐqpɯtɯgar dɯlɯ ɓqsuhɯoqpɯt dɐen tɯl eppitter. sabastɯopkahɯttarɯ utarɯ ba:jdar sa: ky:hynen kæssybytter. bɯra:nsɯja suda:rɯstɯbatɯn bala:tatɯgar qɔmuŋu:s ɔɔkuta:ta pikeme:l sabastɯopkahɯttarga bi:r mælyjwn bɯra:nka qaccɯnɯ (bɯra:n—$37^1/_2$, qaccɯla:q bihɐeninen) ɔnu bala:ta ɯlɯmmataq.

sabastɯopkanɯ salajar idele:q sɔju:hyn ɯja:ʃɯnan sabastɯop ka tɐrkujɐe:n dɐen ki:n kɯorak-

1) bɔqɯot (поход)—kemne:q bɐemeʃe qɔlujan ajan ɔŋɔru: a:ta, wreq bɔqɯota — qaraŋanɯ, olɔq ɔahaq sisiŋin, kire:hin sɯoq gɯnarga, kinini seriti:rge teriller ajan bɯolar.

2) ɔujagɯra:ma (диаграмма) dɐen kuma:ʃɯga aqsa:nɯnan qɔlɔjan sura:hɯn, kartɯ:na egin ɔŋɔrɔn kærdæry:a:ta.

bece:t kɯhamɲɯta.

(bytyn səju:s erede:kterderin sybe mɯŋɪafar t. mɯlatap dakɯla:tɯn tuhɯnan taqsɪubɯt ɯ:ra:q.

bytyn səju:s qahɪьtɯn erede:kterdere t. mɯlatap dakɯla:tɯn sæptæ:ʃynen a:ʃar.

kɪьjɯ:la:q sessijeli:sime ələʃun turugurdar, baj, kula:k ky:hyn aqsatar, ba:rtɯja syryn sɪьlɯn bigergeter (ba:rtɯja sebɪeskej səju:ska ba:bɯrɯka, səbɯt, massɯ:na ələʃun ajar syryn sɪьlɯn, ba:hɯnaj qasa:jɯstɯbatɯn kæt.æʃær, tɪьnɯ, derɪebineni keppereti:pke ky:ske killeren kɯra qasa:j ɯstɯbalarɯ qəlbətto:n cæmæqty: (коллективизация) wreʃi, sɯrdɯgɯ telgeti:—kultu:runaj æræbæly:ssyjeni oŋəru: ɯnna ba:j sana:, ara:s ələqqə suhɪьna sɯq tutunu: æj sana: ylehit, 3adaŋɯ nəlɯk i:rderin utarɯ oqsuhu:, ylehit kɯla:s kɯra-3adaŋɯ, əttə ba:hɯnajɯn kɯtta səju:staharɯn bigergeti:) kɪьttarɪьq tusta:q ylehiti, qarɯtɯn si:letinen i:tillen ələrər ba:hɯnajɯ, orduk 3adaŋɯtɯn barɯ ylehit, ələqput tutunu:tun 3y:lyger-3yhynyger kɯtaran isteqpitine. æssæ ərduk kɯhanan-miŋenen turan ylehit, bastɯŋ ɯcarat ba:rtɯja əttətugar bige kirɪeppespitin—allara:ttan whe:ŋŋe dɯlɯ bɯ:barɯ tala:n kɪeŋnik bigergetɪeqte:qpit. siti whe aqtɯllɯbɯt ba:rtɯja kɯhamɲɯlara ərduk. bili:ŋŋi birɪemeʃe, ula:ppɯtɯn bɯhɯ:tɯnan. sənu kɯtta tebis təŋŋe, ketit-kɪeŋ ylehit--ba:hɯnaj ma:ssatɯn terijerge, kiniler sana:larɯm bi:rge səməʃolu:rga, bece:t sɯltata emɪe tæhæ eme tægylynen ula:tar.

iti ca:hɯnan bɯjɯlgɯ kɯhɯnna:ʃɯ sebɪet bɯ:barɯn qampa:ɲɲatɯgar, ylehit-qamnaccɯt nərɯtu, kɪeŋnik, diriŋnik, sebɪet bɯ:barɯgar tərdar, sebɪeskej bartɯjnaj bece:t ki:n ylete bɯlhɯqta:q. ənən bece:t. bɯ:bar qampa:ɲɲatɯgar, nərɯt—ma:ssa æjyn sana:tɯn sessijeli:skej ələq sɪьlɯgar ymyryccy tardan, sebɪeti sergeqsiterge ərduk suluhɯq tusta:q.

ma:ssanɯ saŋa ələq tutunu:tugar oqtəru: suda:rɯstɯba su:ttarɯn tæryt silsitten tæryt silsitten tupsarɯ:, byrekere:tteri kɯtta oqsuhu:, ma:ssanɯ yleʃe tardan aktɯ:bɯn kætæʃæn 3iŋne:q ylehit kɯla:s æjynen i:ti:, kini ərəʃunan sy:rdy: ɯt kɯhamɲɯlar. araj beje iteʃehin—bɯcaʃahɯn kiri:tikeleni:ni urukkututtan ɯnunan ɯʃuttaqqa ɯnna ənnə ɯt-a:n basta:n, ylehit ma:ssanɯ bejetin ky:ske tattaqqa, əccəʃə ere kɯr3ɯk kænæ syɲɲynen barɪьqta:q. iti ca:hɯnan bece:t sebɪeskej su:ttarɯ kirtiter-qara:rdar byrekere.tteri kɯtta oqsuhɯqta:q. bejeni kiritikeleni:ni mehejde:ri ataqtɯ:r ba:r bɯllaʃɯna, ənu bece:t kɯtɯrbɯt timirinen bɯha qa:rɯjan, sɯq gɯnɪьqta:q.

bejeni kiritikeli:r yleni anardas səbɪeskej qasa:jɯstɯbanaj, keppereti:binej ere su:ttarga sɪьrʃatɯn sɯŋa:ʃɯn eŋinneren kebispekke aharan, idele:q səju:star. ba:rtɯja su:ttarɯn sɯ:halarɯn—qaltɯlarɯn æsæ ky:ske ta:rɯjan ihɪeqte:qpit.

ylehit-ba:hɯnaj kɪьjɯla:q sessijeli:skej ələʃu ərduk tyrgennik y:nneren iher sɯlugar, s. səju:s ykse ba:hɯnaj nesilɪeɲɲele:ʃin bɯhɯ:tɯnan, is tɯrajdar—mebejder keme sɯq, bwly:lleritten, a:han iher ələqput (переходную эпоху) y:ny:te ərduk ɪьra:n, kɯta:tan iher. əl ihin ba:rtɯja, barɯ ba:rtɯja terillelleritten, qəmuɲɲu:s a:jɯttan. ba:rtɯja ɯtar sɪьlɯn, ɯjbɯt ɯja:ʃɯn tələrən iherge kɯhanɪьqtara dɪen ky:ter. ənu kɯtta ba:rtɯja sɯluttan tɯra:n lɪeɲin wreʃer sæp tybespet æjy sana:nɯ ɯlɯnar ba:r bɯllaʃɯna, ənu kɯtta ulaqannɯk oqsuhɯqta:qpɯt.

tərɯskaj wreʃin batɯha:ccɯk kwreʃejin utarɯ. isɪejnej, beliti:ceskej oqsuhu:nu kyhyrdwqte:qpit. əntən da uratɯ, ba:rtɯja ət ɯjɯna:ʃɯ pilɪenumar belɪete:bit, ba:rtɯja sɯluttan tɯra:ccɯlarɯ kɯtta æj-sana:, beje ættynen turu:lahɯ:nɯ ky:hyrden ɯjɪьqta:qpɯt.

biligin bece:t, qaja da birɪemetten ərduk kɯhanan bytyn qəmuɲu:s ma:ssatɯn ɯnna ketit kɪeŋ ylehit kɯla:hɯ bytynny:tyn bassabɯ:k, qəmuɲu:s bejetin etteriger—qa:nnarɯgar iŋeren itɪeqte:qter.

erede:kterder sybe muɲ ɲaqtara belɪeti:r, becet sɯl tata ərduk ula:ppɯtɯn bɯhɯ:tɯnan, ba:rtɯja bece:t yletin salajɪьq, ɯjan-kerden bɪerɪeq tusta:q. ɯnna ba:rtɯja yrdyk bili:le:q kæry:le:q, 3iŋ kɯr3ɯk bassabɯ:k kɯhatɯgar busput-qappɯt ylehitteri, bece:t yletiŋci kicejen bɪerɪeqte:q, ənu bece:t yletin kyhyrdwqte:q., kini tɯmɯrdarɯgar iti: qa:nɯ kutɯqta:q.

ti:jimmet sɯllarbɯt.

bəturu:skaj ulu:hun, curapcɯ derɪebinetiger eder bɪeɲɪer 1924 s. terillibite. bu sɯltan biligiŋŋe dɯlɯ bɪeɲɪer y:ny:te, ula:tan iher. kɯra əskɯlaʃa wrener eder ɯccat bɪeɲɪer ycygejin bilenner, ki:ren i:till--i:tille qəmsəmɯlga taqsallar. ylebitiger mannɯk mehejder ba:llar.

yp ættynen bet mæltæqpyt. qa:ltsɯkta:q bɪeɲɪer dɪen bet aqsa:nna:q, əttən atɯn bɪeɲɪer taŋnar taŋaha, tuttar sebe kelɪe dɯ.

bi:r tɯlunan etteqqe, cyrapcɯ bɪeɲɪerin etere:tin ələʃər, ti:jimmeppit bet elbeq.

bɪeɲɪer ylete sajɯn a:jɯ utujan qa:lar. kɯhɯn aʃɯj aq qənukka, əʃələr wrenellerin saʃana ɯhuktar. əl birici:pete bi:r ulaqan ylehit sɯʃuttan bɯlar. beje ihiger, bi:r eme, ylehit ba:rɯn kɯhɯn tutan ylele:tiler.. sajɯm əl kihi qajtaq da: kɪьjan ələrbət. itinnik ti:jimmetter ba:llarɯttan bihi bɪeɲɪerbit ylete qa:mara bɯta:n.

ənən bɪeɲɪer ɯkurukta:ʃɯ byrwte anɯgɯ ættyger, bu etere:t ylete ataʃar turarɯgar kɯhannar sæp bɯlɯq ete. bɯjɯlgɯttan ɯla bi:r ycygej ylehiti anɯ:rga qaja:n da na:da.

Комсомуол Вася.

qətugu ɯccakka surunuŋ.

kenniki bire:meʃe „q. ɯ.“ surujar 3ən aqsa:nnara ulam acca:n, qahɪьppɯt taqsar aqsa:na 300-ke tyste. aʃɯjaq bire:menen əl aqsa:nɯ æræ tarda əqsər kɪьttarbat, ənən barɯ qəmsəmɯollar, ba:rtɯjata sɯq eder ɯccatar qəlbəhən, bet tyrgennik suruna əqsuŋ

barɯ qəmsəmɯol ecɪejkelere, əskɯolalar kɯhanan surujaccɯ 3ənu tardɪьqta:qtar. „qətugu ɯccatɯ“ surunmat qəmsəmɯol ecɪejkete sɯq bɯlhɯqta:q. ecɪejke a:jɯ, qahɪьtɯ surujar bəlumɯcunaj talɯlɪьqta:q, kini qaccɯnɯ tymen baran, bɯstanan surujan ɯlɪьqta:q kɯrattan tas sirge ələqtə:q 3ən, barɯ qahɪьtɯ bɯstanan surɯjallar.

qahɪьtɯ tirɪeppet bɯllaqtarɯna ereae:ksije a:tɯgar sajabɯlɪьŋɯa ɯ:tɪьqta:qtar.

ənən, qəmsəmɯol ecɪejkelere kɯhana əqsən „q. ɯ.“ surunuŋ, tas 3ənu tardɯŋ.

erede:ksije.

qa:ttɯhɯt qəmsəmɯl.

ta:tta ki:n qəmsəmɯlun ecɪejketin silɪene sa:kɯp bajbalabɯs mərduskɯj 1925 s. sa:s. tɪьraʃa nehilɪegin bɯlɯrgɯ ulaqan ba:jɯn, bah. mi:t. bəppɯgu kɯtta qa:ttɯ ə:ɲɲə:n ɯsta:n taŋahɯn sy:tterbit ɪenna qaccɯnan, taŋahɯnan ə:ɲəɲə:buta elbeq.

mərduskɯj bejete qəmsəmɯl aktɯ:ba ɯnna ecɪejke byrwtyn silɪene. ənən qəmsəmɯl ecɪejkete bu kihini kærdær sæp bɯllɯq ete.

bæ:.

---

ka u:rajbɯt. tas kɯrakka ylehitter berine ilikter.

bele:k əmukka.

barsa:ba. lɯdsa kɯrakka sabastɯpka ula:tan iher 850.000 kihi bɯlla. sabastɯpka atɯn kɯrattarga tarʃanna.

kenneki suraʃɯnan altɯɲɲɯ 16 kyn. lɯdsaʃa sabastɯpka ula:tan, elektiri:cestibe ere ylele:r yby. timir sɯl, kɯrat upra:batɯn kensele:rijete, erestere:n, 3ənu tyherer 3ɪeler, ə:ɲɲu: əŋəttu:r sirder—barɯ sabɯllɯbɯttar, ba:jdarga 3ɪeleriger ɲajmɯnan ylele:r kergen saqtallar emɪe sabastɯpkala:bɯttar. tas ki:n, qas da kɯrat, ylehittere emɪe bu:nna:bɯttar. lɯdsa kɯrat idele:q səju:stara barsa:baʃa, idele:q səju:s ki:n kemitɪetiger, ba:jdar ylehit qamnahɯn eppeteqterine, bytyn bele:k əmuk yrdynen. tɯq ba:r ylehit ɯpsaj sabastɯpkatɯn əŋərərgə ɯja:qqa taha:rɯŋ dɪen kæræ3æspyt. lɯdsa kɯrat ki:n ulu:ssalarɯgar ylehitter tɯlan ke:ster, ulu:ssalarɯ beli:ssije qarabɯllu:r

cɪeq—sɯlaba:kka. qaja (ara:s kæmyhy, ta:hu, timiri qaha:ccɯ) ylehittere qamnastarɯn eptererge kær3æhæn kæræn battaran baran 90.000 kihi sabastɯpkala:bɯttar, keŋneki suraʃɯnan sabastɯpka ərduk kɯta:ppɯt. sa:qta aʎ3anarɯn qarabɯllu:r ylehitteri ygysterin ustubuttar, ba:jdar ikki bɯrɯhɪьnɯ qamnastarɯn eppitterin ylehitter bɯlummataqtar.

itɪenne daʃanɯ əmuk aqsɯn sabastɯpkalar, ylehitter bu:nnu:llara, qahɪьkka mɪeste ti:jbet bɯlan ki:rbet. sabastɯpka dəlguna ba:j ky:hyn dəlgutan erer.

ba:jdar æræbæly:ssyjeʃe ylehitterin məmaqtɯ: satɯllar.

ylehitter ba:jɯ utarɯ oqsuhallarɯn, əmuk qəmuɲu:starɯn ba:rtɯjalara salajallar. əl ihin ba:jdar ɯt—a:n basta:n qəmuɲu:s teriltelerin yrdyger tyheller.

əmuk sirin aqsɯn qəmuɲu:starɯ kynneri ty:nneri qa:ja turallar. bu ɯj aŋa:rɯgar qa:jdɯlar : balga:rɯja əmuk balɯ:ssɯjata, bɪene kɯrakka, qəmuɲu:s kisteleŋ kempirɪensije tin astɯbɯt dɪen, 40 kihini qa:jdɯlar, əl 3ənu suda:rɯstɯba bere:degin utarɯ turbutunan a:tta:n, su:kka bɪerdiler ɯnna da bɯ:stala sɯq qa:jan ihɪeqtere di:ller.

a:bstrɯja əmukka. a:bstrɯja qəmuɲu:s ba:rtɯjatɯn ki:n kemitɪetin silɪetterin qa:jdɯlar. qəmuɲu:s teriltete bɯsaʃastɯ: sahan ylele:n erer. altɯɲɲɯ 13 k. a:bstrɯja qəmsəmɯlun ki:n kemitɪetin sekirite:rin qa:jdɯlar, itɪenne cɪeq sɯlaba:q qəmuɲu:s delege:tin ɯnna qəmuɲu:s ba:rtɯja qahɪьtɯn erede:kterin a:bstrɯja kɯranɯ:ssatɯttan tɯrappɯttar.

3əppɯŋɯ. təkuja kɯrakka altɯɲɲɯn 2 k. balɯ:ssɯja qəmuɲu:s ba:rtɯjatɯn 6 ulaqqan ylehittere ələrəllərun isten, 3ɪeni kelen sɪьpta:bɯt. 3ɪetten berimmekke ɯtɯspɯttar. bi:r balɯ:ssɯja ba:hɯrbɯt, 5 qəmuɲu:hu ɯnna 3ɪele:q qətunnarɯ kɯtta qa:jbɯttar.

kɯtajga qansu: dɪen sirge musulma:n əmuktar 80 delege:tterin kɯtaj bɯla:stara ælærtæ:ŋ ke:spitteritten bu:n turɯrbuttar. əl ælbyt delege:tteri musulma:nnar tæly:r nəlɯktarɯn cepceterge kær3æhynnere ɯ:ppɯttarɯn ælærbytter. barɯta seri:ge 100.000 kihi ælbyt.

qəmuɲu:s ba:rtɯjata y:ner.

əmuk sirderine:ʃi qəmuɲu:s ba:rtɯjata, ylehit kɯla:s innin kæmysky:ryn, ylenen kærdæræn, kini sɯltata ylehit qaraʃɯn, atɯn ba:jga bastarɯn əʃustarbɯt ba:rtɯjalarda:ʃar, kynyn—ty:nyn yrde:n iher.

ɲɪemes əmuk qəmuɲu:hun ba:rtɯjatɯgar ylehitter, sessije:l 3ɪemekire:t ba:rtɯjattan taqsan, keme sɯq kuʃulunnular. kenneki berɪemeʃe sirɪedinej erɪejin ɯbalaska 10 saŋa qəmuɲu:s teriltete əŋəhulunna. bɪerlin—brandɪenbu:rg ɯkurugar ələɲɲu ɯjtan ɯla 3849 kihi qəmuɲu:s ba:rtɯjatɯgar ki:rde.

əmuk ylehite sebɪeskej səju:ska bɯra:ttɯ: ili:tin u:nar.

əmuk ylehittere, sebɪeskej ere səju:s kɯraɯk a:n dəjdu ylehite, ba:j battɯgabɯttan taqsar, kæŋyl ələʃun uhanarɯn ihin kæræŋnær, əmuk ylehite bihigi sebɪeskej səju:sputun, bejetin qaraʃɯn iccitin kærdyk qarɯstɯ:r

saŋardɯ: a:ngɯlɯja əmuk ylehittere bejelerin suda:rɯstɯbalarɯn, sebɪeskej səju:hu kɯtta təqput ɯlsɯ:gɯn—bessi:gin, sibe:skin kænnær dɪen tɯl killerbittere.

əmuk ylehittere ba:jɯ utarɯ oqsuharga səməʃələhəllər.

bɯra:nsɯjaʃa ergɪen bərukɯttarɯgar 16.000 kihi ylehit ba:r ɯnna bɪerekke ylele:r emɪe əccə kihi, əntən ara:s idele:q səju:starga ba:ra—sɯʃa 12.000 ere kihi ki:rbit. əl kærdyk bɯtana sɯʎ3ar u: ylehitterin idele:q səju:hun ky:hyn mæltætær. əl ihin „mɯrahɯttar, lɯkahɯttar səju:stara qaja ideʃe ylele:lerin a:qsɯbakka ere. barɯ ylehitteri qəlbə:n killərerge əŋəstubuttar. əl səju:ska bet elbeq qəmuɲu:s ba:r. ylehitter keme sɯq ki:rtele:n ereller.

ba:jdar beje bejelerin tɯŋɯraqtahallar.

a:ngɯlɯja ɯnna emɪerike ikki æstæræ ulam kɯta:tan iher. saŋardɯ: a:ngɯlɯja bɯra:nsɯjalɯ:n sæbylespit suraqtarɯn isten, emɪerike kuɲaqata ky:rbyt. əl ca:hɯnan qəmuɲu:s qahɪьta surujar : „ikki yrdyk əmuk a:n dəjdunu bahɯlɯktarɯ bɯʎ3ahar mækkwrdere ula:tan, seri: qaja:n da qalbarɯjbakka cugaha:n kelle dɪen, bekke belemneneller. əl ihin bi:rderitten bi:rde kɯta:rɯ, u:sebin qassa sɯq terineller.

emɪerike; a:ngɯlɯjaʃa ɯ:ppɯt nɯtatɯn kennitten, seri: sebin belemni:te ərduk ula:tta, ənən a:n dəjdu ɯtunan salahar sɯla qaja da birɪemetten ərduk kɪeŋnik ahɯlɯnna dɪeqqe sæptæ:q. seri: kuttala kynne:ʃi bəppurɯhɯnan turar—dɪen surujar.

ənən ba:j əmuktar, bajar baʃatɯgar, ɯtta:q seri:ni, beje—bejelerin utarɯ belen:keneller. əl seri: bejelerin kæmw, ylehit æræbæly:ssyjete kɪьjɪь.

ɲ. sab.

*) bu altɯɲɲɯ: ɯj aŋa:rɯga:ʃɯ suraq.

kepse:nner qəhə:nnər.

qəlbəhu: ky:he.

ɯsta:l kɯta:naq ɯɛcat
kɯtara kɯ:ha ubajar
kɯtarbɯt kɯhɯl kɯstɯgar
kɯttɯhan bi:rge keleŋŋin,
ky:hyren tyllen ylele:n
qatan, buhan baraŋŋɯn
qaraʃɯŋ ɯta sɯrda:n,
cegɪen æjyŋ kɯta:tan,
yller dəlgun kurduk
ælgym sy:ryk ky:stenen
æhy sa:lɯ yltyryt,
ælær æste:ʃy qamparɯt.
syller etiŋ ɲirili:r
keqtibet sylyhyn sana:ŋ
keccegej yjeni accɯla:n
kæŋyl ələʃu urujdu:r.
sanda:rar caʃɯlʃan qələlə:q
kærær qaraʃɯŋ ɯta
kylymny: kæʃæræ subullan
əʃəllə:q battalɯ ubatɪ.
bajqal ba:la ky:ste:q
bardam bara: baʃaŋ
ba:jɯ totū baltala:n
qəmu:na ələʃun əgərər!!!

Н. Тюгюнюров.

* * *

ulu: dərʃə:n kɯrattarɯ,
ujgu dəlgun ala:starɯ,
kætær kɯnat a:llarɯ,
kæm ɯsta:l ɯllɯktarɯ
timir kælæ miŋeleri.
tireq tujgun tere:hini
kim ajda?...
kim ajda?...
ylehit qamnaccɯt—
yller ky:s qaqqajbɯt!
albɯn, aɜɯrʃa yjeni yntyryten
amɯrɯ:n arbaj ɪr battalɯ eliten
kwq tuna:r ɜɪerenkej,—
kæŋyl səl sebɪeskej,—
bɯla:hɯ—
bɯjaŋɯ
kim ajda?...
kim ajda?...
cerde:q ili: ylehit!
cegɪen tarbaq qamnaccɯt!!!
kim barɯ dəjdu yrdynen bahɯlɯktɪj,
kim, kylym kyn annɯn sahajɪj?..
kim orduk ələʃu urujdɯj,
kere caʃɯl bicik ohɯrdɯj?..
aŋardas
aŋardas...
ajɯ:hɯt
aʃabɯt—
cerde:q ili: ylehit...
cegɪen tarbaq qamnaccɯt!!!

abaʃi:nskaj.

l e g ie n ţ e j.

bet ɜadaŋɯ da: bɯllar kelen baran, ara:s bere:dekke ki:ren eŋinne:n „ɜires ujba:n“ ikki çəcəccu ula:tan erer ɯlun ɯnna əjəʃum olus kɯhalʃaga tɪep pekke i:ten olorbuta. lɪegentej itɪenne kæstæky:n ikkɪen bi:rdi: sulɯnan bɯ:hahan tæræ:bytter, teŋŋe ula:tan ereller: ulaqana legɪentej sa:ha ɯn ikkite. menik aka:rɯ erejde:qter aʃalara nehi:le kinileri i:terin bilbetter, biliŋŋitten bɯha wreq ɜarɯkta:qtar. kinilerde:ʃer bɯluq ɜən əʃələrə wremmetter. ənnə:ʃər bahɯlaj əʃəɲɲər səʃətoq ɯlun bwtykeni ikki sɯl wretteren baran. la:ppɯtɯgar turɯra:rɯ, u:rappɯta. *«ɜires ujba:n baʃajɯ ulaqan ɯlun legɪenteji sɪele sɪele bujul kyhyn bajbal ucu:talga bekke tɪester idelenne. ara:ha ɯlun əskɯlaʃa bɪere:ri caləŋnu:r. beje əʃəŋ ɯra:qla:ʃunu taŋaranu ɯtarɯ corbəŋnə:n qa:juga baʃardaʃuna bileŋ e:»* dɪehi: cugas ergin ɪɪllarga ykse:bit.

ll.

bar ɜən baraqsattar eppittere kele:qti:r. ujba:n ɯlun legɪenteji wretterbite ucu:talɯgar bekke taptatan. ucu:tala twt kuru:pala:q əskɯlanɯ bytetteren baran kɯrakka u:pputa alta sɯl bɯlla. legɪentej kɯrat kɯra əskɯlatɯn byteren baran ucu:tal əskɯlatɯgar ki:rbit. ɜənugar taqsa sɯɜɜubataʃa ikki sɯl bɯlla. qajɯ:jaʃa qəmsəmɯl bɯla əqsubut yhy. anɯgu dəlgunna:q yjeʃe anɯ dəjdutugar ergijere da: billibet, qata qanna eme əqtən qalɪɪ. bulɯrɯ:n bahɯlaj əʃəɲɲər kɯrakka ki:re sɯɜɜan bi:r muɲɲaqqa tura tyspyt. ənnə legɪentej əʃə kelen nu:ccalɯ: apa:tarda:n imippitiger ɯtɯs tɪɪha əræ qabɯlla tyspyt. bahɯlaj wreʃe sɯq bɯlan tæhæ daʃanɯ istibeter. ottən beder meŋi syreʃe ta:jar bɯllaʃa. bassabɯktɯ: saŋaran, ba:j battalɯn ɯrɯppɯta bɯlɯ, əl ihin iti ajɯla:q ɯtɯstarɯn əqsunnaqtara. ontən kelejen bahɯlaj taqsan barbɯt.

ɜires ujba:n qata wreqteteq ɯla kæstæky:n bitigin əjəq ɯlan əʃələnən ɪl bɯlan olərər.

kæstæky:n sɯmnaʃas bajdarɯ kɯtarɯ a:t bɯɜɜaspat. bahɯlaj əʃəɲɲərdə:qqə ylele:n ajaʃɯn i:ten olərər. bahɯlaj kɯ:hɯrdaʃɯna. «bɯra:tɯŋ qəmuɲu:s» dɪen kɯra səʃustɯk ytyryjen ɯlar da: a:har. kæstæky:n kɯrala:n qa:ttɯ əɲɲu:r. bɯlɯrɯn kɯhɯn bi:r ɯnaʃɯ ɯnna ɯn sɪrʃa otu qa:ttɯ əɲɲə:buta. əjəʃə keteri:ne ɯnaʃɯn ahɯjan nehilɪek sebɪetiger yŋse bara:rɯ kimmitin delbi kɯrba:n u:rappɯta. ketiri:neni ɪɪllara daʃanɯ, bekke semele:bittere, ɜaqtar bɯlan baran er kihi sɪlatɯgar təʃə orə:hər, qa:ttɯhɯt kihi syjw daʃanɯ sy:tterɪe daʃanɯ.

lll.

kæstæky:n burduk atɯ:laha kɯrakka ajanna:n baran sy:jen tɯhana:rɯ kɯratɯk qa:ttɯla:bɯt. əntukata qa:ttɯ taqsɯmna tɯq ba:r ybyn barɯtɯn qa:ttɯga ɯ:tan baran kuttanan du: yp bulan ɪeste:qteriger tæly:ryn əŋəstən du: tajʃala:bɯt dɪen bɯlla.

bahɯlaj əʃəɲɲər «ɯn sy:hy ɪes bɪerbitim ənu qaha:jɯstɯbatta:n tutan kulun təjəttərɯm» dɪen qas ɯnna nehilɪek sebɪetiger tɪehinne bɯlla. qata nehilɪegin sebɪete kinɪeqe yp tutan bɪerɪeqte:ʃer «təjənum» dɪeteʃin a:jɯ æhyrgene:ri gɯmal-lar. „ol kine:s sɯʃa kɯhɯ: dəʃə:r“.

legɪentej bu kɯhɯn əskɯlatɯn byteren ucu:tal bɯlan taʃɯsta. əskɯlaʃa bujul əʃə alɯs ki:ren, əʃənu sɯ:jan ɯlɯ:ga ɜadaŋɯ ɜən əʃələrɯŋ orduk ɯlla. bahɯlaj əʃəɲɲər sɪenin meqe:hi iɜɜə bara sɯɜɜɯbɯtɯn *əʃə iɯlla dɪen* akka:sta:n ɯ:tta. kelle kele:t qəmsəmɯlunan ɜarɯktammɯtɯnan baran, qəmsəmɯl ɪecɪejke terijen erer nehilɪegin muɲɲaʃar eŋiniger barɯtɯgar kini ba:r bɯlar, barɯ yleni kini salajar. legɪentejge ba:j əʃəɲɲəttər, bahɯlajda:q eŋin æstænællær, ol ənnugar cugasta:ʃɯ sɯq ɜadaŋɯ kini dəʃərdərɪe.

ɲ. tygyny:rep.

aba:hɯ sana:ʃa ba:r.

kyhyn. ot ɪɪas cel kwʃe barɯta qagdarɯjbɯt. ot ylete ɜən yksyger byten qəduha ahɯllan, swhy delej barda.

araj arɯ:la:q ala:ska əqənə:n ɯl erejde:q otun yletin bytere ilik. kyn a:jɯ swhy bugulun ɯhan kebiher. əkənə:n swhyny y:reritten əppət. əqənə:n bejete kɪɪjbat qəppət kɯra erdeʃitten yleʃe mykkyllen bet mæltæq erejde:q; sa:ha sy:rbe bi:re. iŋe aʃa sɯq. qajɯ: yjeʃe əjəqtənə əqsən yste:q ɯlla:q.

bi:r sassɪrda erde bygyn otun muɲɲu:tun bytere əqsən sassɯn kebihen ɯlan swhy ajaʃɯttan bɯ:ha:rɯ bet tɪetelinen sɯp-sap kurduk əŋəstən bet tɪetelinen *əqənə:n* qəduhatɯgar *barda.*

kyn ki:ren erer. əqənə:n otun bytere:ri tɪetejen bɯha muɲɲan bulumaqtana turar.

im syten kyhyŋŋy ɯj bɯ:ha qaraŋa bɪɜɯ:ta otun nehi:le byteren bugulla:n baran sɯ:ha qaltɯ qəmunan *əqənə:n* ɜɪele:te. qaraŋata bet bɯlan ɯl syhwʃyn sy:lyn bulbakka bydyryje bydyryje tyrgennik qa:marɯn kubuluppat. sanɯ:r sana:ta barɯta aba:hɯga bɯlan kuttanara syrde:q. sana:tɯn araɜɜɯtan ol bu sibetɪeji a:ɲɲalɯ ɯŋɯra botuguru: iher. ol bu tɪɪba:taʃun a:jɯ ete tardan ɜik kine yher, syreʃe tebere syrde:q, qara kælæhyne sar tyste. ky:he ba:ranan qa:ma satɯ:r da: sire barɯnan bɪerbet. ardaq bu:lɯta ɯga aɲɲan tɪɪla syrde:q. im alaj qaraŋa.

— ɜa:kɯp əʃəɲɲər ætæʃyn eteŋŋe a:harɯm bɯllar dɪen sana:la:q. (ɜa:kɯp əʃəɲɲər ætæʃæ aba:hɯla:ʃɯnan a:tɯrbɯt icciteq ɜɪe). barar sɯla ɜɪe tyn nygyn annɯnan a:har ənu *əqənə:n* tumnan səʃəru: tɪɪ saʃatɯnan qacɯgɯra:n iher. qaraʃa ɜætten araqsɯbat...tɪɪl emiske ky:hyren kelbitiger ɜɪe dɪeki syrde:q sɯtɯ: baʃajɯtɯk tɯq ere ihi:re tyher. ɯl ənu iste:t uŋɯʃa bəsqə barar ɯnna æjdæ:h kærbyte ɜɪe ajaʃar ikki syrde:q ulaqan kihi barɯjan turallar. ɯl qanna da ba:ttɯ bilbet. me:le innin dɪeki əqtə—əqtə sy:ren i:ste. ontən bi:r kɯra qatɯŋga iŋne bæra:t anta:q əqsubuta kɯʃajan baran ɯlu sirejin tɯra kɯmɲɯ:lɯ:r. əqənə:n ənu bilbekke bɯha bacala:n iher.

qanan qajtaq ajanna:n kelbitin bilbet araj bi:rde æjdænæn kærbyte ampa:rɯn istɪenetin kejɪeli: sɯɜɜar ebit. ɜætiger myccy əjən ki:ren tɯ:n bɯhaʃahɯnan tɯ:nan me:le bætwqty: turda. ɜaqtara əʃətun ahata olərən kuttanan tura ekkire:te ɯnna—qaja bu tɯq bɯlluŋ... tɯqtan kuttannɯŋ? əqənə:n taŋahɯn sɯʃuɲɲaqtanan ərəŋŋə bɯraʃan baran kɯta:tan qəkku kɯlahɯn killerinen „e: sɯq bejem“ dɪete ɯnna ɯt inniger kelle.

ɜaqtar—tɯ:j bu qajtaq bɯlluŋ! qajtaq bu...sirejgin tɯqqa ælærdyŋ!

— tɯq-da? qajtaq bɯltuj? ɜa:kɯp əʃəɲɲər ætæʃæ kutta:ta.

— emɪe qanna:ʃɯ iccitin sɪeri ta:q turbat baʃajɯnɯj? ɜa:kɯp bihigini tɯ:nna:ʃar meŋiɲbet ete. qata aʃa ɪehiger ikki ɯnaqpɯtuttan bi:rderin sɪetere.

əqənə:n tugu daʃanɯ aha:bakka utujda...

* * *

sassɪrda. əqənə:n sireje malacɯ ihen qa:lbɯt. syreʃe qamnu:r, baha syɲɲe ɪɜɜara syrde:q. ərənuttan turan bygyn yleʃe barar sɯq bɯlbɯt.

— cejin səʃətəʃun ihe oləron, ɜaqtar; ɜe æly: dəʃə:r, baccaʃa kelen sɯtan qa:lar. ylebit sir qalla:n ikki ardɯŋar qa:llaʃa, qajtaq, ətəhuttanan kærwq baʃajɯ du:“?

— sin bɯlɯ ete, ara:ha bu aba:hɯ bɯha kɯmɲɯ:la:taʃa bɯlɯ.

— əɜəʃə min bwtyr əʃəɲɲəru bɯɜɜɯlɯ qabɯrɯ:s əja:ŋga ɯ:tɯ:m.

— cə ɯ:t, baʃar algɯla ti:je:rej.

ɜaqtar sassɪrda anaʃɯn ɪɪa, əʃətun uhugunnaran ahatan baran sygen burdagun bɯha ɯnna bi: əju:n aʃaltara ɯ:tar əʃəɲɲərugar sɯʎɜa baran qa:lar, əqənə:n səʃətəʃun sɯtan ara:hunaj təlkuj ki:rer „ɜə bu aba:hɯ kɯmɲɯ:la:bɯt bɯllaʃɯna əʃəɲɲər abɯrɪɪ“ dɪeqti:r. ɜɪe ihe im-nim, araj saqsarga yryŋ aska muɲɲustan sa:ʃɯnɯ:ra ɯnna kutujaqtar taqsan burduk otun kebijen kebigiretellere ihɯller. kyn uhuna dɪen syrde:q. əqənə:n tehijbet ɜaqtarɯn ky:tere syrde:q. kyn ti:t bahɯgar tyhy:te ɜaqtar əʃətun sygen ki:ren kelen „qaja ɪɪʎɜarɯn qaja:ta“?

— e:...sin bi:r...ytwry: sɯq. qaja en qas ty:teʃi bɯstuŋ?

— eci dəʃər iti əʃə ɯrta:n yleleppete. tahɯjɯstɯbɯt eŋinne:tibit, nehi:le sy:rbecce ty:leʃi bɯstum.

— erejde:q əʃəʃun sɯɲɲa sɯrɯttaʃɯŋ. eteŋŋe sɯrɯttaʃɯna sətəru kini ylele:n qamna:n i:tɪe. min bili:ŋŋitten ɪɪrɯtɯgan kihi...əqənə:n bætæn barda. ɯnna təqtu: tyhen baran „burdukta:q bɯllaqqɯna ala:ɜɜɯta əŋər, qaja baʃar ol əju:mmɯt bɯlunan kelɪe“.

kepse:nnere itinen bytte. ɜaqtar ɯtun ottən, u:tun bahan, ɜætin ɯra:sta:n, ala:ɜɜɯtɯn əŋərdə—bɯha tybygyrde, araj bætyrwpke iti kurduk əŋəstɯmmɯta.

kyn kɯlaja ki:ri:te bwtyr əʃəɲɲər əju:nun dyŋyryn kɯrbɯmmɯtɯnan, əju:nnu:n ikkæn ki:ren keleller. əju:n aʃɯla:n meŋile:n bɯha sɯtujan argɯ:j aʃaj uŋa ərəŋŋə oləron kebiher.

— qaja, kɯɜɜaʃas, tugu billiŋ,
— sɯq. en tugu billiŋ—dɪen əju:n ɪɪraqan kɯlahɯnan ɯjɯtar.

— min tugu istæminij? araj bu ɪɪrɯtan ylem ta:q qa:lla iti ikki ardɯgar ɜaqtar əstɯlun tardan cej kutta. əju:n cejdi: olərdəʃuna əqənə:n erejde:q muŋun qajtaq bɯnu:la:qtɯk ɪɪʎɜɯbɯrtɯn ɯncɯktɯ:-ɯncɯktɯ: kepse:n bærde, əju:n bekke seŋe:ren ihitte.

cejde:n byten baran ɜaqtar bwtyr əʃəɲɲəru bara:rɯ gɯmmɯtɯn kærdæhæn təqtotto.

ɜaqtar taqsan ɯnaʃɯn ɪɪn ki:rde „alaka:jɯbɯt əʃətə eme ke:spit, anara: bi:r swhyb ɯlbɯt əʃəbutugar y:ppyt sɯ bɯlsu“.

sɯ:ja—ba:ccɯbelemneni: bɯlla. bwtyr əʃəɲɲər əju:nun dyŋyryn ku:rda turan „ma:jal qaja se:kejgin belemnen ɯnna sɪelle aʃal“ dɪete.

ɜaqtar qəlbujatɯrttan sɪel aʃalan bærde. əʃəɲɲər—qaja ɜe terinneqpit di: sæp bɯlan barda. əju:nnara taba:q tarda-tarda „ce sæbylesteʃe bɯlɯ“ dɪen baran əhəq canɯgar oləron eren dyŋyryn ɯlan kɯratɯk əqsə—əqsə ɜe kuturan. ənu manɯ alʃa:n barda.

twt—bɪes qənən baran əqənə:n ɯl sirejin ba:ha əhən, bejete ytwrbyt. bili: otun kebihe ɜa:kɯp əʃəɲɲər ætæʃynen baran ihen ɜɪe a:nɯn æjdæ:n kærbyte erge carapcɯ ikki maʃanata. kekkelehe turarɯm æjdæ:n kærbyt. kini kuttalɯttan ikki maʃananɯ ikki aba:hɯ kekkelehe turarɯgar qəlujbutun æjdy: tyste.

iti kepse:n ikki sɯl as:pɯtɯn kenne əqənə:n ɯl kugas oʃuhun mi:nen ot tɪeje baran iherin kæryspytym. ənɯqa ənumanɯ kepsəten baran əqənə:n *„bɯccɯrɯ: qabɯrɯ:s əju:n, kugas tɪɪjehe oʃuskun aba:h... bɪerdeqqine ycygejdik... guɯ dɪebite, ənu bɪeri... kælynen ɪɪl bɯlan* olər... baran oʃuhun mice:r... taptaja turbuta.

ulu:s oloʃun ocurdara.

ketit kɪeŋ ɯrʃala:q ulu:star ɯstun ihen oloq ocurdarɯgar olulla tyheʃin. saqaʃa sallar sa:hɯn toqoru etin sa:hɯgar iŋmit ara:s: yges, dɯm, mɪere, sɯlta uruku oloqton qa:lbɯt 5onrdar—cocurdar aŋɯgɯ oloq kɯhul a:lɯn ɯstallɯ: mohɯk-tɯ: olorollor.

arbaq basta:q *atɯ:r ojɯ:n* adaɯjan, kuturan tɯjan dorgutar. baskɯhɪɲɲa a:jɯ anɯ „taŋara kihite“—ajɯ: aʃabɯ:ta kɯlakatɯn taŋkɯnatan tajaqta:q ajmaʃɯ ugujar tɪha ihilleller.

onton odu:la:n kærdæqqæ „otohut“ „qa:ɲɲɯt“ dɪen ulu: tojon mɯhun, bɯhaʃɯn, tɯgar timirin, is battɯ:r maturɯja:hɯn qaq qapparɯgar botuccu simen baran do:doŋnu: sɯʎsar.

iti ys whe: etillibit ulu:ɯtɯk kurssaʃastar saqa son dorɯbujatɯn tupsarar, sa:hɯn uhatar, ile abɯra:ocɯ, ataqtara ɪra:bɯt ɯŋuttarɯ:ga sɯʎsar „ɯtɯk aʃalar“ dɪen bɯlallar.

et ɪrɯ:tɯn abɯtaja, bækser sɯʃa iti aon ataqtarɯgar, bar —sonu, yŋt. rer bɯllaʃa.

iti ulu:s oloʃun ocurdarɯn saŋa oloʃu oŋoror kɯhul a:l ajannɯ:rɯgar mehejde:bet, ɯstalla:bat gɯna, ky:s kɪɲarɯman leqsile:n teŋne:n ibɪeqqe. onɯqa saŋa oloʃu salajar, kɯrmalɯ:r, ytw wreqte:q ylehitter, qomsomɯllar, wske:n iher ɯccat bastɯŋ ky:s kæmæ bɯlɯq-tara. ulu:s sonun oloʃo tupsarɯgar, cegɪen bɯlarɯgar, urukku oloq kuhaʃan ɲoʃoʃo ɯra:stanarɯgar sɯltan sɯl a:jɯ saŋa ucu:tallar, bɪesserder, ylehit ɯccattar taqsan iheller. ulu:s qomsomɯla ol soŋŋo ky:s kæmæ salʃa:n ihɪe. oloq qaraŋata yryllw. oju:n, aʃabɯ:t umullɯ.

oʃo kihi „ma:k“.

ɪecɪejkeler oloqtoruttan.

ycygej emɪe ba:r, kuhaʃan onno:ʃor ygys.

(ælwqyme ɯkuruga kwme ɪecɪejkete).

ɪecɪejke 11 silɪenne:q. onton kɯra wreqte:ʃe 3 ɯnna:ʃɯta a:ttarɯn ere surɯna:ecɯlar. ɪecɪejkeʃe silɪettere barɯ ɯlattar. itinnik kɯra aqsa:nna:q, wreqte:q silɪene sɯq ɪecɪejke. kɪeŋinen ɯhulla olorer *kwme* nehilɪegin barɯtɯn tyrgennik sɯrdatar kine yleli: oqsɯ dɪeqqe tykteri. ol da: bɯllar bu ɪecɪejke ky:he kɪɲarɯnan yleli: satɯ:r.

sebɪet yletiger ulaqan kæmælæ:q. nehilɪek sebɪetin birisside:tele ol ɪecɪejke silɪene. nehilɪekke yleli:r yletin ɪecɪejkeʃe occɯtta:n ɯjɯ: kerdi: ɯlar. onon nehilɪek ylete ɯnna ɪecɪejke ylete sykenen barar.

kæmæltæ kemitɪete terillibite saŋardɯ: bɯlla. maŋnajgɯ ylete dɪen son sɯasar kyrbetin tutarga kæmælæspyte

beli:tike i:tilli: yletin kɪɲan taʃa:rɯna ilikter. sijɪester, kempirɪensijeler ɯjbɯt salaltalarɯn oloqqo killerer kine ɯrɯta bile ilikter. qata qomsomɯl ki:n kemitɪetin billeri:tin (известия) ɯnna „qotugu ɯccatɯ“ a:ʃallar.

sɯrdatɯ: yletin ot barduk ylete bɯlɯn innine sin ɯ:ta sata:bɯttar ebit. ba:rtɯjata sɯq eder ɯccatɯ qolbo:n bi:rde mi:tingele:q, ispekte:qte:q ɯhɪq oŋorbuttar. bejeni cebdigirder. seri:timsijer, bu:dbal o:ɲɲu:r bælæqtæry terijen yleleppitter.

silɪetter isteriger ileti:ske bɯhɯ: (хулиганство) emɪe ba:r ikki ys qomsomɯl sodurduk tuttannar ɜɪɬalara su:kka barbɯt. bi:r silɪen ojoʃun kɯrba:n ɜɪɬata su:kka barbɯtɯn kenne tupsan kebispitter. beje beje ikki ardɯgar etihi:, qobulahɯ: emɪe ba:r.

bije:nɪer ylete mæltæʃæ bet bɯlan etere:t esten, oʃolor taqsɯtala:n qa:lbɯttar. saŋa etere:t terije:ri oŋoston aʃɯs oʃonu surujbuttar.

abaʃi:nskaj.

barɯta sɯq.

(ælwqyme ɯkuruga).

1 næ:rykte:j. qomsomɯlun ɪecɪejketitten orduk mæltæq ylele:q ɪecɪejke ælwqyme ɯkurugar sɯq.

biligin ɪecɪejke kekketiger barɯta 16 kihi. saŋa ki:ri: sɯq. qannɯk eme ɯpsastɯba, i:ti: ylelere bukatɯn sɯq. silɪettergo beli:tikeni biler kihi sɯq.

bije:pɪer etere:te 30 kihile:q. ol kuma:ʃɯʃa ere ba:r, aŋe yle eŋin sɯq.

qomsomɯllarɯn sekrete:rin ɜɪɬatɯgar tɯq da: ay:l, sa:bɯ bɯlarɯnan sɯq bu ɪecɪejke ylete tupsarɯgar araj.

beli:tikeni biler sajdɯ:la:q qomsomɯlu skrete:rinen anɪqqa. ba:rtɯja salaltatɯn ky:hyr dwqqe. bije:pɪer etere:tin ycygejdik oloqtɯqqa ɯkurukta:ʃɯ qomsomɯl kemitɪete usturu:ktar ɯ:tan araj yleni kænnærdæʃyne bu ɪecɪejke—ɪecɪejke bɯ-

suntaːr ɪecɪejketin sajɯŋŋɯ ylete.

(byly: ɯkuruga).

aʃɯjaq birɪemeʃe ɯkuruk kemitɪetin kɯtta sibe:s sɯq bɯlan ɯnna qomsomɯllar sɪe yletiger tardɯllannar yle bɯta:rda.

suntaːr ɪecɪejkete 26 silɪenne:q onton saqata 21, nu:ccata. 4, tata:ra 1; ɪecɪejke ihiger sadaŋɯta ɯnna qamnaska ylele:n ajaʃɯn i:tte:ccite—17, senɪe soʃuha—9 kihi. sajɯŋŋɯ birɪemeʃe nehilɪekke terillibit ys sɯl sirge oloror qomsomɯl bælæqtæryn qolbo:buta. biligin arɯ:cca ky:ste:q ylehit qomsomɯllarbɯt wreqqe baran tarʃannɯlar. yle se bɯrajara bɯlɯ.

ɪecɪejke y:ny:te.

sajɯn ustatɯgar ikki ere oʃo saŋa ki:rde. suntaːr ihiger sajɯŋŋɯ birɪemeʃe ba:rtɯjata sɯq ɯccat bet aʃɯjaq.

beli:tike ɯnna i:tilli: wreqtere.

oskɯla sabɯllɯbɯtɯttan ɯla bælæq dɪen sɯq bɯlta. sajɯŋŋɯ birɪemeʃe salajar kihi sɯʃuttan itɪenne silɪenner tarʃa:nnar beli:tike, bælæq eŋin wreqtere sɯq bɯllular. i:tilli: ca:hɯnan bopurɯstar ɪecɪejke muɲɲaqtarɯgar turɯrullallar. arɯ:cca yleni kɪɲar sajdɯla:q qomsomɯllar (актив) ɯkuruk, ɯbalas qomsomɯlun sijɪesterin, bilɪeni:mnerin u:ru:larɯn ɯrɯttɯlar.

ɪecɪejke ihiger sorujan ærælæhæn bejetin kuhaʃannɯk tuttar silɪen sɯq, onon soju:stan silɪeni taha:rɯ: bujul sajɯn sɯq bɯlla.

ba:rtɯja ɪecejketini:n qolbu: „kɯhul derɪebine—dɪen a:tta:n ɯjga ikkite ekkin qahɪta taʃɯsta. qahɪɲɲɯt ustata tɯrata teŋ baltara:lɯ: assɯ:n surullar maturɯja:llara daʃanɯ socco kihini kereqseter bɯlbataq. onon ekkin qahɪtatɯn ylete mæltæ:qtyk barda di:bi:n.

ɯbsastɯbaʃa yle.

sa:s at sy:ry:leriger, „ɯlca:n“ dɪen taba:rda:q borokɯt keli:tiger bar son me:le muɲɲustar etiler, onno ɪecɪejke oloq qajtaq bɯhɯ:la:q turarɯn eŋin kepse:n bar sonu kereqsette.

ɯbsastɯba barɯ terilteleriger ɪecɪejke biristebi:tel anatalɯ:r. biristebi:tellerbit ɯj a:jɯ ylelerin occɯttɯ:llar, ɪecɪejketten ɯjɯ:—kerdi: ɯlallar.

sebɪeskej wry:le:q kynnerge, bɯra:hɯɲɲɯktarga ɪecɪejke ky:he kɪɲarɯnan kæmælæstæ, dakɯla:t eŋin oŋotto:n bar sonu kereq sette.

sadaŋɯlar ottolorugar yle.

bu yleʃe ɪecɪejke byrwtytten bi:r kihi anamɪɯta. ol yle bet mæltæq. orojɯn ihiger ba:r qamnaska sɯlsa:ccɯlarɯ ispihekte:bite ere, onton tɯq da: tuha taqsɯbata.

bije:ɲɪer ylete.

bijeɲɪer ylete bet mæl tæq. ɯkuruk bijeɲɪerin byrwte tɯq daʃanɯ salaltanɯ bɪerbet. qomsomɯl oloqto:q ɪecɪejkete boɲɯp ɯssa: dɪen taba:rɯhɯ sissitinen bɪerbite. ol taba:rɯs bɪeɲɪerge qajtaq yleli:ri bilbet, kɯhammat daʃanɯ, uhuktubakka sajɯnɯ bɯha utujda.

ɯkuruk kemitɪete, bet sotorunan suntaːr bijeɲɪeriger qajɯhan kærææ sæp.

qocu:nskaj.

b i j e: ɲ ɪe r o l o ʃ u t t a n.

saqa sirine:ʃi bije:ɲɪer.

saqa siriger ææbæly:ssyje dolguna sadaŋɯ sonu ta:rɯjarɯn yrdy:nen tɯʃa daʃanɯ sɯq son oʃolorun emɪe qolbo:buta.

saqa siriger ba:j oqsuhu:tun saʃana, bi:higi qomsomɯlbut ylehit inniger ba:jdarɯ utarɯ seri:leherge teriner kemɪger, ol oʃolor kɯttɯspɯttara. 1923 sɯlga qomsomɯl kekketiger ɯn twrdytten allara: sa:sta:q bet elbeq kelbite. itinten kæstær oʃolor erej :e:q birɪemeʃe ulaqan bɯra:ttarɯgar kæmælæhærgæ belemnemmite, ææbæly:ssyje salgɯnɯgar sɯstɯbɯta. seri: saʃana qomsomɯl kɯra oʃolorɯ ylete mæltæq ete. saqa sirin ihiger sebɪet bɯla:hɯn utarɯ barar seri: u:rajbɯtɯn kenne qomsomɯl oqsuhu:ttan sɯɲɲanan kɯra oʃolor ottolorugar yletin ky:hyppyte. 1924 sɯlga oluɲɲu ɯjga bije:ɲɪer teriltete saŋa oloqtommuta, qomsomɯl salaja:ccɯlarɯ bɪerbite. oluɲɲu 17 kynyger sohu:skaj kɯrakka maŋnajgɯ muɲɲaq oŋohullubuta, onno 62 oʃo bije:ɲɪerge qolbosputa. saŋa terillibit bije:ɲɪer „etere:te orohulla:t, saqa sirine:ʃi sadaŋɯ son oʃolorun syreŋterinen ki:rbite. ulu:starga bije:ɲɪer kɯhul qa:ltuha e.be.n ispite saŋa terillibit lɪenin etere:tin bɯ 238 bije:ɲɪerdemmippit. ulu:starga bije:ɲɪer kekkete emɪe tyrgennik y:ne.n ispite. 1925 sɯlga 400 bije:ɲɪer ba:ra ɯnna ulu:ska 5 etere:t oloʃurbu[illegible] saqa sirin barɯ ɯonnuktarɯgar; allaŋŋa, byly:ge, qalumaʃa bije:ɲɪer etere:tere terillen ispittere. 1925 sɯl byty:te 800 bije:ɲɪer, itɪenne 40 bije:ɲɪer etere:te bɯlta. onton kɯratɯn kɪene 7 ete. 1927 sɯlga bije:ɲɪer kekketiger 1800 oʃolo:qput, 60 etere:tte:qpit. biligin qomsomɯl inniger, bu oʃoloru sæptæ:qtyk salajan aŋɯgɯlɯ:i:ter, sada:sa turar. saqa sirine:ʃi qomsomɯl 8-s sijɪehe urukku yletten sɪetteren inniki yleni syrynne:bite. ol sijɪesten ɯla bije:ɲɪer teriltete qomsomɯl sahaitatɯnan salallar bɯlta. bije:ɲɪer ba:r sirdere a:n maŋnajgɯ salaltalarɯn ɯla:t wre kætæ ylelen. bar bɯttara. ylehit ba:hɯnaj ɯccattarɯn bi:r sɪlga, bi:r yleʃe tymyllerge uŋurbɯttara. kɯhul bɯla:ʃɯ tutan, baraba:n oqson taqsan. lɪenin 8-s syhwq kencɪere ɯccata bar soŋŋo ylehit inniger mækkyherge i:tiller kekketin billerbite. bije:ɲɪerge yleli:r aŋalla:q bilile:q son sɯʃuttan yle bet erejde:qtik barar ol yrdynen bije:ɲɪer ɯpsaj ky:hynen qomsomɯl kæmæltætynen yle sæpkæ baran iher. urut bije:ɲɪer dɪen tɯqqa na dala:q teriltetin kihi *ykse æjdæ:bæt ete. biligin bije:ɲɪer anɯgɯlɯ: i:tillen, ula:ʃan, ylehit inniger mækkyher mækkwry siterer* terilte dɪen kim barɯta ete. ylele:n iher yletten kærdæqqæ, kiniler bu a:ttarɯgar sæptæ:q terilte bɯlla. qomsomɯl, ba:rtɯja eremɲittin kiniler tyhen bɪerɪeqtere sɯʃa. 3-s kekke *„ylehit inniger mækkyherge belemneniŋ!“* dɪen ky:ste:q saŋaʃa kuru:k belemnit“ di:llerin ylelerinen bigergetɪeqtere.

ɯ:kenep.

qotu:la:q ylehiti taha:rɪqqa.

(ælwqyme ɯkuruga).

ke:cci nehilɪeger bije:ɲɪer 1926 sɯlla:qqa 10 kihinen terillibite. bɯjɯl etere:t kekketiger 20 kihi sɯʎsar onton bɪehe kɯ:s. etere:t silɪettere barɯ bet sadaŋɯ son oʃoloro kihɪeqe i:tille sɯʎsar tula:jaq oʃolor emɪe ballar. etere:kke sissitinen qomsomul silɪene t. maqsɯ:map bɯlbuta. sissittere urut bije:ɲɪerge ylele:beteq, bejete bet kɯra wreqte:q bɯlan yle kɪttarbat. ylehit sɯʃuttan bu ke:cci bije:ɲɪerin kurduk yle kɪttarbakka turar sire bet elbeq bɯlɯ. onon ælwqyme ɯkurukta:ʃɯ kemitɪet bije:ɲɪer sissitterin ku:rsun ahara ebite bɯllar yle kɪttaran ihɪeq ete. itɪenne bu ke:cci bije:ɲɪerin kurduk etere:tterge ɯkuruk byrwtytten taqsan salalta bɪere de:q ebite bɯllar bije:ɲɪer yle tupsan oloʃo kæɲæn ihɪe e

ketehe:cci.

bɯsta sa:hɯgar.

sa:kɯp si:psapke—„qa:ttɯhɯt q[illegible] ɯl dɪen ɯstatɯjanɯ uterɯn et[illegible] ha:rɯ:ta sɯq. „sæbyle:bet“ ep[illegible] summɯjanɯ site bulbataqqɯn, b[illegible] te betibit.

kuhaʃan qomsomɯlga.—„qomojbut somul“ dɪeɲɲin qomsomɯl kɯrat kemitɪetiger ɯ:ttɯbɯt

abaʃi:nskajga. en surukkuŋ er sijeʃe bejetiger ɯ:ɲɲɯkkaɪ q[illegible]

literetiːre

dɔʃɔrbɔr.

(В памяти Г. И. Тихонова).

ederkeːn saːstardaːq,
elekkej qaːnnardaːq,
dɔʃɔrum turaŋŋun,
dɔlguŋŋa qɔlbɔhɔn,

erejdeːq nɔrɯlun
etinen bɔrɯɔstaːn,
kærdæspyt—ɜuluspɯt
kæŋylyn tutaːqtɯːr,

baːjdarɯ baqtatɔr
battalɯ samnarar,
urusqal seriːtin
ɯtugar kiːrbitiŋ!

* * *

kurɜaʃas ɔlɔqpɯt
kuɯjdanna, kuranna.—
kuɯhullar kɯjunnar
kurɜukpɯt kulbajda:

sibekki ɔtunan.
sebirdeq kɯʃynen,
sajmaːra dɔlgujbut
sajɯna tupsubut,

kylyŋny:r surdukta:q
kæŋyle kæccyjbyt,
saŋaluːr ɔlɔqpɯt
sargɯta sandaːrda.

* * *

seriːbit sillɯren
sipsijen — sippiːrdeːn,
siɜiŋner biːsterin
siŋneri tajbaːqtaːn,

baːjdarɯ baqtatan
battalɯ samnaran,
kuɯhullar kɯjannar
kurɜukpɯt kulbajda.

aːttarɯŋ syppekke
aːttanar aqtɯllar,
urujdaːq kemnere
ujguːran kelliler.

* * *

ederkeːn saːstardaːq
elekkej qaːnnardaːq
kihitten ɔrdɔrbut,
kereliːr dɔʃɔrɯɔm!

kærykeːn ɯskeːbit,
kæccyje ulaːppɯt,
tælkætyn kærdæːbyt
tæræːbyt dɔjdugar,

erejbit ehinne,
egelge ergijde,—
kæŋylym ɯttara
kæryly: ubajda...

b. uːrastɯːrap.

1928 sɯl.
urkuːskaj kɯrat.

qaja iccite (yge).

I

araj biːrde qaja iccite,
almaːs tastɯː kilbejen kæstybyt
adaːrʃaj qajatɯn taːlar ɔrɔjuga r.
accarɯhan-accarɯhan ɜɯ tuttubut.

II

saŋa ɜɯetin kɯŋu-kɯŋu
sajgɯ kɯʃynen ihin kærgeppit,
ys-twt yryŋ qɔstɔːbut,
wmen taqsar yrdyk kiriɯesteːbit.

III

tupsɯn ɯrugar, tɔjɔmmut ɔburgu,
ɜɔhunnaːq suruksut bɯlan taqsɯbɯt.
ɜɔŋŋɔ iːrbekke tuhunan ɔlɔ
kynyhyn tyːnyn bilbekke surujbut.

IV

kim keleqtɯej kinɯeqe tɔŋneːq,
kiɲige ɔŋɔttɔːn ɜarɯstaːn taʃaːrbɯt
ɯskaːp aːjɯ ɯguta simmit.
urɯta—qɔhɔːnɔ elbeːn ispit.

V

ɯccata kurafas ɯtarbat kihite
ɯraːs qɔskɔ ɯdajan keːspit
ajbɯt araːhɯgar tuːhuran barda
arʃaha tiːjen qallaːŋa aːsta..

VI

bædæŋ iccibit, uluː aːlɯ,
bæːccæjbyt yletin mylyjwn ɔŋɔttɔrɔːru
yrdyk suːkka ytwqteːn tiːjbit
yrgelge tiːje ɶræhæly: kɯstaːbɯt.

VII

maŋɯ yletin majɯr bejeleːʃin,
bahɯluk suːttar „paʃaj“ dɯebitter
„kyden kwtten, kæppæʃy ɔŋɔrbut“ dɯen
kælæ tardarɯnan tænnɶræn bɯetter.

VIII

qajʃallaːq ajaːccɯk—qaja iccite
qappɯːsta kurduk purbus gɯmmɯt
yjeleːq saːhɯgar yleleːn muŋnammɯta
yryŋ nektel bɯlan taqsɯbɯt

IX

qaja iccite qallaːŋŋa yllybyte
qanna baraːqtɯj, testibit caraːstɯː:
kuːs gɯnan, kulbujan qaːlla
kuruŋun ihiger, dwtetiger timirde.

X

kereqsiːr ɲaːɜɯrta, kirgil betɯeqqe,
kiːren taqsan, wnnyː sɯʎɜan
„alɯs ajaccɯk, uluː aːlɯ“ dɯen
qabarʃatɯnan kyler, qaːɜɯ gɯnar.

ɜ. mækyrdeːnep.

ikki ɔlɔq ɜɔnɔ.

(eder ɯccat ɔlɔʃuttan).

miŋŋiges sɯttaːq, kærdæːqnardaːq, kæŋvl bejeleːq kyndy sajɯnɯm kelen kyndeːre-sandaːra ɔːɲɲɔːn aʃaj erer..

qɔnuːlar sɔlkɔ uɲaːr ɔtunan yːnen, ɜikti ycygej sɯttardaːq ɜyhynneːq sibekkilerinen simenen, tɯlar bɯllaʃɯna tɯlbaːra kæʃæræn, ɶræ kyːren kæglæjæn turallar. araːs wnnerkæjyːrder, tɯːnardar, tɯːmmattar sajɯɜ kelbitin ytwtyger wren kæːtæn, emɯe sin bejelerin kuhalʃalarɯn kɯccatar, naːdalarɯn sitiner, kærdæryn kæccyter bɯhɯːlaːqtar...

mannɯk ycygej kyŋŋe bihi kiriːskebit tɔʃɔ qammaːccɯ ɔlɔrɔr bɯlɯɔj?.. qap-sabar cɔqɔrɔːnun tupputɯnan taptaːn taːlalɯːr qaʎɜaːjɯtɯn dɯeki, tugu ere kɯttaran tutaːrɯ gɯmmɯt kihi kurduk, kiːren syːren qarbɯlaha turda. kini ɔnnɔ baran urukkuttan ɯkka ɔttɔr qɔnuk mahɯn mastɯːr. kennitten ebete emeːqsin „anɯ ɔʃɔm sygeʃe deŋnenɯe“—dɯen sanaːrgɯː qaːlla.

kiriːske qap-qara qaraʃɯnan tægyryccy kærbyt, kuruːk miceːrdiː sɯʎɜar, syrdeːq sɯtɯː—ɯl ɔʃɔ. kini ɔʃɔ erdeʃitten ebetiger iːtillibite, bɯlurɯːn aʃatɯn saːnan kihi deŋneːn ɯlærbyte. bɯjɯl ɔskɯlaʃa kiːrbite. kɯhampɯlaːq bɯlan wreʃer ycygej ete.

kiriːske tugu ere kiɲir-kiɲir ɯlluː-ɯlluː mastɯː sɯʎɜar. arɟɯːj aʃaj mahɯn mastaːn baran, ulaqan tiːt tærdyger ɔlɔrɔn sygetinen ɔːɲɲuː ɔlɔrdɔʃuna, tigeːcci saŋata kuŋkuɯɯː tyherin kɯtta ɯedehe innenen tehe aspɯt kurduk, ahɯj gɯna tyste. ɯedehe lɔppɔccu ihen baran, ɯtamɲɯja-ɯtamɲɯja ɜɯetiger temteŋniː turda.

keːlte ijete sɯɔq, araj dɔʃɔrɔ ujbaːn kelen ɔlɔrɔr ebit. ɔnumanɯ kepseten laqsɯhan ɔːɲɲɔːn baran ujbaːn ette:

— kiriːseː, iti emeːqsin ejigin alɯs mæʃær, yleleter, en bihɯeqe kel bihi ɔnnɔ araːhɯnajɯ barɯ ɔːɲɲuːbɯt; min kinigelerbin. ɔːɲɲuːrdarbɯn kærwqpyt. elbeq qartɯːna baːr, ɔlɔru emɯe kærwqpyt—dɯen sibiginejen ette. kiriːse tugu ere sanaːn, sir dɯeki qap-qaranan tɔbulu kæræn turda. barɯn bekke baʃarda. kuraɯk sɔrɔq ikkerdiger ebete syrdeːqtik mæʃær, siŋɲar daʃanɯ.

— „qaja, kiriːskeː! qajɯːgɯn, baraʃɯn ɯɔ?“—dɯen ujbaːn dɔʃɔrun dɯeki kulap gɯna kæræn bihen baran ɯjɯtta.

tɔqtuː tyhen baran, — sɯɔq, ebem mæʃwʃe—dɯen baran kiriːske bahɯn bɯha ilgihinne. emɯe ɔnu-manɯ kepseten erdeqterine kiriːske ebete kelen:

— „bar, ɯnaqtargɯn qaʎɜɯjuttan qamɯja ɔqsɔn kel. twtty:r ɯnaq bɯlbut di:...—dɯete.

kiriːske saŋata sɯɔq turan, ɯnaq qamɯja barda. ujbaːn sis tuttan baran ɜɯetiger kiːren dɔːdɔjɔ turda.

* * *

kiriːske ɯn bɯes saːstaːq, balajda bætæŋkæs ɯlcaːn bɯlbut. bɯjɯl tɯ ɔskɯlatɯn byterer, ehiːl kɯrakka kiːrere bɯluɔ. anɯ ebetitten alɯs kuttammat, ebete daʃanɯ mækpæt bɯlan barda. qɔmsɔmɯlga kiːtte ikki sɯl bɯlan barda. mætægær twhyger „КИМ“ kilebeccije qatammɯt ɔskɯla ihineːʃi ɯnna qɔmsɔmɯl yletin yleliːr bɯlan kuruːk illeŋe sɯɔq. ɔnnɔmanna, yleʃe tɯrɯta tɯːtulla sɯʎɜar bɯlan, wreʃer kɯjan tiːjimmet.

ɯecɯejketiger suruksuttuːr... biːr baːj kihi kɯːhɯn kɯtta kutukunahar, ɔnu aduːluː kæræilær. ɔl da bɯllar bihi kiriːskebit eppit tɯlɯn syhwʃer turɯrumtɯɔ. biːr sanaːlaːq biːr tɯllaːq.

* * *

ujbaːn arɯːj senɯe ɜɔn ɔʃɔlɔrɔ. ɔl gɯnan baran kuɯra da sɔʃus bɯllar, ulaqan sanaːlaːq bɯhurgɯluː bɯhɯːlaːq. naːr kæry-narɯ batɯspɯt, ɔːɲɲuːnu tɔju ɔrɔjuttan qarbaːbɯt ɯn tɔʃustaːq ɯl ɔʃɔ, kyn tura tura tæræppyttere erejdeːqter kæʃæccær ɜyhynneːq bestilɯenej attarɯn kælynen „tɔmtɔrgɔ“ kyːlejdiːr. kiristɯep saʃana anaːn aaqtallarɯ uːruː barar, kɯlakal ɔqsɔn dɯʃajar. sɔrɔq ikkerdiger qaːttɯlaːn qalattarar, wreʃer da mæky. bɯjɯl kɯrakka sɯʎɜar. ucuːtal ɔskɯlatɯgar maŋnajgɯ belemnener kuruːppatɯgar kiːrbit. „saqa ɔmuk“ kɔluːbar saltɯr-maltɯr yktenen, bu ɜɯeʃe min ere iteʃespin dɯeqqe ajɯlɔːq, telɯes-bɯlaːs tebinen kini kuruːk baːr bɯlar.

ɔnnɔ biːr qappɯt-kuːrbut, yryŋ ɲalaqa bɯlbut ɜaqtarɯ kɯtta tahurɜa-ihirɜe kiːrer, taqsar bɯlbut. „kɯhuɯl aːrmɯja“ uːlustatɯgar kɯhɯŋŋɯ tɯmŋɯː saʃana sirejdere kɯtara ylyjen baran, iliː-iliːleritten iːlsen ilbiɲɲiktehen iher bɯlallar, „bɯekser ɔskɯlatɯn“ utarɯta tiːjen melis gɯnan qaːlallar.

ɔl kurduk kuhalʃalaːq-kuːdaːnnaːq kuhɯn ɔburgunu bɯha tepseŋneːn, kelen baran baraːta. saːs baraqsan kyndeːre kæræn kelen, tɯmnuː baha tɔstɔn, itiː bɯlan erdeʃine, ujbaːncɯk kɯrakka ɔjɔq ɯlbɯt yhy—dɯen uluːska ihilinne.

ɜe, ɔʃɔrduk kynner-tyːnner sɯːllɯlar, ujbaːncɯk ɔjɔq ɯlbɯta ɯmnullan tæmnyllen barda...

* * *

ucuːtal ɔskɯlatɯn ɜɯetiger tæhæ eme kihi muɲɲustubut. ygystere ɔʃɔlɔr... kimi ere burujduːr majgɯnnaːqtar... kulgaːʃɯ ɶræ cærbætæn ihitteqqe —wlenneːq dɔʃɔrbutun ujbaːncɯk tuhunan muɲɲustubuttar. burujdaːccɯ bybeːkin ebit... kini eter: „qɔmsɔmɯl silɯene bɯlan baran tab. „s—j“ sɔjuːs aːtɯn tyheren ɔjɔʃun taŋara ɜɯetiger bergeheleːbit, dæssæ qalɯːm tælwbyt—dɯen kepsiːller, ɔnu qɔlɯbunaj ɜɯlatɯn bɯhɯːtɯnan bɔrukurɯɔrga bɯererge, bejetin bɯllaʃɯna qɔmsɔmɯluttan uhulan, ɔskɯlatɯttan uːratan kebiherge“—dɯen ette.

* * *

kiriːse kɯrakka wremmite. kyhyn saːha iteʃes bɯlan sebɯeskej-bartɯːjnaj ɔskɯlaʃa nehiːcce kiːrbite. ɔnnɔ ycygejdik wrenen taqsan uluːhugar ɔlɔrɔr. bɯjɯl kyhyŋŋy uluːs sijɯehe, uluːs siteriːleːq kemitɯetiger talbɯta, ɔnɔn biligin silɯen-suruksut dɯhunahɯn, sygen ɔlɔrɔr. dɔʃɔttɔrɔ ɔːɲɲɔːn „uluːs kulubata“—dɯen aːttɯːllar. kuhalʃalaːqtarɯ kɯtta ycygejdik kepseten sybeliːr, ɔnɔn kihi ere kiɲɯeqe cɔbɯɔtuk kelen kuhalʃalarɯn, kynneːʃi naːdalarɯn ɯjɯtallar.

Г. О—й.

ulu:star ɯokuruktar ɔlɔqtɔruttan

ælwqyme pijeɲɪerin oləʃuttan.

(ælwq. ɯokr. byrwtyn əccɯotuttan).

ælwqyme ɯokurugar ba:r baruta pijeɲɪer etere:te.

bu etere:tter ylelere kɯhɯn ere barar, sajɯn kɯorat ere etere:titten uratɯ, yle təqtu:r. ikkihinen yle kɪɲjan taqsɯbat ylehit sɯoʃuttan.

pijeɲɪer ylehittere bet mælt æq bili:le:qter.

bɯjɯl kɯhɯn bi:rde pijeɲɪer siəsitterin sybe muɲɲaʃɯn ɯgura sɯʎʒɯbuttara, əl muɲɲaqqa etillibit u:ru:lar. etere:t yksyger, tɯolbakka turallar.

yp—as ca:ha.

yp—as ca:ha tæryt sɯoq, ɯokurukta:ʃɯ byrwʃe aʃɯjaq qaoccɯnɯ idele:q səju:s bɪerer, ənən ere ələrollər.

ɯobalas byrwte emɪe tugu da bɪerbet. ənən yp ca:hɯnan bekke kɯhanallar.

wrenellere.

wreqtere etere:t yksyger saŋa salalta bɯhɯ:tɯnan barar. (звеневая система) əntuktarɯn əʃələr tæhæ sæbyle:n astɯnallarɯn ɯonna qajtaq yleli:llerin bile ilikter.

ɯopsastɯbaʃa ylelere.

kiniler ɯopsastɯba ihiger yleli:llere mannɯktar: etere:t munnugar, munnuk ahan baran ənnə kiriŋe a:ʃallar, ənu daʃa nɯ ycygejdik a:ʃar bɯollaʃɯna. ənnə əskɯola əʃələrə sɯʎʒan isteller. ənən bi:r munnugu ɲana:n qa:jallar ebit. əskɯola ihiger ʒadaŋu ba:hɯnaj əʃətun əttətugar qannɯk da yle sɯoq ebit.

dərɯobujanɯ tupsarɯ:,

sərəq etere:tterge etterin-qa:nnarɯn sajɯnnarar kimne:stike əŋərollər. etere:t ykse ənu da əŋərbəttər ebit. ɯokuruk stu:ru:ktar dɪen yrdynen sɯoq ebit. ənən yle qaja:n da æræ taqsɯbat.

pijeɲɪer litereti:rete.

kinigelere barɯta ɲu:ccalɯ: tɯlɯnan bɯolan, etere:t ykse tuhammat. bɯjɯl sajɯn ɯokuruk byrwte bi:r mæhæ:ktæ:q kinigeni surujan turar. ky:s kɪɲjarɯnan pijeɲɪer tuhunan, saqalɯ: kinigeni deleterge sæp.

sibe:s ca:ha.

sibe:stehi: bet mælt æq. etere:tter su:ttarɯ kɯtta sibe:stespet ebit. ɯokuruk byrwny kɯtta sibe:stehi: emɪe mælt æq. ɯ:tar ɯja:qtara me:ne qəjuta:n tijer bɯolan, sɪɲlɯn kɯottaran kebiher ebit.

la:ʃɯr ylete.

bɯjɯl basta:n ikki sirge terɪje:ri kɯmmɯttara, qaccɯlara sɯoq bɯolan kɪɲjan aspatɯlar, ba:ra ere kɯorat etere:tiger asputtara, ylelere qajtaq bɯolta billibet.

ba:rtɯja, qəmsəmɯol kæmæltætæ.

urukku ættyger ba:rtɯja, qəmsəmɯol kæmæltæny əŋərbətəq ebitter, ənən sibe:s mæltæq bɯola sɯʎʒɯbut. kenneki birɪemeʃe sərəq etere:tterge si be:s arɯcca ycygej bɯolan crer. biligin daʃanɯ ba:rtɯja qəmsəmɯol kæmælæspæt etere:ttere.

С. Пионерский.

etteqqe tyrgen əŋərdəqqə kɯta:naq.

bihigi, ʒe biligin, etebit kɯorat etere:ttere saŋa ylenen barɪɲqta:qpɯt dɪen (по новой системе) əl saŋa bɯhɯ:nan tɪɲ etere:te emɪe ylelɪeqte:qter. bu ca:hɯnan bihi tugu əŋərdubut. bɯjɯl ikki ulu:s əʃətun muɲɲan, ʒək. ɯokuruk qəmsəmɯolun kemitɪete la:ʃɯr ahan, bu saŋa yleni qajtaq yleli:r ca:hɯnan kærdæræn—yleleten turar (ta:tta, bajaʃantaj etere:tteriger). bihigi bu etere:tterten kæhytwqte:qpit bɯjɯl kɯhɯn qajtaq ylelerin ɯ:tallarɯn manna anammɯt siəsitter ələrbut əʃələrtən ɯjɯtan, kepseten istɪeqte:qter. saŋa bɯhɯ:nan yleli:r, bili:te mæltæq urut ylele:beteq ʒənnərgə bet kɯta:naq.

ənən qaltɯ taʃɯstaʃɯna, ənu kiste:n—batta:n kebispekke, təʃə-qərə kepsete, sybelete sɯrɯttaqpɯtɯna, əl ylele:bitiger bi:r ulaqan ky:s kæmæ bɯolɯoqta:q. ənən „q. ɯ.“ qahɪɲkka surujan bilse sɯʎʒɪɲqta:qpɯt.

С. Пионерский.

mannɯk albɯn nehilɪeɲɲeni sɯrdatɪɲ dɯo?

meŋe ulu:hun, bi:r saŋa turan erer ɯccata sɯppa:ʎʒɯn dɪen kihi bɯjɯl sajɯn sebɪeskej bartɯ:jnaj əskɯolaʃa ku:rska wreɲen baran dəjdutugar taqsarɯgar alta kihini albɯnna:bɯt.

sərəqtaruttan qaccɯ ɪes ɯlbɯt, sərəqtəruttan taŋnar taŋastarɯn ulassan ɯlbɯt, bi:r təŋus ɯlun sənun bejetitten ɯjɯtɯ:ta sɯoq keten baran bɪerbekke barbɯt. sərəqtərə kyre:bitin bilen, nehile bɪerekten siten ɯl bɯttar.

ajbɯnnappɯt ʒənnər ʒəku:skaj ɯokuruk kɯoratta:ʃɯ mili:ssijetiger tɯlla:n turallar, ʒe əl qajtaq qahan ʒahallara bille ilik.

min sana:bar mannɯk ɯccat nehilɪeɲɲeni sɯrdatar, ycygej qəmuɲu:stu: ku:rska wremmit bi:r sana:la:q kihi dɪeqqe qanan da satammat. dæksæ ʒəntən ihitteqqe, arɯgɯhɯt deheller.

bu kihini suraʃa ʒəku:skaj ɯokuruk beli:tiketin sala:ta qanna ere li:kibide:terinen ana:bɯt dɪen ihiller, əl kɯrʒɯk bɯollaʃɯna, kibilerin bɯhɯ:tɯn erdetten bilellere bɯollar sæp bɯolɯo ete.

min sana:bar mannɯk kihi nehilɪeɲɲeni sɯrdatɪɲ dɪen erenɪeqqe satammat.

Планета

ætkæ:p wry:tyger qəmsəmɯol beleʃe.

(bajaʃantaj uluha).

ætkæ:p æræbæly:ssyjete 10 sɯla tɯolu:tugar, bajaʃantaj ulu:hunna:ʃɯ qəmsəmɯol kemitɪete 5 qəmsəmɯol silɪenin ba:rtɯjaʃa bɪerde. ba:rtɯjaʃa ki:rɪeqterin sæptæ:qtæryn bɯhɯ:tɯnan. 5 ʒadaŋɯlar.

kinileri ba:rtɯja ɪecɪejkete bejetin ɯopsaj muɲɲaʃɯnan, ba:rtɯjaʃa silɪeninen ki:rerge 1 sɯlla:q qanʒɯda:tɯnan ɯlɯntala:ta. ənən bajaʃantaj qəmsəmɯolun teriltete—«ætkæ:p æræbæly:ssyjete 10 sɯla tɯolu:tugar ubajdargɯtɯn səlbujuŋ“—dɪen kicel tɯlɯ tələrdə.

kæ:kæ:nskej

kɯ:s kekketiger yleni ky:hyrdwqqe.

bihigi, kɯrgɯttar ɯccat qəmuɲu:stu: səju:hugar ki:ren, qəmuɲu:stu: i:ti:tten mappakka teŋŋe ylele:n, wrenen ihɪeq tusta:qpɯt. iti qəmsəmɯol bi:r ulaqan kɯhamɲɯta bɯolɯoqta:q.

urukku birɪemeʃe kɯ:s ættæ salallɯbataq, wremmeteq bɯolanɪar biligin qəmsəmɯolga bɯtanan, bi:rde:n-ikkile:n ere ki:reller. kɯ:s ykse wreʃe sɯoq, ənən qəmsəmɯol mantan iɲɲe kynne:ʃi yletiger sɯhɪɲran, kɯrgɯttarɯ bejetin dɪeki tardar yleni ɯlɯnɪɲqta:q. wreʃe sɯoq kɯrgɯttarɯ tymen wreten ihɪeqteq.

qəmsəmɯol kɯ:s.

bəkurɯobuskaj sanatɯoruja oləʃuttan.

bəkurɯobuskaj sanatɯorujaʃa ɯopsaja 50 kihi emtene sɯtabɯt, ykse saqalar, ɲu:cca aʃɯjaq. sɯtar ʒəntən ykse sastraqɯobanajɑar, sərəqtərə wreq əʃələrə, aʃɯjaq tɪɲ ʒənə ba:llar. ɪɲraqannɯk ɪɲʎʒar bi:r kihi ba:r, urut ba:llara bar bɯttar. ɪɲʎʒar ʒən barɯ ikki ʒɪeʃe sɯtabɯt təʃus bala:taʃa bala:ta a:jɯ ʒən təbus tələru. ənən kɪɲraʃas salgɯna aʃɯjaq, kynyhyn yksyn tahɯrʒa sɯʎʒabɯt.

aspɯt ca:hɯnan etteqqe—ycygej, kyŋŋe altata ahɯ:bɯt. sassɪɲrda caj ikkite sa:ptarak, əl kennitten tæhæny baʃarar kɯmɯs ihiller, ysyhe ebɪet, tærdyhe sɯɲɲalaŋ kennitten caj bɯolar, besihe kɪehe: ahɯlɯk, altɯha y:t. manan kynne:ʃi ahɯlɯk byter.

emtener tuhunan: lɯoqtu:r kyn a:jɯ bala:tanɯ kerije sɯʎʒan kæræer, em bɪetteli:r.

tymykte:n etteqqe emti:r ʒən, bɪekser. lɯoqtu:r sɪestereler sahallara kɯhamɲɯlara ycygej, sellik bɯolbut ʒəŋŋə bet ulaqan tubala:q sir.

ti:tte:q ɯola.

qardarɯ ta:rɯ kæmælæhær qa:ssa.

sebɪeskej bartɯ:jnaj əskɯolaʃa, bɯlɯrɯ:n kursa:n bejetin ihiger qardarɯ ta:rɯ kæmælæhær qa:ssanɯ terijbɪt (касса взаимопомощи) ənnə barɯ kursa:nnar ɯjga 50 qac. silɪeniskej sunɯohu ugan 358 səl. 10 qac. yby musputtar. əntən 106 s. 50 qac. tænnybet kæmæny əŋərbuttar. 127 səl 50 qac. tænnær ɪeske barbɯta, əl kɪɲjan tælænæ ilik. qa:ssaʃa qaccɯnan 124 səl. 10 q. ba:r.

bɯjɯl altɯɲɲɯ 13 kyn. kursa:n muɲɲaʃar u:ru: taha:rda:

1) qardarɯ ta:rɯ kæmælæhær qa:ssanɯ qahan da syppet gɯna tærytty:rge;

2) kursa:nnartan ɯjga 25 qac. silɪeniskej sunɯohu tælætærgæ;

3) kæmælæhær qa:ssa tuhatɯgar qaccɯga ə:ɲɲu: əŋərərgə.

qa:ssa bejetin inniger u:runar sɪɲla səruga bɯolar: 1) kɪɲmmat əʃələr əskɯolattan taŋas ɯlɪɲqtarɯgar ti:jimmekke taŋastarɯnan bɯstardaqtarɯna kæmælæhær; 2) kursa:ttar surunar qaranda:stara, kuma:ʃɯlara sɯoq bɯollaʃɯna kæmælæhær; 3) kursa:nnar kynne:ʃi na:dalarɯn ɪes ɯlan təlunallarɯgar kæmælæhær; 4) kursa:n ʒənə tɪɲʃa ələrən bɯstaq əhəlgə tybehen ərəskɯokka tepterdeqterine kɯlgastarɯn salgɯ:r.

mannɯk bejeʃe kæmælæhær qa:ssa saqa sirin ihine:ʃi əskɯolalarɯgar terillibite ihille ilige. ənu sebɪeskej bartɯ:jnaj əskɯola kursa:nnara, kɯlgas — kɯra ʒən əʃələrə bɯolan kɯhalʃalaruttan taqsallarɯn əŋəstəllər. bu sɯolunan atɯn əskɯolalar batɯhɯŋ!

saqaca:n.

arʃa: qaŋalas qəmsəmɯolun əgurɯota.

bɯjɯl sa:s twt qəmsəmɯol, bi:r ba:rtɯjala:q ɯonna ys ba:rtɯjata sɯoq eder ɯccattar bɯolammɯt, barɯta aʃɯs kihi kɯttɯhammɯt əgurɯot ələppupput. əntukabɯt ələq y:mmete, araj qərtɯopuj ere ərtə səʃustuk taʃɯsta. əgurɯotu ɯharbɯtɯgar, barɯ kæmælæ:n, saŋa sir qəruttaran, kyrw tuttaran ɯspɯppɯt, ɯonna sajɯn suptu u: kuta turbupput. ənən bekke kɯhana sata:bɯppɯt yrdynen y:mmete. əl birici:nete mannɯktan: sir wreqte:ʃe—əgurunɯommut kelen sæp sæbyger ɯja kerde turɯoq bɯolta, əl gɯnan baran, kylygyn da kærdærbætæ, ənən qappɯ:stabɯtɯn bilbekkebit wŋŋe sɪeten kebispippit. ɯspɯt sirbit, tɯoq da sa:q bɯla:qsɯta sɯoq, aŋardas kumaq bɯ:sta:q yryŋ bɯor ete. ənu əŋərbətəqput, bi:rin yksyn ənən y:mmete.

anɯ əgurunɯom ələrtərbut ahɯn, a:ɲɲa aqtan, sybele:n, ycygejdik y:nnerterder ycygej bɯolɯoq ete.

ɯhʒa:na.

bihigi ylebit.

wreq u:rajarɯn kɯtta, barɯ kursa:ttar tɪɲʃa dəjdularɯgar taqsɯbɯttara. ənən sajɯŋŋɯ birɪemeʃe, sebɪeskej bartɯ:jnaj əskɯola qəmsəmɯolun ɪecɪejkete esten qa:lta. da:caʃa 3 silɪen qa:lbɯta, ələr ɪecɪejke yletin kɪɲjan ɯ:ppataqtara.

kyhyn tɪɲttan əʃələr ki:tterin genne, atɯrʒaq ɯjɯn 10 k. ɯla qəmsəmɯol terillen yletiger ki:ren ylele:n barbɯta.

1. terilli:, i:tilli: yle: barɯta biligin 85 silɪen ba:r; əntən ɯla 66, kɯ:ha 19. ba:jdarɯn-dɯollarɯn ca:hɯ:nan ʒadaŋɯta 54, əttə ɪɲl —2, ylehite 29, ba:rtɯja silɪene—4, qaɲʒɯta:ta—23. əmuktara: saqata—66, nu:ccata—11, təŋuha—5, atɯn əmuk—3.

2. ciŋ bere:dek: qəmsəmɯol silɪettere tɪɲttan saŋa ki:rbitterin, qəmsəmɯol kɯhatɯgar site buha ilikterin bɯhɯ:tɯnan, ciŋ bere:dek səccə ycygejdik turar dɪeqqe satammat. kehe:ccile r, təʃə:ccular ba:llar. silɪeniskej sunɯostarɯn kemer tælæ:bættær. ənu kɯtta byrw berɪemete ti:jimmet bɯolan kɪɲjan əqsuha ilik.

3. sɯrdatɯ: ættæ: bi:r dakɯla:t turbut. „qəmuɲu:s kɯhata“ dɪen istɪene qahɪɲtɯn bi:r №-re taqsɯbɯt, itɪeɲne s.b. əskɯola ahɯllar kɪehetin yletiger kæmælæspytter. byrw tæhæ da birɪemete kɯlgahɯn ihin yleni kɪɲjan-qətən taha:rbataq.

saqaca:n.

ulu:s siteri:le:q kemitɪete təʃə kɯhammat?

(1-j amma ulu:ha).

sulʃaoccɯttan abaʃaʃa barar sɯol ʒe bet ʒydeq kubaʃan bɯolan turar. bɯlɯrgɯ yjeʃe əŋəhullubut mɯostala:q ebit bɯolan baran, əntukata delbi kyl bɯola emeqsijen qa:lbɯt, ənən sɯlta:n badara:n bæʃæ taqsɯbɯt. iti ergin ərəjɯon ʒənə atɯn da: ættytten sɯʎʒar ʒən bekke erejdeneller. ənən bu sɯolu u. s. k. saŋa mɯostalatara bɯollar bet bɯolɯoq ete.

Сергеев.

ep. rede:ktər

t. d. bərəkɯopajap.

Главлит № 479 ʒəku:skaj kɯorat. sada:rɯstɯba tipegire:pijete. taqsar aqsa:ɲa 750

sьnata 10 qaccɯ. — taqsara 4-s sɯla. — barɯ dɔjdu ylehittere, qɔlbɔhuŋ!

qɔtugu ыccat

ɯjga ikkite taqsar. ‖ qɔmsɔmɯl saqa sirine:ʃi kemitɪete taʃa:rar. ‖ subɯta. altɯɲɲɯ ɯjɯn 15-s k. 1927 s. ‖ № 18 (40).

qɔtugu ɯkuruktar qɔmsɔmɯllarɯn inniger turar: yleler.

...pɯt saqa ɯblahɯn ikkis ...ni:me, qɔtugu ɯkurukta:ʃɯ qɔ...sɔmɯllar ylelerin ɯrɯtan baran, iher yleʃe ulaqaŋ na:daʃa:q ɯjɯ:larɯ bɪerde. qɔmsɔmɯl ylete atɯn daʃanɯ yle qɔtugu ɯkuruktarga syhwʃer turara bet kɯta:naq. qɔtu dɔjdu ɔlɔqtɔ:qtɔrɔ bihigine:ʃer ɔrdɯk bet kɪeŋnik ɯhɯllan ɔlɔrɔllɔr itigenne kæhæ sɯʎsallar. kæhæ sɯʎsar sirdere kuhaʃan bɯlan bet ulaqan kuhalʃala:qtɯk ʒadaŋɯtɯk ɔlɔrɔllɔr. ɔnɔn ɔlɔqtɔ:qtɔrɔ sajdɯ:ta sɯq, wreq ættyger qɔtɔn sɯsta illk ʒɔŋnɔr. sɯl i:s daʃanɯ kuhaʃana yleʃe bekke mehejdi:r. qɔmsɔmɯllar qɔtugu ɯkuruktarga bet aʃɯ:aqtar, aktɯ:bɯnaj ylehitterinen kemciler. yrdykky su:ttan barar ɯjɯ:larɯ bekke qɔjuta:n, tuhata a:spɯtɯn kenne ɯlallar. ɯnna yp qaccɯ kinige dɔlɯj sɪeq bɯlan, qɔmsɔmɯl ylete kыlɯbat.

qɔmsɔmɯl yletin kыjɯ:.

qɔtugu ɯkuruktarga kɯra daʃanɯ bɯllar ba:r. qɔmsɔmɯl terilteteʃin ɔlɔʃun bulan kɯta:tan isi:ter daʃanɯ yletin urukuta:ʃar tupsarda. qalɯma teriltete tɔqsuɲɲuga 1927 s. 54 sɪlɪenne:q. 4 qanɔɯda:tta:q. mantan 18 kɯ:s. ʒadaŋɯta 38 kihi, qamnaccɯta 5. ɔttɔ ыla 1 ɯnna sulu:sʃaʃa sɯʎsa:ccɯ 10. mantan kærdæqqæ ʒadaŋɯta ygys ɔnɔn qɔmsɔmɯl kekkete ycygej kɯta:naq dɪeqqe sæp. atɯn daʃanɯ terilteleri ɯllaqqa sintinnik. ʒa:ŋɯga 35 qɔmsɔmɯltan 16 kɯ:s. ba:rtɯjala:q qɔmsɔmɯllar qalɯmaʃa 16%, ʒa:ŋɯga 31%. seri: bɪrɪemetiger ...annɯk tyspyt dissipli:ne ...ligin kætæʃyllen kænæ:n tu...ar. saqalɯ: wreqqe ɯnna bettikeʃe wrenellere ky:hyren, ...aqalɯ: wrʃe sɯqtara bekke ...ʃɯja:n erek ɯpsastɯba yleti...læ... ula:tta. qɔm... ...et bɯ:barɯn ata:r... ...maʃa qɔmsɔmɯl ...ɯnan nehilɪek se...ruksuttarɯn ku:r...ttar. ʒa:ŋɯga qas nehilɪekke qɔmsɔmɯl...ebɪet suruksuttarɯnan ...ar. qalɯma qɔmsɔmɯl... kepere:ssijeʃ. ki:r...gɪene 28%.

yle kыjan taqsɯbataŋ.

...ɯ ulu:ska ɪeɪejke sɯq. ...raja ikki ba:r elit da ...qɪer. ɔlɔqtɔ:q tɔŋus...lar ɔttɔlɔrugar yle ... qɔmsɔmɯl ɔlɔqtɔ:q ...ɯ y:ny:te bet mæl-

ʒɔllɔ:q syhwq ɯccat.

(bylyn sebɪeskej sɔju:s ɯrefin: sahaja:ccɯ t. lunaca:rskaj qɔmsɔmɯl qahыɯgar surujbututtan).

ky:ste:ɔtik taptɯ:r eder dɔʃɔttɔrɯm! min eder erdeqpitten biligin bu kɯʒaarɯm cugahыɪ dɪeri „ærɔbæly:ssyje" sessijeli:sme dɪeki bet ederdik istebin. kihi ajmaq ɯpsaja kɯʒaɯbat kɯʒær bi:rdi: kihi. kɯʒær bi:rdi: ajmaq. kætær kɯnatta:q erge ty:tyn tyherinerin kerɪete ærɔbæly:ssyje ɯtugar qappɯt buspɯt nɔrɯt ikkiste:n eder ɔlɔʃu ɔlɔrɔr.

kyndy dɔgɔttɔrɯm! biligin bihigi ærɔbæly:ssyje ɯtugar ubajan bɯban qattɯbɯt. biligin seri:tten sɯɲɲanar kemmit arɯ:cca uha:n, sesijeli:sme ʒɔllɔ:q ɔlɔʃun akɯla:tɯn dæksæ yrdete tuppaqtыqpɯt dɪen sana: ba:r. ɔl da bɯllar qahan ere kihi kælæhynyn sɪecci battalla:q ba:jdarɯ kɯtta ʒiŋne:q ulaqan, qa:nna:q seri:ge ki:rserbit kelɪeʃe.

bihigi kɯʒaaʃas sæhwq ærɔbæly:ssyje ɯtugar ubajahɯt urut daʃanɯ ubajbɯppɯt. ehigi eder sæhwq ɯccat emɪe ærɔbæly:ssyje ɯtun taha:rargɯt, ɔnnɔ buha qata ki:rsergit ulaqana innigitiger turar.

ærɔbæly:ssyje ɯtugar erde buspɯt. kɯʒaaʃas kekke bihigi a:n maŋnaj kɯta:naq twspytynen, ɯra:qta:ʃɯ qa:nna:q ɔlɔʃun, yntyryppytynen ʒɔllɔ:qtuk sananabɯt. bihigi basta:n, ʒɔllɔ:q ɔlɔqqɔ barar kɯta:naq sɯl tærdyn bulbupputɯnan, bihɪeqe lɪenin, ʒɔllɔ:q qɔmuɲu:sma ɔlɔʃun sardaŋatɯgar ti:jeri ɯjan bɪerbitinen ʒɔllɔ:qtuk sananabɯt. bihigi baran iher sɯlbut ʒiŋne:ʃer erenebit, ylehit nɔrɯt bihigi sɯlbutunan bararɯn tuskullu:but.

ba:jdar qara battalla:q, qandalɯla:q ɔlɔqtɔrun, ylehit ba:hɯnaj. maŋnajgɯ yreji:tiger sɯʒɯspɯppɯtɯn ulaqannɯk sanɯ:bɯt. sesijeli:smeni tutar kɯta:naq yleʃe kæmælæspyppytyn keretik æjdy:byt. barɯ dɔjdu ylehite, ba:jdarɯ bara:n bɯra:ttɯ: ɔlɔqqɔ ti:jerin bihigi kɯʒaaʃas sa:sta:qtar kærwqpyt sɯʃa. ærɔbæly:ssyje maŋnajgɯ ɯtun ubappɯt ʒɔntɔn biligin ygys sɯq bɯlla. kiniler ʒɔllɔ:q ɔlɔq sardaŋatɯn kær bækkæ, im sɯrdɯ:ta sɯʒaan ihen umusputtara.

aʃalargɯt, ubajdargɯt ɔŋɔrɔn ispit sɯllarɯn, qɔmsɔmɯllar ehigi kɯta:naq ili:gitinen siterɪeqqit. ylehit is tas æstæ:qtæryn æhæræn ʒɔllɔ:q ɔlɔq mindɪemenneriger æhw taʃa:rtыqqɯt.

ehigi ʒɔllɔ:q ɔlɔq mækkɯryger ɯske:bit, ʒɔllɔ:q ɯccattargɯt. ygyskyt, kæŋyl ɔlɔq mækkwryger sa:bɯla, bu:ʒa sɯtɯ: kɯmɲɯ:tɯn ekkitiger tyhetterbikkit. ygys ɯccat sibekki sa:hɯgar qara bɯrga battammɯta. ygys eder ɯccat erejge burɯjga, ыrɯ:ga kɯhalʃaʃa sɯʒaar.

ehigini „sɯɲɲalaŋnɯk, tɯqqa daʃanɯ kɯhammakka, bɯlɯrgɯ bihigili: ɔlɔrbɔkkɔ, qɔmsɔmɯllar, bije:ɲɪerder ta:q erejdeneller, bɔstɯj muŋu sɔru kærællær" dɪecci, ehigi ylehit inniger turar kɯta:naq sana:ʃɯtɯn tyherge baʃala:q ɔʃɔɲɲɔr eme:qsin ygys bɯlɯ. ɔttɔn bihigi ærɔbæly:ssyje ɯtun kwdytyhen, ɔlɔq mækkwryger sɯʒaɯbɯttar: *ʒɔllɔ:q ɯccattar, kere ɔlɔʃu şitere:cciler* di:bit. tæhæ eme sy:hynen a:ʃɯllar ʒɯllarɯnan kihi ajmaq bihigi ɔlɔqputun ketespite. dæksæ bet ygys sɯl tɔqɔru bihigi ylebitin wretɪeqtere ɯrɯtыqtara. chigi aŋɔrbut ɔlɔqqutugar ɔlɔrɔ:ccu keneʃeski ɯccat bu bili:ŋŋi dɔlgunna:q kemi eʃerdeli:, kylyɲny: kyle wre ɔlɔq ɔstɯrujatɯn kinigetitten, a:ʃыʃa.

barɯ dɔjdu battammɯtɯn ba:j kɯmɲɯ:tɯn ɪeniger tyhetterbitin ʒɔllu:r inniger mækkyberin æjdy:r. barɯ dɔjdu sɯʃɔr ʒaaŋɯ:gar taptalɯnan syreʃe teber eder ɯccat wrbet. sana:ta kætæ fyllybet bɯlar ættæ sɯq.

bihigi, ylehit bahɯ:lɯkta:n ɔlɔrɔr sirbit yrdynen qaraŋa bɯlɯt byryje:n qapɯta:l sɯrdara qa:ʃɯɲɲa:n, qa:nna:q tar... tiger ælær i:nnerin kæræ nnær iŋi:rderin byryte tɯ:ttaran bestelɪenej ky:sterin cæmæqtæ:n ba:jdar bihigi yrdybytyger tyhellere bihigi qɔmsɔmɯllarbɯtɯn caʃɯppat. ɔntɔn kuttanыqta:ʃar ylehit kыjarɯn ætæ bilen erenen ærɔbæly:ssyje kыjɯ:tɯn kæmysky:r tahɯnan ba:j sirderiger saŋa ærɔbæly:ssyje ɯtun kwdyterge ʒiŋne:q qɔmsɔmɯl belem bɯlɯq ta:q.

barɯ dɔjdu ylehite ba:hɯnaja battalla:q ba:j ŋjatɯn su:llaran saŋa ɔlɔʃu ɔŋɔrɔrun æjdwteqpitine bihigi is syreqpit tutu:luga bihigi ɯccattarbɯt, sɪenɲerbit qɔmsɔmɯllar, bije:ɲɪerder wrbyt cegɪen seberelerin kæræbyt.

---

a:jɯ salajɯ: dɪen syhwʃer tura ilik. qɔmsɔmɯl ɯblahɯn kemitɪetin ikkis kɪeŋ muɲɲaʃɯn ɯjɯ:tɯnan qɔtugu qɔmsɔmɯllar innileriger

mannɯk yleler turallar.

ɯpsastɯbaʃa bejelerin is daʃanɯ ylelerin ulu:ska taha:ran teniterge kɯhannыqta:qtar. ɔlɔqtɔ:q tɔŋustar cukcalar, barɯ kɯra ɔmuktar sebɪeskej bɯla:hɯ æjdy:lleriger, kiniler ɔlɔqtɔrɔ tupsarɯgar, sajdallarɯgar yle barыqta:q. qɔmsɔmɯl, ɔlɔqtɔ:q ulu:s ɯccattarɯn y:nerin ky:hyrden is daʃanɯ ɯpsastɯba daʃanɯ yletin diriŋeten keŋeten ky:hyrden ihɪeq keriŋne:q. bu yleleri taha:rarga nehilɪek ki:n sirderiger, ɔskɯlalarga, sajɯn balɯktɯ:r sirderge qɔmsɔmɯllar bælæqtæræ ɔŋɔhullɯqta:q. nehilɪekter muɲɲaqtarɯn birɪemetiger ulaqan ҫampa:ɲɯjalar ɔŋɔhullɯqta:qtar. ɔrdɯk kɪeejin kɯhammula:q qɔmsɔmɯl ylehitterin taha:ran i:ten ihɪeqte:qter ɯpsastɯba yletiger kæn...eny mæltæppækkæ, ɯpsastɯba yletiger sɯʎsar qɔmsɔmɯllarɯ salajan ...

q a j t a q m æ k k y h e l l e r i j.

ʒɔppɯn sanqa:j kɯratta:ʃɯ ba:bɯrɯkalarɯgar sɔbɔstɯpka.

sanqa:j kɯrakka ba:r ʒɔppɯn ba:bɯrɯkalarɯn ylehittere sɔbɔstɯpkala:bɯttar. sanqa:j kɯratta:ʃɯ a:ngluja qahыttarɯn tɯllarɯnan, bɯllaʃɯna, ylehitter isteriger agɯta:sɯjalɯ:r kuma:ʃɯlar telgemmitter. bi:r sɯl agɯta:sɯjala:q kuma:ʃɯga mannɯk etillibit „salla:ttar ylehikke ba:hɯnajga kæmælæhwqte:qter, kinileri kɯtta bi:r ylehit ba:hɯnaj bɯla:hɯn terijɪeqte:qter, araj ɔccɔʃɔ ere kɯtaj ɔmuk battaltan taqsыqtara. ba:hɯnajdar kɯrat ylehitterin ɯnna sebɪetter sɔju:starɯn kɯtta qɔlbɔhɔn ɔmuk ɯra:qta:ʃɯlarɯn kɯtaj ihitten y:ren, ba:bɯrɯkalarɯn sɔbɯttarɯn tutuŋ. kɯtaj qɔmuɲu:stu: ba:rtɯjata ylehiti qamnaccɯtɯ bi:r mækkwry tɔlɔrɔrgɔ ɯŋɯrar. na:nkɯn, uqa:n bɯrabɯ:talɯstɯbalara yntyryjdynner! kɯtajɯ umsa batta:bɯt ɔmuk ɯra:qta:ʃɯlara y:rylynnyner! buka barɯ kæhyl inniger kɯrgɯhɯŋ! ylehit, ba:hɯnaj, salla:t ajmaq kæŋyl ɔlɔʃu ɔŋɔrɔrɔ turugurdun! sɔbɔstɯpkala:ccɯlar mækkwrdere yle saŋardɯllыʃar dɪeri yle hiti uhulbat. 2) ylehit qamnahɯn yrdeti:. 3) ylehit kulu:ptarɯn ɔruskɯtun ba:bɯrɯka tɔjɔttɔrugar tyheri:"

kɔntɯn ba:jdara seri:ni tutartan aka:stammɯttar.

li:-ti-sin dɪen ba:j dɪeki bɯlaccɯ seri:te kɔntɯn ihine:ʃi atɯ: la:ppɯlarɯn, kɯtaj ba:jdara qaccɯ ugar sirderin (банк), seri: ʒɔnun ybynen teritere:ri, tupputtar. kɔntɯn ihine:ʃi kɯtaj atɯ:... kæmælæhæry akka:sta:n tutulunnaqtara dɪen serejeller.

bɪersijeʃe nu:cca bɪelejderin sereppitter.

bɪersije ɔmuk siriger kyre:n sɯʒaar nu:cca bɪelejderiger bɪersije ihiger bælæq, terilte ɔŋɔstubakka ca:hɯnaj ʒɔn bɯhɯ:tɯnan sɯʒaɯŋ, bihigi sirbitiger beli:tikenen sɯhыnna:q kuhaʃan bɯhɯ:nɯ ɔŋɔstumaŋ" dɪen bɪersije su:ttara sereppitterin bece:tteriger surujbuttar.

a:ngɯlɯja qɔmuɲu:stu: ba:rtɯjatɯn qahыtatɯn tɯla.

„ɯrkes la:jp" dɪen a:tta:q qahыt sebɪetter sɔju:starɯn ihine:ʃi baltɯ:jɯskaj mɯra yrdynen a:ngɯlɯja kætær a:la sɯʒaɯbɯtɯn „a:ngɯlɯja salgɯnɯn etere:tin bahɯlɯkta:n kætær a:l mini:stere *samyje:l qɔr* dɪen nu:cca bɪelejderin kɯtta bekke bisse:cei kihi. ɔnɔn kini baltɯjɯskaj mɯra yrdynen tɯq sanattan kæppyte biller. ɯnnabu kæty: a:ngɯlɯja mɯratɯn a:la baltɯ:jɯskaj mɯraʃa sɯʒaɯbɯtɯn kennitten bɯlla ɔnɔn seri:lerin aʃalallarɯgar bɯla:n bula sɯrɯttaqtara bɯlɯ" di:r ebit.

kɯtajga $1\frac{1}{2}$ sɯl ihiger y:ny:.

kɯtajga 1925 sɯlla:qqa 994 qɔmuɲu:s kihi ba:ra, bɯjɯlgɯnɯ ɯjɯna:ʃɯ kɯtaj qɔmuɲu:stu: ba:rtɯjatɯn (6) ygys sijɪehiger 57. 967 kihi bɯlbɯt. emɪe iti etillibit berɪeme ihiger qɔmsɔmɯl aqsa:na 2,365 kihitten 35 tɯhɯnɪeaʃa dɯlɯ...

seriːtimsijiː salaːta.

sebɯeskej səjuːs kɯrguɯhuːga kɯttardafɯna kɯra əmuktarga qajtaq bɯlɯj.

barɯ dəjdu baːjdara sebɯetter səjuːstarɯn utarɯ tiːsterin sɯtɯːlanan ereller.

bihigi səjuːsputun yntyrytwqqe bafalaːfɯnan aːnguɯlɯja əmuk baːja bastaːta. kini qajaːn dafanɯ bihigi ylehit ələqputun dəlgutɯn bafarar. kini bihɯeqe qaːnnaːq kɯrguɯhuːnan kelbite ær bɯlɯn, əmuk baːjdara tɯllarɯgar kiːssimne fɯenne barɯ dəjdu sɯfa sadaŋɯta. bihigini kæmyskyːrytten əulajan təqtuːr. itini tahɯnan sebɯetter səjuːstarɯn ihineːfi ylehit baːhɯnaj meːle ələrən bɯerbetin, kæŋyl ələfun kyrgwmynen kæmyskyːryn æjdyːr.

əmuk baːja seriːleːn kɯjara ebite bɯllar sebɯetter səjuːstarɯn ihineːfi kɯra əmuktar ælær æhær, sən aːtuttan aːhar ættylere əl bɯlɯ ete. biligin baːj sudaːrɯstɯbatɯn ihiger ələrər kɯra əmuktar syrdeːq battalga sɯssallar.

afɯjaq tus tuspa, əmuktar seri: kennitten sebɯetter səjuːstarɯttan bɯstan baːj əmukka qaːlbuttara. beleːk əmuk siriger ɲuːcca, ukraːjɯna baːhɯnajdara qaːlbuttara. kiniler sirderin bɯʎʎaːn ulɯtalaːn beleːk baːjdarɯgar bɯerbittere. beleːk əmukka tuspa əmuktar derɯebinelere ballarɯgar, beleːk təjəttərun kɯmpɯːlara kuhurguːr. biːrde emete bɯstaq əmuk utarɯ tɯl tahaːrdaqtarɯna baːjdar. delbi kɯrbuːllar, ɯtɯlɯːllar, derɯebineni bytynny: ɯttaːn kebiheller. beje tɯlɯnan əskɯlalarɯ, qahɯttarɯ tutan saballar, ənnəːfər kɯra əmuktar *bejelerin tɯllarɯnan kepsetellerin* ɯrbalɯːllar.

urumuːn əmuk baːjdarɯn tiɲileqterin annɯgar bɯesereːbije dɯen sir sənə uncuːktaːbuta afɯs sɯl bɯlla. ənnə ələqtəːqtəru, baːjdar sanaːtaqtarɯn aːjɯ, kɯ qaːnnarɯn təfɯllər. bɯesereːbije ihe barɯta yspyjwnynen tɯlar. ələr tɯllaburdarɯnan beliːsije suːta sɯq ɯtɯtalaːn kebiher. bɯesereːbije siriger urumuːn əmuk ælærbætæq kihileːq əɯ kergene sɯq. ilin dəjduga emɯe əmuk. əmuk baːjdarɯn battallarɯn ɯjumna kɯtaj əmuk utarɯ turda. csan -səliːn dɯen kɯtaj ylehitin baːhɯnajɯn qaːnnaːq kælæhynyn sɯeccini ɯnna can-kajsi dɯen syːhynen tɯhuɯncanan ylehiti baːhɯnajɯ ɯmsa uːrbut ɲadaraːlɯ əmuk baːjdara kæfylyːller, kinilerge kæmælæhællær. itini barɯtɯn baːjdar sirej bejelerinen əŋərbət bɯllaqtarɯna beje lerin aːgɯnnarɯnan əŋəttərəllər. 1918-20 sɯllarga guruːsuja siriger mensebiːkter bahɯːlɯktaːn ələrbuttara. kiniler bejelere əl dəjdu tuspa etereːt əŋəttuːllara əl etereːtter aːhan ihen derɯebine sənun bytynnyːtyn kɯrgan, derɯebineni ɯttaːn aːballara. bihigi sebɯetter səjuːs put baːjga kɯttarara ebite bɯl lar kɯra əmuktarga emɯe iti bɯhɯː ergijɯe ete. baːj ɲadaraːllara, bɯelejder kynnere taqsan, bihigi saqa siriŋ ynty yktwqtere ete.

sebɯetter bɯlaːstara əmuk araːrsɯːta sɯq barɯ əmukka teŋ bɯraːbɯ bɯerbitin baːjdar qaːnnaːq tarbaqtarɯnan bɯssaːrɯ əŋəstəllər. uruku battallaːfar ɯnunan ərduk battalɯ afalaːrɯ teriner. biliːŋŋi, bassabɯːk bejebit biːr sɯlunan surduk ələqqə barar nuːccabɯt dəfərbut ənnugar ɯraːqtaːfɯ, baːj kuluta bemɯesoik, qapuːtallaːq nuːcca təjənə bihigini bas bilen qaltaŋ ɯmmitiger kɯmɲuː tyherɯ ete. beje tɯlɯnan əskɯla wreq, qahɯt ənnugar bihɯeqe ɯr battalɯ afalɯqtara ete. baːhɯnajdartan sirderin talaːn ɯlan baːjga bɯetteleqtere ete. barɯ dəjdu baːjdara ɯraːqtaːfɯlara bihigi, sebɯetter səjuːsput kyːhyren, bajan iheritten əulajan biligin erdetine kiːssen kærɯeːry, qaːnnaːq sɯllarɯ terinen ereller, bihigi bɯlaːspɯt ɲaːqa ælæssyːge, nərɯt ələfə dəlgujarɯgar bafarbat. qaja sutanarɯnan ejeleːq ələfu uhatɯn bafarar. əl yrdynen əmuk baːjdara qaːnnaːq bɯhuːnan kellefine ələrən bɯerɯe sɯfa. sæptæːq tælæbyry bɯerɯe. sebɯetter bɯlaːstara bejetin kæmyskenerin aːhan ɯstæːqtæry æhærær kyːsteːq. bihigi bɯlaːspɯt barɯ dəjdu ylehitin baːhɯnajɯn, battammɯt əmugun syrefe bɯlar. ənən anɯgɯ seriː əmuk əmugu kɯtta seriːleheritten atɯn. barɯ dəjdu baːjdara ɯraːqtaːfɯ barɯ əmuk əmugu kɯtta seriːlehere tireːn erer. ənɯqa bihigi saqa qəmsəmɯla, eder ɯccata bassabɯːktɯː bar sənə belem bɯlɯqtaːq.

saŋa kihi.

(t. tɯhɯt „q. ɯ." 15-is № surujbutugar ebiː)

yŋys eder ɯccat, qəmsəmɯllar dafanɯ, saŋa kihi metirɯetin ikki sɯllaːqtɯk kærdæræl lær. æjdyːller. sərəqtər sanaːlarɯgar: saŋa ələq kihite meːle muŋa taŋa sɯq, əːɲɲu: kylyː, əjər særeŋkei kihte „sanaːrgɯːr dɯeni sataːbat, kuruːbaj dɯeni æjdæːbæt ɯllam ɯccat" (беспечный, добрый милый) bɯlɯqtaːq. atɯttar æjdæryːnen: itinɯeqe utarɯ—aŋardas ylehit nərɯt inniger etteːq qaːnɯn mektɯeleːn suʎʎarɯn mynyːtefe dafanɯ araʎʎuppakka æjdæːbytynen sɯssar. ɯksaːtafɯna baran tyhen utuja utuja təqtəbula sɯq tugu ere yleliːr. əːɲɲuːga kylyːge sɯstɯbat, ylehit nərɯt buːhanar əɯlɯttan atɯnɯ yksy kepseppet; aːfan atɯllaːbɯt; aqsaːnnaːqtɯk miceːrdebit, ɯksarɯ majgɯnnaːq, ɯraqan qaːnnaːq kihinen kæstær.

min sanaːbar itinten biːrderin əjuccu ɯllaqqa sɯːha bɯlɯ. maŋnajgɯtɯnan bɯllafɯna atɯs cepceki tus bejete ere ihe kæppæjdyn, sanna sabɯːlɯnnum sanaːta tɯlar kihi taqsar. kennekitinen bɯllafɯna eder saːs, eder yːnen erer et qaːn cibdik əːɲɲuːtun kylyːtyn, qamnanɯːtun bilbeteq, eder saːstaːq ereːri erde kɯssɯbɯt kihi metirɯetin kærdæræer. saŋa ələq mækkwryger, saŋa ələq tutuːtugar sanaːta sɯq, yrder antaq, æfyryjder betteq, kihi naːdata sɯq eder saːhɯgar erde kɯssɯbut, kylbet əːɲɲəːbət, kælæpyːne bɯlbut kihi kæayːhe emɯe mæltæq.

aːn dəjdu sənə teŋ bɯraːttɯːbɯlar səlləːq ələq tuhugar mækkyhe suʎʎar. aːn dəjdu sənun ikki sɯllaːn ere saŋuːrːbiːr ættyger albɯnnan ahaːbɯt, alɯs ɯjbut, yeleːbekke ere yptere yllybytteri, biːr ættyger qapuːtaːl kɯmpuːtugar qaltaŋ ɯne qaːrɯllɯbɯt, qaraŋa saːqtafa, qara sərgə wskeːbiti sanuːr kibi. kiniler ylehitter tustarɯgar syrefe ɯʎʎaːeəɯ *saŋa kihi bɯlɯqtaːq.* əl ihin saŋa yje kihite ylehit kɯlaːs ɯpsajɯnan bas biler sallaːta bɯlar. əl ihin kini, bejetin ylehit teriltete ɯjbɯt ɯjaːfɯttan ərduk sɯnalɯːra sɯq. bihigi kihini ælæræry, bihigi sɯmɯjanan eteri, bihigi albɯnɯaːn ɯlarɯ sæbyleːbeppit. bihigi kæɲɲe syrefi, kɯssɯk tulɯ, ɯraːs majgɯnɯ taptuːbut iti barɯta beje ylehit kɯlaːhɯn ihiger, beje teriltetiger bɯllafɯna itinnik. əttən kɯlaːs æstæːq kɯlaːhɯn kɯtta mækkwryger ælæssy: albɯnahɯ: mækkwr bastɯŋ tutaːfa bɯlar. bassabɯːktar syːs sɯlɯ meʎʎi ɯraːqtaːfɯ, baːj bɯlaːhɯn albɯnnaːn kisteːn terinen kɯjallarɯn əŋəstubuttara. bihigi suːllan erer baːj ələfun siteri əqtərən, kinini siteri salfaːtaqpɯtɯna «kɯssɯksuttar» æjdæryger alfahɯ buruju əŋərɯqput əttən bejebit æjbytyger yeygeji əŋərɯqput. bihigi səlləːq ələfu tutarbɯtɯgar tɯra tyhen mehejdiːr æstæːq kɯlaːspɯtun sajɯlɯːrbɯtɯgar kihini ælærdæqpyt dæbeppit. bihigi kihi səlun əŋərərgə mehejdeːcini sɯq kinen, səlləːq ələqqə barar sɯlu mehejdiːr sɯːhɯ bæfy səluːrga teŋŋiːbit. itini barɯtɯn saŋa ələq kihite aːn dəjdu sənun syːhytten təfus ɯnun (ylehitten) taptuːra kyːhytten kiniler sərərun inniger əŋərər. əl ihin bihigi yjebit səl tuhugar mækkyher yje bɯlan səlləːq, kini kemiger tæræːbyt ɯccat æræɡæjdæːq. bihigi yjebitiger wskeːbit ɯccat tuːnnaːq bɯlar, ələq ələrər, kihi bɯlar keskilin kærdy: muŋaːra sataːbat. kini ələfun syŋɲe kɯlaːs mækkwre, kini ələfun sɯla qaraq uːta taqqɯbat, qaraŋa qaːn təqtubat teŋ ələqqə tijiː bɯlar. ənən bihigi „tɯhɯt" dəfərbut ɯjbɯt *kujbut qəːssuktar, səŋŋujbut sanaːlar»* naːdalara, sɯq əŋər bihigi yjebit kihite cegieːrɯstaːl bɯlɯqtaːq, kini etin sɯha sɯlaːs, kini qarafɯn ɯfa surduk. kini barɯ sɯlga imiges, barɯ ylefe qəməfəj, birɯeme ɯŋɯrɯːtɯgar belem bɯlɯqtaːq.

səlləːq ələfu kæmyskyːrge, bejeni mektɯeleːn kɯrgɯhɯːga saː tutan sargɯnɯ bɯʎʎahɯːga, baːrtɯja, ylehit kɯlaːs tɯŋɯrɯːtɯgar erdetten belem bɯlɯqtaːq. seriː sillɯete aːhan ələq əŋəhuːtugar tænnəən, surduk səlləːq ələqqə inɲin dieki ajannuːrɯgar barɯ ylefe masːtaːr; qara ylefe qapsalɯ kɯtaːnaq səruːrga kɯtɯ... suruk yletiger suːhal b...qtaːq. birɯemenen cebdik...ry narɯ taptaːccɯ, ylehit kæŋylyn ɯlbɯt siriger kyle wre yleleːcci, kɯhɯl bɯlaːq annɯnan ɯllaːn tɯjan aːhaːccɯ, sanaːrfaːn saŋŋɯjan whe: tɯːmmat. qəməjən qərfutan qərɯbɯː kærdæspæt tuːrəru majgɯnnaːq tələru twsteːq bɯlɯqtaːq —saŋa kihi.

amma accɯgɯja.

atɯːhɯt „qəmsəmɯl" dɯen „q. ɯ." 16 №-r surullubukka qarda.

bajafantaj uluːhun salfaburuttan biːr atɯ mæhæːq ətut syːske saːs kætæq erdefine ɯlbutɯm ɯnna sajɯn ɯjbuton kenne tɯq sɯnafa turarɯnan ɯlarga baltara: mæhæːkkæ atɯːlaːbutɯm at gɯnaːrɯ ɯlan barar tælyːr birɯemeber qaccɯm sɯq bɯlan bekke ahɯja ahuja atɯːlaːbutɯm. ɢ-s bajafantaj nehilɯegitten biːr tɯɲehe atɯ 8 syːske ɯlan baran əl sɯna tiːjbet sɯnafa atɯːlaːbutɯn „ulukuccu kystefe" bɯtaːran kærbækkæ meːle sanaːta kel bicce surujbut.

saːkɯp bah. siːpsep.

«sannɯm sɯtɯm, sannɯm turɯm».

(tab. „tɯhɯt" surugar).

tab. „tɯhɯt" surujbutugar ygyhyger qəlbəhər bɯlan baran iti „sannɯm sɯtɯm, sannɯm turɯm" dɯen aqtan aːspɯtɯgar afɯjaq tɯlɯ emɯe sanaːbɯn surujɯqpun bafarabɯn. kɯssɯk, tab. „tɯhɯt", surujarɯn kurduk „sannɯm sɯtɯm, sannɯm turɯm" dɯeni əjəfu bɯrafarga təlkujdɯqqa sæptæːq eder ɯccat ættytten əjəfu bɯrafaːccɯ. biligite bet afɯjaq. əl da ereːri tæryt sɯq dɯen messehen kebiher satammat, qanna eme. ənnuk ɲekter suraqtara sin ihilleller, sin billeller. əl təfə ənnuŋŋ, ənu qajtaq gɯnnɯqa sæbyj?

biligin qahaːjɯstɯbabutɯm kænæryːnen, ələqput ənnun bulan erer birɯemebit bɯlar. qəmsəmɯl battallaːq baːjɯ sɯq gɯnan baran səlləːq, battala sɯq, teŋ ələfu ələqtuːr əŋərsər iti etillibitten ələqqə kiːreriger bihi eder ɯccappɯt səjuːhun silɯettere bejelerin qahaːjɯstɯbalarɯn ycygejdik əŋəssən, atɯn qalɯŋ qaraŋa nərɯkka qələbur bɯlan kærdæræːccy bɯlɯqtaːqtar dɯen emɯe etebit. ənən biligin, qələburga tɯ qəmsəmɯllarɯn ɯlan kærdæqqæswhyny iːteller, burdugu ɯhallar. sin qahaːjɯstɯbabɯt kænnær, ələqput tubustar diːller.

əl gɯnan baran bu qahaːj ɯstɯba bu ələq min sanaːbar kem səqtar baːr bɯllafɯna, kini kæmælæstæfyne satanar bɯlar. *əl bɯhuːtunan ɯnna taptal da sɯjatɯnan səqtar kergen baːr bɯlara ələq naːdatɯnan kæstær.*

iti bɯːhɯgar „əjəq ɯla əqsər, təbugar ələrdər, qəːɲɲəhə sɯtar, afɯjaq qənən baran yːren ɯːtar atɯnɯ emɯe ɯːar dɯen tɯhɯt surujbut bu təfə mannɯk ajdaːn tafɯsta, bu tɯqtan bɯlla? afɯjaq afaj sən ələqtərun əstɯrɯjatɯttan ɯlan kærdæqqæ mannɯktar kæbæn kwrejen təqsallar: bihi qəmsəmɯllarbɯt ɯnna eder ɯccat byttyːn dafanɯ əjəq ɯlarɯgar *„bejetin kɯtta biːr sanaːlaːfɯ, ejeleːqtik tapsan ələrɯqqa ajulaːfɯ"* bulan qələbəhərə təbɯllan bɯerbet. afɯjaq qənuk ihiger kepsete tyheːt biːrge qaːmsallar, araj qələbəhən qaːlallar.

manna min kæryːber ycygeji kuhafanɯ site bissispekke ere meːne ikkɯen erde qələbəhən kebiheller. ənən „tɯhɯt" eterin kurduk saŋattan saŋa səqtarɯ ekkireppeteller. ekkireter sanaːlara da sɯfun ihin, site bilsibekke ere qələbəhər tuspa ɯrɯː baːr. ənu bihi „bafalarɯn qannarar bafatɯgar afɯjaq qənukka əjəq gɯnallar dɯen eterbit, min sanaːbar ulaqan sɯːhaŋan kæstær kergeŋŋe tabɯllɯbakka qas da səqtarɯ kɯtarɯ araqsɯbɯt (eder ɯccat ættæ) ənu teŋinen ulaqan da sən barɯlara „tɯhɯt" eterin kurduk bɯlbata bɯlɯ. bɯlbutun da ihin 100 araqsaːccɯttan 1 - 2 ere bɯlɯfa.

ənən min sanaːbar iti kergeŋŋe tabɯllɯbakka ygyhyn araqsar ulaqan sənu, ənnuk eder ɯccatɯ byttyːnyn dafanɯ *„sanaːtaqtarɯna (tugu sanaːn?!) sɯtallar, sanaːbataqtarɯna bɯrafallar"* dɯen tɯl etillere biligin tykteri. min sanaːbar manna ɯl ere „burujdanan", sɯnafa tybehen surullubut. min biliːber kɯrgɯttarga dafanɯ kihi qajguːr wrer majgɯlara sɯptar sin baːr bɯlallar. dæksæ „tabɯllɯbɯta" ɯllaːfar kuːs araqsa araqsa elbeq kihɯeqe erge barar. ənnuk sigiliːler biligin tɯfa biːrdeːn ikkileːn baːllar, sin ənnuktar kurakka dafanɯ baːr bɯlallar.

bejelerin kɯtta biːr sanaːlaːfɯ, tapsan ələrɯqqa ajulaːfɯ debigis baːccɯ təfə bulsubattarɯj? itinne birici ne elbeq, əl gɯnan baran bihi ələqputugar kuruːk sɯssaːccɯ biːr baːr: min sanaːbar əjəq er. bɯlarga ɯ... nuk sɯssan beje bejeni s... naːtɯn, sigilitin bilisteq... sæp. kem əjəq er bɯlaːr... sɯssar sənnə taːtal baːr bɯlɯqtaːq, ənən bu... niler keliːlere ba... ɲuːlara kylyːlere... bɯlɯqtaːq, ənnuk... lafɯna əe kylsy... taːtɯgɯt, man... bɯhɯː dɯen... retɯeqtere. ... ɯŋɯrɯqtara, ... rujdu: tyhwqtere. min na da messefe sɯq... lɯ diː sanɯːbɯn.

itinnik biriciːlɯetten ɯccat byttyːn, ərduk cu qəmsəmɯllar aːɲɲa bilsike ere qələbəhəllərɯttu sɯː yksyːr ənən *naːdɯjar qəms səjuːs ættytten... tafɯna, əccəfə accɯfa.*